

RADIKALEN

MAANDBLAD VAN DE PPR

JANUARI 1972 (31)

PARTIJ IN BEWEGING

BERICHTEN UIT BESTUUR EN BURO

Iedere dinsdagavond om half acht vergadert het nieuwe partijbestuur in „De Kargadoor”, aan de Oude Gracht in Utrecht. De voorgestelde driedeling in het bestuur blijkt erg goed te werken, een organisatiegroep, een publiciteitsgroep en een politieke groep. Organisaties probeert het bestuur het geheel van de partijopbouw te blijven overzien. Dat klinkt groots voor een kleine partij, maar we hebben veel geleidingen: een grote fraksie, provinciale en plaatselijke aksiesentra, een kerngroep, gemeenteraads- en statenleden, commissies. En een partijburo, waar veel en hard gewerkt wordt. Het bestuur wil proberen alle krachten van de partij te bundelen. Het werk van de grote fraksie tot nu toe is zeer nuttig geweest, zowel voor de fraksies, als voor de deelnemers. Rondtuit enthousiast was iedere deelnemer aan de bijeenkomst voor gemeenteraads- en statenleden. Michel van Hulten heeft voor beide soorten bijeenkomsten het initiatief genomen. Vanuit het bestuur zullen nu resp. Gerard van Pijkeren en Cees Tilanus de leiding nemen. Voor gemeenteraads- en statenleden zullen behalve studiedagen ook persoonlijke gesprekken en schriftelijke service volgen in de nabije toekomst.

Het partijburo in Amsterdam is drukker bevolkt dan vroeger. Behalve Hedy en Ineke werkt daar al sinds geruime tijd Leo van den Berg, die de PPR heeft gekozen als zijn stage voor de sociale academie. Hopelijk met ingang van 1 februari zal daar Eeltje Talstra bij komen. Daar moet iets meer van gezegd worden: op het kongres is Gerard van Pijkeren benoemd tot politiek sekretaris van de partij. Gerard had toen ook het idee dat hij zich voor de partij geheel of gedeeltelijk vrij zou kunnen maken en in dienst zou kunnen komen van de studiestichting van de partij, om zijn politieke werk goed te kunnen verrichten. Door de ontwikkeling van het werk dat hij in Leiden doet bij de gemeente als konsulent in jeugdzaken kon dat echter niet doorgaan. De studiestichting heeft daarom iemand anders in dienst genomen die in nauwe samenwerking met Gerard politiek denk- en aksiewerk voor de partij gaat doen. Omdat er veel haast bij was heeft het bestuur een keuze gemaakt uit twee bij haar bekende uitstekende kandidaten. Eeltje Talstra was reeds zeer actief in de Amsterdamse PPR. Hij is vijfde jaars student politicologie en zal drie dagen per week voor ons werken.

Iedere woensdagmorgen is er op het partijburo een bijeenkomst van Gerard van Pijkeren, Eeltje Talstra, Leo van den Berg en Dolf Coppes, om de belangrijkste

lopende en te verwachten zaken te bespreken.

Iedereen die voor eigen informatie of met een bepaalde inbreng wil deelnemen aan de bestuursvergadering op dinsdagavond of de koördinatievergadering op woensdagochtend is van harte welkom. In het geval van een agenda-inbreng is het wel nodig van te voren bericht te geven.

RADIKAAL DENKEN

Het bestuur bezint zich politiek op een uitgewerkt document, waarin het eigenlijk gezicht van de PPR naar voren komt. In het verleden is daar te weinig gelegenheid voor geweest, omdat zozeer te maken hadden met de dekfessionalisering en met het samenwerkingsverband tussen de

In de Achter het Nieuws uitzending van 11 jan. jl. werden cijfers getoond van een NIPO-enquete. Gevraagd werd in die enquete naar het stemgedrag als er nu verkiezingen zouden zijn. Er werd door Marcel van Dam aan het begin van de uitzending terecht gezegd dat voor kleine partijen met een aanhang van rond 2% van de uitgebrachte stemmen eigenlijk geen konklusies te trekken zijn. De onwaarschijnlijkheidsmarge van zo'n enquete ligt immers ruim 2%. Toch sprak hij later in de uitzending herhaaldelijk over duidelijk verlies van de PPR. Een uitspraak die door anderen werd overgenomen. Wij hebben de cijfers ook gezien van de eigenlijke enquete. Er is over de PPR niets te zeggen. Maar sommige mensen zijn kennelijk de PPR liever kwijt dan rijk.

progressieve partijen. Juist omwille van dat laatste moeten wij weten wat wij aan eigen inzichten gemeen hebben.

Wij hebben sterk de indruk dat de denkverschillen tussen de PvdA en D'66 nog heel groot zijn, ofschoon men waarschijnlijk wel naar gelijksoortige oplossingen voor dringende vragen wil. Allerlei historische geladenheden spelen hierbij een remmende rol. De PPR heeft daar geen last van. Maar de PPR is tegelijkertijd géén aanhangwagen van het denken in PvdA en D'66. Integen-

deel. Wij hebben de indruk dat wij verder zijn, maar dat we dat nog niet naar buiten konden of durfden te brengen.

Het bestuur heeft om al deze redenen besloten op 8 april een kongres te houden. Vóór die tijd zal het bestuur, geassisteerd door plaatsvervangende bestuursleden en anderen, alle aksiesentra bezoeken en de resultaten daarvan tevens betrekken in de beraadslagingen van het kongres. Vandaaruit zullen wij dan con amore mee gaan doen aan de discussie die vanaf half april in de drie partijen, hopelijk met deelname van ook anderen, op gang gebracht zal worden over een stuk van het overlegorgaan van de drie partijen, dat samengesteld zal worden op basis van het denkwerk dat nu gedaan wordt door de club van zes: Mansholt, de Galan, Gruyters, den Uyl, van Mierlo en de Gaay Fortman.

Het bestuur van de PPR heeft zich zoals bekend kwaad gemaakt over de gang van zaken rond deze denkclub, die door een samenloop van allerlei factoren alweer kleinzielig partijpolitiek is misbruikt. Nog vóór dat ze goed en wel kon beginnen met haar denkwerk. Met name het trekken van lijnen vanuit deze groep naar de KVP is voor ons onaanvaardbaar en zodra blijkt dat dat weer gaat gebeuren zullen we ons weer kwaad maken. Wij staan geheel achter het initiatief om te zoeken naar een nieuwe politieke visie. Mensen zullen zich daarbij aan moeten sluiten, geheel en duidelijk. Elke politieke onderhandeling met andere partijen voor die tijd wijzen wij beslist af.

Wij hopen van harte dat alle aksiesentra mee zullen werken aan het plan dat hen inmiddels is voorgelegd en dat binnen nu en 8 april verwerkelijkt moet worden. Leo van den Berg op het partijburo en Hans van Welsenis, algemeen sekretaris van het bestuur, Troosterlaan 50 Utrecht, 030 - 71.27.10, zijn de koördinatoren waarop men zonnig terug kan vallen.

De publiciteitsgroep doet veel en goed werk. Naast de veel publiciteit trekkende kamerleden Bas de Gaay Fortman en Michel van Hulten zorgt zij voortdurend dat de pers op de hoogte wordt gehouden en verzorgt zij de Radikalenkrant en de radio- en televisieuitzendingen. Organisatorische overgangsomstandigheden veroorzaakten de late komst van de vorige Radikalenkrant. Dat zal in de toekomst hopelijk niet meer voorkomen. Op de laatste tv-uitzending, mede voorbereid door onze commissie vredespolitiek en getekend door Bert Bouman, kwamen ruim vierhonderd aanvragen om informatie, en dat is voor een politieke uitzending uitzonderlijk veel.

Tenslotte: Jacques Aarden meldt dat het een stuk beter met hem gaat. Hij is momenteel voor enkele weken op reis als deel van zijn herstelperiode. Wij hopen dat hij daarna zijn plaats in de fraksie weer zal kunnen innemen.

Dolf Coppes

„Socialisme Nu”, of nooit

Het partijbestuur van de Partij van de Arbeid hoopt met het publiceren van het boekje „Socialisme nu” een principiële discussie in de Partij op gang te brengen over de uitgangspunten van het socialisme. Deze discussie zal in de komende maanden door de partij-leden in groepjes gevoerd gaan worden waarna een rapportage van deze discussies plaats vindt op een wijze, die veel op een referendum lijkt.

Het centrale thema is de gelijkheid, omdat „de menselijke gelijkheid het centrale beginsel voor socialistische politiek is” (blz. 10). „De ideologie van het socialisme is dat elk mens recht heeft op een leven, waarin hij zichzelf materieel en geestelijk kan ontplooiën. Het socialisme wil de maatschappij zodanig inrichten dat voor iedereen deze mogelijkheden worden geschapen, en de maatschappelijke verandering voortkomend uit dit oogpunt toetsen en met politieke middelen beïnvloeden.

Het socialisme als politieke beweging stoelt op het besef dat een dergelijk leven, ook in onze maatschappij, in feite nog slechts voor weinigen is weggelegd. Socialisme betekent dan ook, alweer heel eenvoudig: het opkomen voor de mensen die onder liggen” (bz. 9). Over gelijkheid en zeggenschap, over welzijn en welvaart, over woningbouw en ruimtelijk beleid, worden gedachten geformuleerd, die overeenkomen met de solidariteitsgedachte van de PPR, maar op de vraagstukken betreffende de buitenlandse politiek en de ontwikkelings-samenwerking wordt in dit boekje niet ingegaan, „omdat die in andere discussiestukken behandeld zullen worden”. (blz. 4).

Denkend vanuit de solidariteitsgedachte lijkt het ons onmogelijk om over „socialisme nu” te kunnen discussiëren, zonder de buitenlandse politiek en de ontwikkelingssamenwerking in die discussie te betrekken. Op biz. 33 constateert het partijbestuur: „Het socialisme is tot nu toe nooit echt internationaal geweest”.

Te vrezen valt dat door de eenzijdige discussie over „binnenlandse solidariteit” het Nederlandse socialisme nog niet internationaal gericht wordt. Maar gaat deze discussie dan niet over „socialisme tot nu toe”? Dat de PvdA tot nu toe wat kopschuw heeft gereageerd op buitenparlementaire acties wordt begrijpelijk genoemd voor een socialistische partij die jarenlang verantwoordelijkheid heeft gedragen (blz. 37). Naar onze mening geldt wat het partijbestuur van de PvdA op blz. 38 zegt over het parlement evenzeer voor een politieke partij: als deze niet openstaat voor en gevoerd wordt door denkbeelden en acties die vanuit de maatschappij naar voren worden gebracht, dan graaft zij in feite haar eigen graf.

Omdat wij de discussiegroepen in de PvdA deze doodgraversfunctie niet toewensen hopen wij dat in de komende maanden veel geluiden vanuit die maatschappij in de discussie zullen meeklinken.

PARTIJBESTUUR PPR.

VRAGEN AAN ALLE LEDEN

Op ons laatste partijkongres (30 oktober 1971) is het plan aangevraagd om een kaartstelsel aan te leggen waarin alle PPR-leden niet naar woonplaats, maar naar activiteiten, deskundigheden en/of interesses gerangschikt zullen worden. Als er dan op een bepaald terrein hulp of advies nodig is, heeft men in die kaartenbak de personen die men daarvoor kan aanspreken zo op een rijtje staan, en daardoor kunnen de politieke vragen sneller behandeld worden. Deze opzet kan alleen slagen wanneer u ALLEN onderstaande vragen invult (eventueel in een brief of op een briefkaart) en zo snel mogelijk opstuurt aan het partijburo, Keizersgracht 138, Amsterdam.

DOE ALLEMAAL MEE!

Partijbestuur PPR.

VRAGEN

Naam

Adres

Telefoon

Beroep

Nevenactiviteiten

Belangstellingsterreinen

Zo nodig tijd beschikbaar: ja / nee / ja, maar weinig

Speciale deskundigheden

OPROEP AAN ALLE AKSIESENTRA

Het bestuur vraagt alle plaatselijke en provinciale aksiesentra of ze alle konvokaties, verslagen, en andere eigen stukken en krantjes enz. voortaan willen opsturen aan het partijburo.

Het bestuur zou dan beter op de hoogte blijven van wat er in het land door de PPR wordt gedaan; het vindt dit een belangrijk onderdeel van de communicatie met de aksiesentra.

NAAST DE GROTE FRAKSIE:

Het werk van onze raads- en statenleden

Het is natuurlijk geweldig dat de gekozen vertegenwoordigers van de PPR in Eerste en Tweede Kamer een zogenaamde Grote Fraksie om zich verzameld hebben die hen tot steun kan zijn. Maar daarnaast moet een andere konzentratie van gekozen vertegenwoordigers bestaan en werken, een zeker zo grote groep, de PPR-leden van gemeenteraden en provinciale staten. De lokale en regionale belangen waarvoor ze staan, eisen dat ze hun adviseurs in hun onmiddellijke omgeving zoeken (zie artikel over aksiesentrum Maastricht), maar natuurlijk hebben ze ook gemeenschappelijke problemen. Het was dus een goede gedachte van Michel van Hulten om te komen tot studiedagen voor raads- en statenleden, en het is erg gelukkig dat uit de eerste studiedag een stuurgroep communicatie raads- en statenleden is gegroeid, die niet alleen barst van de plannen, maar ook van de activiteiten.

STUDIEDAG 18 DESEMBER 1971
De eerste keer kwamen er een 35 raads- en statenleden (en dat is veel minder dan we er hebben.) naar Utrecht. De agenda bevatte twee kernpunten. 's Morgens werd er vooral gepraat over „Openheid, openbaarheid en inspraak in gemeentelijk en provinciaal bestuur“.

Een onderwerp waaraan de PPR voorlopig nog wel de handen vol zal hebben. Want al zijn er dan wel enige voorbeelden te noemen van gemeenten die inspraak van de publieke tribune toestaan (Bleiswijk, Heerenveen, Rozenburg, Wageningen, Wormerveer), aan de andere kant bleken er uit ervaringen die door raadsleden werden meegedeeld, toch ook onder de vlag van „demokratische politiek“ her en der nog regelrecht middeleeuwse toestanden te heersen.

In de discussie kwamen suggesties voor wat gedaan kan worden door hen die werkelijk inhoud willen geven aan de term democratie; we siteren uit het verslag: — Eis dat alle stukken die voor uw werk noodzakelijk zijn, ook inderdaad bij u terecht komen, want sommige raadsleden krijgen slechts de agenda en niet de notulen, commissiestukken etc. Zijn er belangwekkende punten bij voor de kiezers, geef deze gegevens dan door aan de plaatselijke pers of probeer het op een andere manier zoveel mogelijk in de openbaarheid te brengen.

— Als raadsleden brieven, gericht aan de raad (ingekomen stukken van burgers), beantwoorden staan de afzenders

perpleks van het feit dat zij überhaupt antwoord krijgen. Probeer deze relatie te verbreden door de betrokkenen zelf bij het werk in te schakelen waarover zij schrijven.

— Aktiemodel gemeenteraadslid Delft: de heer de Munck wordt geholpen door een aantal mensen die n.a.v. bepaalde problematieken voor hem op onderzoek uit gaan en de gevonden gegevens aan hem doorspelen. Hij is dan de „luidspreker“ van wat de mensen willen. Er wordt geselecteerd naar punten die zij typisch voor de PPR vinden; ook niet-PPR-leden kunnen zich met deze werkpakket verenigen. Dit is tevens een manier om met aksiegroepen en buitenparlementaire actieveelingen in contact te komen, omdat je met hen samenwerkt.

's Middags was „De onmogelijkheid van militaire verdediging“ aan de orde. Op het eerste gezicht niet direct een onderwerp dat bovenaan het prioriteitenlijstje van een gemeenteraadslid dient te staan, maar als we dit probleem bezien in het licht van de steeds terugkerende post „Bescherming Bevolking“ op de gemeentebegroting, wordt niet alleen het belang voor gemeenteraden duidelijk, maar ook het verband tussen gemeentelijke en landelijke wereldpolitiek. Ik ga u niet vermoeien met getalende doden en gewonden, vernietigde industrieën, overstroomd gebied enz. waarmee we te rekenen hebben als er een 20 megaton bom op Rotterdam (s werelds grootste haven) dus een aan-

trekkelijk doelwit) valt, maar neemt u nu maar aan dat we dan nergens meer zijn. (En als u meent het niet te kunnen aanemen, bestelt u dan bij het Studium Generale van de Technische Hogeschool Twente, postbus 217, Enschede, telefoon 05420-93818 de nota „De onmogelijkheid van militaire verdediging“ ad f.3.75). De regering acht zo'n aanval — die 5.5 miljoen doden ten gevolge zou hebben, misschien 20 pct. meer of minder — ook wel „mogelijk“, maar houdt het op een afschrikkingspolitiek als beveiliging tegen deze mogelijkheid. De BB rekent evenals de regering op zo'n aanval, maar denkt niet door, mist elk realistisch inzicht. Haar schuilkeldeprogramma bijvoorbeeld garandeert een nauwelijks grotere (maar wel veel duurdere) bescherming tegen kernbommen dan van dubbeldakskampeertenten te verwachten zou zijn.

Voor PPR-mensen blijft dus niets anders over dan tegen de BB-begrotingen te stemmen. BB-diensten te weigeren, informatie te geven over de kapabiliteit van de plaatselijke BB, maar vooral ook: deze opstelling te motiveren, de mensen aan het denken te zetten, een geheel ander denken over defensie en alles wat daarmee samenhangt te stimuleren.

DE STUURGROEP

Op 27 december 1971 werd een idee van de studiedag uitgevoerd: er werd uit het hoofdbestuur en het tweede échelon een stuurgroep „Communicatie raads- en statenleden“ opgericht. Deze stuurgroep stelt zich ten doel:

1. Uitwerken van initiatieven en ideeën in een zodanige vorm, dat ze direct van nut kunnen zijn voor raads- en statenleden;
2. Bevorderen van communicatie met en tussen raads- en statenleden;
3. Doorspelen van belangrijke informatie.

Op de oprichtingsvergadering waren al enkele concrete initiatieven geformuleerd:

1. Uitbreiden van de lijst van

- deskundigen, die bereid zijn concrete adviezen te geven;
2. Organiseren van of contact leggen met regionale bijeenkomsten van kamerleden, statenleden, raadsleden en anderen;
3. Organiseren van landelijke studiedagen;
4. Rondsturen van „Gemeente PaPeRs“ over sentrale thema's en over activiteiten en initiatieven met vermelding van verkrijgbare nota's en rapporten;

De stuurgroep bestaat voorlopig uit de volgende personen:

L. van den Berg, partijburo, Keizersgracht 138 Amsterdam, tel. 020 — 22.73.42;
J. A. Blommendaal, Prof. Ritzema Boslaan 97, Utrecht, tel. 030 — 71.72.73;
H. J. Bootsma, Fazantlaan 77, Dieren;
Chr. Crasborn, Elzenhorst 82, Waddinxveen, tel. 01828 — 58.31;
L. van Pelt, Planetenstraat 170, Purmerend, 02990 — 2.50.19;
A. J. G. Reinders, Victorieplein 47, Amsterdam, 020 — 44.29.21;
C. P. G. Tilanus, Lankforst 21-27, Nijmegen, 08800 — 4.24.00 of 030 — 94.16.41;
Sekretaris van deze stuurgroep is C. P. G. Tilanus, het sekretariaat is gevestigd op het partijburo.

PERSPEKTIEF

Voor volgende studiedagen (15 april, en daarna 10 juni) liggen al onderwerpen vast. Op 15 april zullen behandeld worden: het functioneren van de volksvertegenwoordiger zowel in als buiten de raad (bij dit laatste wordt gedacht aan relaties met de achterban: kiezers, aksiegroepen, deskundigen enz.), en verder: modellen voor gemeentelijke activiteiten ten aanzien van gastarbeiders. Voor latere studiedagen zijn al genoemd: gemeentelijke herindeling en gewestvorming, woonwageneigenaren, begrotingsbehandeling, modellen voor mondiale politiek op gemeentelijk nivo, tarievenkwesties, onderwijs. En natuurlijk zijn verdere onderwerpen altijd welkom.

Om deze activiteit zo goed mogelijk te doen slagen richt de stuurgroep tot alle raads- en statenleden een oproep die gedeeltelijk een ondersteuning is van wat het bestuur op blz. 1 van deze krant aan alle leden vraagt, gedeeltelijk een parallel van wat op blz. 1 aan alle aksiesentra gevraagd wordt, gedeeltelijk ook een geheel nieuw verzoek:

- a. geef aan het partijburo uw naam, functie enz. op, voor de herziening van het adresboek, dat nog onvolledig is;
- b. als u op het terrein van raads- en statenwerk verbindingen hebt die u in de grote communicatie betrokken zou willen zien, geef dan hun namen, adressen en functies op;
- c. als u in uw raads- of statenwerk stukken hebt geformuleerd over de hierboven genoemde onderwerpen, stuur daarvan dan een exemplaar aan het partijburo; ze kunnen bijdragen tot de discussies of in de uit te geven Gemeente PaPeRs worden gepubliceerd;
- d. denk mee en werk mee in wat raads- en statenleden gezamenlijk kunnen doen; doe suggesties voor verdere activiteiten.

Immiddels is er een eerste oriënterende contact met de PvdA over mogelijkheden tot samenwerking. Nu al het volgende:

- raads- en statenleden van de PPR, die samenwerken met de PvdA, kunnen gastleden — met dezelfde rechten als de leden — worden van de seksie Gemeenten van de PvdA; sekretaris daarvan is Pierre Janssens, Wiardi Beckmansstichting, Tesselschadestraat 31, Amsterdam, telefoon 020 — 38.77.31.
- de studiekonferenties van de PvdA zijn ook voor hen toegankelijk; wederzijds zullen wij op onze studiedagen graag PvdA-raads- en statenleden met wie u samenwerkt, ontmoeten.
- het blad „De Gemeente“ van de PvdA bevat voor raads- en statenleden zeer waardevolle informatie.

Hfm

AKSIESENTRUM MAASTRICHT

Konsentrasie rond de raadsfraksie

Niet alle aksiesentra werken zoals Amsterdam en Utrecht (zie resp. het vorige en dit nummer). En dat kan ook niet. In het uiterste zuiden van ons land bv. is de politieke historie en situatie heel anders. Die inspireert sterker dan in de andere reeds beschreven steden het geval is, tot een direkter werven en overtuigen van hen die voordien konfessioneel kozen, en nu nog zo — of helemaal niet meer — kiezen.

Gerard van Atteveld schrijft hierover:

Van ouds her treft men in Zuid-Limburg een uiterst homogene katholieke bevolking aan, die er lang in geslaagd is vreemde invloeden te weren. Voeg hier aan toe, dat Limburg meer dan een eeuw lang zo'n beetje als wingewest van Holland en Zeeland werd beschouwd, en de bevolking zich nauwer verwant voelde aan het nabijgelegen Rijnland en Belgisch Limburg, dan is het duidelijk dat er weinig interesse is voor landelijke politieke partijen. Men is er in de loop der jaren aan gewend geraakt dat de katholieke geestelijkheid de dienst uitmaakte, en dat kwam dan neer op onderwerping aan het wereldlijk gezag en stemmen op de R.K. Staatspartij en later de KVP.

De toch wel aanwezige ontevredenheid uitte zich in een machteloos gekanker. En toen de opkomstplicht bij verkiezingen werd opgeheven, was dé vorm van protest het thuisblijven, een protestvorm die voortreffelijk past in de volksaard. De verkiezingen voor de provinciale staten en voor de Maastrichtse gemeenteraad kenden een ontstellend hoog percentage thuisblijvers. Weliswaar kwam nu de KVP in Maastricht voor het eerst niet aan een absolute meerderheid, maar de pogingen om een doorbraak van haar hegemonie te realiseren lukten toch niet. De PPR kreeg twee vertegenwoordigers in de raad. (Korte tijd was er zelfs een PPR-wet-

houder, maar die moest zich overwerkt en ziek al gauw terugtrekken, waarna de KVP zich weer meester maakte van deze bestuurspost.)

De PPR-raadsleden zitten in de commissies Onderwijs en Ruimtelijke Ordening (in elk een), en voorzover ze hiernaar behoefte hebben wonen ze ook andere commissievergaderingen bij, al hebben ze in die andere commissies geen stemrecht.

Om het KVP-monopolie in de bezetting van de wethouderszetels te breken was al vóór de gemeenteraadsverkiezingen contact gezocht en verkregen met PvdA, D'66, PSP en de andere groepelingen. Na de verkiezingen kwam het zover dat de raadsleden van PvdA, D'66 en PPR gemeenschappelijk vergaderden en zo veel mogelijk een eensluidend standpunt innemen. Tot één woordvoerder is het tot nu toe niet gekomen. De plaatselijke besturen van de progressieve drie hebben een aantal werkgroepen geformeerd om de fraksieleden bij te staan, maar dit is een grote mislukking geworden. Eensdeels was dit te wijten aan een massale vermindering van de activiteit na de teleurstellende verkiezingsuitslagen (de verwachtingen waren te hoog geweest), en anderzijds bleek dat werkgroepen voor steun bij de praktische politieke problemen van alledag niet de geëigende vorm waren, vooral omdat er vaak op zeer korte termijn een standpunt bepaald moet worden. De raadsleden zelf hebben nu een aantal specialisten om zich verzameld, bij wie ze te rade kunnen gaan.

Het werk in ons aksiesentrum konsentreeft zich nu op de afvaardiging in de gemeenteraad, omdat we hiervan de grootste werfkracht voor onze partij verwachten. Onze raadsleden werken keihard, en onze grootste zorg is dan ook dat ook zij niet overwerkt zullen raken. De kwade gevolgen hiervan hebben we (zie boven) al eerder ondervonden...

Andere activiteiten

Natuurlijk proberen we daarnaast nog meer te doen om de ideeën van de PPR te propagieren en onze aanhang te vergroten. Niet met kostbare propagandakampanjes! (Na de verkiezingen had het aksiesentrum f 7000,— schuld, en al wordt die in een akseptabel tempo afgelost doordat de raadsleden een derde deel van hun presensiegelden afdragen, we zoeken nu toch een andere aanpak.)

Wanneer in onze stad aksiegroepen voor een of ander geval gaan ageren en wij kunnen met de aksie simpatiseren, dan zoeken wij contact en steunen de aksie naar beste kunnen. In eerste instantie uiteraard door er via gemeenteraad en pers de aandacht op te vestigen, maar ook door te bevorderen dat leden van de PPR die ook in andere verbanden georganiseerd zijn (vakbonden enz.) deze zaken aldaar aan de orde stellen. Het blijkt namelijk dat maar zeer weinigen een beetje politiek bewustzijn hebben, en we hebben nog een heel lange weg voor de boeg, wil hierin verandering komen. We zijn er nu wel van overtuigd dat het nog een tijd zal duren aler een aanzienlijk deel van de bevolking voor onze ideeën gewonnen is. Van de andere kant zijn we er evenzeer van overtuigd dat een politieke partij het zich niet te lang kan permitteren in de oppositie te blijven, zodat we van harte de samenwerking in de progressieve drie stimuleren. (Naast het vele plaatselijke werk zien enkele van onze leden ook nog kans mee te werken in het provinciaal PPR-bestuur in de Grote Fraksie en in de Kerngroep. Hetgeen door de grote afstand die voor iedere vergadering afgelegd moet worden, veel tijd en geld eist.)

We gaan door. Contact met gelijkgezinden in onze eigen stad en in alle delen van ons land helpt ons de moed erin te houden en onze beste krachten te geven.

BIT NUMMER

zet het werk van en in de aksiesentra voorop. Dat gebeurt niet op losse gronden maar ligt geheel in de lijn van de ontwikkeling. Het aksiesentrum Grave attendeerde vóór én ná het kongres van 30-10-1971 op een gevaar dat in het Fraksie-Aksie-Plan besloten lag: namelijk de aksiesentra een beetje aan hun lot zouden worden overgelaten. Op de studiedag van raads- en statenleden is dit probleem aan de orde geweest, het bestuur heeft er zich op beraden (zie het stuk van Dolf Coppes), en de redaksie heeft zich een voorstelling proberen te maken van haar taak in deze; de neerslag daarvan vindt u in dit nummer. In voorbeelden én in praktische suggesties. De voorbeelden zijn in Utrecht en Maastricht, twee aksiesentra die elk een raadsfraksie van twee man te steunen hebben en dit, gegeven hun lokale mogelijkheden, op geheel verschillende wijze doen. Als praktische suggestie zien we vooral het plan „koppelinggemeenten Oost-Bengalen“. Maar ook elders in dit blad vindt u diverse voorstellen, oproepen en suggesties, die tot werken en samenwerken kunnen aanzetten.

Nu ja, en dan staan er in dit nummer ook nog wel een paar reaksies op vroegere gebeurtenissen: Op een PvdA-boekje en een PvdA-kongresje. Stukken die vóór het vorige nummer al gereedlagen, maar waarvoor toen — pas bij de opmaak — geen ruimte bleek te zijn. Een te kleine partij moet het nu eenmaal doen met een te kleine krant. Dat is ook niet zo erg. Als ze er maar in slaagt ondanks een laag budget een hoog werktempo te ontwikkelen. Overal, ook in de aksiesentra.

Redaksie.

KRANT

Radikalen

Uitgave van de Stichting Radikalenkrant
Savelsbos 19 - Amsterdam

directie: J. Heytel

redactie: Lou Hoefnagels (hoofdred.), Frans Schulte, Frans Vocking.

redactie-adres: Lou Hoefnagels, Emilie Knappertstraat 10 twee, Amsterdam 18. Telefoon (020) 15 03 11.

abonnement: f 6,— per jaar.

advertenties en abonnementen: Savelsbos 19, Amsterdam-Nrd. Giro 1810200 van de Stichting Radikalenkrant te Amsterdam.

advertentietarieven worden op aanvraag toegezonden.

Buro Politieke Partij Radikalen: Keizersgracht 138, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

Voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600, te Amsterdam.

DE AKSIESENTRA: BASIS VAN ALLE WERK

Het Fraksie-Aksie-plan heeft zonder enige twijfel sterk bijgedragen tot een herleving van de partij. Maar misschien heeft het — maanden lang — een zodanige aandacht gehad dat andere aspecten van het werk wat in de schaduw raakten.

Het aksiesentrum Grave althans vond dat de kritische stellingnamen opzichte van dit plan wat te gering was geweest. Dat de PPR eerst landelijk weer een „gezicht” moest tonen, kon wel eens, zo vreesde Grave, ten koste gaan van de basis. Niet alleen omdat in het Fraksie-Aksie-plan de aandacht gekonsentreerd was op een toch relatief dunne topplaat, waardoor het functioneren van de bestaande aksiesentra ernstig kon worden ontkracht. Maar ook omdat voor een grote groep mensen een politieke partij herkenbaar moet zijn in het eigen leven, in de eigen omgeving, in de kleine problematieken van plaats en regio, zaken waarmee een landelijk ingestelde grote fraksie zich wel niet zou okuperen. Grave legde naast het Fraksie-Aksie-plan het partijprogramma en vond dat fundamentele waarden — als het meepraten en meebeslissen van de mensen — in de verdrukking konden komen.

Te ver van de basis?

Een principiële en heel zinnige stellingname. Grave stelde terecht dat je „naast én met” de mensen moet werken aan zaken die hen in hun dagelijkse leven onmiddellijk ter harte gaan, om ze van daaruit beter te kunnen motiveren ten aanzien van grote nationale en internationale problemen.

Dat is nooit ontkend, het wordt ook nu niet ontkend. Een grote fraksie mag van groot belang zijn voor de PPR, ze is niet alles. Ze heeft alleen een paar maanden lang alle aandacht gehad. Naast de Fraksie-Aksie is inmiddels gestart de aksie van raads- en statenleden, zoals u elders in deze krant kunt vaststellen. En wat daarin aan de orde komt ligt alweer heel wat dichterbij de mensen aan de basis.

Met die twee zijn we er bovendien nog niet. Daarnaast dient dan ook nog eens de partij actief te zijn. Niet los van de andere aksies, maar toch wel met specifieke partij-activiteiten waarmee je de groeperingen van de volksvertegenwoordigers en de hen omringende werkgroepen en adviesbureaus niet kunt opzadelen.

Het contact met de aksiesentra

Het bestuur is met die activiteiten inmiddels begonnen. Het heeft dan wel niet letterlijk de suggestie van Grave gevolgd om een opbouwfunctionaris te benoemen; beter dan dat: het bestuur als totaal acht zich voor de opbouw van de partij verantwoordelijk. Speciaal de organisatorische groep in het bestuur heeft zich met de uitwerking belast, brengt wekelijks verslag uit aan de anderen, roept ook de hulp van de anderen in als ze die nodig heeft, enzovoort.

De eerste grote aksie is het bezoek van bestuursleden en plaatsvervangende bestuursleden (het z.g. 2e echelon) aan alle bestaande aksiesentra. Niet voor een gezellige kennismaking zonder meer, ook niet voor het verzamelen van min of meer concrete informatie betreffende het wel en wee van het aksiesentrum in kwestie, maar voor een gesprek over zaken van wezenlijk politiek belang.

De bestuursleden willen deze gesprekken goed voorbereiden, stuk voor stuk, en ook zo veel mogelijk toesnijden op de mogelijkheden van het bezochte aksiesentrum. Daarom zijn per brief schriftelijke informatie gevraagd over het te bezoeken aksiesentrum (omvang, activiteiten en resultaten, samenwerking en andere contacten, maar ook: aard van de bevolking, werkgelegenheid, en andere relevante situaties in het gebied van het aksiesentrum).

Als voornaamste gesprekspunten ziet het bestuur:

- *hoever gaan jullie in je denken over de nieuwe structuur van de samenleving; wat denken jullie met name over demokrasie in het bedrijfs- en economisch-leven; wat denken jullie*

over het bezit van de grond en de produktiemiddelen?

- *zijn er landelijk een aantal aksiemodellen zinvol op te stellen, die aan plaatselijke of provinciale aksiesentra door te geven zijn?*

- *zijn er plaatselijke activiteiten die de moeite waard zijn landelijk geregistreerd, gekoördineerd, doorgegeven te worden?*

- *kan bijvoorbeeld een groot opgezet onderzoek naar de economische machten in Nederland een combinatie zijn van beiden?*

Met name het 2e en 3e punt kunnen, dachten we, leiden tot een versterking van de bestaande aksiesentra zelf tot hulp bij hun werkzaamheden.

Aksiesentrum of afdeling?

En die werkzaamheden zijn nodig, ze mogen onder geen voorwaarde achterwege blijven. Een groep die zich „aksiesentrum” noemt dient een centrum van aksie te zijn (of zich van de haar niet passende pluiemen te ontdoen en zich „afdeling” te noemen). Anders verflauwt de belangstelling van haar leden — en van anderen! Zonder aksie, zonder voortdurende beweging hoeven we op de verandering van de samenleving, die de PPR voorstaat, zelfs niet voor 1 procent te rekenen.

We verhalen niet dat het bedenken van modellen voor aksies die in de plaatselijke situatie zinvol zijn niet ieders werk is. U hoeft het niet onder alle omstandigheden zelf te kunnen. Maar u mag het ook niet overlaten aan het bestuur alleen. Een dialoog, een samen zoeken, een uitwisseling van ideeën en voorbeelden, een pasklaar maken voor de eigen situatie, een samenspel waar mogelijk, van dit alles kunnen we allemaal profijt hebben. Daarom onder meer in de krant korte beschrijvingen van de werkwijze van aksiesentra (en het verzoek of we er meer kunnen krijgen...). Daarom ook de verwachting dat de gebundelde „zoek-verslagen” voor ieder op enigerlei wijze van prakties nut zullen zijn.

Meer aksiesentra, meer leden

Tot dusverre spraken we alleen over bestaande aksiesentra. Dat wil niet zeggen dat we met hun aantal tevreden zijn. Er mogen er best meer komen. Maar laat ook dit niet aan het bestuur alleen over. Bestuur en bureau kunnen helpen, natuurlijk, met adressen, met dokumentatie, met spreekbeurten enz., en ze zullen dit zeker ook doen. Maar het initiatief moet uit plaats of streek zelf komen. Een PPR-lid is een doe-het-zelver.

Iets dergelijks geldt voor de werking van nieuwe leden. We moeten er veel meer hebben en we kunnen er ook veel meer krijgen. De aksiesentra kunnen daar een boel aan doen.

Op een PPR-televisie-uitzending over wapenhandel en dergelijke reageerden ruim 400 niet-leden positief. Na een uitzending van „Achter het Nieuws” waarin een teruggang van de PPR werd voorspeld (maar de peiling had plaatsgehad kort na het uitreden van Paul Janssen en Annie Kessel, en nog vóór de Nieuwsluis-publisiteit), meldde een student uit Tilburg zich spontaan als lid aan, omdat hij bang was dat door een verdwijnen van de PPR de geestelijke milieuverontreiniging zou toenemen.

Welnu, als mensen om deze en dergelijke grote en verre redenen lid worden of zich geïnteresseerd tonen, dan moeten er — gedachtig de stelling van het aksiesentrum Grave uit het begin van dit stuk — door toedoen van de aksiesentra ook mensen te winnen zijn op gronden die dichterbij hen liggen, gemakkelijker zichtbaar zijn.

Op ons stuk blijven staan

We moeten ons niet laten beïnvloeden door politieke spelletjes van jonge Turken uit de PvdA die de oppositie zat zijn en regeren willen, en daarom maar al te geredelijk luisteren naar de loze kreten van een KVP-voorzitter, enkel en alleen omdat ze daarachter een groot aantal stemmen aanwezig weten, terwijl het hen weinig interesseert of dat werkelijk progressieve dan wel sleurstemmers zijn. We moeten ons ook niet laten

beïnvloeden door berichten over mensen die de PPR verlaten. Soms betekenen die berichten immers helemaal niets. Ik zou dat beslist niet willen beweren van Paul Janssen en Annie Kessel, medeoprichters van de partij, die moesten vaststellen dat hun volgehouden in overgrote meerderheid de aksenten anders wensten te leggen dan zijzelf zich oorspronkelijk hadden voorgesteld, en die daaruit op een gegeven moment de konsekwensie meenden te moeten trekken. Een voor hen tragische ontwikkeling, en een besluit waarvoor men, ook al kan men er niet mee instemmen, toch respect moet opbrengen.

Maar wanneer men enige weken nadien leest dat de NKV-secrétaires Van Hout en Spit uitreden, dan is dat een geheel andere zaak. Zeker wanneer ze als reden onder meer opgeven dat ze de partij niet erg succesvol vonden. Zo'n motivering klinkt nogal astrant uit de mond van mensen wier enige activiteit voor de PPR al die tijd hieruit heeft bestaan dat ze in de kaartenbak op het partijbureau netjes op hun plaats stonden...

Door zulke anti-reklame moeten we ons niet van ons stuk laten brengen. We weten toch waarvoor we staan. En op grond daarvan kunnen we ons toch niet veroorloven achter elke (schijn) beweging van anderen aan te hobbelen.

Doorgaan. Gewoon: doorgaan.

LOU HOEFNAGELS

NOTA'S VAN DE KOMMISSIE VREDESPOLITIEK (VERKRIJGBAAR BIJ HET PARTIJBURO)

1. Nigeria - Biafra — Feiten, achtergronden en meningen met betrekking tot het afschuwelijke Biafra-konflikt. Deze nota is voor het belangrijkste deel (gelukkig?) niet meer aktueel. Opstellers: Paul van Tongeren en Ton Schutten.
2. Het Werkerrein is de Wereld — De hele problematiek van de ontwikkelingssamenwerking wordt behandeld en van commentaar voorzien. Enkele aanbevelingen voor Nederland. Er is een lijst toegevoegd met de verklaring van een aantal veel voorkomende technische uitdrukkingen en afkortingen. Prijs: f 1,—. Opsteller: Huub Coppens.
3. Chemische oorlogvoering — Aan de hand van uitgebreide dokumentatie wordt aangetoond, dat in Vietnam door de Amerikanen een verschrikkelijke chemische oorlog wordt gevoerd, onder het mom van „gebruik van ontbladeringsmiddelen”. Aanbevelingen voor Nederland. Prijs: f 0,50. Opsteller: Henk Breman.
4. Naar een ander buitenlands beleid — Beknopte omschrijving van het standpunt van de PPR inzake het buitenlandse beleid: eenzijdige ontspanning in de plaats van afschrikking. Opsteller: Derk Cools.
5. Nota Zuidelijk Afrika — De beloften en wat daarvan terecht komt, nageplozen bij politieke partijen en ministers. Een hele lijst met actieplannen. Moet nog verschijnen. Opsteller: Stéphanie Brokerhof.
6. Nota Verenigde Naties — Analyse van de huidige VN. Hoe ziet de „ideale” VN eruit? Hoe kunnen we die bereiken? In deze nog te verschijnen nota worden ambitieuze antwoorden geformuleerd. Opstellers: Menco Dane, Fokke Goudswaard en Eeltje Talstra.
7. Aktieve Vredespolitiek — Aan de hand van voorbeelden uit de milieuproblematiek wordt aangetoond, dat er in wezen geen scheiding is tussen binnenlandse en buitenlandse politiek. In zijn huidige vorm is deze nota niet zo geschikt voor publikatie, maar wel bruikbaar binnen de PPR.

Fokke Goudswaard.

UTRECHT IN DE VIERDE VERSNELLING

Het aksiesentrum Utrecht-stad heeft zich met een vragenlijst en met een uitvoerige plannen-nota tot al zijn leden gewend. Een en ander uit die nota willen we hier overnemen. Niet de passages die beschrijven wat men gedaan heeft of wil gaan doen aan problematieken van louter lokaal belang. Maar wel de zaken die ook elders spelen en dus voor andere aksiesentra van inspirerende waarde kunnen zijn.

De nota begint met een overzicht van wat op het kongres van 30 oktober aan de orde was. Ofschoon de motie van het Utrechtse bestuur, dat slechts onder zware voorwaarden deelname aan de volgende kamer-verkiezingen wenste, op het kongres werd afgewezen, konden de in Berg en Dal aanwezige Utrechters zich best vergenoegen met wat het kongres wilde ten aanzien van de bundeling van progressieve krachten, de solidariteit met onderliggende groepen, de prioriteit die de Grote Fraksie wilde geven aan vredespolitiek en leefmilieu, en de daarvoor gekozen samenwerking met aksiegroepen e.d. En het aksiesentrum komt dan ook onmiddellijk met een reeks van suggesties, waarvoor het de medewerking van zijn leden vraagt.

De huidige situatie

In Utrecht heeft de PPR meer dan 200 leden. In de PAK-fraksie van de gemeenteraad (samen met PvdA en PSP) zitten twee PPR-mensen. Met die partijen, en soms met anderen, is de PPR in een zestal werkgroepen actief. Bovendien heeft ze min of meer intensieve contacten met andere aksiegroepen. Utrechtse PPR-leden tenslotte nemen deel aan activiteiten van landelijke groeperingen, en van diverse landelijke organen van de PPR.

En nu wil men aansluiten bij ideeën en initiatieven van het kongres („waar geen nieuwe start werd gemaakt, maar duidelijk werd overgeschakeld naar een nieuwe versnelling”). Op grond daarvan volgen een aantal onderwerpen:

Internationale kwesties

Op dit terrein was men, samen met PSP en partijlozen, al werkzaam. De werkgroep bereidt een „migrantenraad” voor, waarin de buitenlandse arbeiders zich met haar hulp organiseren.

Verder blijft de PPR haar medewerking verlenen aan CLASC en Amnesty International, en ze roept haar leden, vooral de studenten, op tot medewerking aan andere groepen (Interkerkelijk Vredesberaad, Pax Christi, Angola-Komitee, Bengaals Vuur, de werkgroepen Zuidelijk Afrika, Griekenland, enz.).

Milieubeheer

De PPR wil een werkgroep vormen die samen met anderen het Utrechtse bedrijfsleven schaduw in verband met de vervuiling. B. en W. hebben namelijk bij uitgifte van terreinen aan de noordwestzijde van de stad voorkeur te kennen gegeven voor chemische industrieën.

Zo'n werkgroep zou een concreet startpunt kunnen vinden in de lijst van chemische bedrijven die vanaf 1970 een vestigingsvergunning hebben gekregen, voorts in gegevens van de provinciale raad voor milieubeheer, en in door werknemers-PPR-leden verstrekte informatie.

Demokratisering bedrijfsleven

Men realiseert zich best dat men op lokaal plan weinig van sociaal-economische waarde kan doen voor de laagstbetaalden in de samenleving. Maar wel zou men in samenwerking met de vakbonden en met het Utrechtse overlegorgaan van de vakcentrales bijzondere aandacht kunnen geven aan de demokratisering van de Utrechtse bedrijven. Een werkgroep zou service kunnen geven ten aanzien van het opzetten en doen functioneren van ondernemingsraden. Koöperatie met een bestaande werkgroep „Evangelië en bedrijfsleven”, die zich ook in deze richting specialiseren wil, zou gewenst zijn. En langs deze weg zou de PPR ook als politieke partij adequaat kunnen reageren op fusieplannen van bedrijven, op massale ontslagen (die ook de arbeidssituatie in Utrecht bedreigen), enzovoort.

Werkende jongeren

Aan deze groep besteedt het rondschriven van het aksiesentrum relatief veel aandacht. Het zet vrij breed uiteen hoe werkende jongeren in Nederland worden achtergesteld (veel te vroege beroepskeuze; het leerlingstelsel dat te zeer op het economies belang van de onderneming gericht is; de uitzichtloze geïsoleerde positie waarin de jongeren terechtkomen), en doet vandaaruit een beroep op alle politici.

Maar men ziet ook kansen voor het plaatselijk aksiesentrum. Namelijk om samen met de organisaties voor werkende jongeren te streven naar het creëren van een streeksentrum, en om te stimuleren dat men ook in Utrecht gaat eksperimenteren met een midschool (en dat men het basis-onderwijs drasties vernieuwt), en tenslotte om mee te helpen aan het onderzoek naar al die 15-jarigen die per 1 september op een vormingsschool hadden moeten zitten, maar spoorloos zijn.

Bejaardenbeleid

Een goed deel van het rondschriven handelt over een andere groep sociaal-economies zwakkeren die binnen de bestaande

verhoudingen machteloos zijn: onze bejaarde medemensen, ongeveer 10 procent van onze bevolking. Op het kongres in Berg en Dal had de politiek sekretaris van de PPR-Utrecht er al zijn teurstelling over uitgesproken dat het bejaardenbeleid niet een van de prioriteiten in het Fraksie-Aksie-plan was. En dat dit woorden waren waaraan men in Utrecht metterdaad inhoud geven wil, bewijst het voor deze sektor ontworpen aksieprogramma.

De algemene doelstelling is: de bejaarden bij het maatschappelijk gebeuren te betrekken, als volwaardige en mondige leden van onze samenleving. Daarvoor wil men samenwerking met alle geïnteresseerden (op de eerste plaats met de bejaarden zelf en met hun organisaties, verder met hulpdiensten, maatschappelijk werkers, personeel van bejaardentehuizen, enz.).

In eerste instantie wil men zich bezighouden met het volgende:

1. inhoud geven aan de bewonerskommissies in de bejaardentehuizen;
2. er voor zorg dragen, dat in de tehuizen waar geen bewonerskommissies aanwezig zijn, de bejaarden de nodige inspraak krijgen;
3. betrekken van bejaarden bij het organiseren van evenementen, vooral wanneer die juist ten behoeve van de bejaarden zijn;
4. inspraak geven aan de bejaarden in de opzet en uitvoering van de werkzaamheden van de diverse hulpdiensten;
5. ijveren voor beter en gratis openbaar vervoer voor de bejaarden;
6. kritisch volgen van het plaatsingsbeleid van de Gemeentelijke Sociale Dienst, vooral met betrekking tot de als minder goed bekend staande tehuizen;
7. voorlichting geven aan bejaarden over mogelijkheden welke bestaan bij klachten over bijvoorbeeld verzorging, huisvesting, konfliktien met direktie, algemene bejegening, etc.;
8. alle andere activiteiten waar de bejaarden behoefte aan blijken te hebben.

Op deze activiteiten wordt gewerkt door middel van publikaties in bejaarden- en wijkbladen, en in contacten met bewonerskommissies.

Besluit

Al met al een aksieplan dat erop gericht is juist achtergestelde, onmondige, machteloze mensen vooruit te brengen. Als zodanig een bijdrage tot politieke vernieuwing in Utrecht, een eigen inbreng van onze klein gebleven partij binnen de progressieve konsentrasie. En, zoals het rondschriven zegt: „een vierde versnelling, die de vaart van het verleden én van het laatste kongres opneemt”.

Geloof geen basis voor partij

Op zaterdag 6 november jl vond op Kerk en Wereld te Driebergen een studiebijeenkomst van de PvdA plaats over het thema „Waarom zetten progressieve christenen niet de stap naar een progressieve politieke partij?”

Ook enige PPR-leden ontvingen van het partij-bestuur van de PvdA een uitnodiging voor deze vergadering. Niet van de één of andere werkgemeenschap in die partij, want die bestaan niet meer. Toch paradeerden er op deze reünie in Driebergen uitsluitend taaië rooie mannenbroeders uit het rijke leven van de werkgemeenschappen in de PvdA, die dominee Buskes en dominee Van Veen wel weer eens wilden ontmoeten.

Alras werd duidelijk dat de vraag waarom christenen niet de stap zetten, beter door sociaal-psychologen dan door theologen kan worden beantwoord.

De discussie met de beide inleiders, de theologen professor Schillebeeckx en professor Verkuyl leek dan ook meer een komplot om de laatste over te halen zijn AR-lidmaatschap op te zeggen.

Maar Verkuyl werd niet uitgeschakeld, blijft in de A.R., al was er volgens dominee Buskes één troost: degenen die naar hem luisteren vertrekken wel. De vergadering had overigens een besloten karakter en daarom publiceeren we de tekst van een interview, dat Frans Schulte n.a.v. deze bijeenkomst met professor

Schillebeeckx voor de KRO-microfoon had.

Frans Schulte: professor, is het christelijk geloof politiek relevant?

Prof. Schillebeeckx: ik zou zeggen dat het uiteraard politiek relevant is, omdat het christelijk geloof het heil, de bevrijding van de mensen wil. Heil en bevrijding betekenen het welzijn van alle mensen. De christelijke identiteit heeft dus een wezenlijke relatie met de menselijke integriteit. Het christendom is solidair met allen die geen stem hebben, de onderdrukten. Dat leidt tot politiek optreden.

F. S.: kan het christelijk geloof ook een politiek program opleveren?

Prof. Sch.: neen, die relevantie kan slechts indirect, zijdelings werkzaam zijn, omdat de grondslag van een politiek programma de analyse is van de feiten, de structuren van de maatschappij. Op die analyse is dan een interpretatie gebaseerd, en dat levert een programma op. De bijbel mocht het geloof geeft dus rechtstreeks een politiek aksie-programma.

F. S.: dat betekent dat christelijk geloof geen basis voor een christelijke partij kan zijn?

Prof. Sch.: ik geloof dat dat te recht gezegd kan worden. De basis voor een politieke partij is een politieke consensus (overeenstemming red.). Gelovigen hebben op grond van hun geloof niet een rechtstreeks aksie-program. Ze hebben dat op grond van de ontleding van de situatie en daarin kunnen de opinies ook van christenen uiteenlopend zijn. Konfessionele partijen zijn dus politiek gezien voor mij onzinnig.

F. S.: toch wordt er nog steeds met het begrip christelijke politiek geschermd.

Prof. Sch.: dat is een zeer gevaarlijke term. Men kan niet spreken van christelijke politiek, daarmee bedoelend dat heel het politiek programma en al wat men bin-

nen een partij-opzet christelijk zou zijn. Dat moet op een politieke consensus steunen en dus op een analyse van de feiten.

F. S.: u hebt op de studie-konferentie van de PvdA gezegd, dat christelijke partijen per definitie conservatief zijn.

Prof. Sch.: niet principieel. Ze zouden progressief kunnen zijn, maar ze kunnen dat niet waar maken omdat ze met christenen te doen hebben. En die christenen zijn in politieke zaken uiteraard verdeeld. Om hun achterban te behouden zullen de christelijke partijen partijen telkens water bij de wijn moeten doen.

F. S.: waarom zouden toch nog zoveel kiezers deze partijen waarderen?

Prof. Sch.: zonder een concrete politieke partij in Nederland te noemen, het kan zijn, dat men van andere partijen denkt, dat ze een eenzijdige kijk op de mens hebben. De vraag die de christen zich moet stellen is: hoe zit het met het mensbeeld achter een politiek programma? Want dat mensbeeld, uitgesproken of niet, krijgt toch concreet gestalte in het program.

F. S.: bedoelt u daarmee dat konfessionele kiezers niet op de progressieve partijen stemmen omdat het mensbeeld van bijvoorbeeld een PPR niet deugt?

Prof. Sch.: ik geloof niet dat het geval is. Ik denk eerder dat sociologische, sociaal-psychologische factoren een rol spelen.

F. S.: als de progressieve partijen, om een voorbeeld te noemen, de abortus een persoonlijke zaak vinden, komen er dan waarden op de tocht te staan? Wordt het christelijk mensbeeld dan gewijzigd aangedaan?

Prof. Sch.: ik ben vóór de persoonlijke vrijheid. En de wijze waarop de PvdA dit heeft aangepakt — de abortus niet meer strafbaar stellen — vind ik een echte humane, humanistische oplossing, waar de christen heel goed mee akkoord kan gaan.

HULP AAN BANGLA DESJ

Het bestuur heeft alle gemeenteraadsleden van de PPR opgeroepen tot een aksie die ook de steun van de aksiesentra behoeft. De bedoeling is dat in de gemeenteraden wordt voorgesteld een geleisterde „koppelingemeente” in Oost-Bengalen op lange termijn te adopteren om die op enigerlei wijze te helpen bij de wederopbouw.

Aan de gemeenteraadsleden is uitvoerige dokumentatie gezonden over de te volgen procedure, over de te geven toelichtingen, over te omzeilen klippen, en over ervaringen met eerdere soortgelijke aksies. Mochten ze modellen wensen voor initiatiefvoorstellen (die nogal uitvoerig dienen te zijn), dan zijn die verkrijgbaar.

Maar ook niet-raadsleden kunnen hun gewicht in de schaal gooien. Want een dergelijk voorstel dient ondersteund te worden (niet slechts met adhesiebetuigingen, maar ook met aksies van andere aard) door een aksiecomitee uit de burgerij. Dat moet vanzelfsprekend geen loutere PPR-aangelegenheid zijn, het moet zelfs zeer breed van opzet worden, maar de eerste stoot kan zeer wel door de PPR gegeven worden. Als één land de hulp waaraan we hier denken nodig heeft, dan is dat wel Bangla Desj: eerst een enorme overstroming, daarna de West-Pakistaanse onderdrukking, vervolgens een oorlog, en voor tien miljoen mensen evacuatie.

Daarom: neem contact op met PPR-raadsleden in uw gemeente, met uw aksiesentrum, zie wat u doen kunt, en doe het, snel!

Voor inlichtingen: Ton Wachter, Laan van Vollenhove 1549, Zeist, telefoon (03404) 1 96 05.

ONDERWIJS KOMMISSIE

Voor wie het nog niet mocht weten: sinds twee maanden telt de PPR een onderwijskommissie. De commissie kan nog steeds actieve leden gebruiken. U kunt zich opgeven bij het partijburo.

We vergaderen in principe elke derde maandag van de maand. Dus voorlopig: 21 februari, 20 maart, 17 april, 15 mei, 19 juni. De commissie heeft een aanzet gemaakt tot de volgende activiteiten:

— Er wordt gewerkt aan een soort doelstellingen- of uitgangspuntennota t.a.v. het onderwijs, lijdend tot politieke doelstellingen.

— De poging van de Aksiegroep Spellingvereenvoudiging 1972 om een uitspraak van het parlement te krijgen over hun zogenaamde minimumprogramma wort in het oog gehouden;

— De commissie werkt samen met Jacques Tonnear aan diens behandeling van de onderwijsbegroting in de eerste kamer (maart);

- T.a.v. het bijzonder onderwijs wort bekeken of een inspraakstructuur zoals in het organisatie-model van het openbaar onderwijs wettelijk valt te realiseren. Daarbij: een conceptie van ijsen waaraan schoolbesturen in het bijzonder onderwijs moeten voldoen;
- In ons partijprogramma staat onder punt 69: Dosenten, die zich makkelijk ervan af maken, moeten ontlasten kunnen worden. Onderzocht wordt hoe dit concreter valt te maken (juridies!);
- Een stuk over kresjes en peuterspeelplaatsen is in voorbereiding.

Wie maar wil meewerken en -denken met een of meer van bovenstaande punten is van harte welkom! Ook als imant andere concrete onderwijszaken aan de orde wil stellen kan hij of zij terecht bij de onderwijskommissie. Even een berichtje of telefoontje naar het partijburo Keizersgracht 138, Amsterdam, telefoon 020 — 22.73.42 (dat laatste op dinsdag en donderdag ná 13.00 uur).

Paul van Engelen

U KUNT NOG MEER

• U kunt de moeilijke financiële positie van de partij verlichten door een gift. Als dat bedrag ligt tussen 1 procent en 10 procent van het verschil tussen onzuiver inkomsten en persoonlijke verplichtingen, dan is het — zo meldt penningmeester Nico Keek — aantrekbaar voor de inkomsten- en loonbelasting. Maar het eerste procent (dat niet aftrekbaar is) moet meer dan f120,— bedragen. En natuurlijk moeten de giften met schriftelijke bewijsstukken worden gestaafd (zie de Wet op de Inkomstenbelasting 1964, art. 47).

• U kunt ook op kleiner schaal helpen door een radikale toepassing van het profijtbeginnsel die het aksiesentrum Apeldoorn voorstelt: die bestaat hierin dat iedereen, partikulier of aksiesentrum, die een brief aan het partijburo richt, daarin een postzegel voor antwoord insluit. Geen geweldige uitgave in elk afzonderlijk geval, maar al die kleintjes samen kunnen aardig aantikken. Denk er vooral aan als u nota's van de commissie Vredespolitiek aanvraagt die gratis zijn.

• U kunt bij de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn (Stadhouderslaan 146, Den Haag, telefoon (070) 512141) een discussiefilm over opbouwwerk lenen. De film speelt in het Haagse Transvaalkwartier; hij heet: „Voor de rest moeten we het zelf doen”, duurt een half uur, en is gemaakt door Boud Smit.

• U kunt een heleboel doen voor de Stichting Isara (Reigerlaan 239, Capelle aan de IJssel, telefoon (010) 50 01 78). Dat is de International South African Refugee Aid, die geld inzamelt voor het levensonderhoud van uit Zuid-Afrika gevluchte gezinnen, en voor ontwikkelingsprojecten in Kenya, Tanzania, Zambia en Botswana (zelf arme landen!) die door vluchtelingen worden bemand, en voor studiebeurzen in Afrika en Europa. Die stichting heeft geld nodig (op haar postgiro 598800); ze verantwoordt de giften in het Zuid-Afrika-Bulletin. Maar ze wil het niet onder elk beding zon-

der tegenprestatie, en daarom geeft ze een brochure uit van Esau A. de Plessis: „Zuid-Afrika, berechtigd door marteling”, die u tegen storting van f2,— franko thuis krijgt, een verslag over de „verhoor”-methoden van Vorsters politie. Isara biedt ook een langspeelplaat aan „Daarom ben ik bereid te sterven”, tegen betaling van f11,— bij u thuisbezorgd. Aan de kant zes vrijheidsliederen van de Zuidafrikaanse negers (mooi, maar jammer dat we niet over de vertaalde teksten beschikken), en aan de andere kant de verdedigingsrede van de verzetsleider Nelson Mandela in het beruchte Rivoniaproces van 1964 waarin hij levenslang kreeg. Een sterk ingekorte rede, want de oorspronkelijke toespraak duurde viereenhalf uur; maar Mandela maakt ook in dit korte bestek op overtuigende en waardige wijze duidelijk voor welke rechten hij streed en hoe hij door de blanken werd gedwongen tot gebruik van geweld als enige mogelijkheid na het falen van alle geweldloze vormen van verzet. Een aangrijpend pleidooi, ook indrukwekkend door de soberheid waarmee Dolf Coppes het voordraagt. Bij de plaat gratis een gestensilde brochure met allerlei achtergrond-informatie.

En dan tenslotte het advies van de Isara-Foundation om in lokale kranten en huis-aan-huis-bladen door middel van ingezonden brieven en dergelijke, aandacht te vragen voor het probleem van de Zuidafrikaanse vluchtelingen. Modellen en informatie zo nodig te betrekken van Isara.

• U kunt de nieuwe aksie van het Angola Komitee (Da Costastraat 88, Amsterdam, telefoon (020) 18 35 98) ondersteunen. Dat wil namelijk de import van koffie uit Angola beperkt zien, want door middel van akzijsnen krijgt de regering van Portugal 13 miljoen gulden per jaar, speciaal om zijn koloniale oorlog tegen de Angolezen voort te zetten, en dat alléén reeds uit de aan Nederland verkochte koffie! Voor ons kopje moeten negers zich letterlijk kapot werken (zonder een centje pijn voor de planter, want die krijgt daarna van de regering een nieuwe neger...). Albert Heyn, Co-op en Douwe Egberts (goeddeels) hebben al toegezegd dat er over een half jaar geen Angola-koffie in hun me-

langes zal zitten. Nu de andere grote afnemers nog: Van Nelle, Niemeyer, de Gruyter, Edah. Praat erover als de kans zich voordoet (en dat is bij elk kopje koffie dat u niet op uentje drinkt). Haal de — heel uitgebreide en precieze, goed geïllustreerde — informatie uit een pas verschenen boekje „Koffie voor Nederland, bloed van Angola”, dat door storting van f 1,25 op postgiro 600657 van het Angola Komitee te krijgen is. Gruwelijke lektuur, reken daar wel op. En koop zelf zuivere koffie. Misschien is er in uw buurt een Derde Wereld-winkel.

• U kunt — voor uw eigen informatie — een abonnement nemen op het nieuwe blad „Trans-aktie”, dat tien keer per jaar verschijnt (de eerste twee nummers zijn uit) met telkens 32 pagina's, goed geïllustreerd. Het eerste blad dat geheel gevuld is met wetenschappelijke journalistiek over onderwerpen betreffende peace research. Nummer 1 (tevens Cahier voor Vredesvraagstukken nr. 10) gaat helemaal over geweld en geweldloosheid; in nr. 2 vallen vooral grote artikelen op over de relatie Oost-West, over de psychologie van de ontwapening, over wapenhandel en politiek, en over de kulturele revolutie in China. Onderwerpen dus die een radikaal stevig bezighouden. Abonnement f25,— (studenten f18,50), losse nummers f3,—. Hoofredakteur is Hylke Tromp. Uitgever is Gooi en Sticht, Hilversum (antwoordnummer 350, dus zonder postzegel).

• U kunt — eveneens voor eigen informatie — een boekje „Indo-China 1971” kopen door f0,70 te storten op postgiro 1090400 van Medisch Komitee Vietnam (Princesselaan 8, Beverwijk).

Voor die zeven dubbeltjes een klein boekje (54 blz.) van het American Friends Service Committee, een Quaker-instelling die in Vietnam revalidatiesentra, kinderdagverblijven enz. heeft opgezet, en in de VS dienstweigeraars steunt, dienstplichtigen adviseert enz. Het AFSC doet met dit rapport een beroep op regering en volk om zich uit de oorlog in Vietnam, Laos en Kamboedja ten spoedigste terug te trekken. Het rapport is erg goed gedocumenteerd. En het is bijna te geef.

TWEE NIEUWE WERKGROEPEN

• **Verzekering**

Onze kamerleden zouden het op prijs stellen indien een aantal van onze leden, werkzaam bij de sociale verzekering, een werkgroep zouden gaan vormen ten einde materiaal te verzamelen en hen van advies te dienen. Er zijn vele vragen te bestuderen: kinderbijslag al dan niet afschaffen, eigen risico bij de ziekenfondsverzekering, enzovoort. Vier personen is wel een minimum om zulk een werkgroep te laten functioneren. Graag opgave binnen twee weken aan het partijburo of aan W. G. H. van Hoogevest, Koningin Julianalaan 9 te Leersum, telefoon 03434 — 23.88.

• **Buitenlandse werknemers**

Binnen het Fraksie-Aksieplan bestaat eveneens behoefte aan een werkgroep die als voornaamste taak op zich neemt: het voorbereiden van een initiatiefwetsontwerp betreffende de positie van de buitenlandse werknemers in ons land. Of de werkgroep daarna een vaste structuur zal krijgen hangt af van diverse factoren, o.a. ook van de samenstelling van de groep, de deskundigheid en bereidheid van haar leden, enz.

Uitgangspunt is een studie, door politiekologen van de Vrije Universiteit verricht, naar het beleid van de partijen t.a.v. de buitenlandse werknemers, maar vanuit deze basis dient wel een groot politiek gezien nog braakliggend terrein ontgonnen te worden. Aanmelding graag aan de voorlopig voorzitter, C. F. Wittebrood, Fazantenlaan 38, IJmuiden-Oost, telefoon 02550 — 1.02.61.

KALENDER

- 2 februari: Radio-uitzending 18.20 - 18.30 uur.
- 16 februari: Idem.
- 19 februari: Redaktiesluiting voor het volgende nummer.
- 1 maart: Radio-uitzending.
- 15 maart: Idem.
- 18 maart: Vergadering Grote Fraksie, o.a. over de Funksie van het leger als vredes-instrument.
- 18 maart: Landelijke bijeenkomst deelnemers Aksie X-Y.
- 25 maart: Vergadering kerngroep.
- 29 maart: Radio-uitzending. Televisie-uitzending 20.20 - 20.30 uur.
- 8 april: Kongres van de PPR over het radikale denken.
- 12 april: Radio-uitzending.
- 15 april: Studiedag raads- en statenleden.
- 15 april: Diskussiestuk van het overlegorgaan PvdA-D'66-PPR.
- 27 mei: Vergadering Grote Fraksie.
- 10 juni: Vergadering raads- en statenleden.

Tussen 2 februari en 23 maart bezoeken bestuursleden aksiecentra.

Elke dinsdagavond om 19.30 uur bestuursvergadering in de Kargaard, Oude Gracht 36, Utrecht.

Elke woensdagmiddag tussen 12.30 en 13.30 uur koördinatiegroep (zie artikel Dolf Coppes) bereikbaar op partijburo. Eerste woensdag van elke maand vergadering commissie vredespolitiek.

Derde woensdag van elke maand vergadering onderwijskommissie.

Een agenda van alle evenementen die in 1972 betrekking hebben op de vrede, kan worden aangevraagd bij Pax Christi, Celebesstraat 60, Den Haag, telefoon (070) 65 68 23.

IN DE VOLGENDE KRANT DISKUSSIE MATERIAAL VOOR HET KONGRES OVER RADIKAAL DENKEN!!

Radikalen

MAANDBLAD VAN DE PPR

MAART 1972 (32)

PPR-Kongres over het radikale denken, 8 april in Bunnik

Door onze voorzitter Dolf Coppes is een radikale maatschappijvisie geformuleerd, die u in deze krant ingevouwen vindt. (Als u het binnenblad van de krant op de vouw doorsnijdt, hebt u een brosjure van acht bladzijden, iets beter hanteerbaar dan een krant).

Dit stuk zal onderwerp van gesprek zijn op het komende kongres. Het mag echter niet gezien worden als een tekst die in zijn totaliteit en in deze of in een geamendeerde formulering dient te worden aanvaard of verworpen. (De materie is trouwens te veel omvattend om in een dagkongres afgedaan te worden.)

Vastomlijnde besluiten zijn er van dit kongres dan ook wel niet te verwachten.

Waarom hot dan toch zo belangrijk is? Omdat op basis van de hier geschetste visie een opiniepeiling onder onze leden kan plaatshebben, die het partijbestuur een hecht fundament verschaft:

- om te komen tot een herformulering en aanvulling van ons program;
- en om een wezenlijke bijdrage te kunnen leveren aan de discussies over het te verwachten stuk van het overlegorgaan. PvdA/D'66/PPR (waarover elders in deze krant méér).

Er wordt dan ook niet zozeer over het stuk zelf gediscussieerd als wel over een reeks stellingen, uitgangspunten, handvaten. Die worden verdeeld in vijf rubrieken, en het is de bedoeling dat aan elke rubriek ongeveer drie kwartier wordt besteed. Alle discussies zijn plenair en worden door een deskundige kort ingeleid. De stellingen worden aan allen die zich voor deelname opgeven tijdig toegezonden, tesamen met andere kongresstukken (waaronder reacties van enige personen aan wie de „blauwdruk” reeds ter beoordeling is toegezonden).

We hopen op een druk bezocht kongres en op discussies van nivo. In dit verband moeten we melding maken van verwachtingen onzerzijds die sterk hebben bijgedragen tot de keuze van Bunnik als kongresplaats:

In het naburige Driebergen (Kerk en Wereld) eindigt op de dag van ons kongres een internationale konferentie van vre-

desbewegingen onder de titel „The violence of the peaceful”.

Het is zeer wel mogelijk dat enkele deelnemers van de conferentie korte tijd aanwezig zullen zijn op ons kongres, een maatschappijvisie behandelt waarin de zaken die op hun conferentie aan de orde waren, ten nauwste samenhangen. Van die deelnemers noemen we:

- Maria Bandhera uit Brazilië;
- Chief Buthelezi van Zululand;
- Dom Helder Camara, bisschop van Recife;
- ds. Beyers Naudé van het Christelijk Instituut Zuid-Afrika;
- Jesus Garcia uit Mexico;
- Jeanette Mondlane, de weduwe van Eduardo Mondlane uit Mozambique;
- de ontwikkelingseconoom Parmar uit India.

Tot slot enige organisatorische gegevens:

Het kongres begint op zaterdag 8 april om 10.30 uur (ontvangst vanaf 10.00 uur met koffie) en eindigt rond 16.30 uur. Het wordt gehouden in de Churchill-hal aan de Joh. F. Kennedylaan 23 in Bunnik, telefoon 03405 - 19 90, een zaal die aan plm. 400 personen plaats biedt.

Bunnik is vrij goed bereikbaar: zij die met eigen vervoer komen krijgen bij hun kongresstukken een getekend kaartje. De treinreizigers kunnen vanaf station Utrecht elk half uur per bus naar Bunnik. Vertrektijd van de WABO-bus (lijn 81) 9.50 uur, 10.20 uur, enz. Rijtijd 15 minuten. Uitstappen in de Kennedylaan. Men kan ook van Amersfoort station met NBM-bus lijn 59 om 8.59 uur of 9.59 uur; rijtijd ruim 40 min., eveneens tot op de Kennedylaan.

De parkeerplaats van de Churchill-hal zelf heeft slechts een beperkte capaciteit; men zal dus ook wel omliggende straten moeten gebruiken. Er kan in het gebouw een eenvoudige lunch (broodmaaltijd met kop soep) gebruikt worden.

Als steeds zal er voor een crèche worden gezorgd.

Tot ziens in Bunnik!

JONGEREN IJVEREN VOOR EUROPEES VEILIGHEIDSOVERLEG

Allerwegen wordt de laatste tijd gedacht en gesproken over een te houden Europese Veiligheidskonferentie.

De ontspanning in Europa neemt toe. Met recht kan men zeggen, dat ons kontinent het afgelopen jaar veiliger is geworden. De verdragen tussen de Sowjet-Unie en de Bondsrepubliek en tussen de Bondsrepubliek en Polen zijn weliswaar nog niet geratificeerd, maar hebben toch al merkbaar bijgedragen tot vermindering van de spanningen, en bovendien reeds uitbreiding van de handelsbetrekkingen tussen de betrokken landen tot gevolg gehad.

De akkoorden over Berlijn hebben heel wat moeilijkheden weggenomen of verminderd. De gesprekken tussen Leonid Breznev en Willy Brandt en het bezoek van eerstgenoemde aan president Pompidou, de belangrijke verdragen tussen de Bondsrepubliek en de DDR en West-Berlijn en de DDR, het zijn allemaal gebeurtenissen, die laten zien, hoe het proces van ontspanning voortschrijdt.

Toch laat de logische konsekwentie van dit ontspanningsproces: de Konferentie van Europese Staten om een en ander in verdragen vast te leggen, nog op zich wachten.

Gemeenschappelijke actie ten gunste van een dergelijke konfe-

rentie is dus nodig en mogelijk.

De gedachte van Europese veiligheid en samenwerking moet algemeen ingang vinden, zowel bij brede lagen van de bevolking, als bij de regering, ook al omdat vanuit Nederland nauwelijks enig initiatief is getoond in de richting van een dergelijke Europese konferentie.

Met dat doel voor ogen, is op 8 januari jongstleden door een aantal Nederlandse jongeren het „Nederlands Jongerencomité voor Europese Veiligheid en Samenwerking” opgericht.

Het comité wil onder andere informatiemateriaal uitgeven met feiten en meningen over de noodzakelijk geachte Europese Veiligheidskonferentie en discussie- en forumbijeenkomsten organisatie en samen met hen de genereren.

Op basis van het bovenstaande doet het comité een beroep op ieder, in het bijzonder op jongeren, adhesie te betuigen met dit inzicht van de Europese Veiligheid in Nederland algemeen ingang te doen vinden, zowel bij de bevolking als bij de regering.

Voor inlichtingen: Dick Bot, sekretaris Kommissie Vredespolitiek Statenjachtstraat 114, Amsterdam — Banne Buiksloot, Tel. (020) 27 53 63.

WEER „SOCIALISME NU”

In de Radikalenkrant van januari wijdde het bestuur een korte bespreking aan het boekje „Socialisme nu” dat door de PvdA was verspreid. In die bespreking werd kritiek geleverd op het feit dat dit discussiestuk nagenoeg voorbijging aan het internationale kader waarbinnen socialistische politiek bedreven dient te worden. Hierover heeft Relus ter Beek, internationaal sekretaris van de PvdA, zijn ongenoegen geuit. Hij schrijft onder meer:

„Het laatste kongres van de Partij van de Arbeid heeft in februari van het vorig jaar besloten, dat binnen de partij een discussie op gang gebracht dient te worden over beginselen en inhoud van een socialistische buitenlandse politiek. Het partijbestuur heeft vervolgens een stuurgroep ingesteld, die tot taak heeft deze discussie voor te bereiden en te begeleiden. Deze stuurgroep is op het ogenblik bezig de laatste hand te leggen aan een discussiestuk over deze materie. Het is de bedoeling dat dit stuk, dat aansluit op „Socialisme nu”, op 18 maart a.s. in een vijftiental gewestelijke vergaderingen gepresenteerd wordt, waarna vervolgens de discussie in de meer dan tweehonderd gespreksgroepen voortgezet wordt. Bovendien staat nog een landelijke konferentie op stapel. Al deze activiteiten zijn gericht op het kongres van 1973.”

Dit zijn verheugende mededelingen, die we van ganser harte gaarne doorgeven. We kunnen niet anders dan de PvdA veel succes wensen met de hier aangekondigde studie. Eigenlijk verwondert het ons wel een beetje dat het hier getekende perspectief op geen enkele wijze uit het door ons besproken boekje naar voren kwam. Deze doorkijk naar een volgende fase zou de discussies toch alleen maar nóg sterker op het wezen van het socialisme hebben kunnen koncentreren. Maar goed, dat is een konstatering achteraf. Laten we met vreugde erkennen dat Relus ter Beek's mededelingen ten volle reden geven tot een amende honorable.

De visie van het kabinet Biesheuvel

Ondergetekende,
naam
straat
woonplaats

wenst aan het PPR-kongres van 8 april 1972 over het radikale denken deel te nemen, en verzoekt om toezending van de kongresstukken.

Hij/zij komt met het openbaar vervoer/met eigen vervoer*)

datum handtekening

.....

*) doorhalen wat niet klopt.

Naar een ander buitenlands beleid

Een strategie voor politieke en militaire ontspanning

Er is een nieuwe regering, een nieuwe minister van buitenlandse zaken. Nederland kan een nieuw buitenlands beleid gaan voeren. Welk venster opent de regering op de buitenwereld?

Nederland zal streven naar internationale solidariteit, veiligheid, rechtvaardigheid en goede ontplooiingskansen voor alle mensen. Dat wil deze regering, dat willen wij radikalen ook; een vredespolitiek. Is er dan geen verschil meer? Helaas wel en in grote mate; een wezenlijk verschil zelfs. Want onze wegen scheiden zich snel, als het gaat om de vraag hoe wij radikalen denken met andere staten betrekkingen te onderhouden. Staten die om welke reden dan ook het niet zo begrepen hebben op onze manier van produceren, van rechtvaardig verdelen en van onze vrijheid verdedigen. Wij sluiten onze ogen niet voor deze verschillen, voor de feiten: de economische macht van de rijke landen, de politieke tegenstellingen tussen Oost en West, en het voortdurende gevaar van het gebruik van kernwapens. Dat zijn harde feiten waarmee wij te rekenen hebben, waar wij van willen uitgaan, maar die niet en onder geen enkele voorwaarde de norm van ons handelen zijn of de leidraad voor ons politiek denken. Wij zullen daadwerkelijk andere wegen bewandelen dan deze regering, die zich wel de gevangene toont van deze feiten of zich zonder meer zelf aan deze feiten bindt. Een voorbeeld. Sprekend over de samenwerking en de veiligheid in Europa en een conferentie daarover belooft zij „zorgvuldig te zullen nagaan in hoeverre zij daartoe met eigen gedachten en initiatieven zal kunnen bijdragen”.

Wij radikalen zijn ervan overtuigd dat Nederland als klein, welvarend en westers land in een positie verkeert van waaruit een krachtige schok kan uitgaan op de door kernwapens beheerste politieke betrekkingen tussen staten. Wij zullen daartoe de in zichzelf tegenstrijdige en daardoor doellose Navo-konceptie van handhaving van defensieve kracht en streven naar politieke ontspanning moeten vervangen door een andere strategie. Dit Navo-richtsnoer voor het buitenlands beleid biedt geen werkelijk toekomst-perspectief.

● In de eerste plaats is het richtsnoer misleidend, omdat het spreekt van defensieve militaire kracht, terwijl iedereen langzamerhand wel weet dat de grote en de kleine kernwapens niet geschikt zijn om land, steden en mensen te verdedigen, maar om, zoals dat heet, de tegenstander af te schrikken. De tegenstander moet worden afgehouden van een oorlog door hem te dreigen met vergelding door gebruik van kernwapens. Dat is de politieke functie van deze kernwapens, angst voor een oorlog inboezemen.

● In de tweede plaats is het richtsnoer ongeloofwaardig op de lange duur. Want hoe kunnen staten hun onderlinge (ideologische) tegenstellingen verminderen en meer gaan samenwerken — politieke ontspanning — en tegelijkertijd elkaar met kernwapens bedreigen? En bovendien zullen die staten steeds moeten beweren en blijven beweren dat er tegenstellingen zijn om de kernwapens verder te kunnen verbeteren, zoals dat wordt genoemd.

● In de derde plaats is het richtsnoer doelloos, want als de grote kernwapens toch worden gebruikt dan brengen zij alleen nog maar vergelding in de vorm van vernietiging, en geen politieke winst, waarom het begonnen zou moeten zijn. De logische, maar dwaze konklusie van veel mensen is dat we telkens moeten herhalen dat de kernwapens gebruikt zullen worden om ze daardoor geloofwaardig te maken, maar dat we tegelijkertijd hopen ze nooit te zullen hoeven gebruiken.

In deze dwaze konklusie ligt de kiem voor een andere strategie, de start voor een omschakeling van een zinloos en gevaarlijk afschrikkingssysteem naar een werkelijke en effectieve verdedigingsstrategie. De eerste stap in deze richting is: de afwijzing van het gebruik van de grote (strategische) kernwapens. Daarmede verdwijnt de geloofwaardigheid van het hele vergeldingssysteem. Wij radikalen realiseren ons zeer goed dat Nederland op het gebruik van de grote kernwapens weinig invloed kan uitoefenen. Het is waar, het zijn de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, die hierover in laatste instantie kunnen beslissen. Wij zijn er echter van overtuigd dat de afwijzing een positief denkproces op gang zal brengen. Het betekent nu in elk geval een afwijzing van een Europese kernmacht.

Een tweede stap zal betrekking hebben op de kleine kernwapens. De politieke waarde van deze wapens is gelegen in hun afschrikkend of vergeldend vermogen; zij zouden enerzijds de grote kernwapen-staten de kans moeten bieden om op kleinere schaal met elkaar oorlog te voeren (kri-

sisbeersing en de strategie van het aangepaste antwoord, anderzijds kunnen dienst doen als voorlopers van de grote kernwapens (mogelijkheid van eskalatie).

Wij radikalen wijzen het gebruik van deze kleine kernwapens dus ook af, omdat zij niet voor echte verdediging gebruikt kunnen worden, maar alleen voor afschrikking.

Met afwijzen kunnen wij echter niet volstaan; wij zullen stappen moeten doen, waardoor wij het vergeldingssysteem op een veilige manier kunnen verlaten. Wij willen een aantal van deze stappen hier opnoemen, die volgens ons een positieve bijdrage kunnen leveren, afzonderlijk of in onderlinge samenhang. Het gaat er om, te weten dat er een hele reeks mogelijke initiatieven binnen handbereik liggen.

We denken dan aan:
— een verklaring dat wij de kleine kernwapens niet als eersten zullen gebruiken en evenmin in de eerste fase van een konflikt; zo wordt het afschrikkingseffect vrijwel aan de kleine kernwapens ontnomen; het opeisen van een vetorecht voor het gebruik van de kernwapens die in Nederland liggen opgeslagen en in het geval dat ons land reeds bezet gebied is een vetorecht voor de inzet van deze wapens tegen ons land door de bondgenoten;
— eenzijdige vermindering van het aantal kernwapens als aanzet voor onderhandelingen over een denuklearisatie in (Centraal) Europa;
— het verminderen van (parate) konventionele troepen in West-Europa als aangrijpingspunt voor onderhandelingen over verwijdering van de kleine kernwapens in Oost- en West-Europa om een verlaging van de atoombrem (dat is het eerder gebruik maken van kernwapens) te voorkomen.

Op deze manier komt een verdedigingsstrategie, dat is een verdediging met konventionele wapens, weer in zicht. Dat is weliswaar nog niet ideaal, maar in alle geval beter dan nu. De ruimte om politiek te bedrijven wordt groter. Politieke ontspanning en militaire ontspanning gaan hand in hand, zij versterken elkaar.

Wij radikalen vinden dat Nederland deze strategie moet volgen. Nederland krijgt een kans hiermee van start te gaan, als er een Europese veiligheidsconferentie komt. Want daar zal gepraat worden over 1. afzien van geweld, 2. bevordering van samenwerking in Europa.

Het afwijzen van het gebruik van kernwapens betekent dus meer dan kernwapenbeperking; het biedt meer politieke armslag met betrekking tot:

— **konflikten elders in deze wereld.** Het massale en meedogenloze oorlogsgeweld in Indo-China zou namelijk niet mogelijk zijn zonder de verlamme werking van de afschrikkingpolitiek. Nederland zou zich niet meer, zoals deze regering doet, behoeven te verschuilen achter een ontwikkelingsproject in dat gebied. Nederland zou zich dan weer herinneren dat Scys-Inquart in Neurenberg ter dood veroordeeld werd onder meer omdat hij bij de invasie van de geallieerden de dijken in ons land liet openen, een bezigheid die Amerikaanse piloten vrij-

„Op prakties nivo lijkt samenwerking eerder mogelijk dan op het nivo der partijbesturen”, merkte Pierre Janssens van de Wiardi Beckmanstichting op tijdens het oriënterende contact over mogelijkheden tot samenwerking in de communicatie met en tussen raads- en statenleden. Een samenwerking op prakties gebied is niet alleen eerder mogelijk, maar zij kan zelf weer stimuleren tot verdere samenwerking.

D'66

Tegen deze achtergrond werd door de PPR-stuurgroep communicatie raads- en statenleden eveneens contact gezocht met de CCRSF, de Commissie Coördinatie Raads- en Statenfracties, van D'66. Deze CCRSF organiseert studiedagen en werkgroepen, en nodigt in het algemeen PPR-leden uit daaraan mee te doen. Naast deze meer persoonlijke contacten zijn er nog een tweetal speciale activiteiten van de CCRSF waarbij samenwerking ook voor ons van bijzonder belang kan zijn. De CCRSF stuurt namelijk jaarlijks een „know-how-lijst” rond, waarin adressen van deskundigen worden vermeld.

Verder worden er op geregelde tijden lijsten van nota's e.d. rondgezonden. En een tweede initiatief is het pogen om via lokale leden contacten te krijgen met aksiegroepen.

Na deze oriënterende bespreking kan de basis gelegd worden voor een vorm van praktische samenwerking. Hoe zinvol dit is zal moeten blijken uit het gebruik dat de leden, met name de raads- en statenleden, hiervan maken.

Besloten werd daarom bij wijze van proef elkaar op de hoogte te stellen van de wederzijdse activiteiten, om dan over een paar maanden de samenwerking te evalueren. Misschien wilt u ons uw reacties kenbaar maken?*

GemeentePaPeRs

Dank zij praktische samenwerking met raads- en statenleden is kortgeleden de eerste aflevering van de „GemeentePaPeRs” rondgestuurd aan allen die zich direct met raads- en statenwerk bezig houden. Dit blad wil de communicatie met en tussen raads- en statenleden bevorderen en geeft maandelijks informatie over zaken die voor deze groep van specifiek belang zijn; een duplicaat of een konkurrent te worden van de Radikalenkrant ligt dus beslist niet in de bedoeling. Behalve aan mededelingen van de stuurgroep wordt vooral gedacht aan: het doorgeven van stukken van raadsleden aan elkaar, het atten-

wel dagelijks tot taak hebben in Indo-China. De regering zou dan iets meer begrijpen van bijvoorbeeld het Medisch Comité Vietnam;

— **chemische oorlogsvoering** onder het mom van gebruik van oproergassen en ontbladeringsmiddelen. Nederland zou niet slechts spreken van hoop op een akkoord over chemische wapens, waartoe deze regering zich nu beperkt, maar ook zelf initiatieven kunnen nemen om toezicht uit te oefenen op naleving van afspraken. Daar zouden de mensen in Indo-China, in Angola, in Mozambique en andere landen daadwerkelijk iets aan hebben;

— door af te zien van kernwapens, politieke bestrijding van het gebruik van chemische wapens en aanvaarding van een onvoorwaardelijk verbod van productie, opslag en gebruik van biologische wapens, kan Nederland met meer recht eraan werken de autoriteit van de Verenigde Naties te versterken. Als stappen in die richting stellen wij voor:
— het loslaten van het principe van niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden, wanneer de mensenrechten op grove wijze worden geschonden;
— Nederland moet bereid zijn troepen te leveren aan een eventuele permanente conventioneel bewapende VN-macht. Deze troepen moeten dan in mindering komen op het aantal troepen dat in Nederland nodig wordt geacht.

Wij rekenen het tot onze plicht te laten zien dat er andere wegen openstaan om de solidariteit en de veiligheid in de wereld te vergroten. Wij Nederlanders verkeren in vele opzichten in een bevoorrechte positie; laten wij deze uithalen, niet als zedenmeesters maar als meesters van onszelf.

PRAKTIESE SAMENWERKING VAN RAADS- EN STATENLEDEN

deren op eksterne artikelen en rapporten, het opstellen van een lijst van deskundige adviseurs, enz. Het blad moet gaan functioneren als een doorgeefluik waaruit ieder naar verkiezing kan wegnemen. De inbreng moet dan ook op de eerste plaats van de raads- en statenleden zelf komen. Laat ons daarom niet in de steek met deze praktische vorm van samenwerking!

Het blad gaat ook naar aksiesentra in plaatsen waar de PPR gemeenteraadsleden heeft. Maar ook waar er nog géén zijn, kan het aksiesentrum, als het denkt dat dit met het oog op volgende raadsverkiezingen nuttig is, de GemeentePaPeRs bestellen bij het partijburo.

Stuurgroep communicatie raads- en statenleden

Om dit alles echter te kunnen verwezenlijken moet er een grote hoeveelheid werk worden verricht. Reeds nu, vrij kort na de start, blijkt het aantal leden van de stuurgroep te gering te zijn. We zouden daarom een beroep willen doen op ieder die zich voor dit werk kan inzetten, om zich op te geven bij het partijbu-

ro of bij Kees Tilanus, Seringenlaan 22, Woerden, telefoon 03480-5995.

Gewestvorming en gemeentelijke herindeling

Problemen rond gewestvorming en gemeentelijke herindeling zijn op dit moment zeer aktueel. In sommige gemeenten zijn de discussies reeds grotendeels afgerond, in andere zijn ze volop aan de gang. In de maanden juni-september zijn vrijwel overal discussies hierover te verwachten. Ook op provinciaal en landelijk nivo spelen deze problemen in belangrijke mate.

Vaak ontbreekt het echter aan voldoende informatie en duidelijkheid om een politiek standpunt te kunnen innemen. De stuurgroep wil daarom een tijdelijke werkgroep in het leven roepen, met de opdracht een zeer praktische nota over deze zaken op te stellen en ter discussie te brengen.

Ieder die interesse heeft zich bij deze werkgroep aan te sluiten wordt gevraagd zich spoedig te melden bij Chr. Crasborn, Elzenhorst 82, Waddinxveen, telefoon 01828-5831.

Dit nummer

is eigenlijk geen geheel. De hoofdmoot is het inliggende kongresstuk, en natuurlijk eist het kongres zelf ook ruimte op in de om dit stuk heen gevouwen krant. Verder moesten een aantal andere zaken — van aktueel belang en/of stimulerend tot activiteiten die moeilijk uitstel lijden kunnen — aan bod komen.

Oorspronkelijk hadden we gespeeld met de gedachte een „gewone” krant van slechts twee pagina's te maken, maar om technische redenen moesten het er vier worden. In zekere zin is zo'n gedwongen uitbreiding welkom omdat de redaksie-portefeuille toch steeds een aantal stukken bevat die men, bij het afwegen van prioriteiten met tegenzin moet laten liggen. Maar anderzijds rijst dan de vrees dat de aandacht die men graag op het grote discussiestuk gekonsentreerd had gezien, toch verbrokken zou kunnen worden. (Niet voor niets meenden we de gedachtenwisseling over de Nota-van-de-Zes even te moeten uitstellen...).

Après tout valt, dachten we, die verbrokkeneling toch wel mee. Er is een duidelijke samenhang tussen wat aan de orde komt enerzijds in het stuk over het radikale denken, en anderzijds in het artikel over een nieuw buitenlands beleid, met alle kleinere bijdragen die zich daaromheen groeperen: over de Europese veiligheid, over het Angola-beleid van de regering, over de nota Zuidelijk Afrika, over de hulp aan Bangla Desh.

Alleen van het uitgebreide aksiemodel dat uit Wageningen afkomstig is zou men eventueel kunnen zeggen dat het wat losser van de rest staat. Dat moet men dan maar beschouwen als een prélude op een volgend, geheel aan milieuzaken gewijd nummer, waarin we dan toch weer, door middel van een hoofdartikel, ekstra hopen te verduidelijken wat reeds in het kongresstuk gesignaleerd wordt: dat de vervuiling van ons milieu, de ontoereikendheid van onze hulp aan de arme landen, de spanningen binnen en tussen de rijke landen, onderling samenhangen in die zin dat ze allemaal uitvloeisels zijn van datzelfde sociaal-ekonomische systeem dat een herordening vergt.

Kranten Radikalen

Uitgave van de Stichting Radikalenkrant
Savelsbos 19 - Amsterdam

direktie: J. Heytel

redaktie: Lou Hoefnagels (hoofdred.), Frans Schulte, Frans Vocking.

redaktie-adres: Lou Hoefnagels, Emilie Knappertstraat 10 twee, Amsterdam 18. Telefoon (020) 15 03 11.

abonnement: f 6,— per jaar.

advertenties en abonnementen: Savelsbos 19, Amsterdam-Nrd. Giro 1810200 van de Stichting Radikalenkrant te Amsterdam.

advertentietarieven worden op aanvraag toegezonden.

Buro Politieke Partij Radikalen: Keizersgracht 138, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

Voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600, te Amsterdam.

liefe, in het fel tekeer gaan tegen de macht die door rijkdom is verkregen. Zo in spanning tussen nu en later moeten mensen trachten te leven in saamhorigheid. Jesus is heel duidelijk een jood. Christenen hebben hem vaak wereldwijd gemaakt, niet duidelijk solidair met mensen die niet weten waarheen de wereld gaat, maar die in ieder geval elkaar hebben om gemeenzaamheid op te bouwen, voor nu en als een teken van hoop op de toekomst.

In de beste joodse en christelijke tradities is er ook geen onderscheid tussen geestelijk en materieel op weg zijn. Er is lotsverbondenheid, en die uit zich wel degelijk in zeer grote aandacht voor de bronnen van het leven. Die bronnen van het materiële leven worden niet van andere menselijke waarden losgemaakt en daarmee vernederd, maar worden veeleer beelden voor menselijke waarden; ze zijn voorwerp en teken tegelijk.

Veel aspecten in het marxistische denken sluiten nauw aan bij deze begrippen. De begrippen histories en materialities zijn door tegenstanders van Marx fijingemalen tot minderwaardigheden. De christenen zaten in een dogmaties kamp waardoor ze daaraan dapper meededen. Los van die krampen zullen christenen, joden en marxisten elkaar goed kunnen verstaan als ze het hebben over lotsverbondenheid in de bronnen van het leven, over de noodzakelijk nieuwe verhoudingen die moeten groeien na verwerking van elke crisis, over de spanning tussen direkte opbouw van de dichtbij-samenlevingen en de verwachting van het geheel nieuwe. Christenen, joden en marxisten hebben elkaar vroeger in een dogmatiese positie gedwongen en kwamen er nog niet toe elkaar in ontspanning te ontmoeten. Waar het echter gebeurt dringt de vreugde binnen van zichzelf en elkaar te herkennen en beter dan ooit op de kern van de eigen uitgangspunten thuis te zijn gekomen.

Ook het tema van de spanning tussen eigen persoonlijke of kleine groepsbelangen tegenover het gemeenschapsbelang staat in alle drie de denkwijzen centraal. Er is een voortdurende wisselwerking in twee bewegingen, van het individu naar de gemeenschap en andersom. De gemeente wordt nooit echt gemeente als de leden niet vanuit eigen individuele inbreng betrokken zijn; individuen worden nooit volledig mens als ze niet hun plaats en rol weten te vinden in de gemeenschap. Telkens moet er gekorrigeerd worden als een van beide aspecten uit het evenwicht raakt. De rampen zijn niet te overzien als kollektivisme of individualisme zich realiseren in bepaalde systemen, politieke, structuren. In die strijd om de saamhorigheid, de solidariteit van persoonlijke mensen met elkaar, zijn alle drie de denkrichtingen even scherp gekant tegen de machtsfaktor van geld en bezit, die altijd vanuit het individu of de kleine groep een rechtstreekse aanslag doet op de gemeenschap. Nergens is de bijbel, in oude én nieuwe testament, zo duidelijk als in het atwijzen van de onrechtvaardige mammon. Het gaat heel duidelijk om geld als machtsmiddel. Het gaat niet om geld als mogelijkheid om het verdelen van de goederen gemakkelijker te maken. Ongemeen fel zijn de tirades tegen diegenen die, alleen om het simpele feit dat ze geld hebben, onrechtmatig macht over anderen uitoefenen. Ze kunnen eenvoudigweg niet het rijk binnengaan, een kameel gaat nog eerder door het oog van de naald. Ze zitten fout in de meest elementaire spanningsverhouding tussen persoon en samenleving. Ze kunnen het leven niet begrijpen. Ze zijn niet echt levend. Nu al niet. Dat is erg voor hen.

Maar het is nog erger voor hun slachtoffers. De felheid waarmee het marxisme zich tegen het kapitalisme verzet ligt veel dichter bij deze bijbelse begrippen dan nu nog menig christen durft toe te geven. In de huidige crisis zou een gebundeld geïnspireerd verzet een grote mogelijkheid bieden.

Tenslotte zijn én jodendom én christendom in wezen mondiaal gericht. De joden verspreidden zich over heel de wereld. Beiden hebben de drang naar geheel de wereld verkeerd verstaan, of misschien half verstaan. Het evangelie van de gerechtigheid is niet iets wat je vreemde mensen kunt opleggen en dan nog zo dat zij zich als groep weer gaan vreemden van anderen. De aankondiging van het rijk is: zieken genezen, armen helpen, hongergeigen te eten geven,

naakten kleden, onderdrukten verdedigen en zo bezig zijn-maken dat de Heer zich met ons bezig houdt.

Het bekend maken van de naam van de God van Israël, van Abraham, Isaak en Jacob is niet zich overal in de wereld verspreiden en daar als groep bij elkaar blijven. De profeten hebben opgedragen zich te vermengen onder alle volkeren, zich te solidariseren, krachtig mee te bouwen aan gemeenschappen waar ook ter wereld, ieder volk bekend te maken dat het óók volk van God, dat het óók Israël is, waardig en eigen en in staat volk te zijn en met andere volken samen te werken. Dat is jood zijn in de eerste plaats, méér dan van een bepaald ras zijn, een bepaalde afkomst hebben.

Joden en christenen begrepen beiden de opdracht verkeerd en werden eigen groepen met eigen voorrechten en etiketten, met duidelijke kenmerken, met duidelijke criteria waarop sommigen wel, anderen niet tot de groep behoorden.

Joden en christenen bevochten elkaar op leven en dood overal waar ze in de wereld uitgingen. Als joden en christenen nu naar elkaar willen luisteren vanuit hun beste tradities, zullen ze hun drang naar geheel de wereld weer terugvinden, nu in de vorm van uiterste solidarisering met de uitgebuide, vertrapte volkeren. Het kan bijna niet anders. De rijke wereld is de farao van Egypte; de landen van de derderijde wereld zijn de in slavernij verkerende joden.

Een stotterende minderheid zegt als Moses dat de farao de joder moet laten gaan, door ze gelijke kansen te geven, door de onrechtvaardige handel op te heffen. Maar de farao van het kapitalisme is koppig. Hij vertikt het. Al kondigen zich plagen aan van vervuiling in water, lucht en bodem, hij blijft koppig. Er moeten nog eerstgeboorenen gedood worden, heel veel. In Indo-China, in de getto's van de grote steden, in de hartklinieken van de welvaart. Let my people go.

Er is al wel bewustzijn van de ernst der plagen. Er is nog geen bewustzijn van de onrechtvaardigheid van de slavernij. Tenzij bij enkelen. Als joden en christenen samen denken in het leerhuis, komen er zulke verhalen. Destijds was er iemand die vermoeden had van beide goede mondiale dimensies van joden- en christendom. Marx. Hij verkondigde de internationale solidariteit van de verdrukte arbeidersde klasse:

- gevoel voor histories op weg zijn en uitzicht op een toekomst;
- gevoel voor de funeste gevolgen van geld als machtsmiddel;
- gevoel voor de onontkoombare spanning tussen individueel welzijn en gezamenlijk welzijn;
- gevoel voor de wereldafmetingen daarvan.

De PPR is van mening dat dit rechtstreeks leidt tot de politieke visie die de PPR voorstaat. Daarom is iedereen zeer welkom die ons politieke handelen inspiratie wil geven vanuit dat denken. Niet belerend, niet dogmaties, niet leunend op gezag zonder zelf aan te tonen hoe de verbanden liggen. Niet dominerend, niet pretentieveus.

De waarde van zo'n inspiratie kan alleen maar liggen in de innerlijke overtuigingskracht van de dingen die gezegd, de verhalen die verteld worden. Maar dan zijn ze ook zeer kostbaar.

PARTIJ KIEZEN

Tenslotte ligt er een kans als verantwoordelijke leiders, kerkelijk en niet-kerkelijk, politiek en niet-politiek, zich bewust worden van de noodsituatie waarin de wereld zich bevindt en van de enige mogelijkheid die we nog hebben door de economiese orde drasties om te keren. Zij mogen niet langer zwijgen. Het is niet ondemokraties als zij met gezag een beroep doen op het volk. Kleinere groepsbelangen mogen niet langer voorrang hebben boven dit grote belang. Van de leiders in onze samenleving mag gevraagd worden nu eindelijk partij te kiezen en het risico te wagen.

DOLF COPPES.

Strategie PPR '72

uitg. Studiecentrum voor Radikale Politieke Vernieuwing

NUS HET MEEST RADIKALE NOG NIET GOED GENOEG

Voor de mensen van morgen nieuwe grond onder de voeten

WERELD — WANORDE

Ons land en de wereld moeten vooreerst sociaal-economies op orde gebracht worden. Een goede sociaal-economiese orde is een grondslag voor heel het kulturele en geestelijke leven; en het deelneemt zelf aan het arbeidsproces bepaald voor een groot deel het menselijk welzijn. Maar er is sociaal-economiese wanorde in onze zogenaamde rijke wereld, dat wordt steeds duidelijker. Ook binnen de Verenigde Staten en binnen de Europese landen komen nog steeds zeer grote verschillen in welvaart voor. Tegelijk worden de produktie en de consumptie nog steeds onverantwoordelijk opgevoerd voor het al weivarende deel van de bevolking. Grondstoffen worden daarvoor uitgeput, de bodem, de lucht en het water worden verontreinigd. In het systeem van nuttigheid, produktiviteit, efficiency, dat heel de sociaal-economiese orde beheerst, kunnen tal van menselijke vooruitgangsfuncties ontbreken. Ondanks gunstige sociale vooruitgangsfuncties is in de grote spanning over de rol die ze moeten vervullen om in het produktieschema te passen. Bij het merendeel van de werkende bevolking is weinig arbeidsvreugde.

In de derde wereld is de sociaal-economiese wanorde overduidelijk. Er wordt geproduceerd en gekonsumeerd door een kleine minderheid van de bevolking, waarbij de winsten voor het overgrote deel afvloeien naar landen van het rijke deel van de wereld. Grote stukken land blijven onbewerkt, enorme hoeveelheden grondstoffen, mineralen, andere bodemschatten blijven onaangeroerd totdat ze in hetzelfde uitzuig-systeem worden opgeëist door anderen dan de eigen bevolking, die geen fysieke, geen financiële, geen morele en geen ontwikkelingskracht heeft.

DE OORZAKEN DAARVAN

De wanorde wordt veroorzaakt doordat er in het sociaal-economiese leven een kracht zijn gang kan gaan, die afhankelijkheid, onderdrukking en armoede veroorzaakt. Na kortere of langere analyse blijkt altijd weer het systeem van de vrije onderneming, het winstprincipe, de partikuliere eigendom van de grond die oorzaak te zijn; zeker is dat het systeem bestaat.

In de zogenaamde vrije wereld is er een tegenmacht gevormd door vakbonden en sociale wetgeving. Maar die tast de zelfstandigheid van de geldbezitter niet aan. Grond, grondstoffen, produktiemiddelen blijven zijn bezit.

De positie van de werknemer blijft een ondergeschikte. Zijn werk blijft een kostenfaktor in het maken van winst voor de eigenaars van de produktiemiddelen. De verworven in-spraak handelt slechts over arbeidsomstandigheden en loon.

Ook is er nog steeds geen tegenwerk van enige betekenis van de kant van de konsumenten. Hier en daar kunnen via

WAAKOM DIT DISKUSSIESTUK?

Temidden van zeer veel politieke problemen die snel om een oplossing vragen, toch een kongresstuk dat voor-namelijk ideologie bevat. Om de volgende redenen:

- Door allerlei moeilijkheden op het vlak van de partij-politiek heeft de PPR nooit voldoende kans gekregen duidelijk uit te spreken welke maatschappijvisie zij voorstaat. Teveel werd onze aandacht in beslag genomen door zaken als: trachten christelijke kiezers uit de konfessionele partijen te overtuigen, bouwen aan een progressieve combinatie, teleurstellende verkiezingsuitslagen verwerken.

- De belangrijkste tekorten in de samenleving komen voort uit een foutieve maatschappijvisie. De armoede in de derde wereld en de milieuproblemen bij ons hebben een en dezelfde oorzaak: het vrije, op winst gerichte produktie- en handelsstelsel. Voortdurend wordt getracht binnen dat systeem wat korrektheid aan te brengen.

De bestrijding van de oorzaak zelf blijft achterwege. De PPR meent dat er met korrektes, hoe dringend ook, niet volstaan kan worden; die zouden dan toch weer uitsel van executie betekenen.

- In het gesprek met PvdA, D'66 en hopelijk nog andere groeperingen moet duidelijk zijn hoe wij denken, anders bestaat de kans dat wij onder de voet gelopen worden. Dit is op zichzelf niet zo erg, maar wel als daarmee ook deze ideeën in de verdrukking komen. Het gevaar is niet denkbeeldig dat in het vooruitzicht van nieuwe kombinatiemogelijkheden (bijvoorbeeld samenwerking met de KVP) toch weer een aantal wezenlijke zaken betrekkelijk worden gesteld. In dat geval zou de PPR, duidelijk aantoonend waar de verschillen liggen, ofwel zich moeten terugtrekken ofwel andere aansluitingen moeten zoeken.

- Talloze mensen onder wie veel jongeren hebben — terecht — behoefte aan een samenhangende kijk op de samenleving, waarin zowel de problematiek van de derde wereld als onze eigen problematiek helder wordt. Ook omdat het vasthouden aan onduidelijke maatschappelijke begrippen en politieke groeperingen de laatste jaren een steeds groter wordende luchtigheid heeft geschapen.

- Ons inziens moet steeds duidelijker worden dat er geen onderscheid is tussen politiek en al het andere. Politiek is niet meer en niet minder dan in macht mogelijk maken wat er aan idealen leeft in een groep mensen. Daarom hoort alles erbij. Daarom is er behoefte aan een visie waarin dat „alles“ een plaats kan krijgen.

Konsumentenorganisaties wat korrekities worden bewerkstelligd op de kwaliteit van de producten. In de vrijheid van de op winst ingestelde ondernemingen worden konsumenten via geperfekteerde communicatietechnieken gemantipuleerd tot steeds groter en veelsortiger behoeftebevrediging.

De relatief grote toename van de welvaart voor een groot deel van de werkkende bevolking in de rijke wereld heeft het probleem versluisd: men heeft genoeg genomen met de rol van onderhandelingspartner tegenover de eigenaars van de produktiemiddelen; men heeft hun beschikkingsmacht over de produktiemiddelen en het daarmee samenhangende winstprincipe niet aangestast. De resultaten van die onderhandelingen zijn maar gelogen ter verbetering van toestanden, tot bisturing; maar nog steeds volgt niet de konklusie dat het beleid van investering en produktie geheel uit handen moet worden genomen van partikuliere eigenaars van produktiemiddelen en in handen van de gemeenschap moet worden gesteld. Hoe paradoxaal het ook klinkt: het is duidelijk dat juist omdat in de rijke landen de partner van de eigenaar zich zo sterk gemaakt heeft dat hij goede arbeidsvoorwaarden en een hoog consumptiepeil heeft bedongen, juist zeer zwak is in zijn doordenken van de principiële onjuiste situatie dat mensen en instellingen macht over anderen kunnen ontlenen aan het feit dat zij geld bezitten.

In de derde wereld heeft de tegenspeler zo goed als geen macht. De positie van de arbeider, vooral op het platteland, is vrijwel krachteloos. Democratiese krachten die zouden kunnen werken aan sociale wetgeving bestaan maar in enkele landen in een beginstadium. Een kleine minderheid van militante leiders van het volk zijn zich zeer wel bewust van de onjuistheid en immoraliteit van het systeem van de vrije onderneming, de vrije handel, de eigendom van grond en produktiemiddelen. Maar hun stem blijft zwak en zij worden niet gesteund door de arbeidende menigten in de rijke wereld, die ingekapseld zijn door de welvaart die ze op hun tegenspelers hebben bevochten.

Voor de vakbeweging in het rijke deel van de wereld is de ellende in de arme landen nog steeds geen motief gebieden om die eigendom te bestrijden.

GEEN ZWART-WIT-KEUZE

Men loopt het risico verkeerd begrepen te worden als men zegt dat het kapitalisme de oorzaak van alle ellende is. Tal van mensen vrezzen dat bestrijding van het kapitalisme tegelijk bestrijding van allerlei geestelijke en kulturele waarden zal betekenen, verward als zij zijn door het beeld van vrijheid dat vooral na de tweede wereldoorlog werd opgevoerd. Bovendien is er in het bewustzijn van tallozen geen andere konklusie mogelijk dan dat wie anti-kapitalist is, automatisch kommunist wordt, waarbij het denken over kommunistische even ongenanceerd negatief is als over het kapitalisme positief.

Zelfs ondanks de dreigingen rife voor onze deur staan is de kans gering dat een meerderheid zich boven deze levensgrote misverstanden zal uittillen, zó dat de menselijkheid, de „vertrouwelijkheid“, het nuchtere nut van andere ordening van het sociaal-ekonomiese leven naar voren kan komen.

De PPR wil in discussie en verknodiging toch trachten mee te werken aan opbouwvorming op dit vitale punt.

RUK EN ARM: PARTNERS IN ONTWIKKELING

Steeds duidelijker wordt de samenhang tussen de problemen van onze wereld en die van de zogenaamde derde of arme wereld. Zowel het bestrijden van het kapitalistische systeem als het opbouwen van een nieuw sociaal-ekonomiese orde is een gezamenlijke opgave.

Het verschil is dat in de derde wereld de motieven voor die strijd en voor die opbouw meer dan duidelijk aanwezig zijn; in onze wereld is er vooralsnog geen ander motief dan de dreiging met milieurampen, een zeer prakties motief dat

niet zeker — en zeker niet duurzaam — zal leiden tot fundamenteel anders denken.

Het bewustwordingsproces komt in de derde wereld moeilijk aan gang om louter praktische redenen van gebrek aan mankracht, methoden en middelen. Bij ons moet het door bijna onneembare muren van vooroordeel, misverstanden en welvaartsverdoering heen.

Toch is het goed ons ervan bewust te zijn dat het in wezen om dezelfde dingen gaat. Zolang we de samenwerking met de ontwikkelingslanden blijven zien als een proces van hulp van ons aan hen, als een aanzet om dát op den duur zo te worden als wij hier, zolang zal het voor de meesten altijd een „vreemde“ zaak blijven: zal het ver van ons bed blijven liggen.

Aan beide kanten van de grens tussen rijk en arm zal aan een en hetzelfde plan van demokratisering van het ekonomiese leven moeten worden gewerkt. Bezig zijnde met die demokratisering ben ik veel meer en veel intensiever met het lot van de derde wereld bezig, ook al doe ik het op de plaats waar ik leef, dan met welke vorm van hulp ook. Onze zorg om de derde wereld komt als een boemerang naar ons terug. De armoede en de onderdrukking in de wereld is een monster, waarvan de kop in het rijke noorden zit. Die kop moet worden aangevallen. Tegenover het systeem van het kapitalisme dat tot urbituing leidt, moet een democratische ordening komen, op alle terreinen. In de derde wereld zijn er geen kansen zo'n ordening op gang te brengen. De overmacht van het kapitalisme vanuit het noorden is te groot. Wij zijn degenen die het moeten proberen. Door tal van modellen en experimenten zullen wij de waarde van sociaal-ekonomiese saamhorigheid moeten aantonen boven de veelgeroemde ekonomiese rivaliteit.

OOST EN WEST

Ook onze nog steeds beworren verhouding met de landen van het Warschau-pakt komt ten diepste voort uit de dreiging die van het kapitalisme uitgaat. Voor mensen van het westen is dat bijzonder moeilijk te begrijpen. De landen van het oostblok voelen zich uiteraard bedreigd door een ekonomies systeem dat zeer agressief is en zich zeer machtig overal uitbreidt. Door het verzet tegen dit systeem is het communisme zelf verworpen tot een staatsdirigistische ekonomiese macht, die zich kost wat kost moet handhaven. Aan uitbouw van echte democratie, aan solidariteit voor de derde wereld bleef niets over.

Nergens wordt de heilloosheid van de oost-west tegenstelling zo sterk aan den lijve ervaren als in de ontwikkelingslanden. Het in evenwicht zijn van twee tot de tanden bewaarde ondemokratische sociaal ekonomiese systemen belemmert de vooruitgang in de wereld doordat al het geld in het noorden blijft en doordat getracht wordt dezelfde heilloze tegenstelling in de landen van de derde wereld in te brengen.

BLAUWDRUK

Van mensen die vastbesloten zijn het kapitalisme te bestrijden, zonder in de Russiese versie van kommunisme te vervallen, mag men niet eisen dat zij met een duidelijk andere, uitgewerkte ordening komen: met het beruchte alternatief dat niet van links komt. Doordat de bestaande systemen alles totaal overheersen, is er domweg geen ruimte geweest voor voldoende andere aanzetten. Het Nederlandse en het Europese socialisme is sinds de tweede wereldoorlog vooral al een zich aan de bestaande situatie aanpassend socialisme geweest, dat genoeg had aan onderhandelingen met een partner/tegenstander, ook al bleef die autonoom. Gelukkig is er een begin van omwenteling. Maar als het ekonomies zeer sterke Europa-van-de-Tien niet, in kapitalistische eenheid met de VS, een ondraaglijke bedreiging voor de kommunistiese wereld wil vormen, zal die omwenteling zich toch binnen zeer korte tijd op Europees nivo moeten manifesteren.

Voor een blauwdruk van een nieuwe ordening is het wellicht goed te luisteren naar denkers uit de derde wereld, die vanuit een ideologisch onbelast vertleden en vanuit een

zoveel mogelijk de auto thuis te laten, door in het werk dat we doen steeds de nadruk te leggen op betrokkenheid van allen, door voor dit alles konkrete risico's te nemen. Het is niet onmogelijk dat we bij al onze terechtzorg om veranderingen van structuren, niet meer voldoende geloven in het vreedzame geweld van het konsekwente voorbeeld.

HERKENNINGSPUNTEN

In de loop van de laatste paar jaren zijn voor talloos veel mensen plaatsen van herkenning en ontmoeting weggevalen. Parochies, gemeenten, verenigingen. Een vervreemdend leven in een produktie maatschappij en in gecentraliseerde woonblokken, een vereenzamend ondergaan van het eenrichtingsverkeer van de televisie groeide daarnaast. Al zijn tal van waarden uit kerken en verenigingen weggevallen of zo veranderd dat het niet meer mogelijk is op het oude stramien door te borduren, er werd op al die punten een funktie vervuld die van vitaal belang was zowel voor de gemeenschap als voor de enkeling: een punt van herkenning door de dingen die er verknodigd werden, een punt van ontmoeting, een punt van mogelijkheid tot hulpverlening. Een plaats waar iedereen welkom was, waar iedereen een betekenis had, ongeacht zijn status, zijn bekwaamheden, zijn „nu“, zijn uiterlijk, zijn ontwikkeling. Mensen hoorden erbij op grond van hun mens zijn. Al vervuuden die kerken, gemeenten enz. deze funktie lang niet altijd voldoende, in aanzet was hij er altijd, en in uitwerking vaak ook.

Die funktie is grotendeels weggevallen. De vereenzaming is waarschijnlijk een van de meest schrijnende problemen van onze samenleving en er is nog steeds geen vervanging voor wat is weggevallen. De meeste kerken houden zich nog steeds te veel bezig met theologiese en kerkordelijke problemen. De mensen die behoefte hebben aan herkenbare te bezinning op de dingen die dagelijks gebeuren, de mensen die behoefte hebben aan uitwisselen van gedachten en ideeën en modellen tegen de machteloosheid, de mensen die behoefte hebben aan aandacht voor hun persoonlijke problemen kunnen er steeds minder terecht. Gedeeltelijk wordt deze behoefte opgevangen door nieuwe initiatieven: bezinningsbijeenkomsten, buurt huiswerk, krisiscentra met lijnen naar alle mogelijke hulpverlening, telefoniese hulpdiensten, mogelijkheden rond radio en televisie om te reageren en raad te vragen. Dat bijvoorbeeld dit laatste zo enorm is toegelopen — dat tal van mensen geen andere herkenningmogelijkheid meer zien dan de schijnbaar persoonlijk in de huiskamer komende presentator — is eigenlijk een beangstigend teken van verschrating in het samenleven.

Politiek is niet los te maken van alle andere problemen. De demokratisering die wij voorstaan is ook een mentaliteit, die geheel het leven bevat, niet alleen maar een organisatie en structurele kwestie. Daarom ligt er misschien een kans in het doen opleveren van dit soort herkenningpunten, waar die nieuwe saamhorigheid aan de orde gesteld en in praktijk gebracht kan worden. Op centrale punten zouden geluigenis, gedachtenwisseling, training in aktes, individuele hulpverlening, informatie bijeen kunnen komen. In sommige plaatsen wordt daarmee al geëxperimenteerd. Het gebeurt waarschijnlijk nog te weinig. Er is nog een grote aarzeling om deze taak van kerken en dergelijke over te nemen. Enerzijds omdat men bang is een kerkelijk stempel te krijgen, anderzijds uit een soort referentie juist voor die kerken en andere instellingen die nog trachten het te doen. Het zou echter helemaal gerechtvaardigd zijn om het wel te doen. Meer dan dat. We zijn eigenlijk geropen om deze leemten op te vullen.

Het zou zelfs niet onjuist zijn het te doen in die gebouwen waar heel ons land mee vol staat en die niet meer dan enkele uren in de week gebruikt worden: de kerkgebouwen.

Kerkgebouwen zijn vaak heel goed geschikt voor zo'n veelheid van funkties. Dat zou het opnemen van een zeer oude traditie zijn. Kerken waren de gebouwen van het volk. Daar kwam het nieuws en het gesprek over het nieuws; de inspiratie en de ontmoeting waren daar; daar werden de plannen gemaakt, en in stille hoeken werden mensen te woord gestaan en geholpen. Terwijl

de woningnood nog steeds groot is hebben wij de beschikking over kerkgebouwen, meerdere kerkgebouwen in het kleinste gehucht en in de steden om de paar straten. Ze worden niet of nauwelijks gebruikt. Zelfs die paar uur op zondag komen er steeds minder mensen. We weten niets anders te doen dan ze maar af te breken. In een heel enkel geval hebben mensen de moed het gebouw een heel nieuwe betekenis te geven. Door hoogkerkelijke reactie schrikken ze dan heel vaak weer terug. Het zou de moeite waard zijn meer van deze experimenten te wagen.

Het oprichten van herkenningpunten kan op allerlei manieren. Het hoeft ook helemaal niet telkens in een volledige funktioneering. Het is al zeer de moeite waard er iets van te realiseren. Bijvoorbeeld een informatiecentrum in een wijk, zonder drempel, geopend ook en juist buiten kantoorlijden, waar de mensen met alle soort problemen kunnen komen om ze in elk geval te bespreken en om hopelijk in veel gevallen goed verwezen te worden.

AANSLUITING BIJ IDEOLOGIESE VERWORVENHEDEN

Het dekonfessionaliseren, het sekulariseren (om eens enkele modekreten te gebruiken) otwel het loslaten van kerkerdijelijkheid, van dogma's, van wereldonvuthetende religie, is voor de meesten van ons zo snel gegaan dat we niet zo goed meer heider zicht kunnen krijgen op wat ons daart achter of daardooreen toch altijd zo enorm geboeid heeft. De angst voor de tweeslachtigheid en de grondige hekel die wij hebben aan de onoprechtigheid van het konfessionele doen ons misschien soms naar een ander uiterste doorslaan, terwijl het misschien juist nu, nu we bevrijd zijn van al die remmende en ontvuthetende faktoren, de moeite waard is om stukken dierbaar denken uit het christendom, het marxisme en het jodendom naast en op elkaar te leggen. Hier kunnen slechts enkele lijnen aangegeven worden, maar er is alle mogelijkheid het in tal van beschouwingen uiteen te leggen. Geen beschouwingen om beschouwingen, maar als toerusting voor dagelijkse en hard handelen.

Ik sluit uiteraard andere levensbeschouwingen niet uit, maar maak een eigen keuze. Men moet het volgende dan ook beschouwen als een zeer persoonlijke weergave van eigen motivatie om in de PPR te werken. Het is geschreven in de verwachting dat velen zich erin zullen herkennen, en ik ben er tegelijk van overtuigd dat die velen de allergrrootste waarde hechten aan de ontmoeting en samenwerking met anderen die langs andere inspiratie tot dezelfde politieke visie komen.

Mensen leven in een niet stuk te maken verwachting naar betere en volmaktere tijden. Telkens weer worden er pogingen gedaan de samenleving een stuk verder te krijgen. Dat gaat gepaard met onvoorstelbaar veel teleurstellingen en crises, maar altijd gaat het verder. Het lijkt op een grote stoeit mensen, die eeuwig blijven voortzoulen naar een land achter de horizon. In het joodse en christelijke denken komt dat uit bij een volielnding, bij de verwezenlijking van een messiaans rijk. Christenen hebben vaak de indruk gewekt dat vanwege die toekomst het heden, het voortgaan zelf, maar zeer betrekkelijke waarde zou hebben. Alleen maar als voortgaan. In het joodse denken is er steeds die volle spanning geweest van beide. Je moet nú zorgen met elkaar een zo leefbaar mogelijke gemeenschap te maken. Daarin ben je op weg naar morgen. Het staat niet los van elkaar. Alles wat je nú bereikt is een stuk van dat morgen in het nu. De laatste jaren zijn steeds meer christenen ook zo gaan denken, verrassend tot de ontdekking komend dat zo'n reële en „historiese“ niet vertikale maar naar het direkte en verre verschiet telkende denkwijze, helemaal niet in strijd is met het beeld dat van Jesus Christus in de bijbel wordt getekend.

Integendeel: zij staat geheel in de lijn van dat voortgaan, in dezelfde spanning. Verwijzend naar het komende rijk, verkondigt zij het al begonnen rijk, dat bestaat in het goed zijn voor elkaar, in het opkomen voor de verdrukten, in het genezen van de zieken, in het afbreken van klassegezegelingen, in het ontmaskeren van minderheden die de meerderheid onderdrukken, in het betrekkelijk maken van allerlei gewichtigheid, in het wijzen op de creativiteit van de

streven naar een nieuwe politieke formatie "rieggang te geven en niet te laten verzanden in kortzichtigheid. Zo moet onze kritische solidariteit met onze huidige coalitiepartners worden verstaan.

AAN DE BASIS WERKEN

We zullen bereid moeten zijn onze gedachten over het noodzakelijke bewustwordingsproces waar te maken door aan de basis te gaan werken. Daarmee wordt bedoeld dat aanhangers van deze gedachten zich niet zullen opsluiten in een kleine groep kritische intellectuelen die voortdurend de situatie in de samenleving blijven analyseren en zich door stijl en taalgebruik sterk isoleren van andere groepen.

Men moet bereid zijn zich heel prakties op te stellen in het spanningsveld tussen verlangens naar gemeenschap en verlangens naar eigen vrijheid. In zekere zin doet het er niet toe wat actiecentra, groepen of individuele PPR'ers kiezen als hun basiswerk; het gaat om de mentaliteit waarmee men de dingen onderzoekt en werk verricht. Het gaat er niet om of men bijvoorbeeld steun aan de volksbeweging in Mozambique belangrijker vindt dan de steun aan de democratiseringsbeweging op de pedagogische akademies. Waar het wel om gaat is dat duidelijk moet worden dat alle werk van de democratische beweging voortkomt en vooral ook dat er dwarsverbanden zijn: democraties onderwijst betreft kinderen bij het onderwijspatroon, daardoor bij het onderwerp democratie in al zijn aspecten, en dus ook bij toestanden die de grondslagen van de democratie aantasten — zoals die in de Portugese Koloniën. Van groot belang is het, in de basisactiviteiten niet vooral of uitsluitend onthullend en aanklagend werk te verrichten. Tal van mensen slaan daarop dicht en het proces van bewustwording stagneert erdoor.

Er is vooral behoefte aan, dat wij elkaar modellen doorgeven van acties, samenwerkingsvormen, saamhorigheidsproeven die werkelijk effect gehad hebben. In wijken, in regio's, in bedrijven, in onderwijsgroepen, in overheidsinstellingen. Het gaat niet zomaar om modellen, maar om voorbeelden waarin de grondlijnen van onze visie op de een of andere wijze aan bod komen.

Dat worden dan telkens verhalen. "Voorbeeldige" verhalen. Het is nu al gebleken dat dergelijke verhalen een zeer goed effect hebben op de publieke opinie. Een goed verhaal over een goed gelukte actie of over een bestaande blijvende samenwerkingsvorm doet vaak meer dan tal van theoretische beschouwingen. We zouden deze werkwijze van het vertellen van verhalen, waarin vele hun eigen omstandigheden kunnen herkennen, bewust moeten hanteren. Bijvoorbeeld door vooral in dit opzicht de communicatie tussen lokale groepen en personen en de top van de partij weer te herstellen. Vanuit een centraal punt kunnen verhalen gebundeld, met elkaar verbonden en op grote schaal verspreid worden, in de eerste plaats aan leden van de partij die ermee willen werken.

In heel veel gevallen zal men een bepaalde activiteit niet als PPR kunnen opzetten, en ook niet als combinatie van partijen. Het hoort bij de mentaliteit van de PPR dat men het dan toch niet zal nalaten. Het gaat ook plaatselijk en regionaal niet om het bestaan van de partij. Het gaat alleen om onze bijdrage aan het proces van verandering dat op gang moet komen.

Van groot belang zal het zijn dat wij onze vrienden die werken in de massamedia uitnodigen om deze verhalen-aan-de-basis grote aandacht te geven. Het mag hen duidelijk zijn dat wij aan die publiciteit meer waarde hechten dan aan publiciteit over de partij zelf. Ook van de progressieve publiciteit geldt dat ze niet vooral of uitsluitend onthullend en aanklagend te werk zouden moeten gaan. Zeer veel vakmensen op dit terrein zouden hun bekwaamheid kunnen dienstbaar maken aan het vertellen van deze verhalen.

Misschien is het ook basiswerk, — en mogelijk wel het meest consequente — wanneer wij als individuele personen al proberen vooruit te lopen op de toekomst die moet gaan komen. Door eigen welvaart te beperken, door andere consumptiepatronen te ontwikkelen, door samenwerking met andere gezinnen in het opvoeden van onze kinderen en een verdeling van taken voor mannen en vrouwen, door

ten; dat niet zozeer de problemen hen bezig houden als wel het belang van de partij. Het helpt niet of politici zeggen dat het niet zo is. Het moet in feite ook niet zo zijn.

Er is een begin van geloofwaardigheid gegroeid doordat de drie samenwerkende partijen PvdA, D '66 en PPR besloten hebben een denkgroep aan het werk te zetten, die niet in de eerste plaats partijpolitiek gebonden is, maar vooral objectief zou zoeken naar aanzetten van oplossingen voor fundamentele vraagstukken. De groep heeft terecht de bitere noodzaak van ingrijpende maatregelen inzake de milieukwesties alle voorrang gegeven. De aanzet tot geloofwaardigheid werd echter in de loop van de achter ons liggende maanden tal van keren weer in gevaar gebracht door speculaties over nieuwe opstellingen van politieke partijen, waardoor in de nabije toekomst een meerderheid in progressieve richting bereikt zou kunnen worden. Het is best te begrijpen dat partijen als de PvdA en D '66 voortdurend tobben over de meerderheid die ze zouden moeten hebben als er verwroegde verkiezingen zouden komen of gewoon maar als er over drie jaar weer verkiezingen zijn. Het is ook te begrijpen dat er vanuit de KVP mensen zijn die dromen van een progressieve meerderheid door een samengaan van hun (eventueel gespletten) partij met de progressieve drie. Maar men kan niet werkelijk geloofwaardig maken dat we een proces van een heel ander denken op gang moeten brengen, dat we naar heel andere verhoudingen toe moeten, als men tegelijkertijd op zeer onderwerse manier aan partijpolitiek geritsel doet. We hebben niet in de eerste plaats behoefte aan polarisatie in de partijverhoudingen. We hebben behoefte aan duidelijke polarisatie in denken over het beleid dat nodig is om de knelpunten in onze samenleving aan te pakken. Als politieke denkers van verschillende partijen het aandurven om samen met anderen te laten zien dat ze bereid zijn hun partijbelang ondergeschikt te maken aan de polarisatie, als ze bereid zijn een punt te vinden buiten de partijen waar gezamenlijk gedacht kan worden, als ze van plan zijn om op een nieuwe visie ja te zeggen, zódanig dat de bestaande partijen zullen opgaan in een nieuwe politieke formatie, pas dan zullen ze geloofwaardig zijn. Het betekent doorgewoond dat de PvdA, D '66, PPR, maar als men wil ook de PSP en de eventuele afscheiding van de KVP en de AR, bereid moeten zijn zichzelf op te heffen als men elkaar vindt in een gezamenlijke nieuwe visie, waaruit nieuwe programma's voortkomen. Met minder kunnen we niet toe. De ernst van de zaak laat zelfs niet toe dat we genoegen zouden nemen met afspraken voor de verkiezingen voor een komende concrete regeerperiode. Om tot zo iets te groeien is een discussie en gesprekschema van op zijn minst drie of vier jaar nodig. En het heeft geen zin om vóór het einde van die discussies alvast allerlei combinaties te bedenken.

ONZE EIGEN ROL

De PPR heeft al enkele keren taken moeten vervullen waar ze zelf geen voordeel bij had. We zullen bereid moeten zijn dat weer te doen. Wij zullen onze huidige en mogelijke toekomstige partners moeten helpen de kans op een bewustwordingsgolf in ons volk niet te verspelen door weer op nieuw vroegtijdig politiek prutswork. Men moet zich niet onder stroom laten zetten door de komst van verkiezingen.

Het zal best waar zijn dat mensen die nu al zoveel jaar op positie voeren, eindelijk wel eens willen regeren. Maar als men het al zo lang heeft volgehouden kan er nog best enige tijd bij, waar het gaat om zo'n fundamentele omwenteling als die waarover iedereen nu spreekt. Als bijvoorbeeld de PvdA nu zou willen regeren op grond van eigen programma en dat van een eventuele partner uit de huidige regering, zal dat regeren toch nog sleutelen worden binnen een orde die steeds duidelijker ontmaskerd wordt als een wanorde. Het zou het bewustwordingsproces voor jaren kunnen vertragen.

De PPR heeft altijd gestreefd naar een progressieve combinatie van partijen. Waarschijnlijk juist omdat de PPR klein was en mobiel en met niet meer ballast van het verleden dan een inmiddeels totaal verbleekt ex-KVP-image, kon zij daarin goed werk verrichten. In het licht van de nieuwe problemen en de nieuwe inzichten is het onze taak dat

zeer sterke betrokkenheid, door al hun ellende heen, daarvoor filosoferen. Bijvoorbeeld naar Emilio Maspéro, sekretaris-generaal van de „Central Latino Americana de Trabajadores", een federatie van vrije niet-Amerikaans of Russies geïnfilteerde vakorganisaties in alle landen van midden- en zuid-Amerika, met een aanhang van ongeveer 5 miljoen mensen. Op het zesde congres van zijn organisatie, november 1971 in Caracas Venezuela, legde hij een blauwdruk naar in zijn kongresstuk over strategie en politiek voor de komende jaren. De bestaande democratieën in de wereld worden niet alleen bedreigd door bureaucratie en technologie, maar ook uitgehold door het feit dat de economische structuur volslagen ondemokraties voorbestaat naast de politieke. Dat maakt die democratieën machteloos op zeer vitale punten. De enige mogelijkheid tot werkelijke verbetering in de situatie van de uitbuiting, de armoede, de milieubedreiging, de consumptieroes, de arbeidsonvreugde is een taai volgehouden, consequent doorgezette democratisering van het economische leven. Op in grote lijnen twee vlakken:

een nationaal en internationaal investerings-, productie- en consumptiebeleid en aan de basis een vorm van zelfbeheer in ondernemingen en bedrijfsstakken.

Naast en in samenhang met alle andere opdrachten zal het volk zijn gekozen vertegenwoordigers ook moeten opdragen om de vrije ondernemingen om behoeften te kweken en aan te wakkeren, moet worden opgegeven.

In grote lijnen zullen de behoeften van het volk moeten worden gepeld en daarna de productie- en de handelsmogelijkheden moeten worden uitgezet. Aan het door de volksvertegenwoordiging te bepalen investeringsplan zullen de ondernemingen ondergeschikt zijn. Grondstoffen- en kapitaalsinvesteringen zullen wettelijk geregeld worden. Er zal geen plaats meer zijn voor op privé-winst gerichte banen.

Binnen dit nationale en internationale raam zullen in zelfbeheer ondernemingen aan het werk gaan, die via hun bedrijfsstakken contact zullen hebben met de volksvertegenwoordiging. Onder zelfbeheer wordt verstaan dat het geheel van de bij de onderneming betrokkenen, via een geavanceerd systeem van vertegenwoordiging naar getal en verantwoordelijkheden, het beleid van de onderneming bepaalt, zowel economies binnen het raam van de wettelijke nationale planning, als ook sociaal. Kapitaal wordt aangetrokken van wettelijk geregeerde bank-instellingen. De onderneming moet niet langer volkomen eenzijdig beheerd worden door commissarissen, direktoren en managers die hun bevoegdheden uitsluitend ontlenen aan geldverschalfers en aandeelhouders. De eigendom van de onderneming berust bij de ondernemingsgemeenschap, en vervalt bij het ontbinden van die gemeenschap aan de nationale gemeenschap.

In dit door de gemeenschap beheerde krachtenveld van productie-investering en consumptie zullen een loon- en prijsbeleid, en een beleid van sociale verzekeringen kunnen worden gevoerd die iedere werker een maximale betaalszekerheid en arbeidsrust verschaffen. Iedere arbeider zal daarin recht op inkomen hebben met een maximale betrokkenheid in het arbeidsproces. Dat geldt gelijkelijk voor de dienstverlenende, educatieve en overheidssectoren, die naar gelijke maatstaven gedemocratiseerd zullen worden.

Deze vergemeenschappelijking van het economische leven vraagt tegelijkertijd heel indringende en duidelijke garanties voor het privé-leven van de arbeidende mens. Het eigen beheer over de door het werk verdiende consumptiegoederen zal duidelijk moeten worden gegarandeerd. Het bedrijf, de onderneming, de nationale planning zal daar geen enkele directe invloed op mogen hebben. Van de individuele mens zal deze spanning tussen gerichtheid op de gemeenschap enerzijds en eigen vrijheid anderzijds een sterke mentaliteitsverandering vergen, die vooral in onderwijs en vorming moet worden bereikt.

De fundamentele van het kapitalisme worden door deze ordening ontgraven, zonder dat de eigendom van de pro-

duktiemiddelen overgaat in een staatsdirigistische top. Op weg naar deze ordening toe zal de blauwdruk moeten worden ingevuld met tal van experimenten en ervaringen.

DE LANGE WEG VAN DE BEWUSTWORDING

Het opbouwen van een dergelijke democratie van het sociaal-economische leven zal een lange tijd vragen. Zowel in de derde wereld als bij ons. Emilio Maspéro kiest uitdrukkelijk voor die lange weg. Hij wil dat CLAT een volksbeweging wordt op alle fronten, niet alleen op het ene front van vakbondswerk. Hij vreest terecht dat in vele landen gerichtheid zal worden het vakbondswerk in te pakken in deze halve democratie als in de landen van de „vrije" wereld.

De-activiteiten van zijn bond moeten zich richten op bewustwording van het volk. Door vormingswerk, door methoden van alfabetisering waarin, tegelijk de bewustwording wordt ingebracht, door onderwijs, door op het volk gerichte publiciteit, door landbouwcoöperaties, door vrouwenbeweging, door werk onder jongeren, allemaal naast en in samenhang met het vakbondswerk. Het „werk zal moeten worden gedaan onder zeer zware onderdrukking van de huidige machthebbers. Deze machthebbers hanteren een vorm van geweld, die voortkomt uit het economische systeem. Men noemt het structureel geweld. De verschijnselen zijn: mensen bewust arm houden, arbeiders in een volstrekt onderhorige positie laten, eigen initiatieven economies dooddrukken, via in het systeem optredende regeringen ieder verzet meedogenloos en met wreed geweld breken. De discussie over het al dan niet geoorloofd zijn van geweld is daarom in zo'n situatie gewoonweg niet aan de orde.

Het wordt voor de werkers daar een kwestie van praktische haalbaarheid. Noch het model Cuba, noch het model Chili, waarbij een herordening van het sociaal-economische leven respectievelijk met geweld en via democratische „verkiezingen" werd nagestreefd is in de rest van het continent op dit moment toe te passen. Elke omwenteling maakt pas kans van slagen als er voldoende bewustzijn bij het volk is. Zo niet, dan eindigt iedere actie in een bloedbad en in versterking van de reactie.

Als die volkskracht er wél is, ziet Maspéro niet in waarom men zich niet met geweld zou mogen bevrijden van de onderdrukker. Meningen van hulpgevers uit onze wereld, waarin geweld wordt afgewezen, komen in de derde wereld als volslagen huichelachtig over. Het rijke noorden bewaart zichzelf immers tot krankzinnige sterfte om eigen vrijheid veilig te stellen (en levert bovendien wapens aan de derde wereld. ...)

De PPR blijft van mening dat wij, behalve orde op zaken te stellen in onze eigen positie, steun moeten blijven verlenen aan de landen van de derde wereld. Maar het zal dan vooral al en misschien wel uitsluitend steun moeten zijn aan die bewegingen die in de derde wereld volgens een visie als die van Maspéro de lange weg van de bewustwording willen gaan. De PPR zal deze vormen van samenwerking met allerlei volks- en bevrijdingsbewegingen beschouwen als iets dat vanzelfsprekend is en er in de discussies over ontwikkelingsamenwerking op blijven hameren.

BEWUSTWORDING OOK BIJ ONS

Het bewustwordingsproces bij ons zelf zal lang en moeijelijk worden omdat het inzicht in de noodzaak van democratisering van de economie nog in de verste verte geen gemeengoed is. Weliswaar lijden in feite tal van Nederlanders aan verschijnselen van vervreemding, veroorzaakt door het huidige economische systeem, maar zij ervaren de samenhang tussen gevolg en oorzaak niet. Voor afzonderlijke mensen is het ook heel erg moeilijk die samenhang te ervaren. De vervreemdingsproblemen zijn er telkens in afzonderlijke mensen, die niet of nog niet een belangengroep vormen.

Misschien kan een vergelijking met de slachtoffers van het verkeer dit verduidelijken. Ook dat zijn afzonderlijke mensen, die op afzonderlijke tijdstippen slachtoffer worden. Ze vormen geen groep. En ook hun nabestaanden vormen geen groep, uiten zich niet als zodanig en spreken daarom niet tot het gemeenschaps-

gevoel van het gehele volk. Toch zijn er jaarlijks ruim 3000 doden, en dus tienduizenden overlevenden die onterstelbaar leed te dragen hebben.

Bij de watersnoodramp in Zeeland, met een dodental dat ver ligt beneden dat van de jaarlijkse verkeersdoden, kwam heel het volk in beweging en lederen die het meegemaakt heeft blijft het zich herinneren. Bij de jaarlijkse nationale ramp in het verkeer kijkt heel de natie apaties toe.

Het verschuifsel van de vervreemding wordt allereerst gesignaleerd. De hele publiekrecht inktusief radio en televisie heeft zich op de eenzaamheid van de moderne mens geworpen. En het welzijnswerk tracht die kwaal te bestrijden, maar bereikt veelal niet meer dan atzonderlijke gevallen. Er wordt zonder twijfel veel en goed werk gedaan. Toch wordt nog steeds het verband met de foutieve structuur niet duidelijk aangetoond. Het blijft bij algemene opmerkingen over de haast en de technologie en de massakultuur. In geen politiek program of politieke activiteit wordt de lijn heel concreet doortrokken naar de werksituatie. Het overgrote deel van de Nederlandse bevolking is door de hiërarchische opbouw van de onderneming niet persoonlijk betrokken bij het werk. De rol die men moet spelen wordt van boven af opgelegd en van het al dan niet beantwoorden aan die rolverwachting hangt het sociaal-economies wel en niet van de werknemer af. Dit geldt ook voor het werk in niet economische bedrijven en werkeenheden. In de meeste instellingen van onderwijs, overheidsdiensten, welzijnsinstellingen, wordt het model van de hiërarchische opbouw overgenomen.

Het onbehagen over de afhankeijkheidspositie is verstopt in welvaart en veel vrije tijd. Maar alle welvaart en alle vrije tijd kunnen niet goed maken dat mensen een groot stuk van hun leven, tijd en vaardigheid, moeten stoppen in een werksysteem, dat hen wordt opgelegd. Ze verkopen dat grote stuk leven letterlijk en figuurlijk aan iemand of iets anders. Dit onbehagen naar boven te halen en om te zetten in werkelijke oefeningen in democratie is voor ons de lange weg van de bewustwording.

Het betreft alle werknemers, niet alleen wat meestal de arbeidersklasse wordt genoemd. Het is niet meer reëel in de omstandigheden waarin wij verkeren nog te spreken van een klasserij, tenzij men met klasse bijna heel het volk bedoelt. In die ene klasse van onderhorigen zijn er groepen die het meest onderliggen, en het is duidelijk dat zij onze mees' direkte solidariteit verdienen. Maar het zou niet goed zijn hun probleem te isoleren van deze totale problematiek. We zouden dan de suggestie waken dat alles weer goed is, zodra de materieel zwakkeren terug gebracht zijn op „ons" nivo.

Ons werk zal in de komende jaren gericht moeten zijn op het zoeken van aanknopingspunten voor het op gang brengen van die bewustwording. Dat kan niet door ons op te stellen als een revolutionaire elite, die zichzelf geroepen acht tegen de tijd van de volstrekte verovering de macht in handen te nemen ten bate van het volk. Helemaal zijn er een aantal activisten, al dan niet met marxistisch-leninistische signalatuur, die zich op dat standpunt stellen. Wij wijzen die houding beslist af. De verandering moet uit het volk komen. Wij moeten van onder af te werk gaan. De tijd is voorbij dat politieke partijen aan de top programma's kunnen gaan zitten uitwerken, om die later voor consumptie door de massa gereed te maken. Het overgrote deel van de bevolking is geheel niet betrokken bij het werk van de politieke partijen. Slechts een klein gedeelte is bewust betrokken bij politiek in het algemeen.

Het kan zijn dat de dreigingen van de milieurampen ons in de kaart spelen bij het proces van bewustwording. Als het ons tenminste lukt om aan te tonen dat de milieurampen uitloeijsels zijn van hetzelfde mechanisme van vrije economische expansie, waaraan ook de bevolkingstoename een onderdeel is. De bedreiging is ernstiger dan zelfs nu nog eerder. Het is niet de bedreiging van de milieurampen dat in de zeer nabije toekomst wel van de huidige overheid verwacht kan worden dat ze die dreiging in volle omvang bekend zal maken, en dat ze een aantal noodmaatregelen zal afkondigen. Maar het is ook zo goed als zeker dat die noodmaatregelen zullen worden beschouwd als correcties op een systeem dat op zichzelf toch goed is. Met een der-

gelijke beschouwing zullen wij geen genoegen nemen. Tenuit midden van de zeer grote urgente rondom deze dreiging zullen we moeten blijven wijzen op de eigenlijke, de ware reden waarom wij zelfs niet meer samen konden beschikken over onze eigen bodem, ons eigen water, onze eigen lucht, onze eigen natuur.

Wij kiezen voor deze weg niet omdat hij lang is, maar omdat hij naar onze mening de enige weg is. Niet uit bezorgdheid aan langzame evolutie tegenover revolutie. Evenals Maspero voor de lange weg in zijn situatie hebben wij voor onze situatie te vrezen voor pogingen die gedaan zullen worden om ons in te kapselen, voor vermoedheid en teluurstelling: voor de subtiel tegenwerking van krachten die het volk zullen bewerken met prettige, maar niet wezenlijke aanbiedingen, ook op het vlak van de democratisering. Het voorkomen van rampen in de lange tijd die we nog nodig hebben zal wel niet te vernijden zijn. In de derde wereld zal het drama van Biafra, Bangia Dash, Sharpville, Vietnam zich nog wel vele keren herhalen voordat het doel bereikt is. Bij ons zal een zekere aanrasting van ons leven overmiddelijk zijn: meer ziekten, meer verkeersslachtoffers, meer drugs tegen de vervreemding. „Vaarschijnlijk zal er zich zelfs hier en daar een katastrofe van een plotselinge grote omvang voordoen. We zeggen dat niet uit behoefte aan een verleidingsstheorie (eerst moet het helemaal stuk, voordat er werkelijke verandering komt), maar uit werkelijkheidszin. En om vast te stellen dat we er aan mee zullen moeten werken dat zulke rampen niet reaktie of apathie in de hand werken, maar de bewustwording van de gemeenschap bevorderen.

EEN TAAL VOOR DE WERELD

Uiteindelijk zal ook op wereldschaal de sociaal-economiese orde gedemocratiseerd moeten worden, via een echt functionerende algemene vergadering van de Verenigde Naties en een wereldregering. Dat kan slechts het einde zijn van een proces dat in alzonderlijke landen of groepen van landen begonnen wordt. Voortdurend wordt van bepaalde zijde gezegd dat het geen zin heeft dat Nederland bijvoorbeeld apart zou trachten tot een sociaal-economiese herordening te komen. Dat zou alleen in Europa's verband kunnen. Maar als er geen beweging van onderop komt zal dat in Europa niet gebeuren. Het Europa-van-de-Tien vertoont nog weinig neiging tot zo'n herordening. Integendeel, Europa is economies de tweede wereldmacht geworden, is daardoor in een zeer machtige politieke positie gekomen, en niets wijst erop dat regeringen bereid zijn iets te veranderen aan het systeem dat hen zo machtig heeft gemaakt. Bovendien zijn de meeste van de huidige Europese regeringen niet van mening dat er iets moet veranderen aan het liberale politieke systeem waarin zij zo voortreffelijk naast de Amerikanen floreren. Ons lijkt de wens om tot een Europese socialistiese partij te komen voortlopf een illusie. Het socialisme is op Europees nivo bijna geheel in de mist verdwenen. Er zijn daarentegen wel andere radikale bewegingen in Europa. We zouden aansluiting moeten zoeken bij elkaar. De PPR zou jaar bewust aan moeten gaan werken. En er zijn enkele landen waar de kans op een geheel andere opstelling niet denkbeeldig is, zoals Denemarken en Zweden. Wij zouden Nederland graag in een bondgenootschap zien met dit „nieuw links" binnen het geheel van de Europese gemeenschappen.

AANKNOPINGSPUNTEN

Sleutelwoorden in deze beschouwing zijn: zelfbeheer, zelfbetrokkenheid, vergemeenschappelijking, bestrijding van een, in wezen onderdrukkende macht, saamhorigheid, solidariteit. Wij beledien daartoe geloof in democratie. Wetende dat er aan elke vorm van democratie, ook de huidige, tal van fouten zitten. De meest wezenlijke fout waardoor die democratie in zijn hart wordt aangeast is het feit dat maar een stuk van het gemeenschappelijke bestaan is gedemocratiseerd. Alle andere fouten — al zijn ze nog zo hinderlijk — verzinken daarbij in het niet. Deze fout maakt dat de democratie geen democratie meer kan zijn. Bij het opbouwen van een volledige democratie, ook konomes-, zullen er eveneens wel weer fouten gemaakt worden. Wij zijn ons

daarvan bewust. Toch kennen wij geen andere mogelijkheid die beter is.

Uitgaande van deze gedachtegang willen wij onze aanknopingspunten zoeken in parlementair en buitenparlementair werk. Van extreem-linkse kant wordt ons dan verweten dat we door in het politieke werk van dit parlement te springen onszelf „korrumpieren" en dat we het ook nooit zullen kunnen volhouden zonder water in de wijn te doen. Wij stellen nogmaals uitdrukkelijk vast dat het nemen van tussenbeslissingen, het akkoord gaan met gedeeltelijke oplossingen geen corruptie behoeft te zijn, als men duidelijk vasthoudt aan die betrekkelijke waarde, daar ook openlijk van getuigt, en aangeeft waar men naar toe wil. De leden van de PPR zullen daarbij gezamenlijk het geweten van de partij moeten vormen. Maar er is geen enkele reden om deze uitdaging niet aan te nemen.

ENIGE VOORBELDEN

Er zijn binnen het kader van ons partijprogramma en binnen het kader van de aktuele Nederlandse politiek vele aanknopingspunten te vinden. Het is niet de bedoeling in dit beleidsstuk volledig te zijn, noch is het nodig ons programma volledig te herschrijven. Van doorslaggevend belang is dat we de problemen die er liggen, proberen te benaderen vanuit onze vaste wil tot volledige democratie.

Enkele voorbeelden ter illustratie:
● Onder de druk van de milieubedreiging denken steeds meer politici ook van de liberale kant, aan het instellen van een nationale investeringsraad, met bepaalde bevoegdheden. Een uit de nood geboren gedachte. Als hierover gediskussieerd gaat worden, zouden wij ons voorstel — om heel het investeringsbeleid in handen van de volksvertegenwoordiging te leggen — kunnen verduidelijken.

● Ons pogen om tot onderzoek van de economiese machten te komen moet op alle fronten worden voortgezet, zowel langs de weg van de parlementaire enquête als langs eigen wegen van onderzoek. Met die verworven kennis moeten we steeds opnieuw de aandacht vestigen op de wijze waarop belangrijke beslissingen tot stand komen. Eigenlijk moet de PPR bij elke fusie, opheffing, overname van aandelen e.d. aan de poort van de bedrijven en ondernemingen staan om zich te solidiseren met degenen die geen medezeggenschap en medebeslissingsrecht kregen; zij moet aantonen hoe de machtsverhoudingen lagen en hoe ze zouden kunnen worden veranderd. Het zou aanbeveling verdienen daar een heel sterke mobiele werkgroep voor te vormen met vertakkingen naar plaatselijke groepen in heel het land. Deze werkgroep zou ook moeten experimenteren met het voeren van gesprekken binnen de bedrijven en binnen de vakbonden, over nieuwe mogelijkheden tot democratisering. Reële experimenten tot zelfbestuur van ondernemingen moet de partij zoveel mogelijk aanmoedigen en trachten in de openbare belangstelling te trekken.

● Bij de discussie over de middenstand zal de PPR voorstander moeten zijn van een zodanige planning van het distributiesysteem, dat de voordeelen van centralisatie worden gekoppeld aan een zo groot mogelijke decentralisatie van de alzonderlijke ondernemingen. Het wordt hoog tijd dat het pleidooi voor het behoud van de zelfstandige middenstander wordt gevoerd vanuit de demokratiseringsgedachte. Binnen een nationale distributieplanning kan er plaats zijn voor kleine werkeenheden, met een zo groot mogelijke deelname van allen die bij het bedrijf betrokken zijn. Er zal dan een heel ander type van middenstander ontstaan.

● In het onderwijs zullen zowel naar inhoud als naar vorm de pogingen tot democratisering met kracht moeten worden voortgezet. De opzet van een kopetratiet school- en akademia-model zal van belang zijn voor de vorming van degenen die er aktief aan deelnemen. De democratie is een mentaliteit die al doende geleerd wordt. De moeizame pogingen die tot nu toe worden ondernomen zijn geen tijdverlies. Tegenover de veelheid aan tijd en daardoor de achterstand in informatieverdracht staat als tegenwicht een groot stuk training in democratische gezindheid.

● Werkende jongeren zullen onze bijzondere steun moeten blijven krijgen. Niet alleen om hun eisen tot betere vorming ingewilligd te krijgen met het oog op verbetering van hun positie. Het beleid in het vormingswerk voor werkende jongeren zal ook met name gericht moeten zijn op de mogelijkheid om betrokken te raken bij het werk om te groeien naar aktieve deelname in het beheer van de onderneming.

● In de gemeenten zal de positie van de gemeenteraadsleden versterkt moeten worden. Zij zullen meer ruimte moeten krijgen om hun werk te doen, zowel als tegenstanders van het uitvoerend college, als ook in steeds verdergaand contact met de inwoners van de gemeente. Of plaatselijk nivo worden steeds meer vormen van saamhorigheid gezocht: aktiegroepen, buurtaktievelden, wijkraden, informatie- en hulpcentra. Gemeenteraadsleden moeten de tijd krijgen daar meer bij aanwezig te zijn, opdat zij de democratische tendensen van de inwoners kunnen versterken door ze in beleidsorganen en in de meningsvorming aan de orde te stellen. Het is ook vooral op lokaal nivo dat de PPR goed moet luisteren naar wat er in de bevolking leeft en pogingen moet doen tot konkrete oefeningen in democratie.
● De PPR zal die groepen van welzijnswerkers moeten steunen die, vanuit hun ervaringen met alzonderlijke mensen, verder willen zien naar de structurele oorzaken van veel tekorten, en daarom ook aktie willen voeren. Het gesprek met welzijnswerkers dat geruime tijd geleden in de partij is begonnen, zal intensief moeten worden hervat.

Zo zijn de aanknopingspunten overal te vinden. Het zal steeds duidelijker worden dat onze nadruk op democratisering van het economiese leven niets van doen heeft met een eenzijdige materialistische kijk op de samenleving. Van de afkeer voor het materiële dat in veel geestelijke stromingen aan de orde is geweest heeft de liberale ekonomie dankbaar gebruik gemaakt. Wij geven het beheer van een grote macht uit handen.

Het in eigen beheer ondernemen van de bronnen van ons bestaan is niet alleen voorwaarde voor volledig menselijk leven, het vormt er ook een deel van. In het voortbrengen van de middelen tot bestaan zijn mensen naar het leven met elkaar verbonden. Die verbondenheid tot uitdrukking laten komen in een vorm van samenwerken waarbij ieder de verantwoordelijkheid draagt die hij dragen kan, waarbij iedereen gezien zijn kwaliteiten zo goed mogelijk tot zijn recht komt, en waarbij gezorgd wordt dat degenen die niet kunnen werken toch bestaanszekerheid krijgen, is hoogste menselijkheid. Het heeft direkte verbandingen van binnen uit met alle andere menselijke waarden.

ONZE KANSEN

We moeten goed nadenken over onze kansen om een bewustwordingsproces op gang te brengen dat op den duur een meerderheid kweekt voor een volledig gedemocratiseerde samenleving. Het gaat om het bewustzijn dat imperking van ekonomiese groei en konsumptieve welvaart geen teruggang in geluk hoeft te betekenen, dat zelfs het tegendeel waar is als mensen in alle werksorten en in allerlei andere verbanden veel meer op elkaar betrokken worden. Een enorm moeilijke zaak omdat het ingaat tegen de voor de hand liggende verlangens naar steeds meer konsumptie, en omdat dat voor de hand liggende verlangens nog steeds gevond wordt door de meerderheid van de massa-kommunikatiemiddelen en door de reclame. Maar er zijn misschien toch een aantal mogelijkheden die, mits goed bennut, onze kansen kunnen versterken.

OPRECHTHEID TONEN

Een oprechte bezorgdheid over de ernstige situatie waarin de wereld verkeert vindt zeker weerklank bij ons volk. Onderscheiden wijzen uit dat in enkele jaren tijds de milieuproblemen boven aan de ranglijst zijn gekomen in het bewustzijn van althans de Nederlanders die in 1971 gestemd hebben. Het is zeer waarschijnlijk dat de bezorgdheid ook leeft bij de anderen. Politieke partijen hebben altijd tegen dat ze ervan verdacht worden ernstige problemen ten eigen bate breed uit te me-

De strijd tegen de plastic vuilniszak

Wat hier volgt is een voorbeeld van de werkwijze van een groep „Gemeentepolitiek” in het aksiesentrum Wageningen. We menen dat het ook voor andere aksiesentra van belang is, ook daar waar men geen PPR-raadsfraksie heeft. Het gaat er hier immers om, de overheid, die er altijd als de kippen bij is om de burger te wijzen op zijn individuele verantwoordelijkheden ten aanzien van de milieuverontreiniging, haar eigen plichten te dien aanzien duidelijk te maken.

Zo'n aksie als deze vraagt wel even werk. Er dient snel gewerkt (tussen het krantenbericht over de plannen om tot plasticzakken over te gaan, en de raadsvergadering waarop daarover zou worden beslist, lagen 17 dagen). Maar ondanks de geboden snelheid moet er toch ook uiterst grondig gewerkt worden: de groep nam de op het gemeentehuis voor ieder ter inzage liggende stukken door, en moest zelf voor alle vragen die er rezen een antwoord zoeken.

Zo bleek bv. dat de wethouder de raadsleden met een al te gunstige financiële voorstelling van zaken benaderde c.q. bepaalde financiële aspecten verzweg. U kunt zich voorstellen dat een herziening van de berekeningen geen sinecure is.

Zo bleek voorts dat er in de raadsstukken aperte onjuistheden stonden (over het versnipperen van het plastic). De wethouder deelde ter vergadering wel mee dat de daartoe niet uitgeruste ophaalwagens alsnog van messen zouden worden voorzien (een in de reeds te gunstige kostenberekening niet opgenomen post). En ook zulke ontdekkingen eisen studie en informaties, bij mensen van de praktijk, bij mensen van de wetenschap enz. zoals uit het inkompleet opgenomen stuk overigens wel blijkt.

Het stuk werd toegezonden aan de raad als adres, aan B en W, aan alle raadsleden, en aan de regionale pers. Een aantal leden van de werkgroep woonden tenslotte de bewuste raadsvergadering bij, en stelden vanaf de publieke tribune vragen.

Het voorstel van B en W om op plastic over te gaan, werd wel aangenomen, met één stem verschil. Om de diverse gewetens te sussen zegde de wethouder toe dat er ook papieren zakken verkrijgbaar zouden zijn. Hierdoor — en door het alsnog versnipperen van het plastic — is althans iets gewonnen door de aksie. Maar natuurlijk niet voldoende. Helaas is ook de burger er nog te weinig van doordrongen dat het gemak van thans in de toekomst helaas duur betaald zal moeten worden. En dat men beter de vuilnisemmer — met alle onkosten van sjuouwen en schoonhouden — in ere kan herstellen of tot de duurdere papieren zakken (ongeveer 40 cent tegen plastic 15) kan overgaan, dan de milieuverontreinigende plasticproduktie nog eens extra in de kaart te spelen.

Adres aan de gemeenteraad van Wageningen. Betreft: toepassing plastic vuilniszakken bij de huisvuilophalendienst. Uit de Veluwepost van 1 oktober 1971 vernamen wij, dat er plannen zijn om het huisvuil in de toekomst op te halen in plastic zakken. Hier willen wij bezwaar tegen maken om de volgende redenen.

MILIEUHYGIËNE OP LANDELIJK NIVO

Bij het invoeren van de nieuwe maatregel zal de gemeente Wageningen per jaar ruim een half miljoen zakken nodig hebben. Deze worden vervaardigd door de gevaarlijke afvalstoffen producerende petro-chemische industrie. Wij staan op het standpunt, dat iedere niet werkelijk noodzakelijke uitbreiding van deze industrie moet worden tegengegaan. Het gemak van thans moet n.l. duur betaald worden met het ongemak van de toekomst. De prijs, die betaald wordt voor het verwijderen van schadelijke afvalstoffen, die bij het produceren van plastic vrijkomen, wordt helaas niet doorberekend in de kostprijs van de zak.

EKONOMIESE ARGUMENTEN

Wij maken bezwaar tegen de manier van kostenvergelijking tussen de oude en nieuwe methode. Zoals deze wordt voorgesteld zou men geneigd zijn te denken, dat de nieuwe methode misschien een besparing zou opleveren voor de burger en in ieder geval voor de gemeente. Deze veronderstelling

is onjuist. Zowel voor de gemeente als voor de burger is de nieuwe methode duurder. De gemeente heeft berekend, dat de totale kosten in 1972 voor de oude methode f 439.226,— zullen bedragen en voor de nieuwe manier f 353.000,—. Bij dit laatste bedrag dient men echter f 100.000,— op te tellen. Dit zijn de kosten van de plastic zakken, die (ook) voor 40 procent door gemeente en voor 60 procent door de burger worden betaald. Dan komt de berekening er als volgt uit te zien:

	Oud	Nieuw
Totale kosten	439.226,00	453.000,00
Hiervan betaald:		
gemeente 40%	175.690,00	181.200,00
burger 60%	263.536,00	271.800,00
Dit betekent voor 6400 aansluitingen per aansluiting	41,18	42,47

In het oude geval wordt de f 41,18 geheven als huisvuilrecht, in de nieuwe situatie heft men f 27,— als huisvuilrecht, terwijl de resterende f 15,47 door de burger wordt betaald bij de aanschaf van plastic zakken. Hierbij is men uitgegaan van een prijs per plastic zak van 11 cent. Dit is echter de groothandelsprijs. Bij verkoop door de middenstand komt de prijs op ongeveer 14 cent. Dus in feite valt de vergelijking nog iets ongunstiger uit voor de Wageningse inwoners. Wel zou er een besparing kunnen optreden indien men het ophalen van huisvuil overdraagt aan een partikulier bedrijf, zoals b.v. de firma Spitman te Oosterbeek. Dit bedrijf haalt in een twintigtal gemeenten in de omtrek huisvuil op. Informatie bij de heer Spitman leerde ons, dat deze de zuivere ophaalkosten voor een gemeente als Wageningen begrootte op f 200.000,— wanneer er gewerkt wordt met emmers en twee maal per week. Het huisvuilrecht zou dan op f 33,81 uitkomen, wat slechts een verhoging van zo'n 7 gulden betekent, i.p.v. de verhoging van 14 gulden nu. Ook bij de methode met plastic zakken en eens per week komt het huisvuilrecht slechts op f 36,20 waarbij de zakken echter gratis zijn. Bij beide methoden is het ophalen van grof vuil inbegrepen.

PROEF, GEHOUDEN VAN 15 SEPT. TOT 6 OKT.

Door de Gemeentereinigingsdienst is in deze periode in een aantal wijken een proef gehouden met het ophalen van plastic vuilniszakken. In totaal is er vier maal opgehaald. Drie maal met alle zakken aan de ene zijde van de weg, een maal met de zakken aan beide zijden van de weg. Tijdens de diverse commissievergaderingen werd vaak verwezen naar de gunstige resultaten van de proef. Zijn deze resultaten werkelijk zo gunstig?

Uit de konklusie over het tweezijdig ophalen blijkt dit niet. Hierin staat:

- Er kunnen geen exakte gegevens worden verkregen die als maatgevend kunnen worden aangemerkt.
- Het eenzijdig ophalen in smalle straten levert vermoedelijk geen tijdswinst op.
- Het eenzijdig ophalen werkt wel veiliger.

Uit de gehouden enquête blijkt, dat 15 pct. van de invullers tegen de nieuwe methode is, 6,5 pct. had geen mening, echter 28 pct. heeft de formulieren niet ingevuld. Wellicht hebben deze ook geen mening, al is dat niet zeker. De proefpersonen kregen de zakken gratis, wat een vertekend beeld kan opleveren.

Er werden 698 enquête formulieren ingevuld ingeleverd. Daarvan waren:

- 57 proefpersonen alleen voor de nieuwe methode wanneer de zakken gratis zouden zijn (bijgeschreven opm).
- 53 informeerden naar de aan zakken verbonden kosten.

c. 37,4 pct. ondervond onaangename gevolgen bij gebruik van de zakken, b.v. kapotscheuren.

d. 45,4 pct. vond een maal per week ophalen onaanvaardbaar.

De samenvatting van het gehele rapport luidt: het gebruik van plastic zakken heeft voor de gemeente bepaalde gebruiksvoordelen. Men zou op grond van de proef echter ook kunnen konkluderen: het gebruik van plastic zakken heeft bepaalde gebruiksnadelen.

MILIEUHYGIËNE OP PLAATSELIJK NIVO

Regelmatig werd in commissievergaderingen n.a.v. vragen over de gevolgen van plastic op de stortplaats, door de diverse voorzitters aangevoerd, dat de zakken in de vuilnisauto worden stukgemaakt. Deze opvatting is maar ten dele waar. Er zijn namelijk meerdere typen wagens in de handel. Het ene type perst het vuil alleen samen, zodat de zakken heel blijven of hoogstens scheuren. Hiertoe behoren de Colectomatic (in Wageningen in gebruik) en de Powerpacker. Het andere type versnipperd de zakken door een continue draaiende trommel met messen. Hiertoe behoren de Norba en de Kliko (in gebruik bij fa. Spitman). Het VAM komposteringsbedrijf b.v. neemt uitsluitend in plastic verpakt vuil aan, dat in laatstge-

noemde wagens is opgehaald.

De gevolgen van de opeenstapeling van plasticlagen in de vuilnisbelt bleken bij de Stichting Vaste Afvalstoffen (SVA) te Amersfoort ook nog slechts in studie te zijn. Mogelijke gevolgen:

- afvoerproblemen bij regenval door stagnatie op de plasticlaag;
- ander soort afbraak (anaeroob) door afsluiten van de lucht;
- daardoor mogelijk een mindere vertering van het vuil en zodoende een snellere ophoging van de belt;
- ook daardoor mogelijk een andersoortige verzuring van de bodem met gevolgen voor het grondwater.

Alvorens over te schakelen op plastic zakken moet eerst meer bekend zijn over deze problemen. Het gebruik van weerbestendig dubbelwandige papieren zakken is een zeer reële mogelijkheid. Deze worden b.v. in de gemeente Puttershoek met succes toegepast. Deze zakken kosten ruim het dubbele van de plastic zakken. Als men echter zowel op gemak als op verstandig milieubeheer is gesteld, zal een goedkope oplossing geen uitkomst bieden.

Wilt u meer te weten komen over het gebruik en de gevolgen van plastic huisvuilzakken, neem dan contact op met WERKGROEP GEMEENTERAADS POLITIEK, PPR Wageningen.

PPR-Aksiesentrum Amsterdam

In Amsterdam is een aksiesentrum tot nieuwe activiteit gekomen. Diverse werkgroepen zijn inmiddels aan de slag gegaan, andere zoeken nog naar werkvormen waarin allen die zich voor die groepen hebben aangemeld ook zichzelf en elkaar het best kunnen vinden. Naast en door alles heen zullen deze zomer een reeks zogenaamde bliksemaksies gaan lopen die wel voornamelijk betrekking zullen hebben op het economies vuil van onze welvaartsstaat dat de leefbaarheid van onze hoofdstad aantast: afgedankte auto's die men maar ergens laat staan, rommel die men in de gracht gooit, of waarmee Amsterdammers (en niet jonge buitenlandse toeristen...) hun parken bederven, enzovoort.

Zo iets kan alleen snel én spektakulair gebeuren als men op veler medewerking rekenen kan. Daarom vraagt het aksiesentrum Amsterdam om bereidverklaringen-in-principe van zo veel mogelijk stadgenoten. Adres: het partijburo.

PPR, vergeet je kiezers niet!

De Arnhemse Courant van 14 december 1971 citeert met instemming (in een twekoloms artikel over de PPR) de Leidse politoloog prof. Daalder: „De PPR is een exclusief groepje „nieuwe vrijgestelden” geworden.” Met die term doelt prof. Daalder op de aard van het ledenbestand van de PPR: priesters, leraren, vormingsleiders, orompeemensen, wetenschappelijk medewerkers, journalisten etc. Deze selekte groep heeft, volgens de Arnhemse Courant, sinds kort de macht overgenomen binnen de PPR. De oorspronkelijke initiatiefnemers, de mensen met kontakten in vakbondskringen en andere linkse konfessionelen, zijn vertrokken of zwijgen.

Deze interpretatie van de „Berg-Dalse omwenteling” is er een die je meer hoort binnen en buiten de PPR. Men verwijt de „nieuwe PPR” arrogantie, elitair optreden, inteelktualisme en meer van dat fraais.

Van deze reactie van „buitenstaanders” valt beslist wat te leren. De als noodzakelijk en gezond gevoelde beperking van het werkteerrein van de radikalen tot de 3e-wereld-problematiek, vredespolitiek, milieuvraagstukken, de tweede luchthaven, de Markerwaard (om maar het een en ander uit het Fraktie-actieplan te lichten), draagt een levensgroot gevaar in zich: vervreemding van de arbeiders.

Ontwikkelingshulp is weinig populair bij de gemiddelde Nederlander, de toestand in ons leefmilieu is nog lang niet erg genoeg om de interesse te trekken van arbeiders. vredespolitiek gaat boven de pet van de meerderheid van de bevolking, in de Markerwaard en in de Waddenzee wonen geen kiezers, gastarbeiders kunnen de meeste Nederlanders gestolen worden. Wij maken ons druk voor zaken, waar Jan-met-de-pet niks voor koopt.

De bedoeling van deze kritiek is niet om de tomeloze energie van onze volksvertegenwoordigers de grond in te boren, of om de activisten binnen de PPR op enigerlei wijze te frustreren, maar veel meer om er op te wijzen, dat al de energie, die nu besteed wordt aan het ambitieuze Fraktie-actieplan, tot weinig leidt, als wij in 1975 een bij weinigen bekend aktiegroepje zijn. Om die — overigens uitstekende — politieke ideeën (het solidaire denken) uit te kunnen voeren, om continuïteit in die uitvoering te waarborgen, zal het nodig zijn de blik te verbreden, buiten de kring van „nieuwe vrijgestelden” te treden, en onze kiezers niet te verliezen. We moeten er immers rekening mee houden dat de PVP, zo die er komt, een zaak van lange adem wordt. Bovendien wordt onze inbreng binnen die PVP kleiner, naarmate onze aanhang slinkt. Het veelgehoorde argument tegen

deze gedachtengang, is, dat onze impopulaire „stokpaarden” nu eenmaal bereden moeten worden, omdat ze zo belangrijk zijn. Toch heeft dit maar betrekkelijke geldigheid: als wij resultaten willen boeken bijvoorbeeld op het gebied van een betere 3e-wereldpolitiek, zal daar mentaliteitsverandering op grote schaal aan vooraf moeten gaan. (Ongeveer zoals Drees zijn zuinigheid populair wist te maken maar dan netjes). Het resultaat zal dan ongetwijfeld weerspiegeld worden in betere verkiezingsresultaten voor de PPR.

Wie beantwoordt bij de volgende verkiezingen de vraag van de arbeider: wat hebben jullie, radikalen voor ons gedaan? Dat antwoord zou, als we doorgaan op de ingeslagen weg, kunnen zijn: wij hebben in de Kamer steeds vóór maatregelen gestemd die voor jullie gunstig waren en tegen de slechte maatregelen. Het kost niet al te veel verbeeldingskracht, om te vermoeden dat dit antwoord weinig elektorale zoden aan de dijk zal zetten.

Toch zeggen wij, in onze ivoren toren, zakelijk: als D'66 en PvdA zich al inspannen voor maatregelen ten behoeve van een rechtvaardige verdeling van de welvaart en gelijke kansen voor iedereen, waarom zouden wij dan onze energie eraan verspillen? Marcel van Dam's verkiezingsonderzoek toont het effect van deze houding: wegvaging van de PPR. Welnu, wat zou de konklusie moeten zijn uit dit alles? Er zijn twee mogelijkheden: ophouden met deze energieverspilling, en het politieke werk overlaten aan PvdA en D'66, of doorgaan, maar dan ook zo doorgaan dat er perspectief is op langere termijn. Nu hebben we in Berg en Dal besloten niet op te houden; dan moeten we ook onze konsekwenties trekken uit onze keuze om door te gaan. Dat betekent: voortdurend alert zijn op popularisering van onze politieke ideeën, hetgeen resulteert in stemmenwinst. Drie suggesties om kiezers te winnen:

- De voornaamste in een reeks maatregelen op lange termijn zou moeten zijn: voorlichting aan arbeiders over ontwikkelingshulp, over vredespolitiek, over het „solidaire denken”. Dit zou bijvoorbeeld kunnen geschieden in de vorm van een stripverhaal, uit te delen aan fabriekspoorten en in kantines.
- In het Kamerwerk toch meer aandacht besteden aan Sociale Zaken, Onderwijs, Woningbouw en dergelijke. Een Grote Fraktie van 35 man moet dat toch aankunnen?
- Aan de weg timmeren, op grotere schaal propaganda voeren, ook buiten de verkiezingstijd. Bij de verkiezingen is het te laat. Dit alles niet omwille van de PPR, maar omwille van een betere wereld.

FRANS VAN DOESUM, Nijmegen.

Aksie „Norbert, laat ze je tanden zien”

De commissie Vredespolitiek brengt in februari een nota uit over Zuidelijk Afrika. Aan het slot van die nota stelt de commissie twaalf mogelijkheden van aksie voor, die de PPR zou moeten voeren om de noodsituatie te helpen verbeteren. En met UW ALLER hulp willen we nu de eerste aksie starten.

Het is een briefkaartenaksie onder het motto „Norbert, laat ze je tanden zien”.

In 1970 diende Piet Dankert een mosie in die stelde:

- dat elke steun aan de koloniale onderdrukingsoorlog van Portugal in Afrika dient te worden afgewezen;
- dat men verontrust is over de leveransies van wapens aan Portugal die in afrikaanse gebiedsdelen worden of kunnen worden gebruikt;
- dat de regering wordt uitgenodigd om bij de westerse bondgenoten die Portugal van wapens voorzien, en in de daarvoor in aanmerking komende internationale organen aan te dringen op eerbiediging van letter en geest van de desbetreffende resolutie van de Veiligheidsraad.

Deze mosie werd met grote meerderheid aangenomen. Alleen BP, SGP, GPV en groep Harmsen waren tegen. Oud-minister Luns legde de mosie echter naast zich neer.

Maar de huidige minister van Buitenlandse Zaken, Norbert Schmelzer, stemde vóór!

Door middel van het sturen van briefkaarten, waarop ons motto moet staan én in het kort wat we van hem willen (handelen in de geest van de aangenomen mosie) zouden we massaal een beroep op de minister moeten doen.

Daarom vragen we U allemaal, in de week die begint op zondag 19 maart en eindigt op zaterdag 25 maart, IEDERE DAG een briefkaart te posten als bovenomschreven, aan de minister van Buitenlandse Zaken, Plein 23, Den Haag.

Noteer het meteen in uw agenda! Nadere gegevens kunt u krijgen van de sekretaris van de commissie Vredespolitiek: Dick Bot, telefoon 020 - 27 58 63, of bij ondergetekende, telefoon 03404 - 2 01 59. De nota Zuidelijk Afrika is te bestellen bij het partijburo, Keizersgracht 138, Amsterdam, telefoon 020 - 22 73 42. Laat niemand achterblijven.

Stéphanie Brokerhof

De inhoud van progressieve politiek

In het begin van 1971 werd tussen PvdA, D'66 en PPR overeenstemming bereikt over de noodzaak te streven naar: „Het tot stand komen van een grote vooruitstrevende volkspartij, die wezenlijke hervormingen beoogt”, hetzij rechtstreeks, hetzij via een federatief verband. De kongressen van de drie partijen hebben zich voor dit streven uitgesproken. Het overlegorgaan van de drie partijen heeft naar mogelijkheden gezocht om dit streven te bevorderen.

Men wilde het gesprek eerst richten op de inhoud en dan pas op de vorm. Met andere woorden: Laten we beginnen met ons te concentreren op de vraag wat de inhoud is van de wezenlijke hervormingen, die de grondslag moeten vormen voor een nieuwe politieke formatie.

„Daarom werd een commissie van zes volgens hetzelfde verslag gevraagd een stuk in te leveren. Dat stuk moet een eerste poging zijn om aan te geven waar op dit moment de grote maatschappelij-

ke problemen liggen en wat we ongeveer bedoelen als we het hebben over wezenlijke hervormingen. Daarnaast zou dat stuk een advies moeten bevatten hoe je nou zo'n denkwerk met anderen erbij zou kunnen gaan aanvatten.

Als we dat stuk binnen hebben, dan kan het overlegorgaan er nog mee doen wat het wil, maar dan praten we tenminste niet zomaar wat in de ruimte.”

Hoewel het stuk nog slechts een advies is van de zes aan het overlegorgaan (half april pas zal het in de definitieve redaksie worden gepubliceerd, en dan krijgt ieder PPR-lid het in ieder geval), menen we dat het goed zou zijn dat ieder geïnteresseerde nu al kennis nam van het stuk in zijn voorlopige vorm.

Plaatsruimte en gebrek aan geld — plus ook de verwachting dat juist nu ieder zich sterker op het kongresstuk over het radikale denken zal richten — deden ons ertoe besluiten om nu nog niet het stuk aan alle leden te zenden. Naar alle waarschijnlijkheid zullen de kranten er de belangrijkste passages uit citeren en er min of meer uitvoerige commentaren aan wijden.

En verder is op het partijbureau een voorraad rapporten aanwezig, voldoende om iedere aanvrager er een te kunnen toezenden.

vloed aan discussiemateriaal, dat als totaal wel een ietwat chaotische en onaffe indruk maakt en waarbij men ook wel eens geneigd is een vraagtekentje in de marge te plaatsen, maar waaruit toch veel de radikaal sterk aansprekende ideeën overkomen.

- U kunt best een deel van uw vakantie gebruiken voor informatie betreffende problemen die radikalen sterk bezighouden. In het zomerprogramma van de volkshogescholen (aan te vragen bij de afd. Publiciteit, Utrechtseweg 15, Amersfoort, telefoon 03490-17444) vindt u heel wat mogelijkheden. Onder meer onderwerpen als „Welzijn en milieu”, „Overheid en minderheid”, „De problematiek van nationale minderheden in Europa”, „Vooruitstrevend cultuurbeleid”, „Onderwijs, vorming en het kapitalisme”, „Het vraagstuk van de arme en rijke landen”, enzovoort. Aan vakantiehouders komt u op zo'n cursus niet veel te kort, want ze worden gehouden in plaatsen als Valkenburg en in het Europahuis te Bemelen (waar Henk Waltmans de scepter zwaait), in Bergen N.H., Eerbeek Gld, enz, terwijl het programma ook ettelijke in Vlaanderen te geven cursussen vermeldt.

- U kunt u abonneren op 't „Aktieblad voor de vrede” (Smeed de zwaarden tot ploegijzers!) Markweg 4a, Renkum, t.n.v. B. Cornelissen postgiro 998860, dat zes keer per jaar verschijnt voor f 3,-. Als u ooit een PPR-kongres, kerngroep of iets dergelijks hebt bezocht, kent u 't misschien, want bij dergelijke gelegenheden wordt er nogal eens mee gekolporteed.

- U kunt, als u een avond wilt organiseren, best eens de brochure opvragen van de Werkgemeenschap De Kritische filmers (De Roy van Zuidenwijnlaan 8, Breda, telefoon 01600-39324). Zij heeft films, dia's, informatiemappen, geluidsbanden enz., ook gekombineerd te gebruiken in een totaal audiovisueel programma, met discussie of groepsgesprek. Onderwerpen die in het aangeboden materiaal worden aangesneden zijn o.a. het leger, gastarbeiders, achtergronden van druggebruik, generatieconflicten, milieubeheer.

- U kunt in de gaten houden waar en wanneer toneelwerkgroep Proloog uit Eindhoven „De geschiedenis van het Lusitaanse gedrocht” opvoert, een stuk van Peter Weiss over wat Portugal nu al vijf eeuwen Angola aandoet. Het stuk dateert van 1967 en Weiss' informatie gingen eigenlijk maar tot 1961. Maar Proloog heeft op grond van de meest recente ontwikkelingen enige nieuwe scènes toegevoegd, met name over de bevrijding en de opbouw van het nieuwe „Vrije Angola”. De opvoeringen worden begeleid door een tentoonstelling van foto's affiches en dokumentatie. Als 't kan, gaan zien!

KOMT DE VAKBEWEGING IN BEWEGING?

Na een inlooperperiode van ongeveer twee jaar, waarin naarstig werd gezocht naar mogelijkheden om de vakbeweging nieuw leven in te blazen, om landelijke kontakten te leggen en om onze gedachten op papier te zetten, trad op 13 september j.l. de aksiegroep „Naar één nieuwe vakbeweging” naar buiten. Deze groep waarin NVV-ers, CNV-ers, NKV-ers, kategoriaal-georganiseerden en niet-georganiseerden elkaar vonden, heeft zich ten doel gesteld onze maatschappij en daarin wel primair het bedrijfsleven en zelfs de vakbeweging te demokratiseren.

De groep meent, dat de vakbeweging van nu grandioos faalt. De vakbeweging heeft een van haar belangrijkste taken, de direkte belangenbehartiging, zo naar voren geschoven dat haar maatschappij-kritiek geheel en al in het slop is geraakt. En het is juist een van de voornaamste bestaansgronden van de vakbeweging, dat zij een bijdrage levert aan de vernieuwing van onze samenleving. Het lijkt toch een gewone zaak als de vakbeweging zeer sterk gepleit zou hebben voor een personeelsraad of een bedrijfsraad, die de uiteindelijke beslissingsmacht in de onderneming zou hebben.

De mens voorop stellen wil zeggen, dat er gebroken moet worden met een lange traditie, dat men als norm is gaan stellen, dat beslissingen in onze maatschappij alleen genomen mogen en kunnen worden door lieden, die de macht van het geld vertegenwoordigen. Ons bedrijfsleven is doordrenkt met deze norm en daarom is de arbeider nog steeds de slaaf, een nummer dat niet telt. Het is toch een kwalijke zaak, dat zeer weinigen doodsimpele de macht in handen hebben over zeer velen. Verhef de mens uit de onmondigheid, dit moet

onze slogan zijn voor het gevecht dat wij gezamenlijk, zij aan zij moeten voeren tegen die „weinigen”. Die „weinigen” worden beschermd door de wet. Die „weinigen” kunnen met de wet in de hand rechtmatige stakingen breken, fusies doordrijven, sluitingen forceren, en de meeropbrengst van de arbeid alleen of voor het grootste deel voor zich zelf opeisen. Met het kromme recht heersen die „weinigen” over velen, de arbeiders.

Wij verwijten de vakbeweging van nu, dat zij gefaald heeft tegen deze onmondigheid van de arbeider te hebben ondernomen. Een democratische structuur zal moeten worden opgetrokken in het vakbondshuis, en het bewustwordingsproces van de arbeider dient sterk gestimuleerd te worden. De arbeider moet zich weer betrokken voelen bij het werk van de vakbeweging, dan zal de belangstelling van het gewone lid weer doen toenemen. Nu gelooft het gewone lid het wel. De top van de vakbeweging neemt over hun hoofden heen toch beslissingen over zaken. Hoe betrokken de leden zich gevoelen met het werk van de vakbeweging kunt u nagaan, slechts 4200 leden van de 1.200.000 zijn of hebben zich laten raadplegen over het aksieprogramma van de drie vakcentrales. De aksiegroep „Naar een nieuwe vakbeweging”, wil geen nieuwe vakbeweging oprichten, doch wil bewerkstelligen een samenbundeling van NKV, NVV, CNV, kategoriale vakbonden en mede de niet-georganiseerden, en nodigt hierbij u uit om met ons druk uit te oefenen, dat het beleid van de huidige vakbeweging radikaal wordt gewijzigd.

In een kapitalistische maatschappij leven onvrjye mensen, willen deze mensen vrij worden, dan zullen zij zich moeten ontdoen

van het kapitalistische systeem en een ander systeem helpen opbouwen, waarin de fouten van deze maatschappij vermeden worden. Wilt u deze strijd samen met ons aan? Geeft u dan op als adhesiebetuiger van deze groep en werkt op uw plaats mee om ons doel en streven over te brengen op anderen. Samen strijden in de politiek, in de vakbeweging is een harde noodzaak om een betere wereld te grondvesten.

Korrespondentie-adres: Aksiegroep „Naar een nieuwe vakbeweging”, Waalstraat 89, Amsterdam, telefoon 020-42 58 51. Namens de groep, J. Geerts.

Indien u f 1,25 stort of overmaakt op onze postgiro-rekening nr. 23 95 465 t.n.v. de aksiegroep „Naar een nieuwe vakbeweging”, te Amsterdam, ontvangt u ons konsept-aksieprogramma.

NOTA ZUIDELIJK AFRIKA

Door de Kommissie Vredespolitiek is een nieuwe nota uitgebracht over Zuidelijk Afrika, met speciale aandacht voor de koloniën van Portugal.

Het konsept is geschreven door Stéphanie Brokerhof. De nota geeft slechts zeer summier de situatie weer — want daarover bestaat al een schat van informatie — maar bekijkt vooral de beloften die door politieke partijen zijn gedaan, vergelijkt daarmee de door deze partijen genomen initiatieven en het stemgedrag van hun kamerfraksies. Een en ander draait dan onvermijdelijk uit op een aanklacht aan het adres van de regeringspartijen.

Aan het slot wordt een dozijn mogelijkheden van aksie voor de PPR zelf genoemd. (Een ervan wordt in deze krant trouwens al ingeluid). De nota — 18 foliopagina's in omslag — kost f 1,- exclusief f 0,50 portkosten wanneer men haar wil laten toesturen. Verkrijgbaar bij het partijbureau, en natuurlijk ook op het kongres in Bunnik.

KOPPELGEMEENTEN BANGLA DESH

Over de aksie „Koppeldgemeenten Bangla Desh” — die beoogt dat Nederlandse gemeenten geteisterde gemeenten in Bengalen hulp bieden, zowel officieel als ook door middel van een burgerkomitee — is niet bijzonder veel te melden. We weten dat de aksie her en der definitief is gestart met initiatiefvoorstellen aan het gemeentebestuur; zo bv. in Purmerend (waar het voorstel reeds aangenomen werd) en in Zeist, die allebei nogal wat publiciteit aan hun werk wisten te geven.

Van een aantal andere plaatsen — zoals Alkmaar, Bussum, Delft, Heerenvveen, Nijmegen, Zaandam — weten we ook dat er iets gaande is, maar wist dat precies is en welk stadium dat inmiddels heeft bereikt is nog duister.

En afgaande op berichten van de „Vrienden van Emmaüs” mogen we aannemen dat nog in een reeks andere gemeenten PPR-leden meewerken aan een aksie van deze inhoud.

Nu kunnen we ons best voorstellen dat ze het er druk mee hebben. Maar een berichtje aan Ton Wachter, Laan van Vollenhove 1549, Zeist, telefoon 03404-1 96 05, gelijk gevraagd was, zou er toch hebben moeten af kunnen. (Het is trouwens nog steeds welkom...). Zo'n centraal adres is er niet voor niets. Het kan koördineren waar dat gewent is, het kan anderen stimuleren met úw voorbeeld, het kan ook uzelf helpen met de publiciteit die het aan de totale aksie geeft, het kan misschien uw werk vergemakkelijken door u te attenderen op motiveringen of varianten die elders met sukses werden gebruikt, enz. Maar voor al die activiteiten — die de aksie ten goede komen — moet het wel over materiaal beschikken, en dat moet u leveren.

Dat de aksie zonder die op één punt bijeenkomende en van daar uit weer uiteenwaaiende informatie niet slagen kan, wil hier niet gezegd zijn. Maar dat ze, door de onderlinge communicatiekanalen te gebruiken (en hoe weinig moeite kost u dat toch!) beter slagen kan, lijkt geen twijfel.

EN NAAR AANLEIDING HIERVAN EEN PROTEST!

En voor dat slagen moeten we ons ekstra inzetten nu de minister van Binnenlandse Zaken zich op 7 maart in de Tweede Kamer op het standpunt heeft gesteld dat gemeenten zich dienen te onthouden van activiteiten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Als argument daarvoor gaf hij op dat het totaal van de aan ontwikkelingsamenwerking bestede gelden niet hoger mag worden dan het door de regering bepaalde percentage van het nationaal inkomen (en dat is minder dan 1%). Nog nooit eerder is bekendgemaakt dat dit percentage niet als een minimum maar als een maximum moet worden beschouwd! Als puntje bij paaltje komt blijkt dus dat de ontwikkelingsbewustheid van de regering ver achterstaat bij die van een groeiend aantal gemeentebesturen!

Het partijbestuur heeft dan ook onmiddellijk de Kamerfraksie van de PPR, als ook die van de PvdA, D'66, de PSP en de ARP (de gewraakte uitspraak van de minister volgde namelijk op kritische vragen van AR-zijde) verzocht de strijd tegen dit schandelijk reaktionaire standpunt van de regering voort te zetten.

POSITIVISME EN DIALECTIEK

M. von Brentano, J. Kruitthof, J. Visser. Eurosboekje 1970/4, uitg. Wolters-Noordhoff nv Groningen, i.s.m. Werkgroep 2000, 84 pag. f 7,-.

In dit boekje staan drie opstellen over de strijd, die al tientallen jaren woedt in de sociologie, tussen aanhangers van de „positivistische” en van de „dialectische” sociologie, of als u wilt van de „analytische” en van de „kritische”, of van de „waardevrije” en van de „geëngageerde” sociologie.

Als inleiding in dit onderwerp is het boekje goed geslaagd: op drie verschillende manieren wordt getracht duidelijk te maken waar de strijdpunten liggen, en er worden vrij veel belangrijke literatuurverwijzingen gegeven. De sympathie van de schrijvers ligt hierbij duidelijk aan de kant van de dialectiek; dit mondt mijns inziens uit, met name in de opstellen van de eerste en van de laatste auteur, in een soms wat onnozele opvatting over de mensen die positivist genoemd worden, en in een wat kritiekloos hantieren van de in de dialectiek veel gebruikte begrippen. Maar dit zal wel samenhangen met de omvang en het inleidende karakter van de artikelen. Ik ben door het boekje in mijn mening gesterkt, dat je niet automatisch aanhanger van de kritische sociologie hoeft te zijn, wanneer je je tot de linkers rekent, ofwel wanneer je de maatschappij grondig wilt veranderen. Wel is het van groot belang dat we oog hebben voor de analyses en de konklusies, die vooral de kritische sociologen geven. Die zijn niet alleen voor andere sociologen bestemd, maar onder meer ook voor politieke partijen.

Fokke Goudswaard

U kunt ook nog...

- U kunt zo nodig gebruik maken van het ADIC (Aktueel Dokumentatie- en Informatie-Centrum) van de Openbare Bibliotheek, Keizersgracht 444, Amsterdam, telefoon 6 50 65 toestel 6. Mogelijk gemaakt met een eksperimentensubsidie van CRM, toegekend nog juist vóór de huidige bezuinigingsdrang uitbrak. Ruim 1200 mappen over een 400 onderwerpen (een ervan: de PPR). Alle mappen bevatten brochures, pamfletten, rapporten, nota's, knipsels, stencils, enz. 't Meeste materiaal is niet in de boekhandel te koop. Voor aksiegroepen, studiekommissies en dergelijke is het ADIC dus een waardevol adres.
- U kunt bij de Stichting Geweldloze Weerbaarheid (postbus 137, Amsterdam, giro 266551) ad f 3,90 de informatiekit G.W. bestellen: een map met een macht aan tekst over dit onderwerp: basis- en achtergrond informatie, vormen van aksie, strategiemodellen en trainingstechnieken, reportages over aksies overal ter wereld, (tot en met de stakende druivenplukkers in Californië en de gewetensbezwaarde dienstplichtigen in Noorwegen en Spanje), een literatuurlijst, kortom een over-

KALENDER

18 maart: Vergadering Grote Fraksie, o.a. over de Funksie van leger als vredes-instrument.
18 maart: Landelijke bijeenkomst deelnemers Aksie X-Y.
25 maart: Vergadering kerngroep.
29 maart: Radio-uitzending. Televisie-uitzending 20.20 - 20.30 uur.

8 april: Kongres van de PPR over het radikale denken.

12 april: Radio-uitzending.
15 april: Studiedag raads- en statenleden.

15 april: Diskussiestuk van het overlegorgaan PvdA-D'66-PPR.
27 mei: Vergadering Grote Fraksie.

10 juni: Vergadering raads- en statenleden.

Tussen 2 februari en 23 maart bezoeken bestuursleden aksiecentra.

Elke dinsdagavond om 19.30 uur bestuursvergadering in de Kargadoor, Oude Gracht 36, Utrecht.

Elke woensdagmiddag tussen 12.30 en 13.30 uur koördinatiegroep bereikbaar op partijbureau. Eerste woensdag van elke maand vergadering kommissie vredespolitiek.

Derde woensdag van elke maand vergadering onderwijskommissie. Een agenda van alle evenementen die in 1972 betrekking hebben op de vrede, kan worden aangevraagd bij Pax Christi, Celebesstraat 60, Den Haag, telefoon (070) 65 68 23.

Radikalen

MAANDBLAD VAN DE PPR

APRIL 1972 (33)

Opiniepeiling over:

Nu is het meest radicale nog niet goed genoeg

Grote instemming van het kongres

Zaterdag 8 april 1972. De Churchillhal in Bunnik. Eerst de bedrijvigheid in de foyer, waar rapporten van diverse PPR-kommissies (goed) verkocht werden, en waar in de gebruikelijke stands ditmaal ook de Europese Beweging en de Migrantenraad Utrecht aanwezig waren. En dan de zaal, groot, maar goed gevuld: een 450 leden van de partij, plus als gasten vertegenwoordigers van PvdA, D'66 en PSP. Achterin een expositie van de tekeningen die op onze televisie-uitzending van 29 maart vertoond werden. Wouter van Dam zat het kongres voor, vaardig en vrij soepel. 's Morgens werd het hem niet moeilijk gemaakt ('s middags werd het lastiger). Dolf Coppes leidde de discussies in met een snelle politieke situatieschets; enige vermeldenswaardige uitspraken daaruit vindt u elders in deze krant.

Omdat discussie over het nogal omvangrijke stuk „Nu is het meest radicale nog niet goed genoeg” als totaliteit ondoenlijk geacht werd, was er een soort samenvatting gemaakt in een elftal stellingen. Die waren door enige bestuursleden en buremedewerkers ontworpen, en Paul van Engelen had ze daarna nog in gemakkelijker leesbaar Nederlands getransponeerd. Dat er nu een zekere diskrepansie tussen stellingen en stik ontdekt werd — door Karel van Eerd, die een voortdurende vergelijking tussen de teksten van stuk en stellingen wel nodig vond, en door Erik Jurgens, die de „Messiaanse warmte” van het origineel wel miste — was bij deze (uiteraard zo kort mogelijke) formuleringen niet zo verwonderlijk. Ook bleken opiniepeilingen aan de hand van stellingen niet zo best mogelijk. En soms bleken de stellingen in hun korthed aanleiding te geven tot interpretaties die niet bedoeld waren.

DE ABSURDITEIT VAN HET SYSTEEM

Toch was de ochtendzitting nog een bijzonder rustige aangelegenheid, zonder veel vuur in de discussies. Aan degene die de stellingen 4 tot en met 6 inleidde, de PSP'er dr. Bram van der Lek, lag dat overigens niet. Hij groef onmiddellijk naar de wortels van de uitbuiting, door hem onderscheiden in uitbuiting van producenten en konsumenten, met daaraan vastzittend de vervreemding van de arbeidende mens en de vervuiling van het milieu. Voor hem was het absurde systeem de schuld, en dat moest niet hier en daar wat omgebogen worden, maar radikaal worden verlaten. Daarvoor was het nodig de mensen duidelijk te maken dat ze worden bedrogen, dat ze medewerking moeten weigeren; en hij had het volste vertrouwen in de groei van hun inzicht: de mensen die „t wel geloven” zien al waar we tenminste niet heen moeten. Nu reeds heeft het systeem zijn absurditeit aan veel mensen ont-huld. En we moeten doorgaan met de mensen meer bewust te maken.

Michel van Hulten is verhuisd. Hij woont niet meer Marderhoek 8 (doorstrepen dus!), maar voortaan: Buitenvelderts 137 in Lelystad. Zijn telefoonnummer is niet veranderd, dat blijft 03200-21279.

woord over de EEG te horen valt...)

Dat de economische oorlogvoering, de wapenhandel, in handen is van landen die zich democratieën noemen (de vier grootste wapenexporteurs ter wereld zijn VN-leden met vetorecht, en een poging van de Verenigde Naties om alleen maar tot een registratie van de wapenhandel te komen, leed dan ook onherroepelijk schipbreuk), stemde de vergadering zeer pessimistisch. Met voldoening werd kennis genomen van de mededeling dat Henri Faas bezig is contacten op te nemen met de radikaal denkende krachten in de EEG teneinde tot een bundeling te komen.

DE MACHT DER GEWELDLOZEN

Bij de behandeling van deze stellingen sloot bijzonder goed aan wat na de lunchpauze op het programma stond: het bezoek van enige deelnemers van de conferentie over geweldloosheid die in Kerk en Wereld te Driebergen gehouden werd.

Janet Mondlane van het Mozambique-Bevrijdingsfront gaf de zekere structuren in de maatschappij onderdrukking betekenen en dus veranderd moeten worden. Ze zag het streven naar een nieuwe maatschappij met nieuwe mensen als de taak van haar instituut, als het thema van de conferentie en ook van ons kongres. En ze riep onze hulp voor haar werk in: we zouden op NATO-partner Portugal invloed moeten uitoefenen.

David Prassat uit India, sekretaris van de International War Resistance Movement, riep op tot bestrijding van het militarisme, dat overal doordringt. Eduardo Gramilo van het CLAT uit Peru vertelde in een vloed van tomeloos Spaans (later door Jan Glissenaar vertaald) hoe zijn mensen wel gedwongen werden tot een revolutie tegen de heerschappij van een kleine bezittende klasse — een minderheid die dan nog door de zogenaamde ontwikkelingshulp in feite het meest gesteund werd. En Patrick Matimba, balling uit Rhodesië, nu in Londen redakteur van de Zimbabwe News Letter, nam de handelscontacten van de rijke landen met Afrika op de korrel. (Hij eindigde met enige zinnen in goed Nederlands en werd daarom na de vertaling door Bas dGF tot zijn verrassing ook met enige zinnen in zijn eigen taal beantwoord.)

DEMOKRATISERING VAN DE PRODUKTIEMIDDELEN

In het middagprogramma werden de stellingen 1 en 2 ingeleid door prof. dr. H. J. van Zutem, socioloog en lid van de ARP. (Hij was 's morgens verhinderd, vandaar deze verschuiving). En bij dit agendapunt liep het tot nu toe vrij aardig aangehouden tijdschema volledig uit de hand. Voor het onderwerp zelf was de beschikbare tijd natuurlijk al erg krap. Prof. Van Zutem behandelde kort de botsingen tussen de decentralisatie die aan demokratisering vastzit, en de centralisatie, het denken in steeds grotere verbanden in het bedrijfsleven en ook op politiek nivo. Hij stelde voorts de kwaliteit van de beslissingen aan de orde: zullen de beslissingen bij arbeiderszelfbestuur (waarvan hij een voorstander is) beter zijn dan de thans genomen autoritaire besluiten? 't Is mogelijk, maar beslist niet vanzelfsprekend! De ervaringen op dit punt in Joegoslavië zijn allermint hoopgevend. En weinig

wijst erop dat arbeiders bereid zijn de zin van hun produktie, de maatschappelijke implicaties van het mede door hen (en ze vormen 80 pct. van de bevolking!) opgebouwde produktie- en konsumptie-patroon, ter discussie te stellen. Door hen voortdurend te verontschuldigen met het systeem waarin ze gevangen zitten, veranderen we aan dat systeem niets, integendeel. Ook zij moeten zich de konsekwenties van hun handelen bewust worden, de verantwoordelijkheid daarvoor mede aanvaarden. Dit sloeg al fervente discussies los. Onder meer bij Michel van Hulten, die stelde dat de gemeenschap als bezitter — zie bijvoorbeeld Schiphol — zich net zo onmaatschappelijk opstellen kan als privé-eigenaars, maar dat het er vooral om ging de macht voortdurend te kunnen controleren. En macht berust niet steeds op bezit, maar ook op herkomst, onderwijs en opleiding, enzovoort. Fokke Goudswaard wees op de problemen die rijzen wanneer we ons — hetgeen toch noodzakelijk is — ontdoen van de nutteloze zaken, ruim 50 pct. van onze produktie. Han van Tulder brak een lans voor de „Nieuw-encyclopedies”, maar gericht op kritische bewustwording. En zo waren er nog meer opmerkingen, aanvullingen, correcties, adviezen, suggesties.

DE AKZO-MOTIE

Maar de discussie ging ekstra veel tijd vergen toen de heer Oomen uit Breda een motie indiende over de AKZO-ontslagen. Doordat in die motie de verantwoordelijkheid uitsluitend aan de werkgevers werd toegeschoven, moest prof. Van Zutem zijn bovenomschreven betoog wel in herinnering brengen, en hij deed dat op een provocerende wijze, die de toen reeds levendige discussies tot grote felheid opjog: arbeiders die louter en alleen geïnteresseerd zijn in hun eigen werkgelegenheid, werken daarmee een investeringspolitiek in de hand die tot overproduktie leidt en een rem op de ontwikkelingshulp is. Hij vond dus dat de arbeiders ook schuld hadden.

Uit de discussies resulteerde een motie (hierbij afzonderlijk gepubliceerd) die een eerste aanzet kan betekenen tot een strategie van bewustmaking. (Het is jammer dat in de persverslagen het woord „verantwoordelijkheid”, dat in dit verband toch van wezenlijke betekenis is, veelal geen aandacht of zelfs geen vermelding heeft gekregen.)

SAMENWERKING MET PARTIJEN EN AKSIEGROEPEN

Door een en ander was Gerard van Pijkeren, die de stellingen 9 tot en met 11 zou inleiden, erg in tijdnood gekomen. Gelukkig was er een over het algemeen grote instemming met wat hier betoogd werd over de samenwerking met andere partijen en met buitenparlementaire groepen. Dat naar een fundamentele maatschappijverandering moest worden gestreefd was natuurlijk inmiddels wel gemeengoed. Duidelijk was het belang van de rol die aksiesentra in deze kunnen spelen: zij kunnen het samenwerkingsverband met andere partijen realiseren aan de basis. Zij kunnen samenwerken met aksiegroepen — en ook deze aksiegroepen betrekken bij de discussies over het zogenaamde rapport-Mansholt (dat natuurlijk met evenveel recht rapport-Jurgens zou kunnen heten).

Dat Frans Stokman wegens ziekte niet had kunnen komen om (volgens de agenda) de mogelijkheden van machtsonderzoek op lokaal en regionaal nivo toe te lichten, werd natuurlijk betreurd. Maar over hoe het had gemoeten als ook dit punt tijd had opgeëist brak maar niemand zich het hoofd meer.

Samenvattend: een kongres dat het stuk „Nu is het meest radicale nog niet goed genoeg” volledig aanvaardde; de erbij geplaatste kanttekeningen deden aan de essentie van het betoog — maar dan ook helemaal — niets af. De naam Radikalen — afgeleid van radiks: wortel — past de partij beter dan ooit.

LOU HOEFNAGELS

Dit nummer

moest natuurlijk wel in het teken staan van het kongres dat we op 8 april in Bunnik hielden. Behalve een verslag daarvan publiceren we de stellingen aan de hand waarvan de kongresdeelnemers diskussieerden, en de nota „Een aanzet tot aksie” die als een beginnende praktische uitwerking van de strategie 1972 werd aangeboden.

Naast het eigen oordeel van de PPR over Dolf Coppes' stuk geven we bovendien graag aandacht aan een artikel van Erik Meyer in het PSP-blad „Radikaal”: een reaktie die we alleszins hoopgevend achten omdat ze op zijn minst de deur voor nadere en nauwere contacten (die bij de samenwerking van verschillende PAK-groeperingen, o.a. in Utrecht, zeer wel mogelijk is) verder opent.

Dat een korte reaktie onzerzijds op het nieuwe orgaan van de ESP in ditzelfde nummer staat is een samenloop van omstandigheden, maar wel een, waaraan we waarde hechten, omdat ze tot een verduidelijking van onze bedoelingen kan bijdragen.

Die eis van aktualiteit (al wat we laten liggen ligt meteen een volle maand langer...) kan een redaktie die naar een min of meer gekomponeerde krant streeft wel eens stevig in de wielen rijden. Maar ze kan haar ook zeer te stade komen. Wij althans vinden dat zaken die in Dolf Coppes' stuk betoogd worden, op welke wijze worden geïllustreerd door wat we in de — mede met het oog daarop uitvoerige — bespreking van Bas de G.F.'s boek lieten uitkomen. (Waarbij dan weer de melding van het cacaorapport aansluit.)

En dan verder de aksie! Rapportjes van wat er gedaan wordt in bestuur en kerngroep en kamerfraksies en studiebuero (de raads-, en statenleden komen volgend nummer aan de orde; ze hielden 15 april een studiedag), en dan korte praktische suggesties uit en over en voor de aksiesentra (en voor individuele aksie). Ze willen voorbeelden zijn ter navolging, of uitnodigingen tot deelname, of stimulansen om eigen ideeën uit te werken en te gaan realiseren... Ze willen méér loslaten in een partij die een tijdlang ditzij en ietwat verdoofd naar teleurstellende verkiezingsuitslagen zat te kijken, maar die nu weer volop aan het werk is om zich wat groter en veel sterker te maken.

STELLINGEN

- Vandaag de dag zijn er drie vraagstukken die vóór alles om een oplossing vragen:
 - velen beleven geen werkelijke arbeidsvreugde;
 - het milieu in onze wereld raakt vervuild en uitgeput;
 - de derde wereld wordt op schandalige wijze uitgezogen.Volgens ons hebben deze problemen één gezamenlijke oorzaak: ons economisch systeem. Uitgangspunten voor dat systeem zijn de vrije onderneming, het particuliere winstprincipe en het vrije marktmechanisme. Willen wij de voornaamste problemen van vandaag oplossen, dan moeten wij dat systeem aanpakken. Dan zijn we verplicht om te werken aan een nieuwe ordening van het sociaal-economische leven.
- Het huidige sociaal-economische systeem kent privé bezit van de produktiemiddelen. Dus privé bezit van grond, grondstoffen en industrieën. Dat bezit betekent een brok macht in het economische leven. Maar ook in politiek opzicht vormt het een macht van belang. Die macht, zoals die nu is, daar moeten we van af. Niet door er van buitenaf aan te sleutelen, maar door die macht van binnenuit samen te beheersen: democratisering van de produktiemiddelen.
- Voor democratisering van het economische leven zijn twee maatregelen noodzakelijk:
 - de volksvertegenwoordiging stelt een beleid vast voor investering, produktie en consumptie;
 - elk bedrijf wordt door alle direkt betrokkenen gezamenlijk bestuurd.
- In de economische bedrijven moet democratie komen. Maar die moet er ook komen in onderwijsinstellingen, overheidsdiensten en welzijnsdiensten. Daar heerst nu vaak dezelfde hiërarchische opbouw als in de economische bedrijven. Het hele openbare leven moet gedemocratiseerd worden.
- Nu worden de konsumptie veel nutteloze produkten aangeprent, die vaak schadelijk zijn voor ons welzijn en voor het milieu. Dat gebeurt vaak op schandalige wijze met allerlei verkoop- en reclametechnieken. Tot nu toe onderzoeken de konsumentenorganisaties alleen de kwaliteit van een produkt. En de resultaten daarvan maken zij bekend. Dat is niet genoeg. De konsumentenorganisaties moeten zich ook uitspreken over het nut van een produkt. En over de gevolgen ervan voor ons milieu en ons welzijn. zo nodig dient actie te worden ondernomen.
- Nu zijn de meeste mensen in hun werksituatie
 - gevangenen van hun omgeving,
 - niet zelfstandig betrokken op hun werk,
 - gedwongen op een bepaalde manier nuttig te zijn,
 - onderworpen aan de economie die wil dat het ene soort werk meer, het andere soort werk minder belangrijk is.Voor nog maar een heel kleine groep mensen is het anders. Die kennen wél echte volwaardige menselijke vrijheid en creativiteit. Zij vormen een elite. Het moeten er meer worden. Dat kan alleen als er eerst een bewustwordingsproces op gang is gebracht. Velen werken daaraan. Ook politieke partijen hebben hier duidelijk de taak om aan dat bewustwordingsproces mee te werken.
- Sommige sentra van economische macht hebben er belang bij dat de bewapeningswedloop en oorlogstoestanden blijven als ze zijn.
 - Zowel mensen in het oosten als mensen in het westen kennen een gevoel van onveiligheid. Dat komt onder meer door de economische dreiging die de twee blokken voor elkaar vormen.
 - Onze rijke wereld geeft steun aan de kleine groep bezitters in de derde wereld. Dank zij die steun kunnen die bezitters gebruik maken van sociaal-economisch geweld van de ergste soort. Daardoor is als tegenwicht fysiek geweld bijna onvermijdelijk. Dit zijn drie belangrijke redenen om het volgende te stellen: als we praten over mogelijkheden voor ontwapening, en over het gebruik van geweld door revolutionaire bewegingen in de derde wereld, moeten we, ook praten over de economische machtsverhoudingen.
- Het Europa-van-de-tien vormt een gesloten machtsblok. Daardoor kan het niet bijdragen aan ontspanning in de wereld. Eerder zal het de concurrentie verscherpen en daardoor een rechtvaardige verdeling van inkomens en arbeid over heel de wereld tegengaan. Want de belangen van de EEG van vandaag zijn tegengesteld aan de belangen van de derde wereld. Om dit te veranderen moeten alle progressieve krachten binnen de EEG zich verenigen.
- De PPR zoekt naar de nauwste samenwerking met buitenparlementaire aksiegroepen. Daarmee wil de PPR niet zeggen dat ons parlementair-democratisch stelsel tot volkomen mislukken is gedoemd. Wel moeten we blijven werken aan verbetering van dat stelsel. Dat vinden wij nog steeds heel zinvol. De PPR vindt het nemen van tussen-beslissingen en het akkoord gaan met deeloplossingen een goede zaak. Maar we moeten steeds vasthouden aan de betrekkelijke waarde daarvan. Dat moeten we steeds weer openlijk zeggen, en dan aangeven waar we uiteindelijk naar toe willen.
- a. Progressieve politiek in Nederland vereist een scheiding in twee kampen. Niet de partijpolitiek, maar een duidelijke visie moet die scheiding bepalen.
 - b. Die visie is er nog niet. Mensen uit verschillende partijen, en van buiten de partijen moeten samen zorgen dat hij er komt. Dat kunnen zij niet binnen de bestaande partijen. Zij moeten bereid zijn hiervoor te zoeken naar een punt buiten die partijen.
 - c. Die gezamenlijke nieuwe visie zal leiden tot nieuwe politieke programma's. Alle partijen die elkaar daarbij zullen vinden moeten bereid zijn zichzelf op te heffen. Dat moeten ze nu al zeggen anders zijn ze niet geloofwaardig meer.
 - d. In het streven naar een nieuwe politieke opstelling heeft de PPR een taak. Zij zal moeten zorgen voor de nodige diepgang, en partijpolitieke kortzichtigheid aan de kaak stellen. Deze taak van kritische solidariteit heeft zij nu ook tegenover PvdA en D'66.
- Alle verantwoordelijke politieke, kerkelijke en kulturele leiders in onze samenleving gaan uit van waarden als naastenliefde en saamhorigheid. Als zij geloofwaardig willen blijven, dan zullen zij uit hun opstelling deze konklusies moeten trekken:
 - wij wijzen de huidige sociaal-economische orde af;
 - wij doen politiek een keuze.

Zaterdag 8 april,
Churchill-hal te Bunnik

Het PPR-kongres, op 8 april in Bunnik bijeen, meent

- dat de gang van zaken bij de AKZO aantoonde, dat steeds meer mensen de dupe worden van ons economisch systeem;
- dat de werknemers en de vakbeweging tot actie zullen moeten overgaan: zij zullen hun macht en verantwoordelijkheid — waarvan ze zich bewust moeten worden — moeten gebruiken ten einde beslissingsmacht over investeringen e.d. te krijgen.

Alleen op die manier kan een einde gemaakt worden aan een willekeur die de leiders van grote economische machten zich kunnen veroorloven.

Dolf Coppes: Waar we staan

Na te hebben duidelijk gemaakt dat deze politieke notities bedoeld waren als achtergrond voor de discussies van het kongres, zei hij onder meer:

„De PPR-delegatie in het permanent overlegorgaan zag zich genoodzaakt om zich kritisch uit te laten over bepaalde geluiden, met name van de PvdA-ers Lammers, Van Dam en Van den Doel, die meteen nieuwe dwarsverbanden zagen met de konfessionele partijen. We vinden namelijk dat in Nederland nieuwe politiek geïnteresseerden en nieuwe kiezers zich moeten vinden op een program dat de fundamentele vraagstukken van onze tijd ook fundamenteel te lijf gaat, zodat er nergens meer ruimte zal zijn voor tweeslachtigheid. Als we met zijn allen een meerderheid zoeken, moet die niet het resultaat zijn van partijpolitiek geschuif, maar van een aanhang voor een duidelijk nieuw politiek programma. Met minder kunnen we niet toe. Daarom zijn wij het eens met de gedachte die vooral door D'66 naar voren wordt gebracht betreffende het zogenaamde excentrische punt. Er moet een plaats van discussie zijn in maar ook buiten de drie samenwerkende partijen, opdat zo veel mogelijk mensen zich kunnen beraden op die nieuwe politieke visie, van welke achtergrond ze ook komen. Van de andere kant zijn wij,

waarschijnlijk met velen van de PvdA, wat onzeker over de vraag van welke kant D'66 nu eigenlijk die toeloop tot de discussie verwacht. Wij verwachten die toeloop vooral van tot nu toe niet politiek geïnteresseerden die de eis en de omvang van de problemen niet konden rijmen met het partijpolitiek gepruts in Nederland. En we verwachten die toeloop ook vooral van de kant van jonge mensen.

Van de konfessionele partijen verwachten we niet zo veel meer. Het spijt ons vreselijk dat te moeten zeggen, maar als we reëel zijn moeten we toegeven dat het er wel niet meer in zal zitten — al blijven we hopen. We hebben respect voor mensen die meenden dat het een goede strategie was binnen de konfessionele partijen te blijven werken om het geheel wat meer in de goede richting te krijgen. Maar we geloven niet dat het nu nog een goede strategie is.

De zaken zijn zo gelopen dat er nu in grote lijnen twee maatschappij-visies tegenover elkaar staan: het liberale en het solidaire denken, die niet met elkaar te verenigen zijn. Deze twee te verzoeken binnen één partij is een onmogelijke zaak, en blijft de Nederlandse politiek verwarren. Dit betekent dat progressieven uit die partijen moeten gaan, en we begrijpen dat zo iets moeilijk is. Maar de tijd om te kiezen is nu gekomen, nu of nooit!”

Na kritiek te hebben geleverd op de vaagheid van KVP-voorzitter De Zeeuw over wat die onder progressiviteit zou kunnen verstaan, en na zijn vreugde te hebben geuit over de plannen van de VVD om te komen tot een Libe-

raal Manifest en over haar oproep om aan de hand van die „gevolgsbelijdenis” vóór of tegen haar te kiezen — zo iets zou groter duidelijkheid in de Nederlandse politiek brengen — kwam Dolf Coppes terug tot de samenwerking van de progressieve drie. Hij kondigde de spoedige instelling aan van een commissie die moet gaan bouwen aan een nieuw program voor een nieuw te vormen Progressieve Volks Partij, en vroeg voor dit denkwerk de inzet van de gehele PPR. Uit de discussies van het kongres zou reeds kunnen blijken wat voor bijdrage van onze kant te verwachten is. En hij hoopte ook dat in dit denkwerk de PSP zou meedoen:

„Wij willen de PSP duidelijk uitnodigen tot diepgaande gesprekken. Al was het alleen maar om te weten te komen waarom wij wél — en met overtuiging — en de PSP niet wil deelnemen in een progressieve combinatie.”

Naar aanleiding van het artikel in „Radikaal” dat stelde dat de PPR op weg was naar het marxisme, moest onze voorzitter tenslotte nog kwijt:

„Wij hebben angst voor de extreme absolutistische denkwijze waarin ook veel jongeren in Nederland zich storten, uit wanhoop over de situatie, die maar niet verandert. Het einde van zulk een dogmatisme blijft nog steeds: het kamp, de gesnoerde mond, de Nobelprijs die niet mag worden uitgereikt.

Onze afkeer van onderdrukking gaat duidelijk naar beide kanten: naar het liberalisme én naar het dogmatisch kommunisme.”

UIT HET BESTUUR

Nu het kongres over het radikale denken en de bezoeken van bestuursleden aan aksiesentra achter de rug zijn, is een vervolg op de berichten van Dolf Coppes in het januarinummers wel opporstuun. Over het kongres zelf geeft deze krant uitvoerige informatie; over de bezoeken zal volgende maand een samenvattend en evaluerend verslag worden uitgebracht. Maar er is meer.

BESTUURSKONTAKTEN

Elke woensdag, daags na de bestuursvergadering dus (zie kalender) komt de zogenaamde koördinatiegroep bijeen, bestaande uit enige bestuursleden en buremedewerkers, aan wie de (grotere) bestuursvergadering wekelijks een en ander delegeert. Het contact met de kamerfraksies is inmiddels, na aanvankelijk enige kommunikasieproblemen, ook verbeterd.

STUDIESTICHTING

Ondertussen is ook de studiestichting op dreef gekomen. Met een bestuur dat bestaat uit Erik Jurgens, Karel van Eerd en Nico Keek, en met twee part-time medewerkers, namelijk Eeltje Talstra (drie dagen per week) en Fokke Goudswaard (twee dagen en slechts een jaar beschikbaar). Deze studiestichting wordt gesubsidieerd, tot een maximum van f 50.000,—, met dien verstande dat eenzelfde bedrag als van het Rijk verwacht wordt, van elders moet zijn binnengekomen. Door de tussenkomst van Erik Jurgens is er al een en ander, maar er kan en moet nog meer bij. Uw gift aan de penningmeester (met vermelding: studiebuero) is dus zeer welkom. Denk eraan: elk bedrag telt voor de PPR letterlijk dubbel! In de studiestichting wordt het werk van diverse commissies gebundeld. Ze heeft bv. de nota's „Nu is het meest radikale nog niet goed genoeg”, „Zuidelijk Afrika” en het „Cacao-rapport” uitgebracht. Binnenkort is een nota „Verenigde Naties” te verwachten, en andere studies zijn in voorbereiding. We noemen daarvan „Een nieuwe landbouwpolitiek” en „Doelstellingen van het onderwijs”. Verder brengt ze de GemeentePaPeRs uit, bereidt ze de studiekonferenties van raads- en statenleden voor, adviseert ze kamerfraksies en bestuur, en werkt ze aan formulering van partijstandpunten (eventueel samen met PvdA en D'66, bv. waar het UNCTAD III of Suriname en de Ned. Antillen betreft). Om werk verlegen zit ze allerminst...

PARTIJBURO

Werk is er ook genoeg op het partijbuero. Leo van den Berg die daar als stagiaire heeft gewerkt, heeft zijn stage bijna voltooid; als hij zijn

vierde jaar Sociale Akademie gaat afmaken, zal het op het buro een hiaat geven dat we ons nu nog moeilijk kunnen voorstellen. Laten wij hopen dat hij een opvolger krijgt, die dat hiaat aardig vult...

Inmiddels is ons de huur van het buro opgezegd. De vorige hoofdhuurder, het Jongeren Aksie Centrum, moest van de gemeente Amsterdam zo lang op subsidie wachten tot het de geest gaf (ook een manier om jeugdbeleid te voeren!), en de nieuwe hoofdhuurder heeft andere plannen met het pand. Het partijbuero gaat dus binnenkort verhuizen; het nieuwe adres verneemt u tijdig. Met de éne werkruimte waarin alles moest plaatsvinden is nu wel definitief afgerekend; zo iets laten de werkzaamheden niet meer toe. Niet alleen omdat de studiestichting (en enige werkgroepen) hier hun sekretariaat moeten hebben, maar ook omdat er in een steeds actiever worden de partij ook steeds meer op het buro afkomt. Een paar simptoombjes daarvan: er blijven zich nieuwe leden aanmelden; de teruggang, veroorzaakt door het vertrek van teleurgestelden indertijd, is allang weer ingelopen. De betaling van contributies ver-

liep dit jaar veel beter dan vroeger (de penningmeester spoort degenen die hierin nog geen aandeel leverden, natuurlijk wel aan, dit alsnog spoedig te doen!). Er worden vrij veel informatie gevraagd, over allerlei onderwerpen. Met name de televisie-uitzendingen van Frans Schulte leveren honderden reacties op (waar andere partijen van enkele tientallen moeten spreken...). Het stuk van Dolf Coppes ging bij pakken de deur uit, op aanvraag. Enzovoort.

OM EEN EN ANDER HEEN

Vanzelfsprekend zijn er ook verder nog allerlei besognes. Fraksies binnen de partij, vertegenwoordigingen buiten de partij, medewerking aan insidentele initiatieven e.d. Verschillende bestuursleden vertegenwoordigden de PPR op kongressen, studiedagen, manifestaties, enz. Ook plaatsvervangende bestuursleden (van het zgn. 2de échelon), en leden van studiekommissies — vooral Vredespolitiek en Onderwijs — namen dergelijke taken op zich. Tot slot een bericht dat we al veel eerder hadden willen geven: Jacques Aarden, die zijn herstel van een langdurige ziekte afronde met een verblijf in Sicilië, zond het kongres van daar uit een hartelijke groet. Zijn gezondheidstoestand ontwikkelt zich voorspoedig, en de kans dat hij half mei zijn kamerwerk weer kan opnemen is groot.

Hfn.

KRANT Radikalen

Uitgave van de Stichting Radikalenkrant
Savelsbos 19 - Amsterdam

directie: J. Heytel

redactie: Lou Hoefnagels (hoofdred.), Frans Schulte, Frans Vocking.

redactie-adres: Lou Hoefnagels, Emilie Knappertstraat 10 twee, Amsterdam 18. Telefoon (020) 15 03 11.

abonnement: f 6,— per jaar.

advertenties en abonnementen: Savelsbos 19, Amsterdam-Nrd. Giro 1810200 van de Stichting Radikalenkrant te Amsterdam.

advertentietarieven worden op aanvraag toegezonden.

Buro Politieke Partij Radikalen: Keizersgracht 138, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

Voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600, te Amsterdam.

Derde Wereld in beweging

een zeer verhelderend boek

Bas de Gaay Fortman, toch al een der meest actieve leden van de Tweede Kamer, heeft nog tijd gevonden om een boek te schrijven. Derde Wereld in Beweging" heet het, met als ondertitel „Bericht uit Zambia", en uitgeverij Het Wereldvenster te Baarn gaf het uit in de serie „Anatomie van de Toekomst". Het kost f 12,50, en dat is voor 112 bladzijden in geplastificeerd omslag niet direkt weinig. Maar vanmeer men eer op kwaliteit dan op kwantiteit afgaat, is het beaaid ook niet veel. Want het is een helder en beeldend geschreven boek, dat niet alleen veel informatie geeft, maar ook vooral inzicht biedt in de problematiek van de arme, sinds kort onafhankelijke landen.

ZAMBIA ALS VOORBEELD

Van knooppingspunt voor de behandeling daarvan is, zoals de ondertitel aangeeft, Zambia. Dat is niet verwonderlijk, want daar heeft de schrijver bijna vier jaar economie gedoceerd, aan de universiteit van Loesaka. Van alle ontwikkelingslanden is Zambia hem dus het best bekend. Op zich zou dit geen reden behoeven te zijn om dat land als hefboom te gebruiken voor het loswrikken van de veel bredere materie die in de titel van het boek wordt aangegeven. Maar Zambia staat op een bijzondere wijze model voor veel wat ook in andere landen van de Derde Wereld aan de hand is. Pas enige jaren onafhankelijk (namelijk sinds 24 oktober 1964), en opgescheept met een door de Engelsen geleverde grondwet waarin de voormalige kolonisten op linkse wijze een bescherming van de belangen van hun eigen onderdanen ingebouwd hadden. Nog in hoge mate aangewezen op de daadwerkelijke hulp van blanken (bijvoorbeeld in de rechterlijke macht), hetgeen frustraties bij de zwarte bevolking soms onvermijdelijk maakt. Ook in andere opzichten belast met een erfenis van een echt koloniaal, op winstmaken gericht bewind, zodat de streek van de kopermijnen

redelijke spoor- en wegenverbindingen kent, die elders in het land echter volkomen ontbreken. En zodat er in de gehele onderontwikkelde Noord-Provincie (oppervlakte vijf maal Nederland) niet één middelbare school was (nu zijn er zeven). Voorts bij zijn streven om een natie te vormen gehandikapt door stammen-tegenstellingen, die vroeger dan wel geen probleem vormden, maar door op macht beluste politici werden aangeblazen. En last not least: over een afstand van duizenden kilometers grenzend aan Angola, Zuid-West-Afrika, Rhodesië en Mozambique, hetgeen de moeilijkheden alleen maar verhogen kan.

EKONOMIESE DOELEN

Niettemin is Zambia een land dat ontwikkelingshulp weigert indien de daaraan verbonden voorwaarden de onafhankelijkheid kunnen aantasten, en dat welbewust streeft naar een rechtvaardige spreiding van de economische ontwikkeling (het zogenaamde Zambiaanse humanisme), in een niet-rationale maatschappij. Juist op dat Zambiaanse humanisme gaat de auteur uitvoerig in. Dat een land de maatschappij zodanig wil organiseren dat die in dienst staat van een menswaardig

bestaan voor ieder individu (en dat dit land op grond daarvan zich zowel door het kapitalisme van de Eerste als door het communisme van de Tweede Wereld niet aangesproken voelt) is dan ook een voor een Radikaal zeer boeiend fenomeen. Even boeiend als — en naar de eerste indrukken ook sterk verwant aan — de visie van Emilio Maspéro waartegen het stuk van Dolf Coppes aanleunt.

Geïdealiseerd wordt de situatie in Zambia echter niet. Hindernissen krijgen alle aandacht. En Bas de Gaay Fortman mag dan een groot vereerder zijn van de Zambiaanse president dr. Kenneth Kaunda (hij heeft zelfs diens portret op zijn bureau in de frakiekamer staan), hij vermeldt ook waar en hoe Kaunda faalde.

HYPOKRIETE HULP

Maar het falen van de rijke landen komt wel veel duidelijker uit, en in dat opzicht is „Derde Wereld in Beweging" een voor ons ronduit beschamend boek. De rijke landen verlenen dan wel politieke steun met een reeks goedkope woorden, maar metterdaad verlenen ze inmiddels economies en militair steun aan de vijanden van de Afrikaanse bevolking: aan Zuid-Afrika, Rhodesië, Portugal. (Zie de heer Luns, die in zijn vorige zowel als in zijn huidige functie fascistiese regimes maar al te geredelijk vergoeelijkt.)

Zambia zal zijn onafhankelijkheid nooit verkopen door Rusland of China een basis toe te staan of iets dergelijks, en dat weten we. De rijke die van het fatsoen van de arme profiteert...

— De rijke landen nemen wel het ruwe koper van Zambia af, maar bepalen de prijs daarvan zelf (en lieten die binnen één jaar kelderen van 740 pond sterling per ton tot 400 pond). Er bestaat naast ontwikkelingshulp ook ontwikkelingssteunwerking...

— De rijke landen maken zelfs de opbouw van een eigen koperwerkende industrie voor Zambia onmogelijk, door op ruwe koper géén maar op koperprodukten hoge invoerrechten te heffen. Wat men al heeft dient immers beschermd...

— De rijke landen drukken de prijzen van de landbouwprodukten uit de arme landen zoveel mogelijk (zie ook het cacao-rapport), maar vragen voor de industriële produkten waaraan de arme landen behoefte hebben steeds hogere prijzen.

— De rijke landen investeren via de FMO (Financierings Maatschappij voor Ontwikkelingslanden) geld om in de arme landen bedrijven te stichten waarvan de winst naar de rijke landen gaat, en met brutale hypokrisie boeken ze deze investering onder „ontwikkelingshulp"...

— Terwijl ze er vooral zelf beter van worden... — De — soms totaal onnodige — „adviseurs" van de rijke landen leven in een vaak provocerende luxe, maar schreeuwen wel moord en brand als voor de bouw van een spoorweg naar Tanzania (die eerst aan het Westen was gevraagd, dat er echter niet aan wilde) 200 Chinese technici zich tijdelijk in Zambia mogen vestigen — en daar een uiterst sober leven leiden, waardoor de bevolking vergelijkingen gaat maken...

We zouden zo nog even kunnen doorgaan. Maar misschien bent u al genoeg nieuwsgierig gemaakt om zelf het boek te kopen en te lezen. Het bovenstaande was slechts een kleine en persoonlijke keuze uit de veelheid aan informatie, die niet bij de grenzen van Zambia ophoudt maar ook zaken behandelt als: de konferentie van Niet-gebonden Landen, de rol van zending en missie in Afrika, de Apartheid, het kiesstelsel van Rhodesië, het Portugese Cabora Bassa-project, enzovoort. Juist door die opzet beantwoordt het boek aan zijn titel „Derde Wereld in Beweging" (waarover ons wordt bericht vanuit Zambia).

LOU HOEFNAGELS

Cacao-rapport van de werkgroep Landbouw en Ontwikkelingswerk

Met het oog op UNCTAD III heeft de PPR-werkgroep Landbouw en Ontwikkelingswerk een case-study gepubliceerd: „De huidige betekenis van cacao voor ontwikkelingslanden".

EEN AANZET TOT AKTIE

Het discussiestuk „Nu is het meest radikale nog niet goed genoeg" en de kongresstellingen vragen om een nadere uitwerking. Dit stuk heeft de bedoeling hiertoe een aanzet te geven. Een aanzet tot actie.

Tegen de verdrukking in zijn in de partij steeds meer mensen intensief en geïnspireerd bezig. We moeten proberen die activiteit zo goed mogelijk te bundelen om effectief te kunnen werken.

Centraal in het discussiestuk staat herordening van sociaal-economische orde met als aangrijpingspunt de democratiseringsgedachte. Vanuit deze gedachte kunnen allerlei werkerterreinen aangesneden worden.

We moeten echter voorkomen, dat iedereen op zijn eigen wijze met zijn eigen deelterrein bezig is, onafhankelijk van anderen.

Juist door de activiteit, ontstaan na het oktoberkongres in Nijmegen, zijn we in staat te coördineren, te adviseren, te informeren enz.

Vanuit het bestuur is geprobeerd in eerste instantie nieuwe initiatieven te nemen, zoals het bezoeken van aksiesentra, het instellen van een werkgroep raads- en statenleden, die studiedagen organiseert en de gemeente-papers verzorgt. Vanuit de grote fractie zijn verschillende commissies opgericht. De studierichting heeft 2 medewerkers die ervoor moeten zorgen, dat het studiewerk gestimuleerd en ideeën, die in de partij leven, nader uitgewerkt worden.

Konkreet is er nu de mogelijkheid voor de aksiesentra en de leden om informatie en advies te vragen bij het bureau. Anderzijds is het nodig, dat de aksiesentra hun activiteiten en informatie doorgeven, zodat andere sentra er gebruik van kunnen maken. We moeten proberen te komen tot een actieboek, waarin allerlei modellen staan. Een actieboek waarvan de omvang steeds groter wordt. In de Radikalenkrant is ongetwijfeld iedere maand ruimte om enkele modellen, die aksiesentra uitwerken, op te nemen.

Steeds moeten de modellen aangepast worden aan plaatselijke omstandigheden. Zo'n actieboek kan daarom geen handboek worden met pasklare aanwijzingen. Het moet aanzetten geven tot heel concrete pogingen een stukje democratie op gang te zetten. Bijvoorbeeld:

- Het ijveren voor betere speelgelegenheden voor kinderen in een wijk;
- het mobiliseren van de bevolking ter voorkoming van de aanleg van een grote weg door een recreatiegebied;
- het betrekken van ouders bij het gebeuren op de scholen;
- het organiseren van peuterspeelplaatsen en kinderdagen in groepen, teneinde huismoeders te ontlasten en kleuters hun eventuele achterstand te laten inlopen;
- het oprichten van een informatiesentrum voor iedereen die wegwijs moet worden gemaakt in gemeentelijke voorschriften op het gebied van woon- en huurregelingen, bijstand, sociale zaken enz.;
- het informeren van de bevolking over de bestedingen van de gemeentegelden;
- het vormen van een hulpgroep voor PPR-gemeenteraads- en statenleden;
- het meehelpen een ondernemingsraad in een bedrijf meer kracht te geven;
- het meewerken aan actiegroepen die daadwerkelijk solidair zijn met volksbewegingen in de derde wereld;
- het steunen van democratiseringsbewegingen op middelbare en andere scholen, akademies en universiteiten;
- het doen van onderzoeken naar de economische machtsposities in een lokale of regionale gemeenschap;

Met name dit laatste model zou wel eens een belangrijk stuk werk kunnen zijn. In diverse plaatsen hebben bepaalde instellingen en personen een overheersende positie. Door dit aan te tonen zou misschien een bewustwordingsproces van de situatie waarin mensen verkeren op gang gebracht kunnen worden. Dat proces zal meer mensen er toe brengen zich achteraf bezig te houden met de verdere democratisering van de samenleving.

De opsporing van machtsposities kan bovendien duidelijk maken, hoe wij onze activiteiten zouden moeten richten. De knooppunten komen te voorschijn.

TRAINING

Belangrijker is, dat we proberen methoden te vinden om onze ideeën ingang te doen vinden bij een grote groep mensen. Geprobeerd zal worden provinciaal of regionaal trainingsdagen te organiseren om zo gezamenlijk te komen tot de methoden die we moeten gebruiken. De behoefte aan inzicht in die methoden bestaat bij velen. Ook de bezoeken aan de aksiesentra wijzen dat uit.

SAMEN MET ANDEREN

Nog steeds vinden we dat het voor een progressieve politiek in Nederland een eerste vereiste is te komen tot nieuwe scheidslijnen in de politiek.

Een eerste aanzet daartoe is de samenwerking met PvdA en D'66. Belangrijk is het, dat aan de basis een nieuwe politieke formatie gestalte krijgt. Vanuit die gedachte vinden we dat op plaatselijk, regionaal en provinciaal nivo gediscussieerd moet worden over de inhoud van een nieuwe werkelijk vooruitstrevende partij.

De komende maanden zal een nota van het overlegorgaan van de drie partijen, mede gebaseerd op het rapport van de commissie van zes (de Galan, Gruyters, Jurgens, Mansholt, van Mierlo en den Uyl) uitgangspunt vormen voor deze discussie.

Voor de PPR-leden zijn in deze gesprekken twee belangrijke taken weggelegd:

- a) de zorg voor een inbreng zodanig, dat een eventuele nieuwe partij niet het risico loopt zich te verliezen in korte-termijn-politiek, in een „nationalistische" of Europese visie. Een wezenlijke herordening van de mondiale sociaal-economische wanorde moet centraal staan.
- b) de zorg voor een inbreng van buitenaf: van de drie heeft de PPR wellicht de meeste banden met actiegroepen, radikale kristenen, PSP en andere groeperingen, die gekozen hebben voor een mondiale aanpak. Het is aan de PPR-leden hen te betrekken bij de gesprekken.

Om deze redenen is het van belang dat wij als zelfstandige gesprekspartner blijven functioneren. Elke discussie over het opgaan van de partij in een groter geheel heeft pas zin wanneer de nieuwe formatie aan die voorwaarden voldoet.

Op weg er naar toe dient de stem van de PPR door nieuwe leden versterkt te worden.

Een klein onderdeel van de totale problematiek die in Santiago aan de orde is, maar wel een aspect aan de hand waarvan veel helder kan worden over de hele lijn. Het heeft z'n voordelen, een terrein van beperkte omvang te exploreren: het is te overzien. De werkgroep bekijkt produktie en verwerking van cacao, de handel, de werkgelegenheid enzovoort; aan het slot komt ze met een aantal aanbevelingen. Het wordt vermoedend steeds weer hetzelfde te moeten vaststellen: op de reeds schamele inkomsten van de arme producenten beknibbelen de rijke verwer-

kers (Nederland neemt op wereldniveau de derde plaats in) zo veel ze kunnen. Met het dreigement dat ze, als ze hun zin niet krijgen, overgaan op een vervangingsprodukt voor cacao, boter. De werkgroep geeft over de hele situatie uitvoerige informatie, en verbindt daaraan onvermijdelijke conclusies.

Het rapport, dertien gestensilde bladzijden, is uitgegeven door het Studiesentrum voor Radikale Politieke Vernieuwing, en verkrijgbaar op het partijbureau. Toezending is gratis maar gehoopt wordt wel dat aanvragers er vrijwillig iets voor over zullen hebben.

PSP-reakties

Enige passages uit het artikel van Erik Meyer in „Radikaal" van 30 maart 1972.

De oude PPR is morsdood, maar een nieuwe PPR dient zich aan. De tot de KVP behorende leden van de Werkgroep van Christen-Radikalen die in maart 1968 met hun partij braken, wisten destijds binnen twee weken een partij met 1500 leden uit de grond te stampen. Zij rekenden op een grote katholieke arbeiderspartij, die een aantal ex-ministers uit de KVP zou meenemen en mocht rekenen op de steun van het NKV. Hun doel was om samen met PvdA, D'66 en PSP over een duurzame parlementaire meerderheid te gaan beschikken, waarmee in één klap een tweedeling (polarisatie) in de Nederlandse politiek en een linkse regering gewaarborgd zouden zijn. In die vorm is de PPR nooit van de grond gekomen. Voor een start als massapartij kwam zij anderhalf jaar te laat. De KVP was er inmiddels met loze beloften in geslaagd de door haar zelf gewenste afscheuring in omvang te beperken, door hem te vertragen totdat de spontane verontwaardiging over de „Nacht van Schmelzer" was weggeëbd. Mertens en Cals deden, ondanks aanvankelijke toezeggingen, niet mee, terwijl van de radikalen uit ARP en CHU slechts enkele tientallen meekwamen. Dat maakte de PPR al meteen veel kleiner dan was verwacht. Maar ook veel linkser!

In een achttal artikelen heb ik sinds 1968 geprobeerd de ontwikkeling van de PPR op de voet te volgen, en steeds moest de konklusie luiden dat de politieke afstand tussen PPR en PSP opnieuw geringer was geworden.

Na de jongste verkiezingen waren er PPR-leden die zeiden dat er met de PSP niet meer kon worden samengewerkt omdat die nu totaal van de kaart zou zijn verdwenen. Wel sprak het partijblad „Radikalenkrant" de hoop uit dat de restanten van de PSP zich bij de PPR zouden aansluiten. Maar laten we eerlijk zijn, omgekeerd werden er door PSP-ers precies dezelfde geluiden over de PPR geuit. In feite hebben beide partijen een elektorale opzonder gehad, en past het de een niet om op de ander neer te kijken. Steeds meer blijkt dat we

los van elkaar met precies hetzelfde werk bezig zijn, al weten de twee partijen dat onvoldoende van elkaar en denken beide dat alleen zijzelf actief zijn en de ander slaapt.

Het voornaamste verschil ligt momenteel in de verhouding tot de PvdA en het daarmee verbonden opgaan in een toekomstige progressieve volkspartij. De PPR verwacht daar meer van dan de PSP. Maar evenmin als de PSP samenwerking met de PvdA principieel afwijst, zit de PPR vastgebakken aan het opgaan in een beginselloze meerderheidspartij. Toch heeft dit verschil in praktische opstelling diepgaande gevolgen. Als gemeenteraadsfraksies, aksiesentra of studiekommissies van de PPR een initiatief nemen, zoeken ze voor samenwerking wel contact met soortgelijke organen in PvdA en D'66, maar niet met die van de PSP. De onbruikbare muur tussen twee partijen van overeenkomstige doeleinden, aksies en omvang verdient het afgebroken te worden.

Ons verschil in terminologie met de PPR hoeft nog geen verschil in politieke inhoud te betekenen. Indien het PPR-kongres zich achter het stuk van Coppes schaarst, zullen we ons ernstig moeten afvragen of er nog wel enig verschil bestaat tussen hetgeen de PPR „radikale solidariteit" en de PSP „pacifistisch socialisme" noemt. Natuurlijk zijn er nuanceverschillen, maar die lopen dwars door de twee partijen heen.

Interessante leesstof om eens naast het vorig jaar door de PSP aangenomen Analyse en Beleidsplan te leggen en te vergelijken.

Voegen we hieraan de reaksies van Bram van der Lek op het kongres toe:

De PSP moet openstaan om met andere partijen en met mensen aan de basis een nieuwe, duidelijker, radikale politiek te formuleren. Er moet een radikale democratisering plaatsvinden. We moeten niet halverwege gaan, niet hier en daar wat ombuigen. Een progressieve konsentrasie is niet voldoende. Het moet een radikale konsentrasie zijn, niet dogmaties, maar wel heel helder.

Kerngroep Raadskelder Utrecht 25 maart

Toen het bestuur voor de kerngroep verantwoording aflegde van zijn failliet gestes, werd er voornamelijk gesproken over de gang van zaken in het overleg van PvdA, D'66 en PPR, en over de politieke besluiten van de afgelopen tijd. Veel kritiek was er niet. De vraag van de voorzitter of we een informele bespreking met de PSP zouden moeten organiseren werd door de kerngroep positief beantwoord. Het voorstel van het bestuur om de organisatie van de kerngroep aan te passen werd in grote lijnen akkoord bevonden; op het najaarskongres zal het, op enige detailpunten bijgeschaafd, aan de partij worden voorgelegd. Van de vier zaken die door het kongres van Berg en Dal naar de

kerngroep verwezen waren, waren er twee inmiddels al uitgevoerd: er is namelijk al een onderzoeksmisstand ingesteld, en bij de CRM-begrotingsdebatten is door de heer Wilbers mede namens BdGF al aandacht gevraagd voor de woonwagengroepen. Van de twee overgebleven moties werd de eerste (binnen de stedelijke agglomeratie geen ander vervoermiddel gebruiken dan die van het Openbaar Vervoer, en verder uitsluitend groene zeep gebruiken, en Unilever vragen die in poedervorm te vervaardigen), na het constateren van problemen en onvolkomenheden, verworpen. Over de tweede (het instellen van een solidariteitsfonds waaruit aksiegroepen die in doelstelling en activiteiten op dezelfde lijn liggen als wij, gesteund kunnen worden) was men het vrij snel eens: het steunen van dergelijke groepen moet in onze partij mogelijk zijn. Men gaf er uiteindelijk de voorkeur aan het geld hiervoor uit de partijkas beschikbaar te stellen. Besloten werd dat bij aanvraag van een groep advies zal worden gevraagd aan de commissie van de partij die zich met het betreffende terrein bezighoudt; daarna beslist het bestuur.

Gezien de financiële positie van de partij zal het slechts om symbolische bedragen kunnen gaan. Het stuk „Nu is het meest radicale nog niet goed genoeg” werd uitvoerig en positief beoordeeld. Er werden waardevolle opmerkingen over gemaakt en aanvullingen op gegeven. Tot slot kwamen er in de rondvraag nog enige zaken aan de orde: naar aanleiding van de akte „Stichting Ombudsman” werd besloten dat er een onderzoek moet komen naar de democratische structuur van stichtingen; eveneens zou dan het besturen van welzijnsorganisaties onderzocht kunnen worden. Ook kwam er een voorstel om de schadeloosstelling bij ontslag tot politiek onderwerp van de volgende kerngroepvergadering te maken. Het werd genoteerd, maar het bepalen van de discussie-onderwerpen ligt in de bevoegdheid van de kerngroepcommissie. Verder werd aan de groep „raads- en statenleden” gevraagd een enquête in te stellen naar de relatie statenleden-gemeenten. Aan het bestuur werd opgedragen nu reeds goed na te denken over de komende verkiezingen; dit werd toegezegd. **Stéphanie Brokerhof.**

Jongeren voor Vietnam

Jongeren van verschillende politieke en levensbeschouwelijke overtuiging hebben zich verenigd in het comité „Jongeren voor Vietnam”, om het volk van Vietnam in zijn strijd tegen de Amerikaanse oorlogsvoering te steunen. Zij stellen zich ten doel in 1972 intensief actie te voeren om deze oorlog te doen beëindigen, en de houding van de Nederlandse regering — steun aan de Amerikaanse Vietnam-politiek — te doen wijzigen. De acties van het comité worden gevoerd onder een viertal leuzen: — onmiddellijke stopzetting van de bombardementen op Noord-Vietnam en op de rest van Indo-China; — terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Vietnam, en uit de rest van Indo-China; — erkenning door de Nederlandse regering van de Democratiese Republiek Vietnam; — stopzetting van de Nederlandse steun aan het Saigon-bewind. Op 29 en 30 april zal in het Amsterdamse Bos een massale Vietnam-manifestatie worden gehouden. Voorafgaande aan deze manifestatie zal op zaterdag 29 april om 14.00 uur een grote demonstratie door Amsterdam gehouden worden, vanaf het Beursplein. De zaterdagavond en zondag 30 april zullen gevuld worden met het optreden van vele nationaal en internationaal bekende popgroepen, kabaretiers, fotografen, grafici, toneelgezelschappen, sportlieden, schilders, schrijvers, cineasten etc. De manifestatie wordt zondagmiddag 30 april om 16.00 uur beëindigd met een slot-meeting, waarvoor politici als sprekers zijn gevraagd. Dolf Coppes zal namens de PPR spreken. Tevens zullen waarschijnlijk vertegenwoordigers van de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam aanwezig zijn. De toegangsprijs voor dit evenement bedraagt 5 gulden voor de twee dagen en 1 gulden voor de mensen die alleen zondag willen komen. Kaarten verkrijgbaar bij het sekretariaat: Nieuwe Keizersgracht 61, te Amsterdam, tel. 22 57 99. Op het partijbureau is een lijst van plaatsnamen te verkrijgen waar hulpcomités zijn opgericht.

Antwoord op „PPR, vergeet je kiezers niet”

In het vorige nummer van de Radikalenkrant duikt weer eens het fabeltje op dat de PPR in Tweede en Eerste Kamer zich te veel en te uitsluitend bezig houdt met „de wereld” en te weinig met de kleine problemen van alledag waar de burger in zijn omgeving mee geconfronteerd wordt. Ik citeer de kernzin van het betoog hierover van Frans van Doesum (Nijmegen): „Wij maken ons druk voor zaken, waar Jan-met-de-Pet niks voor koopt.”

Is dat nu ook zo? Voor het antwoord op deze vraag zal ik eerst eens even wat feitjes langslopen uit de door ons gestelde kamervragen en daarna nog een enkel ander puntje noemen. Op 18 juni kom ikzelf in het geweer om te achterhalen waarom een verweerschrift van dr. Meyering (u weet misschien nog wel: van de problemen rond de Willem Arntszhoeve) niet ook tijdig ter kennis van de kamerleden is gebracht (een man wordt zwart gemaakt en zijn verweer niet gepubliceerd, iets wat wel meer mensen in Nederland overkomt). Op 18 augustus duikt Aarden in het overbevolkingsprobleem van een woonwagengedrukte bij Sas van Gent. Op 29 september (en nogmaals op 6 oktober) meng ik mij in problemen rond het perron in Noord-Holland en op Texel, waardoor plaatselijk de mensen hun meidoorn en rozestruiken zien verdwijnen, waarbij niet wereldschokkend, maar voor die mensen erg belangrijk. Op 18 november vraagt De Gaay Fortman (met een reeks anderen) naar de oliewinning bij Schoorl en Bergen, waardoor het milieu voor bewoners van dat gebied dreigt te worden aangetast. Op 23 november opnieuw De Gaay Fortman: „Zit mijnheer Jacob in Spanje vast wegens belediging van Franco?” De lijst kan aanzienlijk langer gemaakt worden. Daarnaast hebben we nogal wat te maken gehad met Rinus Wehrman, Schul en Dona, sergeant Roovers en zo'n 500 dienstplichtigen in de legerplaats Hohne (West-Duitsland). Iets wat aan een aantal dienstplichtigen bepaald niet ongemerkt is voorbijgegaan.

Ik geloof te mogen zeggen dat we zeker ons als doel stellen in ons kamerwerk een duidelijk zichtbare inbreng te hebben op enkele grote beleidssterren. Ook echter dat waar een enkeling of een groep in de knoop zit — en we ervan horen — we voor die enkeling of die groep in de bres springen, omdat we vinden dat ook zo radicale politiek zich kan en moet uiten. We doen alleen niet aan concurrentie: als een andere partij al werkt aan zo'n geval en we vinden dat die anderen het juist doen, dan laten wij het lopen. Per slot van rekening zijn we maar met zijn vieren en moeten we ook alles wat de partij ons nog voorschotelt verwerken en verder brengen. Dat kost veel tijd, die slechts schaars aanwezig is.

Daarom geen fabeltjes meer, maar mee helpen ook die kleine gevallen te vinden die ons de kans geven hier en daar aan de moertjes van onze maatschappijstructuur wat te kunnen morrelen. Dat morrelen zal dan ook zijn effect wel hebben en mogelijk zien ook onze kiezers dat, zodat die zien dat de PPR ze niet vergeet. **Michel van Hulten**

Hoe Delft zijn raadslid bijstaat

In vorige nummers hebben we, bij een overzicht van activiteiten van aksiesentra, ook wel het steunen van raadsfraksies vermeld. Een heel praktische uitwerking van die summere aanbeveling vonden we in GemeentePaPeR nummer 2. Ze is van de hand van A. J. de Munck. Omdat ze niet alleen voor raadsliden, maar ook voor aksiesentra zo belangrijk is (zulk een samenwerking kan immers evengoed met een aanbod als met een vraag starten!) nemen we de uiteenzetting hier over.

De PPR heeft in Delft één zetel in de gemeenteraad. Het raadslid zit in de commissies sociale zaken, culturele zaken, stadsontwikkeling, openbare werken, verkeer, gewestvorming (kommissie ad hoc), en in de raad voor overleg en advies op maatschappelijk terrein. Van de commissies waar de PPR geen zitting in heeft worden wel alle stukken en verslagen ontvangen. Er zijn vaste contacten met gelijkgestelden in andere raadsfraksies. Het raadslid wordt bij zijn werk geholpen door een steunfraksie van 15 personen. Enkele ervan zijn geen PPR-lid. De leden van deze steunfraksie werken in groepjes van twee of drie personen, voor sociale zaken, culturele zaken, enz., en proberen vaste contacten op te bouwen met buurtcomités, aksiegroepen, enzovoort. Alle stukken worden door de gemeente naar het raadslid gezonden. Deze licht telefonisch direct de contactman of -vrouw van de betreffende steungroep in, voorziet de stukken van aantekeningen en aanwijzingen, voegt voorgaande stukken, knipsels enz. bij, en noteert op de stukken de uiterste dag waarop hij de stukken moet terugbrengen. De steungroep overlegt indien nodig met de achterban, te weten buurtcomités enz. of individuele personen, en stelt zich waar nodig ter plekke op de hoogte (stadsontwikkeling, openbare werken). Ze brengt schriftelijk advies uit en bezorgt de stukken op de uiterste datum terug, waarbij dan nog gelegenheid is voor mondelinge toelichting. Uitgangspunt voor raadslid en steunfraksie is: praten met de mensen die het aangaat. De mens staat centraal. Tijdens commissievergaderingen zitten dikwijls op de publieke tribune, behalve leden van de steungroep, ook vertegenwoordigers van buurtcomités enz. of zo maar burgers die bij de standpuntbepaling van de PPR-raadsfraksie hebben meegewerkt.

U KUNT VERDER.....

U kunt — op welke wijze dan ook — (maar kort dag is 't wel!) meewerken aan UNCTAD-kerkdiensten op zondag 30 april en/of aan aksies daaromheen. Uitvoerende brosjures daarover kunt u tegen vergoeding van verzendkosten krijgen bij de Hervormde Jeugd Raad, Prins Hendriklaan 21, Amsterdam, telefoon 736869. Die bevat informatieve teksten van Simon Jelsma, Aad van den Heuvel, de studentiejeugd van Colombia, de aartsbisschop van Santiago e.a., voorts leiders en „politieke tafelgebeden” van Huub Oosterhuis, en verder diverse suggesties. Een daarvan is verspreiding van een speciaal — en gratis — nummer van de Hongerkrant, aan te vragen bij Hongerkrant, postbus 2057, Amsterdam, telefoon 245279. Brosjuren en krant zijn mogelijk gemaakt door subsidies van de Nationale Commissie Ontwikkelingsstrategie.

U kunt de lp „Top Star Festival” kopen voor f 10,— in de erkende grammofoonplatenhandel. Daar aan hebben een reeks internationale topsterren hun medewerking verleend (voor Nederland de popgroep „Ekseption”), en van elk tientje gaat f 3,03 naar de Hoge Kommissaris van de VN voor de Vluchtelingen. Vorig jaar — deze lp is de vierde al — gingen er ruim 1.100.000 weg (in Nederland alleen al ruim 200.000) en wat daarvan al niet gedaan is! Waterleidingen voor vluchtelingendorpen in Zuid-Soedan, landbouwwerktuigen voor Oeganda, tenten voor India (voor 100.000 Oostpakistani), medische verzorging voor Palestijnen, basisscholen voor vluchtelingenkinderen, zaai- en pootgoed en vee voor landbouwers, studiebeurzen, inenting tegen cholera, en nog veel meer. Aan de plaat hoor je 't niet af: die is gewoon erg leuk.

KALENDER

- 24—30 april: voorjaarsaksie NOVIB.
- 11—13 mei: voettocht Pax Christi in omgeving Almelo, met jonge buitenlandse arbeiders (incl. postbus 444, Den Bosch)
- 15—20 mei: VIRO-symposium over het leefmilieu, ter voorbereiding wereldkonferentie Stockholm
- 26—28 mei: internationale conferentie te Brussel om politieke en materiële steun te verwerken voor de SWABO (South West African People's Organization) bij haar strijd voor onafhankelijkheid van Namibia (incl. Commissie Vredespolitiek)
- 27 mei: vergadering Grote Fraksie in gebouw Raad van Arbeid te Utrecht
- 27 mei: alg. ledenvergadering Pax Christi Nederland
- 10 juni: vergadering raads- en statenleden. Elke dinsdagavond om 19.30 uur bestuursvergadering in de Kargardoor, Oude Gracht 36, Utrecht. Elke woensdagmiddag tussen 12.30 en 13.30 uur coördinatiegroep bereikbaar op partijbureau. Eerste woensdag van elke maand vergadering commissie vredespolitiek. Derde woensdag van elke maand vergadering onderwijscommissie.

KAARTEN NAAR TURKIJE

In Turkije hebben 18 studenten (leeftijd 20—24 jaar) geageerd tegen het voortbestaan van het huidige bewind. Daarbij is geen druppel bloed gevloeid. Niettemin zijn ze door een militaire rechtbank ter dood veroordeeld. Drie vonnissen zijn al door parlement en president bekrachtigd. De andere vijftien zal het wel precies zo vergaan. De grootste oppositiepartij heeft een klacht ingediend bij het Constitutionele Hof, omdat rechtbank (militairen) zowel als vonnis (doodstraf voor onbloedige politieke aksies) ongrondwettig zijn. Maar gevreesd wordt dat deze klacht weinig effect zal sorteren.

TENZIJ DE INTERNATIONALE POLITIEKE OPINIE VOLDOENDE DRUK UITOEFENT!!!

In vele landen zijn aksies gestart. In Nederland is een kaartenaksie opgezet. Vraag die kaarten aan — ze zijn gratis — bij een der organisatoren o.a. Amnesty International (Jacob van Lennepkade 13, Amsterdam, telefoon 143850), of Ned. Jeugd Gemeenschap (Henri Polaklaan 14, Amsterdam, telefoon 948687), of Ned. Pol. Jongeren Contact Raad (N.Z. Voorburgwal 92, Amsterdam, telefoon 224592). Verspreid ze overal waar mogelijk, met een persoonlijke woordje, bij bureaus en kennissen, op het werk, in de school, in de kazerne enz. Informatie (nl. het „Vlugschrift Turkije”) krijgt u door f 1,— te storten op postgiro 491818 t.n.v. „Doodvonnissen doodgewoon” te Amsterdam, onder vermelding „DOK”.

Over Evangelische Solidariteit

Verschenen is het eerste nummer van „ESP-Opinie”, maandblad van de Evangelische Solidariteits Partij. Een periodiek dat, zoals het zegt, vooral commentaren wil aanbieden. Proberen we alle (meest vrij korte) commentaren — over de regeringspolitiek, over de uitlatingen van KVP-voorzitter De Zeeuw, over Zuid-Afrika, enz. — onder één noemer te brengen c.q. de gedachten te peilen vanwaaruit die commentaren geschreven zijn, dan treedt (uit dit nummer althans) vooral de teleurstelling over het monsterverbond tussen traditioneel en evangelies kristendom naar voren, en de wens dat zich in partijpolitieke zin hier een scheiding der geesten zal voltrekken. De ESP pleit voor een derde weg, tussen kapitalisme en kommunisme, tussen het imperialisme van beide zijden, tussen het structureel geweld van de bestaande orde en het tegen-geweld van de onderdrukten. Tot zo ver zien we weinig verschil met wat wij in de PPR voorstaan (wanneer men tenminste de onderdrukten het recht van tegengeweld als laatst mogelijke antwoord op gewelddadige onderdrukking niet wil ontzeggen). Maar we kunnen de meermalen in ESP-Opinie uitgesproken angst dat het evangelie als grondslag of als enige inspiratiebron voor PARTIJPOLITIEK handelen zal verdwijnen, niet goed plaatsen. Onze ervaring dat men vanuit 'n persoonlijke evangeliese gedrevenheid kan komen tot de meest hechte samenwerking met niet-evangeliese-gemotiveerden binnen één en dezelfde partij, op één en hetzelfde program, zijn daarvoor te overtuigend. Die ervaring hebben de ESP-ers nog niet. Ze zouden haar toch eens moeten aandurven. In dat verband wensen we de in januari ingestelde ESP-kommissie „Evangelie en partijvorming” wijsheid

en moed toe. Zoals we ook het PWPC, het Politiek Werkverband van Progressieve Christenen, in welks aktiekomitee naast twee PvdA-leden een D'66- en een PPR-lid ook twee ESP-leden zitting hebben, vruchtbare discussies toewensen. **Hfn.**

Waarom speelt de economie in de beleidsvorming een grotere rol dan de cultuur?

door J. van Riemsdijk; uitg. Ned. Cult. Contact, Amersfoort; 48 blz., prijs f 3,50, op giro 48.45.55.

De auteur, sekretaris van de Raad voor de Kunst, zet uiteen hoe financieel-economische uitgangspunten de kontoeren van het totale regeringsbeleid bepalen en een beter cultuurbeleid blokkeren. Toch vindt hij dat de schuld van de onbevredigende situatie op cultureel beleidsterrein niet zozeer ligt bij het dominerende economiese denken als wel in de prilheid van het denken over cultuur, in de onevenwichtige opbouw van onze kennis over cultuur, in het ontbreken van een model voor het beheersen van de ontwikkeling der culturele processen. En passant zegt hij — bij wijze van toelichting — behartigenswaardige zaken over o.a. de culturele aspecten van het streven naar een groter internationale eenheid. Het betoog is erg compact geschreven (dat de bibliografie voor een boekje van 37 kleine en ruim gedrukte paginaatjes niet minder dan 38 titels telt, zegt in dit verband wel iets...), en lastiger leesbaar dan we van Van Riemsdijk gewend zijn. Maar wat hij aansnijdt is voor wie meer naar een welzijns- dan naar een veldwaartsstaat streeft van fundamenteel belang. **Hfn.**

Radikalen

MAANDBLAD VAN DE PPR

JUNI 1972 (34)

Nadenken over het Rapport-van-de-zes

Diskussieproject: Samen-over-leven

Waar het om gaat:

- de nukleaire dreiging;
- de steeds breder wordende kloof tussen arm en rijk;
- de aan hun eind rakende grondstoffen;
- de vervuiling van onze wereld;
- het tekort aan voedsel voor een steeds groeiende wereldbevolking.

Wat daar zoal verantwoordelijk voor is:

- de manier waarop wij omspringen met onze opleidingsmogelijkheden;
- de structuur van ons onderwijsstelsel;
- de manier waarop wij van arbeid en prestatie een heilige koe gemaakt hebben;
- de manier waarop wij inkomen tot het hoogst bereikbare levensideaal hebben uitgeroepen;
- de manier waarop wij in onze knusse huiskamertjes vergeten hebben dat een schone buitenwereld even belangrijk is als een gestofzuigd karpert;
- de manier waarop wij ons in onze rijkdom hebben afgemaakt van de minder bedeelden, hier en in de ontwikkelingslanden;
- de mate waarin wij ons in aantal vermeederen.

Wij, en ook „de anderen”, willen nog steeds leven, maar het wordt wel steeds moeilijker. Grondstoffen raken op — water en lucht zijn vervuild — ons economies systeem wordt steeds onrechtvaardiger — werkelijke democratie komt niet van de grond. Aktiegroepen komen als paddestoelen uit de grond, allemaal op zoek naar een stukje wezenlijke hervorming van de maatschappij. Maar hervormingen vragen maatregelen, en voor maatregelen zijn verstrekkende beslissingen nodig, genomen op een niveau waar het effect het grootste is. Dat vraagt op zijn beurt weer om macht, politieke macht, die gedragen wordt door een duidelijke meerderheid van de betrokkenen.

De wereld, Europa, Nederland, staan daarom voor een gigantiese taak. Zij zullen op zeer korte termijn de maatregelen moeten ontwerpen, die nodig zijn om de problemen het hoofd te kunnen bieden, om een eind te maken aan de nukleaire dreiging, de vervuiling, de oprakende grondstoffen, het voedseltekort. Daarom zullen zij de oorzaken moeten aanpakken: het onderwijssysteem, ons economies stelsel, de verhoudingen tussen de politieke machtsblokken, de vervuilers. Maar die „zij”, die dat alles moeten doen, die de beslissingen moeten nemen en uitvoeren, moeten goed gedefinieerd zijn. We moeten weten waar welke beslissingen genomen moeten worden; waar de macht moet liggen, en hoe zij gecontroleerd moet worden. Dat betekent kiezen. Dat het beheer over water en lucht geïnternationaliseerd moet worden, spreekt haast vanzelf: giftige gassen en olieplekken trekken zich weinig van nationale grenzen aan. Maar andere beslissingen moeten dichterbij huis genomen worden: in de wijken, de fabrieken, de scholen. De technologen zeggen: de problemen die op ons af komen, zijn oplosbaar. Wij leven immers in de eeuw van de technologie. En ze hebben gelijk, maar gaan gemakshalve voorbij aan de maatschappelijke problemen, die aan de technische gekoppeld zijn. De technologie heeft haar

waarde, maar zal nu terug moeten treden en een hulpmiddel moeten worden voor een menselijker, maatschappelijke benadering, waarin leefbaarheid, menswaardigheid, medeverantwoordelijkheid een grote rol spelen en een andere inhoud krijgen dan ze nu vaak hebben. Problemen vragen om oplossingen, en daarvoor zijn mensen nodig, die ze in de praktijk willen brengen en de gevolgen op korte termijn durven aanvaarden terwille van een groter belang.

Het rapport van de commissie die het overlegorgaan van PvdA, D'66 en PPR adviseert (de Commissie van Zes) spreekt van drie grote gevaren die de mensheid bedreigen. Dreiging kan men constateren of bagatelliseren, of trachten te ontvluchten. Maar men kan ook proberen het tij te keren voor het te laat is. Zo'n tegemoet treden van de problemen kan en mag niet vrijblijvend zijn. Met borrelpraat is nog nooit een probleem opgelost. Het mag zeker ook niet akademies blijven; iedere wetenschappelijk verantwoorde oplossing moet vertaald worden in duidelijke en effectieve maatregelen — politieke maatregelen; wetten en verordeningen. De problemen herkennen en ze te lijf durven gaan betekent voortdurend kiezen. Kiezen tussen een vrije markteconomie en een markteconomie, tussen centralisatie en decentralisatie, tussen internationalisering en een eng-nationalisties beleid, tussen defensie en ontwikkelingshulp, tussen kennis stampen en gevormd worden, tussen een groter wordende kloof tussen rijk en arm en inkomensnivellering, kortom, tussen een allen-voor-zich politiek en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dat zijn, nogmaals, politieke keuzen.

PvdA, D'66 en PPR hebben, als politieke partijen, bewust gekozen voor het zoeken naar nieuwe wegen. Van vele anderen vermoeden zij een gelijke keuze, van anderen weten zij het niet. Maar hoe dat zij, nieuwe wegen moeten een vorm, een gezicht krijgen in een politiek programma, in politieke maatregelen. De drie partijen doen daarom vandaag, in deze krant een beroep op iedereen die zich deze problematiek aantrekt, om mee te gaan denken over deze zaken. Het rapport van de Commissie van Zes moet in discussie komen, er moet in Nederland hardop gedacht gaan worden, over de bestaande toestand, over mogelijke oplossingen, maar vooral ook over de gevolgen daarvan. En die gevolgen zullen, het is al vaak gezegd, op het eerste gezicht niet altijd even plezierig zijn. Maar wat krijgen wij er voor terug? Wat heeft het menselijk bestaan nog meer te bieden dan onze „verworvenheden”?

Aan deze discussie moet leiding gegeven worden, de zaken waar het om gaat zijn te belangrijk om het risico te lopen dat de discussie de mist in gaat. Goed voorbereide discussieleiders zullen de eerste aanzet tot de gesprekken moeten geven. Wij doen daarom een beroep op de velen die al eerder zo voortreffelijk hun medewerking hebben verleend bij voorgaande discussies. Maar er zijn veel meer mensen nodig, en niet alleen uit de drie partijen.

Het overlegorgaan heeft voor de voorbereiding en begeleiding van de discussies een begeleidingscommissie benoemd. Deze commissie heeft een voorlopige lijst van discussiethema's vastgesteld, die direkt raken aan het dagelijks bestaan en verknoot zijn met de problematiek. Over elk van deze thema's zal op korte termijn een inleiding beschikbaar komen met gerichte vragen.

De thema's zelf zijn te vangen onder één noemer: macht en onmacht. Want laten wij geen verstoppertje spelen, het gaat om macht, gecontroleerde macht, gedragen door velen; macht die in staat is de krachten binnen en buiten onze maatschappij in toom te houden, te reguleren; macht die een einde moet maken aan de machteloosheid van té velen.

Binnen dat kader wil de Commissie vijf thema's aan de Nederlanders voorleggen in deze eerste ronde. Want dat we er daarna niet zijn, ligt voor de hand. Vijf thema's dus: opleiding, arbeid, inkomen, woon- en leefmilieu en medeverantwoordelijkheid. Vijf gegevens in onze maatschappij die door de manier waarop ze gehanteerd worden, waarop er over gedacht wordt, een andere maatschappij in de weg staan.

Als u deze krant leest, is het juni. De Commissie hoopt vóór 1 juli uw toezegging om mee te denken of leiding te geven aan een discussiegroep binnen te hebben. In juli krijgt u dan de discussiestukken thuis, terwijl wij op 26 augustus een instructiedag zullen organiseren voor de discussieleiders. Eén september kan de discussie dan starten.

In de maanden, waarin de discussies plaatsvinden, zal ook de programmakommissie, die door de drie partijen is ingesteld, aan het werk zijn. Dat betekent, dat er een voortdurende wisselwerking kan zijn: de discussie zal zodanig worden georganiseerd, dat de konklusies van de gespreksgroepen een bijdrage kunnen zijn voor het werk van de programmakommissie. Deze zal regelmatig over de voortgang van haar werk publiceren.

Wanneer de commissie erin slaagt tijdens de discussie met voorontwerpen te komen, zal door publicatie daarvan voor de discussiegroepen gelegenheid bestaan daarop te reageren. Opmerkingen over de inhoud van het program van de kant van de discussiegroepen worden bij de programmakommissie gaarne ingewacht.

Tenslotte: nadenken en discussiëren behoort niet in georganiseerde groepen te gebeuren.

Dit nummer

is voor het overgrote deel gewijd aan zaken van milieubeheer. De kopij hiervoor is geleverd door onze milieuwerggroep waarvan mevr. drs. W. E. Gerlagh-Heijmans het sekretariaat voert. De werkgroep heeft samengewerkt met een commissie van D'66 die eveneens de milieuproblematiek bestudeert. Een deel van de kopij is dan ook door D'66 ingebracht, en een deel van de oplage van dit nummer gaat naar leden van die partij. Overbodig te zeggen dat we met deze samenwerking erg blij zijn.

Inmiddels was het natuurlijk onmogelijk om dit nummer voor 100% te vullen met artikelen over het milieu. Voor- en achterpagina van deze krant maken op overtuigende wijze duidelijk dat er heel wat méér aan de hand is. En juist dit „méér” noodzaakt ons om — vakanties ten spijt — heel spoedig ná dit nummer nóg een krant te laten verschijnen. Een krant die in hoofdzaak aan politieke samenwerking aandacht zal besteden. Enige belangrijke artikelen daarvoor zijn al gereed of naderen voltooiing.

Zo is er een over de bezoeken die bestuursleden aan een aantal van onze aksiesentra brachten; daaruit zijn enige voorzichtige konklusies te trekken ten aanzien van de samenwerking van progressieve partijen op lokaal nivo.

Voorts is het nodig te schrijven over de samenwerking in landelijk verband. Uit de pers heeft men (maar toen was de kopij van dit nummer al zo goed als rond) kunnen vernemen dat er een contact is geweest tussen de besturen van PPR en PSP, maar onze leden hebben uiteraard recht op uitvoeriger informatie dan in dat summier persbericht kon worden gegeven. Verder wordt door de PPR gewerkt aan een bijdrage die een aanvulling bedoelt te zijn op het Mansholt-rapport. Vervolgens eisen de activiteiten van kamerleden, raads- en statenleden een wat uitvoeriger behandeling dan ze tot dusverre kregen, vooral met het oog op de steun die men hen van overal uit de partij geven kan. En tenslotte zijn daar enige publikaties: een boek van Michel van Hulst over „gratis” openbaar vervoer, en een recente nota van de onderwijscommissie. Al met al een programma waaruit wel duidelijk wordt dat onze krant uitbreiding behoeft, want de hierboven vermelde zaken zouden toch eigenlijk geen uitsstel hebben mogen lijden... (Après tout had er boven dit stukje beter „Het volgende nummer” kunnen staan...)

Redactie

**LET OP! HET
PARTIJBURO
IS VERHUISD:
BLOEMSTR. 59
AMSTERDAM
TELEFOON IS
020-22 73 42
GEBLEVEN**

(invullen en doorstrepen wat niet van toepassing is)

Aan de discussiebegeleidingscommissie
Rapport Commissie van Zes
postbus 6207, Amsterdam

naam:

adres:

woonplaats:

telefoon:

lid van politieke partij?
zo ja, van welke?

wil meedoen als discussiedeelneer / discussieleider
geeft zich op voor de instructiebijeenkomst voor discussieleiders
op zaterdag 26 augustus 1972 in (duidelijk 1e én 2e keus aangeven!):

Alkmaar / Amsterdam / Assen / Bergen op Zoom / Breda / Deventer / Den Haag / Leeuwarden / Maastricht / Rotterdam / Sittard / Utrecht.

verzoekt toezending van ... ex. discussieschema mét rapportageformulier, en stort voor elk ex. f 3.50 op gironummer 266400 onder vermelding „diskussieschema Commissie van Zes”.

De mens op weg

Wanneer wij in de Radikalenkrant over het milieu gaan schrijven moeten we teruggaan tot de radix, de wortel. De biologen hebben ons geleerd dat in onverstoorde natuurgebieden alles zijn functie heeft, dat ieder levend wezen is opgenomen in een voedselketen, en dat verstoring in het evenwicht weer hersteld wordt door zelfregulatie. Ieder levend wezen heeft een bepaalde plaats en functie in het geheel en als wij de tijd nemen bijvoorbeeld heel kleine diertjes met een loupe te bekijken en iets over hun leefwijze na te lezen, staan wij verwonderd hoe doelmatig zelfs het kleinste diertje is toegerust voor de plaats die het in het geheel inneemt.

In deze schepping in evenwicht heeft de mens een plaats gekregen als beheerder, maar in plaats van beheerder is hij uitbuitend geworden. De mens heeft gedacht dat hij naar hartelust kon verbruiken en alle levende wezens en planten opruimen als zij hem hinderlijk waren of hij hun functie niet zag. Dat die hinder een gevolg was van zijn verstoring van het evenwicht in de natuur ontging hem ten eenenmale. Maar niet alleen van planten- en dierenwereld voelde de blanke mens zich heer en meester, ook van de niet-blanke volken waarmee hij in aanraking kwam. Met geweld sleepte de blanke mens meedogenloos vele tienduizenden mensen weg van familie en geboortegrond om elders onder ellendige omstandigheden voor hem te werken en te sterven. Want in de landen van de niet-blanke mensen had de blanke man produkten gevonden, die hij vroeger niet kende en die hem aangenaam waren. De niet-blanke mens moest maar zorgen dat hij die produkten kreeg; verzette hij zich dan werd hij gedood.

Zo zijn eeuwenlang landbouwprodukten en delfstoffen geroofd uit andere werelddelen om de blanke mens rijk en machtig te maken. Totdat de niet-blanke mens zich bewust ging worden dat hij niets minder is dan de blanke, en een redelijke betaling ging eisen voor zijn bezit. De blanke mens, die inmiddels erg knap was geworden (en veel van de vroegere zware arbeid aan de machines had overgedaan), wist ook hier wel raad op. Hij had geleerd veel in de natuur te beheersen, veel dingen te maken om het leven voor hem te veraangename. Met zijn kennis zou hij surrogaten kunnen bereiden voor de produkten uit de

tropiese wereld, dan konden de niet-blanke volken hun produkten zelf houden. Maar het maken van al de surrogaten draagt sterk bij tot de vervuiling waarmee de blanke mens bodem, water en lucht verpest heeft. Hij ziet niet hoeveel kwaad hij doet, wat voor 'n slecht beheerder hij is, als hij in fabrieken rubber gaat maken, kostbare grondstoffen verbruikend, vuil veroorzakend, omdat hij geen redelijke prijs wil betalen voor de rubber, die in de tropen uit de bomen gewonnen wordt. Hij gunt de niet-blanke mens geen deel van de welvaart die hij zelf heeft (in theorie natuurlijk wel). Rücksichtslos rooit de mens bomen, kanaliseert hij, bouwt hij wegen en fabrieken, haalt iets uit een grondstof en gooit de rest achteloos weg in lucht, bodem of water, tot dat ineens de ontgoocheling komt: de mens bedreigt het leven van zijn eigen nageslacht. Hij heeft het inkassingsvermogen van de natuur overschat, en zijn eigen kinderen protesteren. De blanke mens zal terug moeten, willen zijn kinderen leven, terug naar zijn plaats in de kringloop van de natuur. Deze weg terug maakt een anders gaan denken nodig, en dan begrijpen wij dat juist de progressieve partijen zoveel praten en denken ook over het onrecht de zg. Derde (eigenlijk 2/3) Wereld aangedaan, en dat zij ook hier iets aan doen willen.

De blanke wereld heeft geproduceerd om zo veel mogelijk winst te behalen; willen we onze kinderen en kleinkinderen een goede overlevingskans geven, dan zullen we moeten gaan produceren naar behoefte, wat ook de produktie van kwaliteitsgoederen inhoudt. Dan zullen we moeten plannen, mondiaal, wat hier gemaakt moet worden, wat in tropiese gebieden, wat in koudere streken, rekening ermee houdend wat elk milieu kan verdragen en wat een bevolking nodig heeft. Niet maximale maar optimale produktie, moet de leidraad worden. Zuinigheid met grondstoffen is geboden, recycling (kringloopproces) moet met kracht nagestreefd worden. Het is onze inzet waard te werken aan de bewustmaking van ieder mens, dat hij geschapen is tot een eigen plaats in het geheel van de schepping, met een eigen verantwoordelijkheid voor het geheel, waardoor hij gaat bijdragen tot de bescherming van bodem, water en lucht tegen de vervuiling die door zijn eigen houding veroorzaakt is. De mens moet zijn medemens niet langer zien als konkurrent, maar als medeschal in het geheel. Het kleinste levende wezen is toegerust met alles wat hij nodig heeft om zijn plaats in het geheel in te nemen. Zou de mens dat niet zijn? Laat hij — als beheerder — gaan werken aan het beter bewoonbaar maken van de gehele wereld voor mens, dier en plant.

U vindt in dit nummer enkele problemen wat nader besproken en enkele voorbeelden van wat men zelf om te beginnen doen kan; bovendien enkele adressen, waar men u verder kan helpen. W. E. G. H.

Groei, en elementen van zelfbedrog

Van de stoffelijke zaken, die door mensen gebruikt worden om hun behoeften te bevredigen, is een deel ook door mensen vervaardigd; een ander deel niet, dat „was er al“. In feite zijn veel goederen half natuurlijk en half kunstmatig, bijvoorbeeld drinkwater. Een deel van de waarde was in de natuur aanwezig, een ander deel is eraan toegevoegd (of ervan afgenomen!) door menselijk ingrijpen. De goederen laten zich niet goed splitsen in kunstmatige en natuurlijke, maar de waarden wel.

De leden van een gemeenschap waarvan de ekonomie groeit kunnen tezamen over steeds meer waarden beschikken. Tenminste, dat is de bedoeling: we kunnen zelfs afspreken, dat we de woorden „ekonomiese groei“ alléén in deze betekenis zullen gebruiken. Soms zijn er in een groeiende ekonomie waarden die het veld ruimen voor andere, bijvoorbeeld, als de beschikbaarheid van stoomtreinen toeneemt wordt de beschikbaarheid van trekschuiten ingekrompen. Zolang iedereen of haast iedereen het er maar over eens is dat de ruil een voordelige is, geeft dat geen problemen.

Maar naarmate de ekonomie verder groeit, groeien ook de inkrimpingen; ja, op den duur groeien die zelfs nog harder. Terwijl de beschikbaarheid van kunstmatige waarden blijft toenemen, neemt de beschikbaarheid van natuurlijke waarden af. Is dat nog wel „ekonomiese groei“? Volgens de definitie die hierboven is gegeven wordt dat inderdaad twijfelachtig zodra er enigszins belangrijke natuurlijke waarden worden aangetast (bijvoorbeeld de nachtelijke stilte die voorwaarde is voor een goede diepe slaap). Maar er zijn ook andere definities van „ekonomiese groei“ in omloop waarbij alléén de groei van het kunstmatig produktie-apparaat wordt ge-

steld; daarbij gaat men af op wat dat apparaat jaarlijks omzet. De goederen en diensten, die men optelt om het „nationaal inkomen“ te vinden, vallen immers praktisch samen met wat hier „kunstmatige waarden“ zijn genoemd. Vroeger, lang geleden, toen de natuurlijke waarden in grote overvloed aanwezig waren, vielen de verschillende definities van „ekonomiese groei“ ongeveer samen. Nu is dat niet meer het geval. Het afmeten van onze welstand aan het „nationaal inkomen“ is nu ongeveer even dwaas als het kijken op de snelheidsmeter in een wielvoertuig dat zich op een glad geworden helling bevindt en waarvan de aangedreven wielen aan het slippen ge-

gaan zijn. Zo te oordelen naar het landschap glijden wij al achteruit, toch wijst de snelheidsmeter nog een rappe voortgang aan.

In de grafiek is ongeveer geschetst hoe het verder lopen zou bij een beleid dat gericht zou blijven op een groeiend nationaal inkomen. Het pakket van keuzemogelijkheden waaruit de gemiddelde mens kan kiezen is opgesloten door een hok dat in de loop der jaren wel steeds hoger wordt (meer kunstmatige waarden) maar ook smaller (minder natuurlijke waarden). Steeds meer van die kunstmatige waarden zijn in feite pogingen om enigszins te vervangen wat er aan natuurlijke waarden is verloren: water, in flessen gebotteld, duur genoeg, maar toch niet helemaal zo lekker als het water uit een goed beekje; airconditioning, ook in ons gematigd klimaat, teneinde de lawaai-verende dubbele ramen potdicht te kunnen houden; prothesen om de gevolgen van een verwoeste gezondheid enigszins te helpen opvangen.

Zijn we niet bezig onszelf (elkaar) voor de gek te houden door onze ekonomiese groei op een verkeerde manier te meten, of tenminste, door onze metingen op een verkeerde manier te begrijpen? En zo ja, waar zit de fout dan precies, die we maken? Misschien zijn er wel twee fouten. Of tenminste er zijn twee aspecten aan te wijzen van de gemaakte fout: 1. men kan rijker lijken door toegenomen benauwenis; 2. men kan rijker lijken door sneller zijn voorraden in te teren. Dat zal niet duidelijk zijn zonder een toelichting. Wat betreft het eerste aspect: veel natuurlijke waarden bestaan niet in de vorm van een gegeven voorraad, maar van een gegeven stroom, waarvan een gedeelte kan worden afgetapt voor menselijk gebruik. Een kleine hoeveelheid kan worden afgetapt met behoud van hoge kwaliteit; een grotere hoeveelheid aftappen gaat gepaard met kwaliteitsverlies; nog meer aftappen is geheel onmogelijk. Zolang er weinig mensen aanspraak maken op de stroom natuurlijke waarden, is er overvloed. Bij overvloed is de prijs nul en de bijdrage aan het nationaal inkomen ook nul, terwijl de kwaliteit prima en het bevredigingsniveau hoog is. Als er meer mensen aanspraak maken op dezelfde stroom, slaat overvloed om in schaarste. De kwaliteit daalt, het bevredigingsniveau wordt slechter, terwijl de prijs omhoog gaat, zodat ook het nationaal inkomen groter is. Er is niet meer, maar het lijkt wel meer, doordat er per persoon minder is, zodat de mensen elkaander dwingen meer te offeren voor hetzelfde (of zelfs voor minder). Kortom, terwijl het peil is gedaald wijst de meter juist hoger. Op die manier zou je ertoe komen, alles wat fijn en mooi en gratis is kapot te maken, teneinde jezelf daarna rijker te kunnen rekenen.

Het tweede aspect, dat van rijkdom door intèring, is nog gemakkelijker te illustreren, omdat het ook op mikro-schaal voorkomt.

„Dit jaar ben ik rijker dan vorige jaar,“ zei iemand, „want ik heb meer gekonsumeerd.“ „Maar heb je ook meer verdiend?“ „Nee, minder.“

„Hoe kan dat dan?“

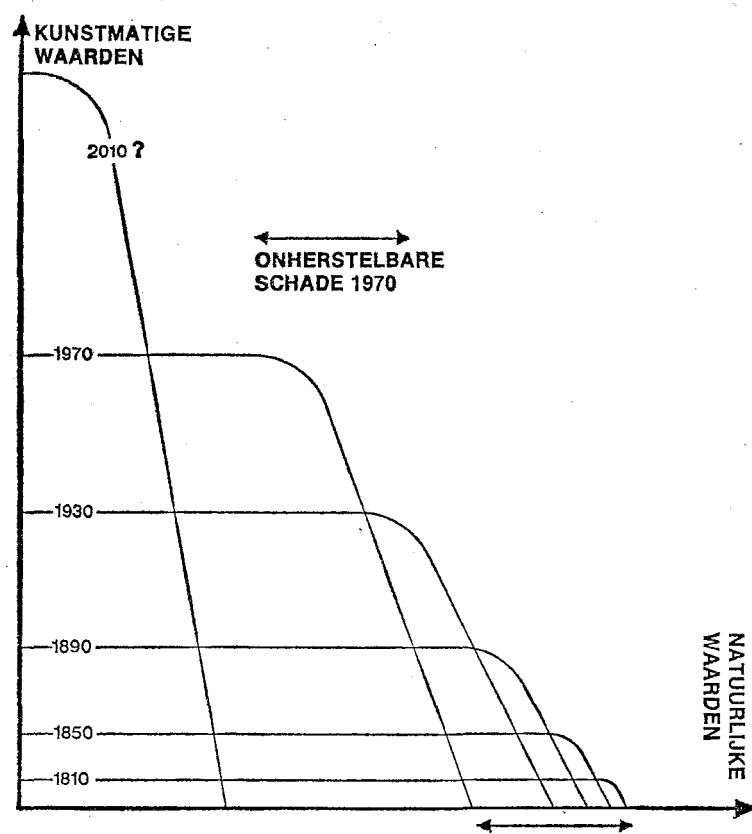
„Nou, ik had nog wat. Ik heb nu geleerd om het sneller op te maken.“

In het partikuliere leven zouden we, als we zoals hoorden, denken: wat stom, dat gaat vroeg of laat een keer mis. Maar hele volkshuishoudingen werken zo. Bezittingen die schaars zijn, en onvervangbaar, worden opgebruikt: brandstoffen, of goed toegankelijke delfstoffen, of plaatsen waar jonge vis kan opgroeien. Dat zal straks problemen geven, maar dan zien we wel weer, want dan zijn we knapper in het oplossen van problemen, en rijker aan middelen daartoe: zo is de redenering die daarbij hoort. Het is een gewaagde gok, die tot dusver vaak tot gunstig spel heeft geleid. Wel is het hier en daar eens misgegaan, maar het is nog vaker goedgegaan. Het is echter wel een heel merkwaardige gok, en het spreekt volstrekt niet vanzelf dat het als regel goed zou aflopen, of dat het, wanneer het een tijdlang mooi is gelukt, steeds goed zal blijven gaan. Met zuiver wetenschappelijke methoden kan men er weinig over zeggen, want het gaat juist om een gok omtrent wetenschap (en techniek) die we thans niet hebben. Er zijn wel tekenen dat er zo de laatste tien of twintig jaar wat al te wild is gegokt op toekomstig beschikbare technieken, zulks niet onder invloed van wetenschappelijke of technische vorderingen maar onder invloed van een stijgende rentevoet (die het effect heeft dat de toekomst door een „verkleinglas“ wordt gezien). Het kan soms verantwoord zijn, een klein probleem in het heden in te ruilen voor een groter probleem in de toekomst, wanneer je voorziet, in de tussen-

tijd veel aan kracht en macht te kunnen winnen. Maar je moet wel nauwkeurig boekhouden en opletten dat de problemen niet akkumulieren, dat wil zeggen dat op een kwaad moment alles ongeveer tegelijk mis gaat. Zo'n nauwkeurige boekhouding van op de toekomst afgewentelde problemen is tot dusverre niet gevoerd. De eerste pogingen tot inventarisatie (nevenrapporten, gemaakt ter begeleiding van het M.I.T.-rapport voor de Club van Rome) maken nu duidelijk dat er, bij gebrek aan een behoorlijk beslissingsmechanisme dat ons onmiddellijk belang in het heden afweegt tegen toekomstige belangen van latere generaties, inderdaad al zulke zware wissels op de zelfs al tamelijk nabije toekomst zijn getrokken dat er een reeks van rampen teweeggebracht zal worden als we op de gegeven koers blijven voortgaan.

Omdat „het akkumulieren van problemen“ nogal abstrakt klinkt, is het misschien goed om ook dit met een anekdote toe te lichten. Er was eens een arts, die in een ziekenhuis werkte. Hij wist dat hij eind juni zou vertrekken. In februari zei hij tegen zijn patiënten: „Hm, ziet er goed uit, komt u over vijf maanden nog eens terug voor controle.“ In maart zei hij: „Weet u wat? Zo kunt u voorlopig weer even voort maar komt u over vier maanden dan nog eens terug voor verdere behandeling.“ In april maakte hij afspraken voor over drie maanden. Zo kreeg hij het steeds rustiger. De laatste maand kon hij zich in alle kalmte op zijn afscheid en op zijn nieuwe functie voorbereiden. Zijn opvolger begon met een ontzaglijk respect voor hem. Wat moest die man toch een werk verzet hebben! Het heeft lang geduurd voor de toedracht hem volkomen duidelijk was geworden. Het verhaal — het is historisch — circuleert nog in de betreffende stad. Zijn wij nu bezig een dergelijke schelmenstreek uit te halen tegenover de generatie die de aarde na ons te beheren krijgt? In veel opzichten ja, lijkt mij het beste antwoord.

Het bovenstaande laat zich tamelijk wel samenvatten in de vorm van twee vragen en antwoorden. Ten eerste: zijn onze kollektieve afwegingen van natuurlijke tegen kunstmatige waarden wel in overeenstemming met onze partikuliere afwegingen? Antwoord: nee, dat zijn ze niet. En als je het beslissingsmechanisme onderzoekt, zoals we dat tot nu toe gebruikt hebben, dan blijkt dat dat ook niet gekund zou hebben: de voorkant van de medaille zit er in maar de achterkant zit er niet op een gelijkwaardige manier in. Het mechanisme bevoordeelt de kunstmatige waarden. Tweede vraag: is de manier van werken zoals we die gehad hebben wel verantwoord tegenover latere generaties? Zijn onze kollektieve beslissingen ten aanzien van volgende generaties op aarde wel in overeenstemming met onze partikuliere beslissingen en bedoelingen tegenover ons eigen kroost? Het antwoord is weer: nee, dat zijn ze niet. En wie het beslissingsmechanisme onderzoekt, dat we gebruikt hebben, merkt ook op dat dat het verspelen van toekomstige mogelijkheden wel in de hand moest werken.

Radikalen

Uitgave van de Stichting Radikalenkrant
Savelsbos 19 - Amsterdam

directie: J. Blom, J. Heytel, Sam Mol.

redactie: Lou Hoefnagels (hoofdred.), Frans Schulte, Frans Vocking.

redactie-adres: Lou Hoefnagels, Emilie Knappertstraat 10 twee, Amsterdam 18. Telefoon (020) 15 03 11.

abbonement: f 6,- per jaar.

advertenties en abonnementen: Savelsbos 19, Amsterdam-Nrd. Giro 1810200 van de Stichting Radikalenkrant te Amsterdam.

advertentietarieven worden op aanvraag toegezonden.

Buro Politieke Partij Radikalen: Bloemstraat 59, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

Voor kontributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600, te Amsterdam.

NATUURBEHOUD UIT ZELFBEHOUD

Natuurbehoud, d.w.z. het behouden van gebieden waar planten en dieren in hun natuurlijke milieu ongestoord kunnen leven, wordt veelal nog gezien als een onderwerp dat buiten de grote problemen van deze tijd staat. Wel wordt de esthetische en recreatieve waarde van natuurgebieden of van natuurlijke elementen in het landschap erkend, maar overigens beschouwt men het nog dikwijls als een liefhebberij voor een kleine groep dwazen.

Dat dit een onjuiste zienswijze is, willen wij trachten duidelijk te maken aan de hand van een korte bespreking van de voor de mensheid onmisbare functies die de natuur vervult.

Wij moeten ons realiseren dat wij in alle opzichten afhankelijk zijn van de natuur. Ook als wij in flats in een stad wonen, eten wij voedsel dat als plant in de grond heeft gestaan of dat als dier van planten heeft geleefd. Wanneer de dokter komt en ons een injectie geeft of pillen voorschrijft, is dit in de meeste gevallen alleen maar mogelijk dank zij het bestaan van planten en dieren op deze aarde. Voorts is de — althans ten dele voor ons noodzakelijke — industriële produktie veelal gebaseerd op grondstoffen die uit de levende natuur voortkomen.

Nu kunnen vele planten en dieren op een zeer onnatuurlijke manier worden geteeld. Juist hieraan zijn de grote opbrengsten te danken die de gehele menselijke bevolking tot nu toe in leven hebben kunnen houden. Deze onnatuurlijke manier van telen brengt echter met zich mede dat hetgeen wij voor ons doel hebben vervaardigd voortdurend wordt belaagd door ziekten en plagen. Ten einde ons hiertegen te weer te kunnen stellen zijn wij afhankelijk van gebieden waar planten en dieren leven in hun natuurlijke omgeving met de velerlei wisselwerkingen t.o.v. hun milieu die daar zijn.

Ook in de strijd tegen het ons thans in hevige mate bedreigende milieubedrijf hebben wij de levende natuur voortdurend nodig.

Hieronder volgen rubrieksgewijze gerangschikt de belangrijkste functies van de levende natuur voor ons.

RESERVOIRFUNKTIE

De vele soorten planten en dieren die in een natuurlijk milieu voorkomen hebben wij nodig als bron van erfelijk materiaal, vooral voor het ontwikkelen en verbeteren van voedingsmiddelen en geneesmiddelen. Voor het optimaal in stand houden van cultuurgewassen moeten wij steeds kunnen terugrijpen op de natuurlijke verwanten met alle variaties in hun oorspronkelijke omgeving. Hierbij is het goed te bedenken dat wij van tevoren nooit weten hoe wij bepaalde natuurlijke soorten in de toekomst nodig zullen hebben, zodat het gewenst is de natuur over de gehele wereld in stand te houden. Voorts komt deze reservoirfunctie tot uiting in het feit dat van hieruit opnieuw begroeiing en bevolking kan plaats hebben van verstoorde milieus.

REGULERENDE FUNKTIE

Kultuurlandschappen zijn arm aan soorten, zowel wat betreft planten als dieren. Hierdoor is de kwetsbaarheid ten opzichte van ziekten en plagen groot. Vanuit natuurlijke milieus treden allerlei regulerende elementen op, bijvoorbeeld natuurlijke vijanden van voor cultuurgewassen schadelijke soorten, die het kultuurland ten goede komen. Voorts moeten wij denken aan het vasthouden van vruchtbare grond door bossen, waar deze anders door erosie wordt weggespoeld; een verschijnsel dat in bergachtige gebieden overal op de wereld een belangrijke rol speelt.

SIGNAALFUNKTIE

Vele soorten planten en dieren kunnen ons helpen bij het signaleren van milieuverstoringen. Een voorbeeld zijn korstmossen die bijzonder gevoelig zijn voor bepaalde stoffen die luchtverontreiniging veroorzaken. Aan het al of niet voorkomen van deze korstmossen kan men de mate van verontreiniging der lucht beoordelen, wanneer deze nog zo gering is dat wij het op een andere manier niet opmerken; zij

kunnen dus als een onveilig signaal fungeren voor beginnend milieubedrijf. Een ander voorbeeld zijn vissen, die plotseling doodgaan en boven komen drijven, waardoor wij worden gewaarschuwd dat er een vergiftige stof in het water is terecht gekomen, waardoor bijvoorbeeld ons drinkwater bedreigd kan worden (endosulfanramp Rijn). Ten slotte willen wij wijzen op abnormale sterfte van roofvogels en zeehonden, die na onderzoek bleken te zijn omgekomen door vergiftige stoffen die zich in het milieu bevonden.

LABORATORIUMFUNKTIE

Ten einde planten onder onnatuurlijke omstandigheden grote opbrengsten te laten geven, wat nodig is om de huidige mensheid in stand te houden, is wetenschappelijk onderzoek nodig in natuurlijke levensgemeenschappen. Hier immers leven de talloze soorten planten en dieren in ongestoorde relaties met elkaar, waardoor wij kunnen leren begrijpen hoe wij een optimale conditie van onze cultuurgewassen zo goed mogelijk kunnen nabootsen. Onderzoek onder natuurlijke omstandigheden is nodig, zowel naar de conditie van

de planten of van de verwanten van deze planten, die ons tot voedsel of tot basis van geneesmiddelen dienen als naar de organismen waardoor ze bedreigd worden.

Ook voor de strijd tegen het milieubedrijf is onderzoek in de natuur onontbeerlijk.

REKREATIEVE SOCIAAL-PSYCHOLOGISCHE FUNKTIES

Hieronder willen wij verstaan de „geestelijke” functies die de natuur vervult, zoals ontspanning bieden en inspiratie geven. Deze zijn niet als laatste genoemd vanwege hun onbelangrijkheid, maar omdat de waarde moeilijk meetbaar is en moeilijk eksakt uit te drukken. Bovendien wordt deze waarde van persoon tot persoon zeer verschillend ervaren. Er zijn mensen die er kennelijk geheel buiten kunnen. Daar staat echter tegenover dat er zeer velen zijn voor wie deze functies uiterst belangrijk zijn. Naarmate de wereld onbewoonbaarder wordt door bevolkingstoename en industrialisatie zal dit belang alleen maar toenemen, hetgeen nu al te zien is aan de toegenomen recreatie in natuurgebieden.

Enige literatuuropgaven: Anon., 1972: Waarom Natuurbehoud in 1972? In: Natuurbehoud, orgaan van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland 3, no 1, p. 17. Westhoff, V., 1970: Natuurbehoud en Samenleving. In: Natuur en Landschap 24, nr. 3, p. 185. Mörzer Bruijns, M. F., 1967: Natuurbehoud als gemeenschapsbelang. Wageningen (Oratie).

Aardgas en het milieu

Aardgas is een „schone” brandstof, dat wil zeggen het bevat meestal weinig zwavel waardoor bij verbranding weinig zwaveldioxyde ontstaat en daardoor minder zure regen. Anderzijds dreigt de gaswinning natuur en landschap, flora en fauna ernstig aan te tasten en komt vooral de voorgenomen gaswinning in IJsselmeer en Waddenzee in conflict met tal van andere belangen: drinkwater, schoon water voor het doorspoelen van polders in Noord-Holland en Friesland, beroeps- en sportvisserij, recreatie en natuur- en landschapsbescherming. Om niettemin de gaswinning voorrang te verlenen (en alle andere belangen opzij te kunnen schuiven) werd, vnl. door het ministerie van Economische Zaken, als argument aangevoerd dat we het aardgas zo nodig hebben. Het is daarom van belang te weten hoe zwaar dit argument weegt.

Het Nederlandse aardgas dat voornamelijk uit Slochteren en verder in veel kleinere hoeveelheden uit Friesland, Drenthe en Noord-Holland komt, wordt voornamelijk gewonnen door de NAM (= Shell + Esso) met 40 pct. staatsdeelname en wordt verkocht door de Gasunie (NAM + Staat). De aardgasprijs is in Nederland gekoppeld aan de olieprijs en ligt daarmee, hoewel lager dan de ekwivalente olieprijs, relatief hoog. Buiten Nederland moet er gekonkurreerd worden en daar ligt de prijs dan ook lager: een EEG-onderzoek heeft onlangs uitgewezen dat hoe zuidelijker van Groningen men komt, hoe goedkoper het gas wordt (belastingen buiten beschouwing gelaten), dat wil zeggen hoe dichter men komt bij de konkurrenten die hun gas halen uit Algerije, Libië of Rusland. Maar ook daar treden, bij ongeveer gelijke afstand tot Groningen, grote verschillen op als gevolg van de prijs die plaatselijk gemaakt kan worden. Hieruit alleen al blijkt dat in Nederland voor het gas veel te veel betaald wordt als gevolg van de monopoliepositie van Shell, Esso en de Staat (die allen belang hebben bij hoge prijzen).

Ongeveer de helft van het Slochterense gas is voor export bestemd, de andere helft voor binnenlands verbruik. Dit verbruik is in de afgelopen jaren sterk gestimuleerd zowel door advertenties als door de nadruk die steeds meer kwam te liggen op een schoon werkende industrie. Ook de binnenkort in te voeren milieueffing op brandstoffen stimuleert sterk het gebruik van aardgas boven andere brandstofbronnen. Verder maakt de stabiele prijs van het aardgas (in tegenstelling tot de sterk wisselende stookolieprijzen) aardgas aantrekkelijk voor de industrie. Zo zijn de afgelopen jaren dan ook de meeste huishoudens en ook veel industrieën en tuinders op aardgas overgegaan. De NAM en de Staat zijn daardoor in een

voor een bedrijf ideale situatie gekomen dat men de prijzen gerust bijvoorbeeld kan verviervoudigen zonder dat de afzet vermindert: veel huishoudens en industrieën zullen niet gauw weer overgaan op olie of steenkool nu alle apparatuur net is aangepast aan aardgas. Minister Langman komt dan ook prompt met een prijsverhoging. Deze wordt mede veroorzaakt door de prijsverhoging van de ruwe olie door de OPEC-landen. Deze worden door de oliemaatschappijen doorberekend (zodat zij geen schade lijden) terwijl zij intussen wel van de OPEC-landen de garantie hebben dat de prijzen gedurende de komende 5 jaar gelijk blijven. Door de hogere OPEC-prijzen kunnen dus ook de aardgasprijzen omhoog want die zijn aan de olieprijs gekoppeld!

Het zal uit bovenstaande duidelijk zijn dat de handel in aardgas loont, wat een reden voor de oliemaatschappijen (en de Staat) is om er zo veel mogelijk van te hebben en te verkopen. Over de juiste hoeveelheden die bijvoorbeeld in Slochteren aanwezig zijn tast de buitenstaander nog steeds in het duister: nadat enkele jaren geleden via een Belgische senator bekend werd dat het Slochterenveld minstens 1000 miljard m³ zou bevatten is nu reeds officieel 2250 miljard m³ genoemd. Waarschijnlijk is er aanzienlijk meer; niet-officiële schattingen gaan tot 5600 miljard m³, maar officieel wordt hiermee niet gerekend en zo is er officieel zelfs een tekort. Volgens het ministerie van Economische Zaken zijn er namelijk bij de prognoses omtrent de hoeveelheden te leveren gas fouten gemaakt (of de NAM heeft het ministerie iets dergelijks voorgespiegeld): om (onvoorziene) technische redenen zou er minder tegelijk geleverd kunnen worden dan werd voorzien. Ook deze technische redenen wekken de indruk een kwestie van geld te zijn. Waarschijnlijk zijn zij op te heffen door meer boringen, maar dat kost natuurlijk meer. Het gevolg is dat voor het binnenlands gebruik een officieel tekort dreigt, wat de reden moet zijn waarom zo nodig in IJsselmeer en Waddenzee geboord moet worden. Dit tekort komt dan dan ook zeer op portuun aan het daglicht op het moment dat het verzet hiertegen sterk toeneemt. Tegelijk dekt de Gasunie zich tegen alle eventualiteiten door gasreserves in Noorwegen te kopen, wat altijd voordelig is omdat het gebruikt kan worden voor verdere leveringen aan het buitenland.

Tenslotte is het de politiek van onze regering (zie onder andere de Nota Kernenergie) — en niet alleen van de onze — de nationale economie onafhankelijker maken van de OPEC-landen, zowel vanwege de hogere olieprijs als om politieke redenen. Ook daarom moet zo veel mogelijk energie in het land zelf of in ieder geval in de naaste

Enige adressen

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland (NM), Herengracht 540, Amsterdam.

Ruim 125.000 leden. In hoofdzaak aankoop en beheer van natuurterreinen teneinde deze blijvend in stand te houden voor wetenschap, landschap en recreatie (bezit thans meer dan 25.000 ha).

Contact-Commissie voor Natuur- en Landschapsbescherming (CC), Herengracht 540, Amsterdam.

Samenwerkingsorgaan van 117 organisaties op het gebied van natuurbehoud en milieubeheer. Werkzaamheden in hoofdzaak gericht op kritische maar konstruktieve beïnvloeding van het overheidsbeleid. In advieskolleges van regering en provinciale besturen gespreks-partner van de overheid; ook acties tegen aantastingen van milieu, natuur en landschap, o.a. door het indienen van bezwaren tegen bestemmingsplannen, streekplannen en andere maatregelen op het terrein van de ruimtelijke ordening. Deskundige begeleiding bij door anderen ondernomen acties, en coördinatie. Beïnvloeding van de publieke opinie door het geregeld uitgeven van persberichten, het tijdschrift Natuur en Landschap enz. Speciale bijeenkomsten over actuele vraagstukken.

Hiermee verbonden: Nederlandse Vereniging tegen Water-, Bodem- en Luchtverontreiniging (WBL), Herengracht 540, Amsterdam.

Oudste partikuliere organisatie in Nederland op het gebied van het milieubeheer (opgericht in 1909). Werkwijze lijkt op die van de Contact-Commissie.

Stichting Centrum Milieuzorg (CMZ), Herengracht 540, Amsterdam.

Voorlichting over de diverse aspecten van de milieuverontreiniging en de mogelijkheden tot actieve milieuzorg. Dokumentatie- en informatiecentrum met wetenschappelijke gegevens op dit gebied. Regelmatig contact met wetenschappelijke instituten, diensten en andere instanties waar gespecialiseerde kennis van zaken aanwezig is. Hulp bij het organiseren van kaderkursussen en bij de coördinatie van lokale en regionale activiteiten.

Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN), Warmoesstraat 39, Amsterdam.

Tracht langs edukatieve weg op zo groot mogelijke schaal de natuur- en milieubeschermingsgedachte ingang te doen vinden. Ongeveer 5000 medewerkers (waaronder natuurgidsen en natuurwachtters) ontplooid in plm. 70 afdelingen zeer verschillende activiteiten, zoals het houden van inleidingen, het organiseren van tentoonstellingen en het leiden van ekskursies. Vanuit het landelijke bureau worden nationale activiteiten ondernomen, die zowel op het onderwijs als op het grote publiek zijn gericht (éducation permanente), zoals het uitgeven en verspreiden van natuurbeschermingsaffiches, het organiseren van natuurbeschermingswerkcampen en het uitgeven van publikaties die het milieubeseef bevorderen.

Hierbij ondergebracht: Voorlichtingscentrum voor Natuurbescherming (VCN), agentschap voor Nederland van het European Information Centre for Nature Conservation van de Raad van Europa te Straatsburg, onderhoudt vooral informatieve internationale contacten over de natuur- en milieubescherming.

Vereniging Milieudefensie, Herengracht 109, Amsterdam streeft naar een veel actiever bemoeienis van de burgers met de besluitvorming. Gezamenlijk optreden in acties en coördinatie daarvan, steun aan en stimulering van wetenschappelijk onderzoek, zo nodig procesvoering.

TUJDSCHRIFTEN

Natuurbehoud (NM), 4 x per jaar. Gratis voor leden (kontributie tenminste f 10,—, wordt in de loop van 1972 f 15,—) per jaar, postgiro 9933 ten name van Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland). Algemene artikelen en informatie.

Natuur en Landschap (CC), waarin opgenomen Water-Bodem-Lucht (WBL), 4 x per jaar (f 6,—, postgiro 210481 ten name van Stichting voor Natuur- en Landschapsbescherming). Technies-wetenschappelijke voorlichting op het terrein van natuur- en milieubescherming en standpuntbepaling omtrent actuele problemen. Begünstigers van de CC (minimumbijdrage f 15,— per jaar) en leden van WBL (kontributie minimaal f 15,— per jaar, postgiro 543616 ten name van de penningmeester van WBL te Delft) ontvangen Natuur en Landschap en de jaaroverzichten en verdere publikaties van respectievelijk CC en WBL gratis. Begünstigers van beide organisaties ontvangen Natuur en Landschap via de CC; de kontributie van WBL bedraagt in dit geval minimaal f 9,— per jaar.

CMZ-Mededelingen (CMZ), 6 x per jaar. Gratis voor donateurs (bijdrage tenminste f 10,— per jaar, postgiro 2101300 ten name van Stichting Centrum Milieuzorg). Algemene korte informatie over activiteiten van regionale en plaatselijke werkgroepen, over zojuist verschenen literatuur en over ontwikkelingen op het gebied van milieuverontreiniging.

Mens en Natuur (IVN), 4 x per jaar (f 4,—, postgiro 347147 ten name van Instituut voor Natuurbeschermingseducatie). Informatieve artikelen over de natuurbeschermingseducatie.

omgeving geproduceerd worden. Daarom dus boren in IJsselmeer en Waddenzee, daarom dus stimuleren van kernenergiecentrales (die concurrerend zijn geworden nu de olieprijsen omhoog zijn gegaan), daarom hogere aardgasprijzen om de olie- en gaswinning op de Noordzee (die 3-5 maal zo duur is als op land en waarvan het produkt op dezelfde markt als het Slochterense gas verkocht moet worden) kommercieel aantrekkelijk te maken. Dat deze ontwikkeling niet in het belang is van de OPEC-landen (dat wil zeggen van onder andere Algerië, Libye, het Midden-Oosten en Nigeria) noch trouwens in ons belang, laat zich raden. Als men zich dan tevens realiseert dat op het ogenblik in Libye en het Midden-Oosten enorme hoeveelheden aardgas aan de lucht verbrand worden omdat er geen afzet voor is en dat zich daar ook nog onvoorstelbare hoeveelheden olie bevinden (maar dan wel in politiek „onbetrouwbare” handen), dan komen de Nederlandse

„tekorten” wel in een ander daglicht te staan. De huidige paniekzaaijerij is dan ook duidelijk in het belang van Shell, Esso en de Staat. Konkreet betekent deze situatie voor Waddenzee, IJsselmeer en alle andere gebieden die door de aardgaswinning aan waarde dreigen te verliezen, dat deze dreigen opgevoerd te worden aan een niet erg reëel „tekort” aan aardgas, dat door het ministerie wordt verklaard als zijnde het gevolg van onvoorziene technische omstandigheden. Het is op zichzelf al absurd dat de bedreigde gebieden zonder meer de dupe zouden moeten worden van ambtelijke vergissingen, maar ook gezien de hele olie- en aardgas-situatie is een motivering door middel van een „tekort” geheel onvoldoende om de risico's van gas- en eventueel oliewinning in IJsselmeer en Waddenzee en dergelijke te rechtvaardigen. En zo er al een tekort is, kan daarin worden voorzien door gas in het buitenland te kopen.

Bestrijding van insecten die schade kunnen veroorzaken aan planten

Regelmatig wordt er gewaarschuwd tegen het gebruik van insecticiden (bestrijdingsmiddelen tegen insecten). Het toepassen ervan brengt gevaren met zich mee voor het milieu en via het milieu voor ons.

Het feit dat er zehonden en roofvogels dood gaan doet ons misschien niet zoveel, maar het is in ieder geval een waarschuwing dat er iets met het ons omringende milieu niet in orde is en het betekent dat wij t.z.t. ook slachtoffer kunnen worden.

Een belangrijke vraag is, waar moeten en waar kunnen we het gebruik van insecticiden beperken of nalaten.

In de eerste plaats is het toepassen van deze middelen in bossen en andere gebieden met een relatief natuurlijke levensgemeenschap in wezen ontoelaatbaar, bij een goed beheer is het in geen geval nodig, maar bovendien is het bepaald ongewenst. In dergelijke gebieden komt een groot aantal soorten planten en dieren voor, waaronder vooral insecten (in ons land komen ongeveer 30.000 insectensoorten voor, meer dan alle andere dieren- en alle plantensoorten samen), die met elkaar een soort evenwichtstoestand verwezenlijken. Er zijn vele insectensoorten onder die schade zouden kunnen veroorzaken, maar ook hun natuurlijke vijanden (roofvijanden en parasieten) en concurrenten zijn er, zodat wanneer een insect talrijk gaat worden, dit na korte tijd vanzelf wordt gereguleerd. Insectenschade van betekenis kan hier alleen optreden indien er milieu-verstorende invloeden zijn geweest, zoals bijvoorbeeld het kappen van een bosperceel, waarbij de stammen in grote hoeveelheden bijeen in het bos blijven liggen. Andere voorbeelden van milieu-verstorende invloeden zijn kampeerterrainen, zomerhuisjes e.d., waarbij o.a. door een abnormaal

ernstige beschadiging van bomen, invalspoorten voor insecten-aantastingen kunnen ontstaan, maar waarbij ook allerlei ongewenste stoffen in de omgeving terecht kunnen komen, bijvoorbeeld insecticiden.

Het toepassen van insecticiden is in dergelijke relatief natuurlijke gebieden hoogst ongewenst, aangezien juist het gebruik hiervan een belangrijke verstoring kan brengen in de natuurlijke levensgemeenschap ter plaatse. Onder andere kunnen roofvijanden en parasieten van insecten die schade kunnen veroorzaken er door worden gedood en concurrentieverhoudingen worden verstoord.

Hetzelfde wat hierboven is uiteengezet t.o.v. het toepassen van insecticiden in relatief natuurlijke gebieden geldt, hoewel in mindere mate, voor parken, laanbeplantingen en tuinen, aangezien ook hier nog tot op zekere hoogte van een natuurlijke levensgemeenschap kan worden gesproken.

Een belangrijk punt hierbij is dat hoe groter het aantal soorten in een levensgemeenschap is, des te groter stabiliteit er zal heersen en des te minder kans is er dat insectenplagen tot ontwikkeling komen. In bovenbesproken min of meer natuurlijke terreinen is aan deze voorwaarde voldoende voldaan. In terreinen waar de menselijke invloed van meer betekenis is, zoals parken, lanen en tuinen dient het streven erop gericht te worden een zo groot mogelijke variatie aan soorten planten en dieren te verkrijgen. Zo weinig mogelijk verstoring van flora en fauna, bijvoorbeeld door het toepassen van insecticiden en onkruid-bestrijdingsmiddelen is gewenst. Tenslotte is een belangrijk punt of er optimale groeiomstandigheden voor de planten zijn. Bomen en struiken in een park of planten in een tuin die

niet goed tegen ons klimaat kunnen of in verkeerde grond staan, zullen veel eerder van een ziekte of een insectenaantasting te lijden hebben dan gewassen die er goede groeiomstandigheden vinden. Overigens zijn vele er ernstig uitziende insectenaantastingen van geen enkel belang. De meeste struiken en bomen kunnen bijvoorbeeld kaalvraat door insecten zeer goed verdragen. Een opmerking die dan dikwijls gehoord wordt is dat het zo'n raar of zelfs vies gezicht is, een kaalgevreten boom of struik met rupsen of een struik overdekt met spinsel. Dit is echter een kwestie van een verkeerde mentaliteit, waar wij met alle kracht tegenin moeten gaan.

Een plant die onder optimale omstandigheden groeit, heeft een groot aantal insectensoorten die er van leven. Deze insecten zullen geen werkelijke schade aan de plant toebrengen indien de groeiomstandigheden goed zijn. Zodra we echter gaan ingrijpen en met insecticiden gaan werken om schijnbare belagers te bestrijden, verstoren we de insectenfauna en de overige levensgemeenschap ter plaatse, en krijgen de soorten die minder gevoelig zijn voor het toegepaste middel of waarvan de roofvijanden en parasieten gedood worden, een kans om zich ongelimiteerd te gaan uitbreiden. Een voorbeeld van een park waar op indrukwekkende wijze aan voorwaarden van veelzijdigheid en goede groeiomstandigheden is voldaan, dient niet onvermeld te blijven, namelijk het stadspark langs de Kennedylaan te Heerenveen, waar naast beplanting met cultuurgewassen ook van vele wilde plantensoorten gebruik is gemaakt.

Onder welke omstandigheden kan nu zodanige schade door insecten optreden dat aan bestrijdingsmaatregelen met insecticiden niet te ontkomen is?

Uit het voorgaande zal het duidelijk zijn dat dit zich des te meer kan voordoen naarmate gewassen onder onnatuurlijker omstandigheden groeien en de natuur dus door de menselijke invloed als het ware geweld wordt aangedaan. Dit is vooral het geval in

kassen, kwekerijen en in monokultuurs (grote aantallen van één plantensoort bijeen), waar het uitsluitend om de opbrengst gaat, bijvoorbeeld een aardappel- of graanveld. Een belangrijk punt hierbij is dat het om de opbrengst te doen is. Vreterij aan kostbare planten in een kas zal de planten veelal niet doden, maar wel tredt al spoedig een waardevermindering op. Aanwasverliezen (groeivermindering) in een bos tengevolge van een aantasting zijn doorgaans van weinig belang, maar in een boomkwekerij is dit wel het geval. Voor consumptiegewassen spreekt dit opbrengstargument voor zichzelf, aangezien de opbrengst niet bedoeld is om insecten van te voeden, maar ons; dat het gewas door de aantasting niet te gronde gaat is dus geen argument. Wel dient onbeduidende insectenactiviteit, zoals een enkele wormstegige appel of sla met bladluizen niet al te zwaar te worden gewogen.

Ook onder bovengenoemde onnatuurlijke omstandigheden is een goede konditie van de gewassen belangrijk ten einde insectenaantastingen zoveel mogelijk te voorkomen. Dit is te bereiken door zorg voor de bodemgesteldheid, wisselteelt, de aanwezigheid van houtwallen als windschermen en als refugium voor onder andere insectensoorten (!) (natuurlijke vijanden en dergelijke, zie boven) en andere cultuurmaatregelen.

Indien een insectensoort schade dreigt te gaan veroorzaken is het gewenst om te weten met welk insect men te maken heeft en hoe de levenswijze is, teneinde, indien dit nodig is, een zo doeltreffend mogelijk bestrijding te kunnen uitvoeren.

Een bestrijding met een insecticide dient bij voorkeur te worden uitgevoerd met een selectief werkend middel, dat wil zeggen een middel dat het betreffende insect doodt, maar zo weinig mogelijk andere soorten teneinde natuurlijke vijanden te sparen en zo weinig mogelijk schade toe te brengen aan de gehele insectenbevolking ter plaatse en aan het milieu in het algemeen.

Geen tijd en toch iets voor het milieu doen?

Kan dat? Ja, het kan en wij willen u hier enkele suggesties geven. Als u helemaal geen tijd beschikbaar hebt kunt u de milieuvervuiling toch helpen bestrijden door:

- biologisch afbreekbare wasmiddelen met zo weinig mogelijk fosfaat kopen.
- geen olieresten e.d. door de gootsteen spoelen (een zeer kleine hoeveelheid olie bederft grote hoeveelheden water!). Geen olie morsen op aarde.
- U niet door de reclame voor allerlei een „handige“ spuitbus aan te laten praten.
- zo mogelijk geen surrogaten voor cacao, rubber, katoen, enz. kopen (fabrikage kost meer energie en vervuult meer dar: toebereiding natuurproduct en bovendien zijn surrogaten ten nadele van de grondstofleverende landen).
- een nog goed gebruikartikel niet door nieuw te vervangen en het oude niet in het vuilnisvat te gooien.
- niet meer inkopen dan u nodig hebt (voor alles wat u koopt, bv. tomaten, en orgebruikt weggooit, is energie gebruikt, spuitstoffen, arbeid, enz.).
- geen gekleurd closetpapier te kopen.
- bijeenkomsten, waar u deelname van verre verwacht, nabij een spoorwegstation organiseren en uw gasten attenderen op de mogelijkheden van openbaar vervoer.
- handelaren in 2e handsgoederen, oude metalen enz. in ere houden; zij helpen ons milieu schoon te houden.

Dit kan iedereen doen en met een beetje vindigheid kunt u dit lijstje nog onbeperkt uitbreiden. Maar er zijn waarschijnlijk onder u mensen, die wel iets tijd aan de bestrijding van de milieuvervuiling kunnen en willen besteden. Voor hen de volgende suggesties:

- informatie lezen en doorgeven.
- oud papier bewaren en liefhebber zoeken (vereniging, school bv.).
- uw drogist vragen of hij iets heeft aan, uw lege statiegeldloze flessen.
- zuinig met alle materiaal en levensmiddelen zijn: en consumptiedwang bestrijden. Eventueel via ingezonden stukken.
- uw eigen stoep niet met zout, maar met zand strooien in geval van gladheid. (Alleen in geval van ijzel is zout geboden, maar dan afwezen en met zand gemengd strooien om goed verdeeld te krijgen en niet teveel.) (Zand bij handel in bouwmaterialen te krijgen.)
- luis in uw planten niet met vergif bestrijden, maar met zeep-spiritus of met de hand de luizen doden. Ook in uw tuin niet dadelijk met de gifspuit klaarstaan.

Gelukkig zijn er ook nog mensen die flink wat tijd in de bestrijding van de milieuvervuiling willen en kunnen steken. Voor hen de volgende suggesties:

lid worden van een plaatselijke milieu-actie-groep en wanneer er in uw woonplaats geen is, er één oprichten of meewerken aan de oprichting ervan (informatie hierover bij de Contactcommissie voor Natuur- en Landschapsbescherming, adres elders in dit nummer).

- bestemmingsplannen en uitbreidingsplannen van uw gemeente bekijken; en zo nodig bezwaar aantekenen (zie handleiding Contact Commissie).

Ieder kan deze suggestie aanvullen, en niemand kan meer zeggen dat hij echt niets doen kan. Wij wensen u veel succes.

VERDER KUNT U ...

- Ladies first! U kunt in het komende winterseizoen deelnemen aan politieke scholingskursussen, die de Ned. Vereniging voor Vrouwenbelangen en de Ned. Bond van Plattelandsvrouwen willen organiseren in 15 tot 20 plaatsen. Die kursussen willen in vijf avonden het discussiëren over politieke onderwerpen (door vrouwen) bevorderen, en dat is een schoon, zij het iets té mager ding. Overal zullen vertegenwoordigsters van de politieke partijen gevraagd worden om hun standpunt over bepaalde onderwerpen toe te lichten. Inlichtingen bij de Ned. Ver. voor Vrouwenbelangen, Paramariboplein 18 een te Amsterdam, telefoon 12 05 08.
- U kunt het gemeenschappelijk secretariaat van Pax Christi en Interkerkelijk Beraad inzake Vredesvraagstukken (Celebesstraat 60, Der. Haag, telefoon (070) 65 68 23) eens vragen om de lijst van aldaar uitgegeven literatuur. Voor gespreks-, studie- en werkgroepen die zich met enige vorm van vredespolitiek bezighouden, nuttig materiaal.
- U kunt u abonneren op „Bijeen“ (adm. postbus 33, Deurne, telefoon (04930) 37 00, prijs f 14,- per jaar). Het is nu al halfweg zijn vijfde jaargang, ontstond indertijd uit de samenvoeging van een hele reeks missiebladen. Maar het doet in niets denken aan die zoete geschriftjes die velen onder zich nog van vroeger herinneren. De ondertitel luidt nu: „maandblad over internationale samenwerking, bijzonder op het terrein van missionering, zending en ontwikkelingswerk“. En juist dit laatste onderwerp krijgt erg ruime (en zeer maatschappijkritische) aandacht. Ik ken geen beter blad in deze sektor. Zelf kijk ik er elke maand naar uit.
- U kunt het Southern Africa Committee (van de University Christian Movement, 637 West 125th Street, New York NY 10027) vragen om toezending van „Southern Africa“,

een maandelijks documentatie van 28 blz., in principe gratis, maar men vraagt wel om vrijwillige bijdragen voor druk- en verzendkosten: een verzoek dat u na lezing van de grote kwantiteit relevante informatie niet anders dan beantwoorden kunt.

- U kunt telefoon (020) 12 53 22 bellen. Dat is het nummer van Leon Weeber en Liduina Zumpolle, Eerste Helmersstraat 141 in Amsterdam. Ze werken in Columbia, en zijn nu een half jaar hier om geld in te zamelen voor een zevental vormingsprojecten vóór en dóór Columbiaanse boeren. Hun organisatie wordt door regering en grootgrondbezitters bestreden (het is bv. geen uitzondering dat het leger in een niet volzaam dorp de oogsten vernielt er de huizen in brand steekt). Natuurlijk is er geld nodig (giro 1918108 tny aktie Columbia), maar als dat niet schikt, werk dan mee door plaatselijke akties te organiseren en informatie te verspreiden.

- U kunt het COC, Frederiksplein 14, Amsterdam, steunen. Dat is de Ned. Vereniging tot Integratie van de Homoseksualiteit, en die heeft het moeilijk gekregen. Vroeger had ze flink wat inkomsten uit vrijwel gesloten homofielenbars, maar die „doen“ het niet meer in het COC/nieuwe stijl. Op zich is zo iets natuurlijk erg verheugend, maar het is wel vervelend dat nu de activiteiten toenemen, het daarvoor nodige geld ontbreekt. Daarom solidariteit door lid te worden, en mee te doen in werk- en gespreksgroepen. Of door donateur te worden. Enfin, vraagt u maar eens inlichtingen.

- U kunt bij het Angola Comité, (da Costastraat 88, Amsterdam, telefoon 18 35 98, giro 600657) voor f 0,50 de brosjure kopen met het bezwaarschrift aan de Internationale Arbeidsorganisatie te Genève betreffende het rapport van Pierre Juvigny over de toepassing van de Conventie over de Afschaffing van Dwangarbeid door Portugal. Zéer to the point. Met een geheime nota van de Portugese directeur van het Arbeidsinstituut in Angola. Zéer onthullend. Misschien zegt u nu: „Angola? Alwéér? Houdt dat nóóit op?“ Dit laatste zeggen de Angolese dwangarbeiders ook steeds. Vaker dan u...

Oproep tot twee werkgroepen: - volkshuisvesting - buitenlandse werknemers

In Amsterdam heeft in april een manifestatie „Pijp in, pijp uit“ plaatsgevonden. Het betrof hier de oude wijk „de Pijp“, die naar de mening van veel bewoners de dupe wordt van de slechte bouwen restauratiepolitiek der stedelijke overheid. Het PPR-aktiesentrum heeft hieraan een bijdrage geleverd door in een rapport „De huisbaas zijn brood is de buurt zijn dood“ een idee aan de hand te doen voor een oplossing van de woningnood. Een vlot leesbaar stuk waarin uiteengezet wordt waarom er nog steeds een tekort is aan woningen, waarom investeerders zo'n hoge rente vragen, waarom de huren van nieuwbouw zo hoog zijn, enzovoort. Het pleidooi eindigt met een zevental voorstellen tot maatregelen die ertoe moeten leiden dat ieder gezin — ongeacht het inkomen — zal kunnen wonen in het huis dat het nodig heeft.

Dit pamflet werd besproken in de vergadering van de Grote Fractie op 27 mei. Terecht stelde men daar dat er aan het onderwerp meer haken en ogen zaten dan in dit populaire stuk bleken. (Maar het stuk — van vijf bladzijden — was dan ook alleen bedoeld geweest om de gewone man duidelijk te maken hoe er met hem gesold werd). In de discussie kwamen ook al dadelijk zaken naar voren die grondige studie vereisen: de nota Udink natuurlijk, maar ook de rol van woningbouwverenigingen, het bouwen op onleefbare plaatsen, de aan- en verkooprijzen van makelaars, en zo meer.

Er werd besloten een werkgroep volkshuisvesting te starten. Staande de vergadering meldden zich al enige leden aan. De groep kan echter veel méér actieve medewerkers gebruiken. Ziet u zichzelf als zodanig, geef u dan op aan het partijburo.

Tot de andere werkgroep — die voor buitenlandse werknemers — werd eveneens het initiatief genomen in de Grote Fractie, toen daarin de te Utrecht gevormde Migrantenraad ter sprake kwam. Over die Migrantenraad in ons volgende nummer een artikel, of eigenlijk meer een bespreking van een uitvoerige documentatiemap die naar aanleiding van de Utrechtse ervaringen is uitgegeven. Maar uiteraard kan men zich, ook zonder die informatie af te wachten, al op het partijburo aanmelden voor ook deze werkgroep.

KALENDER

24 juni: vergadering Grote Fractie met o.m. behandeling van een nota „Doelstellingen van het onderwijs“; adres Plomporetengracht 19, Utrecht; aanvang 10.00 uur.

28 juni: televisie-uitzending PPR. 26 augustus: vergadering kerngroep.

2 september: vergadering Grote Fractie.

16 september: studiekonferentie over Het Leger en de Vrede.

Elke dinsdagavond bestuursvergadering om 19.30 uur in de Kargadoor, Oude Gracht 36, Utrecht. Elke woensdagmiddag tussen 12.30 en 13.30 koördinatiegroep bereikbaar op het partijburo (nieuw adres!). Elke maand op de derde maandag vergadering van de onderwijscommissie.

Elke maand op de eerste woensdag vergadering van de commissie vredespolitiek.

N.B. In de vakantieperiode gaan niet alle periodieke vergaderingen zonder onderbreking door. Wil men er dus een bijwonen, dan eerst even informatie inwinnen op het partijburo!

Verzoek op de valreep

Op 6 september worden in Alkmaar gemeenteraadsverkiezingen gehouden. De PPR gaat daar — na onderhandelingen met een veel breder scala van partijen — samen met de PSP. Lijsttrekker het PPR-lid.

Aan de uitslagen van zo'n op zich staande verkiezing wordt in de publiciteit altijd bijzondere aandacht gegeven.

Wie daarom het aksiesentrum Alkmaar wil steunen in zijn verkiezingscampagne, kan dat doen met storting van een bijdrage op postgiro 45 54 75 van P. J. H. Seybel, Iepenlaan 6, Alkmaar, met vermelding „verkiezingsfonds“.

Aanbevolen!

KRAANT

MAANDBLAD VAN DE PPR

SEPTEMBER 1972 (35)

29 november verkiezingen

De crisis van het „voortgezette” demissionaire kabinet Biesheuvel heeft de top van onze partij de laatste maanden wel druk bezig gehouden.

Na het ter perse gaan van het vorige nummer van onze krant is er heel wat gebeurd. De eerst door DS'70 geuite grieven over de hun ministeries opgelegde bezuinigingen, werden slechts een aanleiding genoemd tot de breuk, en zeilden als zodanig langzaam naar de achtergrond. De ware reden, de wens van DS'70 om tot een harde loon- en prijspolitiek te komen, en het ongenoegen van deze partij over de pogingen van minister Boersma om door overleg een sociaal kontrakt te bewerkstelligen, kwam levensgroot het zicht op die achtergrond afsluiten.

Wat er daarna zoal gebeurde gaan we niet meer oprakelen.

Alleen de konsekwenties ervan voor onze partij.

Reeds vóórdat vaststond dat er vervroegde verkiezingen zouden komen (van de lijmpogingen werd niet veel verwacht — al weet je bij deze regeringspartijen kennelijk nooit in welke vreemde bochten ze zich kunnen wringen om hun macht nog wat te rekken!) werd door het bestuur en door het overlegorgaan al druk vergaerd over de diverse mogelijkheden.

SAMENWERKING VAN DE DRIE

Als er vervroegde verkiezingen zouden komen, hoe zou men die dan ingaan?

Een lijst van de progressieve drie? Een lijstverbinding? Een gezamenlijk programma? Of een gezamenlijk minimumprogramma, waarnaast elke partij nog zijn eigen verkiezingsprogramma zou hebben dan wel een aantal punten zou noemen om haar eigen identiteit tegenover de kiezers duidelijker te profileren?

Het op één lijst uitkomen van drie partijen vergt langdurige en nauwgezette onderhandelingen.

Als je die forceert, wreekt zich dat later toch. Maar de beschikbare tijd was kort. (Tenslotte is de datum van de verkiezingen dan wel 29 november geworden, maar een tijdlang zijn als mogelijke data ook 22 en zelfs 3 november genoemd!) Bovendien kampte de PvdA met reglementaire hindernissen.

Het draaide dus uit op drie lijsten, maar men wenste wel zo nauw mogelijk samen te werken, en daarvoor ook een programma naar voren te brengen van punten waarvoor men zich met verende krachten wilde inzetten. De basis voor dat gezamenlijk programma lag er in grote trekken al, want de drie partijen hebben samen gewerkt aan het project Samen-Over-Leven, en eerder aan het zogenaamde rapport Mansholt, terwijl er ook nog een gezamenlijke verkenningkommissie aan het werk is.

ONDERHANDELEN MET ANDEREN?

Een ander onderwerp van (tijd-rovende) besprekingen was de vraag of de progressieve drie met andere partijen zouden moeten praten. Want dat we niet een zodanige vooruitgang zouden boeken dat we de absolute meerderheid in de Kamer zouden krijgen, mocht wel als vaststaand worden aangenomen. Maar praten met welke partijen? Voor wat de Christen-Demokraten betrof: alleen met de KVP, of ook met de ARP, wanneer althans niet de eis gesteld werd dat met alle drie tegelijk moest worden gepraat? En praten onder welke voorwaar-

den? Alleen vóór de verkiezingen? Hoe dan te reageren op de suggesties die hier en daar uit de kringen van PvdA en D'66 opdoeken, dat eventueel ook nog wel ná de verkiezingen afspraken konden worden gemaakt?

Over deze problemen elders in dit nummer een beschouwing.

KANDIDATENLIJSTEN SAMENSTELLEN

Vervolgens eisten de samen te stellen kandidatenlijsten de aandacht. Het bestuur móest daarover wel zijn gedachten laten gaan, omdat de tijd die ons van de verkiezingen scheidde, in elk geval heel kort zou zijn. (Kandidatenlijsten dienen minimaal 43 dagen voor de verkiezingsdatum officieel te zijn ingeleverd.)

Als we de procedure volgen die vorig jaar gold, komen we vast en zeker in de knoop. Gelukkig kent het reglement een artikel met betrekking tot „niet voorziene situaties”. Op grond daarvan doet het bestuur een beroep op de partij om akkoord te gaan met een sneller te realiseren gang van zaken, namelijk de volgende:

Ieder PPR-lid kan zich kandidaat laten stellen of kan kandidaat gesteld worden op de reglementaire vereiste wijze: met de handtekeningen van tenminste tien partijleden, plus met een eigen bewilliging. Deze kandidatuur moest uiterlijk op 7 september het partijbureau hebben bereikt.

Het was dus kort dag, maar force majeure geldt onder deze omstandigheden nu eenmaal voor iedereen.

Men doet er goed aan om bij de kandidatuur een korte opsomming van ter zake doende personalia te voegen.

Het bestuur adviseert voorts om niet meer in elke kieskring met een eigen lijst te komen. Voor de eerste tien plaatsen zou het overal dezelfde kandidaten willen zien, in overal dezelfde volgorde. Men vermijdt dan een groot aantal op zeer korte termijn te houden regionale vergaderingen, men vermijdt ook allerlei verwarrende konsekwenties, men schept naar buiten een helder beeld, en wat vooral zwaar moet wegen: men

kan een echt team vormen, van lieden die elkaar met hun vaardigheden en specialiteiten kunnen aanvullen, hetgeen de fractie een maximale kracht geeft.

Op de overige tien (onverkiezsbare) plaatsen zou men ook niet in elke kieskring moeten streven naar tien namen uit de eigen regio.

Toen het bestuur informatie en adviezen inwon over de beste te volgen weg, kreeg het vrij frekwent de raad om aan te sturen op één lijst voor het gehele land. Dit echter ging het bestuur iets te ver. Enerzijds voelde het er niets voor, de brede medezeggenschap van de leden, die de voorbereidingen tot de vorige verkiezingen kenmerkte, tot het uiterste minimum te beperken. Anderzijds hoopt het dat ook op onverkiezsbare plaatsen personen zullen komen van zodanige regionale importantie dat hun namen, hetzij mét hetzij zonder voorkeurstemmen, tot een gunstiger stemuitslag kunnen bijdragen.

Alleen reeds deze motivering wijst erop dat er thans 'n grotere ernst in de kandidaatstellingen verwacht wordt dan er vorig jaar hier en daar nog wel eens te bespeuren viel. Toen werd er soms door aksiesentra gevochten om iemand uit hun gelederen op een niet verkiezsbare plaats te krijgen. En achteraf vraagt men zich af: waarom eigenlijk?! Het aantal lieden dat toen zo nodig op een der lijsten moest, geen enkele stem oogstte (maar er ook zelfs in de eigen plaats geen vinger voor had uitgestoken!) en dat daarna niets meer van zich liet horen, ook binnen de eigen partij niet, is helaas niet gering...!

Vandaag staan we er wel iets anders voor. Gelegenheidskandidaten van bovengeschetst kaliber zijn we in de crisis die de partij heeft doorgemaakt, kwijtgeraakt. Kandidaten weten nu beter wat ze aan de partij hebben, en de partij weet beter wat ze aan veel kandidaten heeft. De partij is geestelijk een stuk gegroeid, men zal zich ditmaal waarschijnlijk een kritische beperking opleggen, zich realiseren dat een kandidatuur ook een naar maanden volledige persoonlijke inzet eist al staat men op een onverkiezsbare plaats. Een afzonderlijke lijst in elke kieskring, met eigen mensen achter de nummers 11 tot en met 20, zal wel niet meer zo nodig zijn. Zo er niet één lijst voor het hele land mogelijk is, dan mag toch verwacht worden dat men met vier of maximaal vijf lijsten kan volstaan waarop de nummers 1 tot en met 10 gelijk zijn, en de nummers 11 tot en met 20 regionale verschillen vertonen. Dan is er, ten opzichte van de toch wel iets te grote diversiteit van de vorige kandidatenlijsten, al heel wat gewonnen. Terwijl de inspraak der partijleden toch geen geweld is aangedaan.

Inmiddels heeft het bestuur zich al gericht tot de provinciale besturen en kontaktpersonen met het verzoek om suggesties. Eenzelfde verzoek is natuurlijk gedaan aan andere topfunctionarissen uit de partij: leden van de huidige fracties, vertegenwoordigers in het overlegorgaan, enzovoort. Uiteraard wordt ook met de kerngroep overleg gepleegd over het aan de partij uit te brengen advies.

Bas de Gaaij Fortman lijstaanvoerder

Het bestuur stelt voor om ons Tweede Kamer-lid Bas de Gaaij Fortman aan te wijzen als lijst-aanvoerder. Het heeft zulks meegedeeld aan de kerngroep die het advies voor de leden moet opstellen.

Een introductie behoeft Bas wel niet meer. Een jaar lang heeft hij de PPR in de Kamer vertegen-

woordigd, bijna die hele periode alléén, omdat Jacques Aarden ziek was, en hij heeft er zich geducht geweerd, niet slechts in de debatten, maar ook door het stellen van ter zake doende vragen.

Hij was overigens beslist geen man die de politiek alleen van achter zijn bureau en vanaf zijn plaats in de vergaderzaal bedreef. Zijn bezoeken aan Nieuwersluis en Hohné, zijn reis naar de West (geén te deklarereren dienstreis, en juist dat stelde hem ginds in het middelpunt van de belangstelling!) om zich ter plaatse persoonlijk op de hoogte te stellen, en nog pas zijn „vakantie-job” op de twijnerij van de Enka... zulke initiatieven bewijzen dat hij van de problemen kennis wil nemen op een meer directe manier dan uit rapporten alleen.

Mede daaraan zonder enige twijfel zal hij het te danken hebben dat hij reeds na minder dan één jaar parlementair werk bij opinie-onderzoeken door 7% van de ondervraagden werd aangewezen als een politicus in wie men vertrouwen wilde stellen.

Zulk een score is een prestatie. Van dozingen Kamerleden die al veel langer als zodanig werkzaam zijn weet niemand ook maar de naam...

HAAST MAKEN MET EEN VERKIEZINGSFONDS!

De verkiezingen van 1971 hebben onze partij f 20.100,— gekost. Voor 1972 stond er f 10.000,— op de begroting. Maar die begroting was al gereed vóór de regeringscrisis. Eigenlijk waren die tien mille bedoeld als de eerste fase in het opbouwen van een reserve voor 1975. Het is duidelijk dat we op korte termijn over meer geld moeten kunnen beschikken voor de verkiezingscampagne. Lijst over véél meer geld. Geld dat met het grootst mogelijke overleg en met de scherpst mogelijke efficiency gebruikt moet gaan worden. Waarvan geen gulden over de balk mag.

De PPR is niet de enige partij die financieel omhoog zit. Van een krap budget hebben ook andere partijen last, en niet zo'n klein beetje! Toch spreekt men daar van te besteden sommen die veelvouden zijn van het bedrag waarmee de PPR vorig jaar gewerkt heeft.

— De ARP denkt f 280.000,— nodig te hebben; de helft daarvan zou ze nog van haar leden moeten losbranden.

— De KVP hoopt het deze keer te kunnen klaren met f 250.000,—. Dat zou dan de helft zijn van wat ze voor de vorige campagne besteedde, want daar werd een half miljoen tegen aan gesmeten. (Opgave voor grage rekkenaars: hoeveel geeft de KVP toe op elke zetel die ze verliest?) Dat kwart miljoen moet overigens nog door de leden als ekstra bijdrage worden opgebracht...

— De CHU gaat, net als de vorige keer f 150.000,— besteden. (Daar zal dan wel weer een nieuw pruikje voor Udink in zitten).

— DS'70 gaf vorig jaar f 100.000,— uit. Deze partij hoopt ditmaal met iets minder uit te komen, want het image, dat vorig jaar nog helemaal moest worden opgebouwd, is nu al wat scherper getekend. (Volgens de Nipo-onderzoeken is het vertrouwen in Drees jr. in deze periode gezakt van 31 naar 15%).

— De VVD tenslotte weet nog niet hoeveel ze besteden zal, en trouwens ook niet zo best of ze het zo makkelijk van haar leden zal loskrijgen, want ze heeft pas een financiële aktie achter de rug om een nieuw partijbureau van een kwart miljoen te financieren...

Vergeleken met de partijen welke beleid we bestrijden zijn we dus een heel klein klubje. We zullen stevig in de beurs moeten tasten om een beetje partij te kunnen geven. En om in de Kamer een stuk groter te worden.

Daarom de dringende oproep om bijdragen onder het motto „verkiezingen” op postgiro 15 75 600 ten name van penningmeester PPR te Amsterdam !!!

Stuur wat u missen kunt! Nu, meteen!

Geloof maar gerust dat onze tegenstanders het ook doen (op hún gironummers)!

Bespiegelingen bij een enquête

Bij de vorige Kamerverkiezingen behaalde de PPR 1,8% van de stemmen. Twee zetels. In feite kwam ze maar een dikke 700 stemmen tekort voor een derde zetel.

Deze keer zal, als de voortekenen niet bedriegen, de uitslag er gunstiger uitzien. In een Nipo-enquête, gehouden op 1 augustus voor Elseviers Magazine, komt onze partij op een volle 3%, goed voor ruim vier zetels dus.

Het Nipo noteert daarbij wel dat rekening moet worden gehouden met een onzekerheidsmarge van 2,5%, want op de enquêtedag wist een ruim aantal ondervraagden (bijna 30%) nog niet op welke partij ze zouden hebben gestemd als er op dat moment verkiezingen waren geweest. (Pessimisten vrezen dan voor die vierde zetel; optimisten rekenen uit dat er wel eens zes of zelfs zeven zetels in zouden kunnen zitten.)

In elk geval: winst zit er in. Niet alleen voor de PPR, maar ook voor de progressieve drie. Weliswaar zou D'66 naar verwachting iets dalen (van 6,8 naar 6,5%), maar de PvdA, toch al de grootste partij, zou een flinke winst boeken: van 24,7 naar 29%. Tegenwoordig zou de progressieve drie van 33,3 op 38,5% komen.

De tweede partij, de KVP, zou van 21,9 naar 17,5% tuimelen. De verliezen bij ARP en CHU zijn naar verwachting veel geringer, maar samen zouden de Christen-Democraten toch van 36,8 zakken naar 31,5%. De afkalking van de

konfessionele politiek gaat dus gestaag voort.

Het behoeft geen betoog dat in het verlies van met name de KVP een stevig brok winst voor de PPR kan zitten. De oprichting van onze partij mag dan niet tot resultaat gehad hebben dat de katholieke arbeiders en masse overgingen, ze heeft er toch sterk toe bijgedragen dat bij steeds meer KVP-kiezers een denkproces op gang kwam dat hen ertoe bracht progressief te gaan stemmen. En dat betekent: niet meer op de KVP, al gaf die zelf steeds hoog op van haar progressief program.

De PPR zelf heeft bij die ontwikkeling niet veel zijde gesponnen. Haar overtuigende samenwerking met twee andere progressieve partijen die allebei meer zetels hadden, zorgde voor een beslist onbedoeld effect: namelijk dat nogal wat kiezers langs de PPR heen doorstroonden naar de grootste partij in deze konfessionele-land. In de overwegingen die daartoe leidden, speelde de gedachte aan die ene grote PVP die komen zou, waarschijnlijk een iets té grote rol; daaraan denkend stemt men licht op de progressieve partij die bijna driemaal zo groot is als haar beide partners samen.

Toch zagen die doorstomers wel over het hoofd dat die ene partij nog geen feit was, dat derhalve — zoals dat ook nu het geval is — elk der drie partijen met een eigen lijst uitkwam, en dat elk der drie partijen uiteraard zijn beste kandidaten bovenaan in die lijst had geplaatst. Zo beschouwd is het nog maar de vraag of dat doorstomen wel zo verstandig was, en of men er niet beter aan gedaan had te proberen méér topkandidaten van de PPR de Kamer in te krijgen. Het aantal stemmen waarmee de progressieve politiek ondersteund wordt zou gelijk gebleven zijn. Maar wellicht was de steun aan een progressief beleid er kwalitatief op vooruitgegaan, was het

gepousseerd met een groter intensiteit. Met méér topfiguren van de PPR in de Kamer had men méér initiatieven mogen verwachten, méér reacties op zaken die nu door tijdgebrek van een té kleine fraksie onbehandeld moesten blijven, enzovoort. Het heeft onmiskenbaar voordelen om in een grote samenwerking juist de kleinste partij kansen te bieden. In het algemeen valt van haar voorhoede méér te verwachten dan van de achterhoede van een grote partij.

Behalve onder progressief geworden KVP- en ARP-leden moet de PPR winst zoeken onder de nieuwe kiezers, naar schatting één-en-een-kwart miljoen jongeren, waarvan wel een deel niet zal gaan stemmen, en ook een deel min of meer klakkeloos de keuze van de ouders zal aanhangen, maar waaronder er toch ook heel veel zijn die de maatschappij krities bezien, actief aan structuurveranderingen willen werken, en daarvoor de progressieve politiek zullen steunen. De duidelijke stellingname van de PPR in zaken van oorlog en vrede, onze solidariteit met armen en onderdrukten hier en in de hele wereld, ons radicalisme dat compromissen en gemarsjandeer afwijst, ons streven naar eerlijkheid en openheid in de politiek, zullen velen van hen aanspreken.

Deze groep verdient de grootst mogelijke aandacht. Ze is veel en veel belangrijker dan de stemmen die ze voor de komende zittingsperiode van de Kamer leveren kan. Ze heeft de toekomst, ze is de toekomst.

Het Nipo/Elsevier-onderzoek geeft heel wat meer hoop dan de polls vóór de vorige verkiezingen deden. En tóén bleek er zelfs bij elk nieuw onderzoek weer een greintje van het toch al lage stemmenpercentage afgeknabbeld te zijn. Laten we nu maar eens proberen het te doen stijgen. Dat kan best. Het is net zo vaak vloed als eb. Hfn.

VERKIEZINGS-KAMPAGNE

Voor de verkiezingskampagne is een aantal leden van bestuur en 2e échelon (plaatsvervangende bestuursleden) enige malen bijeen geweest om te bezien hoe een en ander te organiseren zou zijn.

Voorts zijn kamerleden en enige kandidaten tezamen met publiciteitsmensen uit en van buiten het bestuur aan het brainstormen geweest over inhoudelijke aspecten van de campagne.

Enige hoofdpunten uit de nog niet tot in finesses uitgewerkte plannen kunnen reeds worden mededeeld.

De maand september wordt gezien als een voornamelijk interne mobilisatiemaand om medewerkers te verwerven, en om ze te instrueren en te prepareren.

Op 9 september komt de kerngroep bijeen. Die zal zich uitspreken over het voorgestelde verkiezingsprogramma, over de kandidatenlijst, en ook over de verkiezingskampagne. Op die bijeenkomst wordt dus ook het kader uit provincies en grote steden verwacht.

Een week daarna, op 16 september, hebben er in vijf plaatsen gelijktijdig regionale bijeenkomsten plaats (zie kalender). Het bestuur, en de top van de kandidatenlijst, zullen zich over deze vijf plaatsen verdelen. Daar worden de provinciale en plaatselijke besturen (weer) verwacht, plus de aktieleders, en zo veel mogelijk leden die zich op de een of andere wijze actief voor de verkiezingen willen inzetten. Op die regionale bijeenkomsten wordt vooral de verkiezingskampagne besproken, zal ook het werkboek worden aangeboden, en komt ook het verkiezingsprogramma ter sprake. Maar dit laatste uiteraard alleen ter oriëntatie en informatie, want deze regionale bijeenkomsten hebben geen rechtspersoonlijkheid, en het verkiezingsprogramma wordt pas twee weken later door het partijcongres vastgesteld).

Het ledencongres van 30 september kan dan de mobilisatiemaand afsluiten en de start betekenen van de grote verkiezingskampagne naar buiten.

Die verkiezingskampagne zal zich vooral moeten richten op groepen die een speciale affiniteit met ons partijprogramma hebben. Niet een propaganda-aktie in het wilde weg, waarbij bovendien massa's duur voorlichtingsmateriaal moeten worden gependeld aan lieden waarvan er veel naar alle waarschijnlijkheid niet aangeboden drukwerk niet eens bekijken. Liever gerichte akties, naar groepen die men wijzen kan op bepaalde, ook voor hen relevante punten uit ons partij- en verkiezingsprogramma, en ook op de opstelling van onze partij in het recente verleden. Want laten we wel wezen: feiten zijn vóór de kiezer van groter waarde dan beloften.

Dit laatste brengt ons op het dilemma: moeten we vooral aandacht vragen voor het verkiezingsprogramma óf sterker voor hen die het gaan uitvoeren? Bij deze vervroegde verkiezingen is het antwoord gemakkelijker dan onder normale omstandigheden. De tijd is te kort om een werkelijk diepgaande discussie op gang te brengen over programmapunten. Preferabel is daarom de presentatie van de lijsttrekker (die geen eerste introductie meer behoeft) en van de verkiesbare kandidaten die met hem het PPR-werkteam in de Kamer gaan vormen.

De top van de kandidatenlijst zal zich voor de campagne twee maanden lang intensief moeten inzetten. Ook van de andere kandidaten echter wordt een sterke inzet verlangd. We denken overigens niet aan hele reeksen spreekbeurten op de geijkte verkiezingsbijeenkomsten zoals die sinds jaar en dag gehouden worden, ergens in een kafeezaal, voor een handjevol mensen dat toch eigenlijk al voor de PPR gekozen heeft, met misschien nog een paar diskussianten die gekomen zijn om voor een andere partij reclame te maken. Op die regionale bijeenkomsten zullen alternatieven worden voorgesteld.

Er zal een boel te doen zijn, en we hebben dan ook de aktieve medewerking van zoveel mogelijk leden nodig. En ook van mensen buiten de partij, die hun sympathie met ons streven daadwerkelijk willen bewijzen.

De campagneleiding berust bij Michel van Hulst en — voornamelijk voor het organisatorische deel — Hans van Welsenis. Het centrale adres voor alles wat de campagne betreft is het partijburo, waar Eeltje Talstra zorgt voor de coördinatie.

Samen-Over-Leven is gestart

Hoe is het mogelijk, dat nu juist in de tijd van voorbereidingen en verkiezingskampanje de partijen gestart zijn met dit op grote schaal georganiseerde project?

Zoals u allemaal wel weet, is in het voorjaar het advies van de commissie van zes (kommissie Mansholt) verschenen. Een rapport waarvan iedereen vindt, dat het te belangrijk is om het in de la te laten liggen. Maar het denkwerk moet zich niet in kleine groepjes deskundigen afspeelen. Alléén redden zij, redden wij, het nooit. Daarom is het noodzakelijk dat grote groepen mensen zich met die problemen en het zoeken naar oplossingen bezig gaan houden. Daarom hebben de drie samenwerkende progressieve partijen een commissie gevraagd een brede discussie te organiseren en te begeleiden met zoveel mogelijk mensen, die dezelfde zorgen hebben. De commissie acht het van groot belang, dat ook groepen mensen en individuen van buiten de politieke partijen zich met deze discussie gaan bezighouden. Mede daarom heeft zij het NIVON gevraagd de organisatie van dit discussieproject te verzorgen.

Daarna is de hele organisatie van het project gestart. De partijkrant van juni heeft ons al verteld dat de wereldklok vijf voor twaalf aanwijst. Veel maatschappelijke en kulturele organisaties is gevraagd medewerking aan dit project te verlenen. Tientallen organisaties hebben inmiddels belangstelling getoond. Eerst toen kwam het bericht van de „Haagse Komedité" en wisten wij, dat ons in november verkiezingen stonden te wachten. Natuurlijk is het ook in het overlegorgaan van de PvdA, D'66 en PPR bekend, dat hiervoor op het kader van de partijen een beroep wordt gedaan.

Ondanks deze bezwaren zijn wij toch van mening dat dit project te belangrijk is, om er mee te stoppen. Wel heeft de begeleidingscommissie van het project nu besloten, dat de duur is verlengd tot 1 maart. Dat betekent, dat u ook in de loop van december of januari nog kunt inhaken. Anderzijds zijn er al zoveel niet politiek gebonden mensen ingeschakeld, dat wij die nu onmogelijk kunnen vragen er mee te stoppen. Van alle kanten bereiken ons nu van plaatselijke verenigingen, vakbondsafdelingen, verenigingen van huisvrouwen, NIVON-afdelingen en milieugroepen, reacties, dat men graag wil inhaken op dit project. Een unieke kans om de discussiebewustwording en mentaliteitsbeïnvloeding op lange termijn te stimuleren.

En... eh... zelfs op korte termijn is persoonlijke benadering ook via dit project nog altijd het meest zinvol.

Informatie over de organisatie en discussiemateriaal kunnen aangevraagd worden bij het NIVON, P. C. Hooftstraat 163, Postbus 6207 Amsterdam, telefoon 38 77 31, postgiro 266400.

Ondergetekende,

naam:

straat:

woonplaats:

meldt zich aan voor deelname aan het ledencongres te Wageningen op 30 september a.s., en wenst de kongresstukken te ontvangen.

handtekening:

VERKIEZINGS-PROGRAMMA

Er is voor de komende verkiezingen koortsachtig gewerkt op verschillende nivo's. Onder meer hebben een aantal werk- en studiegroepen, deels reeds bestaande en regelmatig vergaderende groepen (vredespolitiek, onderwijs, milieubeleid), al dan niet voor deze gelegenheid uitgebreid met andere deskundigen, deels ook groepen ad hoc, zich gebogen over het verkiezingsprogramma.

Er komt weliswaar een gemeenschappelijk programma van PvdA, D'66 en PPR, evenals in 1971, maar dat is een minimumprogramma. In grote trekken gelijk aan dat van vorig jaar, maar natuurlijk wel wat bijgesteld. De ervaringen van het voorbije jaar gaven er aanleiding toe om hier en daar wat verder te gaan, wat uitvoeriger te worden, of akcenten te verschuiven.

Maar wie uit een radio-interview van de PvdA-voorzitter of anderszins begrepen mocht hebben dat er naast dit gezamenlijk programma niets meer zou komen van de afzonderlijke samenwerkende partijen, heeft een verkeerde indruk gekregen. Daarover was in het overlegorgaan geen enkele afspraak gemaakt. En de PPR althans had er behoefte aan om naast dit minimum-programma een aantal zaken te stellen die voor haar van wezenlijke betekenis zijn.

Strikt genomen zou daarvoor het verkiezingsprogramma 1971-1975 genomen kunnen worden zoals dat door een ledencongres op 30 januari 1971 is vastgesteld. Er hebben echter sindsdien ontwikkelingen plaatsgegrepen die ook hier een bijzetten gewenst maken. De noodzaak om het sociaal-economies systeem te veranderen, die henleit wordt in het strategiestuk „Nu is het meest radikale nog niet goed genoeg", zou in het nieuwe verkiezingsprogramma een sterker nadruk behoeven. Een konsekwentie daarvan is dat ook de spanning tussen enerzijds de grootst mogelijke persoonlijke vrijheid en zelfontplooiing en anderzijds een zo groot mogelijke betrokkenheid op elkaar en verantwoordelijkheid voor elkaar in onze voorstellen dient uit te komen. Fundamentele zaken dus die geen haastwerk toestaan.

Als de laatste konij voor deze krant naar de drukker gaat, is de eindredactie dan ook nog niet met haar tekstvoorstel gereed. Het zal zo spoedig mogelijk aan de partijleden worden voorgedragen. In ieder geval zullen zij die voor het kongres van 30 september inschrijven, het programma tijdig ter bestudering krijgen toegezonden.

KRANT Radikalen

Uitgave van de Stichting Radikalenkrant

Savelsbos 19 - Amsterdam

directie: J. Blom, J. Heytel, Sam Mol.

redactie: Lou Hoefnagels (hoofdred.), Frans Schuite, Frans Vocking.

redactie-adres: Lou Hoefnagels, Emilie Knappertstraat 10 twee, Amsterdam 18. Telefoon (020) 15 03 11.

abonnement: f 6.— per jaar.

advertenties en abonnementen: Savelsbos 19, Amsterdam-Nrd. Giro 1810200 van de Stichting Radikalenkrant te Amsterdam.

advertentietarieven worden op aanvraag toegezonden.

Buro Politieke Partij Radikalen: Bloemstraat 59, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42

Voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600, te Amsterdam.

Praten met KVP?

MAAR WANNEER EN WAAROVER?

Ook als de progressieve drie een flinke winst maken — en die zit er volgens de opiniepeilingen wel in — zullen ze toch niet een absolute meerderheid in de Kamer behalen. Ook met steun van PSP en CPN zal die waarschijnlijk niet bereikt worden.

Er wordt daarom, in op regeren beluste kringen van de PvdA gedacht aan onderhandelingen met de tweede grote partij, de KVP. Een gedachte die ondersteund wordt door het NKV. De KVP wil wel. Ze heeft al laten weten dat ze in oktober het gesprek wil openen.

Hoe dienen we daar als Radikalen tegenover te staan?

INDIEN AFSPRAKEN, DAN VOORAF

We hebben altijd beleden dat de kiezer op verkiezingsdag moet weten waaraan hij toe is. Hij moet niet meer stemmen voor een partij, maar moet zich kunnen uitspreken voor het beleid dat een partij belooft te voeren. Dat beleid moet hij dus kennen. En dit eist afspraken vóór de verkiezingen.

Overeenkomsten ná de verkiezingen wijst de PPR definitief af. Zij kan en wil niet lijnrecht ingaan tegen de politieke opstelling die ze altijd heeft gehad. We zouden daarmee de geloofwaardigheid van onze partij immers totaal ondermijnen. En voor een nieuwe politiek is geloofwaardigheid een der eerste vereisten. Niet praten dus ná de verkiezingen. Ook niet wanneer het er door tijdnood of trekkerij vóór de verkiezingen niet meer van zou kunnen komen.

DE HISTORIE GEEFT ONS HARDE EISEN IN

Maar gesprekken zullen ook vóór de verkiezingen op enorme moeilijkheden stoten die, opeengestapeld, wel eens een onoverkomelijke hindernis zouden kunnen blijken.

De eisen die van progressieve zijde gesteld moeten worden kunnen namelijk niet anders dan nagenoeg ultimatief zijn. Het is nu eenmaal zo dat de KVP in de voorbije jaren zonder enige schroom van het ene bed in het andere gewipt is. Ze wilde steeds koste wat het kost aan de regering deelnemen („wij hebben altijd bewezen regeringsverantwoordelijkheid niet te schuwen”, zegt ze ingetogen van zichzelf), en verkocht zich daarvoor aan de meestbiedende. Momenteel is dat de VVD, die zij bijstaat om vóór 29 november nog gauw een aantal anti-progressieve maatregelen door te drukken. Hetgeen voor haar gevoelen geen belemmering behoeft te zijn om na de verkiezingen weer in het progressieve ledikant te duiken. Waar men dan waarschijnlijk de trouwbeloften waarmee ze in het verleden naar links zowel als naar rechts gestroomd heeft, weer mag aanhoren.

Kortom, het verleden van de KVP geeft alle reden tot zeer harde eisen. Zó harde dat alleen een geheel andere KVP ze kan inwilligen. De vrijblijvendheid van de huidige KVP, haar voortdurende kansberekeningen „bij de volgende verkiezingen is alles weer open”, haar lonken naar wie het meest voor haar over heeft, haar eeuwige gemarchandeer met de stemmen die ze in goed vertrouwen gekregen heeft en die ze beschouwt als evenzovele vrijbrieven voor elke demarctie die haar het best uitkomt... we moeten dat niet honoreren met geschenken of met toegewendheid. We moeten niet meer bieden, — de KVP is al zo oud en ze takelt met het jaar af — we moeten eisen. En we kunnen zelfs niet anders.

NIET VOOR VIER JAAR

De allereerste eis voor gesprekken dient te zijn dat de KVP zich vooraf bereid verklaart om haar partij ten behoeve van een nieuwe progressieve politieke formatie van blijvende aard op te heffen. Dat lijkt een exorbitante eis, maar is het niet. De progressieve drie hebben zich daarover zelf ook uitgesproken toen ze hun samenwerking aangingen, en waarom zouden nieuwe partners in deze een uitzonderingspositie mogen innemen, c.q. vrijstelling moeten krijgen van deze toezegging? Het „alles is open” kan bij de KVP na aansluiting bij de progressieve drie nooit meer klinken.

VOLLEDIG OPEN KAART

De PPR mag er niet aan denken geheime onderhandelingen te voeren over regeerakkoorden en dergelijke. Er zal dus de grootst mogelijke openheid moeten worden betracht. De kiezer heeft het recht om ieders opstelling te ken-

nen; alleen op grond daarvan kan hij bepalen wie zijn stem waard zal zijn. Over het verloop van de besprekingen zal de pers dus voortdurend moeten worden ingelicht.

GEEN AFBREUK AAN MINIMUM-PROGRAMMA

In 1971 hebben de progressieve drie de hoofdlijnen van een regeringsprogramma voor de komende vier jaar openbaar gemaakt. Zonder nu dadelijk te eisen dat daarin thans, een jaar later, enige progressie merkbaar moet zijn, het zou toch bijzonder moeilijk verteerbaar blijken voor leden en kiezers indien door onderhandelingen met de KVP dit programma zou worden teruggedraaid. Men kan zich niet progressief noemen en regressief handelen. In feite komt het er dan wel op neer dat de KVP weinig anders gelaten wordt dan ja of nee zeggen tegen het reeds bestaande gezamenlijk programma van de progressieve drie. (Maar over progressieve toevoegingen valt natuurlijk altijd te praten...)

EEN GELOOFWAARDIG GEDRAG, NU REEDS

Tenslotte moeten in de onderhandelingen ook reeds de huidige gedragingen van de KVP meespelen. In een eventuele samenwerking moeten we van haar dezelfde geloofwaardigheid eisen die we zelf nastreven. Ze kan natuurlijk niet, terwijl ze belooft om ná 29 november aan een progressief regeringsbeleid mee te werken, nog gauw even vóór die datum de VVD helpen een aantal deuren dicht te slaan. Aan een algehele gedaanteverandering tussen 28 en 30 november gelooft geen sterveling. Ieder kijkt nu reeds hoe de KVP zich gedraagt. De KVP zou zich dus al progressief moeten opstellen terwijl ze nog met de (andere) conservatieven samenwerkt... Nu, de wijze waarop ze zoniem — haar zogeheten radikalen inkluis — het verzoek van progressieve zijde om de onzalige huurliberalisatie niet vóór de verkiezingen in werking te doen treden, de grond in boorde, toont op overtuigende wijze aan dat geen haar op haar hoofd aan een dergelijke opstelling denkt.

En toch, juist op zulk een gedrag kan een gesprek afspringen, volkomen tijdsverspilling worden. Geen enkele kiezer zal het namelijk begrijpen wanneer er afspraken gemaakt worden voor de tijd ná de verkiezingen, met een partij die tót aan die verkiezingen een geheel andere politiek voeren mag en wil. De kiezer zal ook ons niet meer geloven, ons afvallen. En de KVP er die langzaam aan geneigd raakt om wat progressiever te gaan stemmen, zal toch maar weer in de KVP blijven. Kiezen op de een of op de ander zou lood om oud ijzer worden.

Een coalitie die zulk een indruk op de kiezer maakt moeten we vermijden, tot elke prijs. Als je eerst belooft voor de sambal oelek in het progressieve menu te zullen zorgen, moet je niet met een pan zoutloze aardappelpuree komen aandragen.

ANDERE HINDERNISSEN

Hoe meer ik de te stellen eisen (en het zijn eisen waar wé toch echt niet omheen kunnen zonder onszelf en de hele progressieve politiek in ons land schade te doen!) bekijk, hoe meer ik ervan overtuigd ben dat de KVP er in de verste verte niet aan kan voldoen. En dan heb ik andere eisen, van veel geringer importantie, nog niet eens vermeld. Zo zal een gesprek met de drie konfessionele partijen samen — dus ook met de CHU, die tot nog toe altijd een ongenueanceerde voorkeur voor de VVD heeft uitgesproken — een uitzichtloze onderneming zijn waaraan we helemaal beter niet beginnen kunnen. Maar het alternatief is een scheuring in de pas gekitte Christen-Demokraten. Evenmin zullen we nu al gaan praten over de mensen die actief

aan het beleid moeten gaan meewerken. Ofschoon ook daarover vóór de verkiezingen duidelijkheid zal moeten komen. De KVP laat haar programma's wel altijd door de linkervleugel schrijven, maar vertrouwt ze daarna aan de rechtervleugel ter uitvoering toe. Die uitvoering zou voortaan ook linkse signatuur moeten gaan dragen. Maar het is wel jammer dat in de KVP links

Het aksiesentrum Amsterdam van de PPR doet een beroep op de PSP, D'66, CPN, PPR en PvdA om voor de a.s. verkiezingen met een gezamenlijk progressief regeerakkoord te komen.

Dit houdt in dat de PPR-Amsterdam samenwerking met de konfessionele partijen van de hand wijst. Een progressief regeringsbeleid met deze partijen acht zij, in aanmerking nemend hun gedrag tijdens mogelijk.

PPR-Amsterdam meent dat de periode Biesheuvel, on-een bundeling van de aanwezige progressieve krachten zal leiden tot een meerderheidsregering, die in staat zal zijn fundamentele maatschappelijke veranderingen door te voeren.

zich na enig publiciteitzoekend gesputter altijd toch weer braaf bij rechts neerlegt. Een „nacht van Andriessen” zit er nu al dik in...

Want laten we over samenwerking met een KVP die aan al onze eisen zou voldoen toch maar niet al te optimistisch zijn. In het gunstigste geval komt een krappe meerderheid uit zuiver opportunistische regeergeringe overwegingen tot een akkoord met de progressieve drie. Van de overigen zullen er dan wat uitreden om tot heroprichting van de Rooms Katholieke Staats Partij over te

Mede-christelijk is te smal

De gereformeerde predikant H. Schut uit Utrecht, een van de initiatiefnemers tot de Evangelische Solidariteits Partij, is lid geworden van PPR. In een uitvoerig schrijven aan beide partijen motiveert hij deze overgang.

Hij ziet praktische redenen: de ESP is nooit een politieke partij geworden, alleen een getuigenisgroep die een beetje actie voerde. Maar vooral gelden bij hem de principiële overwegingen. In de oud-konfessionele denklijn van de Christen-Demokraten (KVP-ARP-CHU) kwamen volgens hem de theologische stellingname en de politieke analyse pas ná de politieke partijkeuze, en daarmee kon hij zich niet verenigen.

In de nieuw-konfessionele denklijn van de ESP zag hij een betere volgorde: op de geloofsbeslissing volgde de theologische stellingname (in casu: die van een verplichtende, geëngageerde, bijbels-kritische theologie); daarop de politieke analyse en de politieke ethiek, en op grond van een en ander pas de politieke partijkeuze.

Zijn kritiek op de ARP, die hij twee jaar geleden verlaten heeft, én op de ESP die hij thans verlaat, is dat bij beide de politieke ethiek er een is van het mede-christelijke: prioriteit geven aan politiek samen met andere christenen. De ARP had hiervoor zelfs gekozen nog vóór ze zich in theologische stellingname en politieke analyse had verdiept, en die fout maakte de ESP niet. Maar ze maakte wel een andere.

In de derde denklijn namelijk — die van vele christenen in de PPR — ziet dominee Schut precies dezelfde volgorde als in die van de ESP: er is echter een essentieel verschil: hier geldt niet meer de ethiek van het mede-christelijke, maar die van het mede-menselijke. Dat „eerst-samen-met-andere-christenen” geldt strikt genomen alleen voor de kerk, niet voor de politiek. „Als oud-ARP-man.” schrijft dominee Schut, „had ik moeite, en twee jaar nodig, om (door denken en ervaring heen) de overgang te maken van de ethiek-van-het-mede-christelijke naar een ethiek-van-het-mede-menselijke.” Daarna maakt hij dan nog duidelijk waarom hij speciaal de PPR koos, en niet de PvdA. Hij vindt de PPR de beste vredespartij in Nederland. Voor hem blijkt dat uit het partijprogramma (en wat hij daaruit aanvoert kor-

gaan. Maar er zullen ook heel wat tegenstanders van het akkoord gewoon in de KVP blijven. Om onder het motto „zij die geloven haasten niet” breeduit dwars te gaan liggen. De volle medewerking krijg je toch nooit. En ook in je eigen partijen krijg je tweedracht. Dat geldt niet slechts voor de PPR. Ook in de PvdA en vooral in D'66 bestaat een niet te onderschatten aversie tegen samengaan met de KVP. Het advies van ons Amsterdamse aksiesentrum en van onze provinciale kerngroep Noord-Holland staan niet alleen.

Voorzitter Joosten van ons aksiesentrum in Den Bosch stuurde ons een verslag van een algemene PAK-vergadering aldaar, waaruit een grote huiver blijkt. Ook Krommenie en Zaandam deelden ons mee samenwerking met de konfessionelen resoluut van de hand te wijzen.

WAT DAN?

Dan nog maar niet regeren? De zaak nogmaals aan de konfessionelen overlaten? De kans dat er niet anders op zal zitten lijkt niet uitgesloten. Aantjes heeft in een interview al gesuggereerd dat Biesheuvel best de eerste viool zou kunnen blijven spelen wanneer KVP, ARP en CHU na de verkiezingen alsnog één fractie zouden gaan vormen. Dat zou dan de zoveelste stuiptrekking van de konfessionele politiek zijn. Maar zo ver is het nog niet. Er zijn mogelijkheden ook zonder de meerderheid, te regeren.

Misschien zijn er met de KVP in 1976 onderhandelingen mogelijk, als ze vier jaar lang een progressief minderheidskabinet braaf steunt! Wil ze dat niet, laat haar dan maar verder wegbrokkelen! Duidelijk is in elk geval dat het thans zaak is om zo veel mogelijk mensen te overtuigen van de noodzaak om aan het liberaal-konfessionele bewind een eind te maken. Juist nu, nu de weegschaal op doorslaan staat: progressief stemmen! Of nog liever: PPR progressief! L. HOEFNAGELS

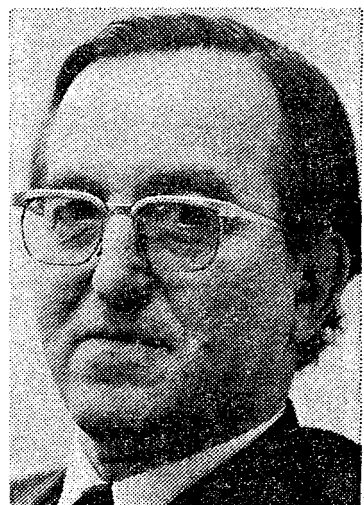
respondeert sterk met wat u in ons artikel „De macht van Europa” kunt lezen), en tevens uit het partijbeleid (invloed op de progressieve partners, daadwerkelijke interventie van de kamerfrakties in legerkwarties, en bereidheid tot regeerverantwoordelijkheid, zulks in onderscheiding van de PSP).

Fotoverhaal Latijns-Amerika

Foto's van Peter Pennarts met teksten van Jan Glisenaar; productie RONT (Reportages over Ontwikkelingslanden), Doeldijk 22, Montfoort Utr., postbus 20, telefoon 03484-1593; uitgave Grifioen, postbus 22, Jutphaas Utr., telefoon 03402-2404; prijs afgehaald f 4,— en franko thuis f 6,75.

Een fantasties boek! Aan de hand van wel bijna 400 foto's worden ons de levensomstandigheden van de gewone mensen in Latijns Amerika getekend op een fascinerende manier. Ik vond het boek bij de post, toen ik 's nachts tegen tweeën doodmoe van een (PPR-)vergadering thuiskwam. Even wilde ik toch wel zien „wat het was”, maar dat „even” is uitgelopen tot half vier, zo pakt dit album je. Het toont de woon- en werksituaties van het stads- en plattelandsproletariaat (circa 90% van de bevolking), de weelde en de armoede, de rol van politiek en kerk en leger, die de rijken steunen (beeldend detail: in het grote Brazilië moet een landarbeider 61 jaar werken om te verdienen wat een grootgrondbezitter in één jaar van één plantage opstrijkt, in Ecuador 165 jaar, en in Guatemala zelfs 399 jaar!), de rol van andere landen die zo veel mogelijk van de bodemschatten wegroven, de lage prijzen dikteren, enzovoort. Er worden een aantal pogingen tot verbeteringen op het punt van gezondheidszorg, onderwijs, beroepsvorming en organisatie weergegeven, en er wordt op gewezen hoe deze „kommunistiese” acties worden onderdrukt. Kortom, het is een boek dat je overtuigt van de noodzaak van ontwikkelingsamenwerking, en dat je motiveert om er ook zelf iets aan te gaan doen. Je kunt er eenvoudig niet meer langs! Dit fotoverhaal is zo eenvoudig mogelijk uitgegeven: 220 bladzijden kwartformaat in een stevig omslag, de foto's in offset (waar-in ze prima overkomen). Het is

Jacques Aarden

na november geen kamerlid meer

Men heeft het uit de pers kunnen vernemen: Jacques Aarden heeft zich niet verkiesbaar gesteld voor de Tweede Kamerfractie van de PPR.

Een besluit dat voor insiders alermintst kwam als een donderslag bij heldere hemel. Kort na het begin van de huidige zittingsperiode werd hij ziek, en het is nog niet lang geleden dat hij van zijn dokter het Kamerwerk weer mocht hervatten. Het was iederen duidelijk dat hij ook toen nog de nodige voorzichtigheid in acht moest nemen.

Jacques vreesde dat het werk in een kleine fractie (want al zal die door de komende verkiezingen wel worden uitgebreid, ze zal toch elk harer leden met een grote hoeveelheid werk opzadelen) hem te veel zou worden... Hij zag dus af van een zetel in de Kamer. We behoeven geen afscheid van hem te nemen. Samen met het bestuur zoekt hij naar een functie die voor hem dragelijk is, en hem voldoening schenken kan. Maar een woord van dank en respect voor wat hij in de voorbije jaren in de Tweede Kamer gedaan heeft, moet toch klinken, Jacques Aarden had de moed zich los te maken van de KVP en zich in het parlement kritiek op te stellen tegenover de politiek der konfessionele partijen. Samen met anderen gaf hij de stoot tot de oprichting van de Politieke Partij Radikalen, maar wees meteen naar een wijder perspectief: één grote progressieve volkspartij waarin deze PPR zou moeten opgaan.

Hij heeft tegenslagen moeten inkasseren. De teruggang naar twee Kamerzetels heeft hem getroffen, dat spreekt vanzelf. En de ontwikkeling naar een grote progressieve concentratie had hij ook liever sneller zien verlopen. (Dat zegt hij trouwens met zo veel woorden in zijn brief aan het bestuur.) Wellicht had hij, wanneer zijn ziekte geen spelbreker was geweest, een versnelling van dat proces kunnen helpen bewerkstelligen. Want Jacques kan heel fel, met grote welsprekendheid en overtuigingskracht opkomen voor de radicale beginselen van onze partij. In vergaderingen over beleidskwarties, die hij na zijn ziekte bijwoonde, is dat overduidelijk gebleken. Daarin viel trouwens ook op dat hij de draad die hij een jaar tevoren had moeten neerleggen, weer best kon opnemen, en dat de ontwikkeling die de partij het laatste jaar had doorgemaakt, hem allesbehalve op een moeilijk in te lopen achterstand had gezet. Daarom twijfelen we er niet aan of Jacques Aarden zal van betekenis blijven voor de PPR. Niet alleen om wat hij vroeger gedaan heeft: om de betoende moed, om zijn totale en in tegenslagen volhardende inzet. Maar gewoon ook om wat hij is: een sterk bewogen radikaal, een praktische en inspirerende idealist.

maar in weinig boekhandels te koop. Wel in wereldwinkels en bij enkele partikulieren. Dit boek móet U hebben. U moet het kado geven (5 en 25 december naderen immers) aan wie U maar denkt er mee te bereiken. U zou aan verspreiding kunnen bijdragen door als wederverkoper op te treden (adressen voor aanmelding zie boven). Dit beeld van Latijns Amerika moet zo veel mogelijk mensen onder de ogen komen. Hfn.

De macht van Europa

VREDESWEK 1972

De Europese staten hebben macht, en dat is in de eerste plaats **EKONOMIESE** macht. Nu zijn de Westeuropese landen gekomen tot de vorming van een **ekonomiese gemeenschap**, de EEG. Omdat elk van hen daarmee meer kans krijgt zich **ekonomies** te ontplooiën, en dus zijn ekonomiese kracht nog groter kan maken. Maar: als de kansen van de machtigen groter worden, worden de kansen van de zwakken **KLEINER**. De Europese eenwording, die in de eerste plaats ekonomiese eenwording is, komt vrijwel zonder invloed van buitenaf tot stand. Er wordt vrijwel geen rekening gehouden met de landen van de derde wereld. Dat houdt in, dat deze arme landen er naar verhouding op **ACHTERUIT** gaan.

Als je zo veel ekonomiese macht hebt verzameld, vaak ten koste van anderen, valt er ook veel te verdedigen. Vandaar dat Europa ook **militair** belangrijk aan de weg tinnert.

Niet alleen mondt de spanning tussen de Westeuropese en de Oosteuropese ekonomiese blokken uit in een absurde bewapeningswedloop, ook de tegenstelling rijk - arm vormt een (meestal sluimerend) konflikt. Tenslotte liggen in West-Europa alle landen, die belangrijke koloniale machten waren of zijn.

Evenals de ekonomiese ontwikkelingsmogelijkheden wordt ook de militaire kracht van een land in hoofdzaak bepaald door de rijkdom en de technologiese kennis van dat land. Zo is er, parallel aan de ekonomiese groepsvorming, ook de neiging om zich **militair aaneen te sluiten**.

De meeste Westeuropese landen, in elk geval alle EEG-landen, zitten in de NAVO, die in 1949 opgericht werd om Duitsland in te tomen en om het westerse imperialisme tegen het Russische imperialisme te verdedigen. De meeste Oosteuropese landen hebben zich in 1955 toen ook tot een blok aaneengesloten met precies dezelfde motivering maar dan andersom.

Méer nog dan bij de ekonomiese blokvorming vormt deze militaire blokvorming een enorm gevaar. Terwijl de ekonomiese blokvorming vooral ten koste gaat van de zwaksten, vormt de militaire blokvorming zelfs een direkt gevaar voor de militair machtigen zelf. Meegesleept door angst kan men haast alleen nog maar zwart-wit denken: als je niet vóór de NAVO bent, denkt men vaak meteen dat je vóór het Warschau-Pakt bent. Elk konflikt dat in Europa ontstaat zal nu zonder meer een wereldoorlog betekenen.

En het verschrikkelijkste is, dat dit een **kernoorlog** zal zijn. Met kernwapens, waarvan er duizenden in Europa liggen opgeslagen, en waarvan de verwoestende werking met niets te vergelijken valt. We zijn zó gewend geraakt aan het gebruik van geweld en het dreigen ermee, dat we nu aan het absurde afschrikkingssysteem vastzitten. Geen van beide partijen is in staat een aanval van de ander af te slaan, maar is wel in staat na zo'n aanval de ander nog geheel te vernietigen.

De PPR wijst een dergelijk vergedingsysteem af als immoreel en levensgevaarlijk.

Het is niet toevallig, dat in Europa de militaire sferen samenvallen met de sferen van de ekonomiese systemen: het agressieve systeem van de produktie in partikuliere ondernemingen tegenover het autoritaire systeem van staatsgeleide produktie.

Als we vrede willen in Europa moeten we ook op twee fronten rechtvaardigheid nastreven:

A. de ekonomiese macht moet gedemokratiseerd worden, en B. de militaire macht moet afgebouwd worden.

A. Democratisering van de ekonomiese macht van binnen: controle op het beleid van een bedrijf door de mensen die er werken en door andere betrokkenen. Vooral controle op de grote on-grijpbare multinationale bedrijven is belangrijk.

Er demokratisering naar buiten toe. ook de mensen die buiten Europa wonen, met name in de landen van de derde wereld, hebben belang bij de beslissingen die in Europa vallen. Wij vinden dat de EEG slechts uitgebreid mag worden, als er tegenover de hierdoor ontstane nieuwe kansen voor de rijken minstens evenveel nieuwe kansen voor de armen staan. Dit is bij de huidige uitbreiding van 6 tot 10 leden helemaal niet het geval.

De arme landen moeten speciale voorrechten krijgen op de Europese markt. Grondstoffenleveranciers (vaak arme landen) moeten een vaste prijs voor hun bodem-schatten en landbouwprodukten krijgen. De EEG moet nu eindelijk eens de internationale suiker-overeenkomst ondertekenen, waardoor ook rietsuikerboeren in de derde wereld een kans krijgen

iets aan Europa te verkopen. De verhouding tot Oost-Europa kan verbeteren wanneer de Oost-West-handel uitgebreid wordt, en als de idiote strijd om invloed in de derde wereld ophoudt.

B. Het tweede front waarop aan vrede in Europa gewerkt moet worden is het afbreken van de militaire machten.

Zoals het er nu voor staat is het beslist nodig dat Nederland één-zijdig, dus zonder op anderen te wachten, bepaalde stappen in de richting van ontspanning doet. Enkele mogelijke stappen zijn:

— Nederland blijft slechts zo lang in de NAVO als nodig is om daarin het bestaan van de NAVO zelf ter diskussie te kunnen stellen; **Europese veiligheid vereist opheffing van NAVO en Warschau-Pakt.**

Zolang Nederland nog in de NAVO zit:

— Erop aandringen dat de NAVO, net als China, verklaart nooit als eerste kernwapens te zullen gebruiken.

— De Nederlandse minister van Defensie moet het recht krijgen een veto uit te spreken over het gebruik van kernwapens tegen Nederlands grondgebied, mocht dat bezet zijn. Onafhankelijk van de NAVO kan het volgende gedaan worden:

— Het verwijderen van de kernwapens die nu in Nederland liggen opgeslagen, als stap in de richting van verwijdering van alle kernwapens uit Europa (en uit de hele wereld natuurlijk).

— Tegelijk het aantal (parate) konventionele troepen in Nederland en Europa verminderen. Dit moet een aangrijpingspunt vormen voor onderhandelingen over vermindering van het aantal kernwapens in heel Europa, omdat anders de atoombremmel verlaagd zou worden.

— Door de voorgestelde vermindering van de bewapening komen grote sommen geld vrij, die voor tenminste de helft aan ontwikkelingswerk moeten worden besteed.

Voor de aloude spanning in Europa heeft geleid tot de oprichting van de grote militaire blokken; daarom kan ook in Europa de ontspanning beginnen. Dat Europa macht heeft houdt in dat het ook macht heeft om te werken aan een betere wereld, eerlijke kansen te geven aan de derde wereld, ontspanning tot stand te brengen in het politieke en militaire vlak, en het gemeenschappelijke leefmilieu schoon te houden.

Nederland moet daarin voorop lopen, **GIDSLAND** zijn. Dat kan niet als je voortdurend aan de hand van de grote NAVO-broer Amerika loopt.

Nederland is één van de tien rijkste landen van de wereld. Dit is op zichzelf al een twijfelachtige verworvenheid. Maar zeker is, dat we ons ervoor moeten schamen als we met die macht niet iets goeds doen.

Nieuwe adreslijst

In de eerste helft van september nog komt er een nieuwe lijst van alle PPR-adressen (én van voor de PPR belangrijke adressen) gereed. Een stevig pak stencils met omslag. Als u aan het partijburo f1,- overmaakt of stuurt, krijgt u het franko thuis. Afgehaald kost het f0,50. Inmiddels: wie wijzigingen of aanvullingen heeft, melde die op zo kort mogelijke termijn aan het partijburo! We gaan die maandelijks in de krant bekendmaken. Net zo lang tot het te gek wordt. Dan komt er wel weer een nieuw adresboek. Enne... stréef ook naar uitbreidingen! Dit moet het laatste adresboek zijn met slechts twee Tweede Kamer-leden. Er is plaats voor meer op die pagina.

DE WERELD ZAL IN VREDE RUSTEN

De kommissie Vredespolitiek van de PPR heeft onder bovenvermelde titel een rapport over de Verenigde Naties uitgebracht. Het ontwerp was geschreven door Menco Dane, Fokke Goudswaard en Eeltje Talstra. De prijs is f1,50 (afgehaald op het partijburo) of f2,50 (franko thuis).

Het rapport beschrijft de huidige structuur van de VN als politieke organisatie; daarna wordt geschetst hoe de VN er uit zou moeten zien om een beter vredesinstrument te zijn, tot een rechtvaardiger verdeling van de macht in de wereld te kunnen bijdragen. Aangegeven wordt welk karakter de uitspraken van de VN moeten hebben, hoe ze tot stand kunnen komen en toegepast kunnen worden, en hoe men kan voorkomen dat ervan afgeweken wordt. Tenslotte worden concrete voorstellen gedaan voor stappen waarmee Nederland een eerste aanzet zou kunnen geven in de goede richting.

De nota is op 28 augustus aangeboden aan Bas de Gaaij Fortman, daags voordat die naar de vergadering van de vaste kamerkommissie voor buitenlandse zaken moest waarin over het beleid van de Nederlandse VN-delegatie werd gesproken, en ook aan Pieter van Essen, een Arjos-lid, die door de Nederlandse Politieke Jongeren Contact Raad als speciaal adviseur van de Nederlandse delegatie de komende Algemene

Vergadering van de VN zal meemaken.

De uitnodiging voor deze bijeenkomst bereikte me op de dag waarop de krant een uitspraak publiceerde van de Russische Nobelprijswinnaar Solzjenitsyn, deel van een rede die hij niet heeft kunnen uitspreken maar die in het jaarboek „De Nobelprijs” werd opgenomen: „Men moet niet spreken van Verenigde Naties, maar van Verenigde Regeringen. Want er zitten zowel vrij gekozen regeringen in als regeringen die door geweld aan de macht zijn gekomen.”

Wij zijn niet de enige ontevreden-nen...

De provinciale kerngroep van de PPR Noord-Holland is van mening dat onderhandelingen met de konfessionele partijen zowel vóór als ná de verkiezingen in strijd zijn met de politieke doelstelling van de PPR. KVP, ARP en CHU munten al jaren uit door politieke onbetrouwbaarheid en onduidelijkheid. Het ontwerpen van vooruitstrevende partijprogramma's die nooit uitgevoerd worden, zijn sprekende voorbeelden van kiezersbedrog.

PvdA, D'66 en PPR dienen gezamenlijk bereid te zijn om na de verkiezingen een kabinet te vormen.

(De kerngroep brengt deze opvatting ter kennis van het PPR-ledenkongres alsook van de besturen van PvdA, D'66 en PSP.

KALENDER

9 september: van 10.30 tot ongeveer 17.00 u vergadering kerngroep in hotel Carnegie, Stationsplein 39, Arnhem.

16 september: van 10.30 tot ongeveer 10.00 uur vijf gelijktijdige regionale bijeenkomsten over de verkiezingscampagne: te Amsterdam in vergaderzaal 1 op het eerste perron van het Centraal Station;

te Amsterdam in vergaderzaal Stationsplein 39;

te Assen in wijkcentrum Het Anker, v. Heuven Goedhartlaan 2;

te Breda in hotel Cosmopolite, Stationsplein 5;

te Sittard in kafee Oberbayern, Voorstad 11.

23 september vergadering Grote Fractie over de Troonrede van 19 september en de Miljoenennota, op Plomporetorengracht 19, Utrecht (ingang Wolfesplein)

30 september: in plaats van de aangekondigde welzijnsmanifestatie van de drie partijen (die is uitgesteld): partijkongres van 10.30 tot ongeveer 17.00 uur te Wageningen, in de Junushof, Schouwburgplantsoen 3, telefoon 08370-12061.

Begroting en resultaten 1971 en begroting 1972 van de PPR

UITGAVEN:

Salarissen en sociale lasten	f 21.500,—
Burokosten	2.000,—
Burohuur	3.600,—
Papier en stencils	2.000,—
Enveloppen	1.500,—
Porti	4.500,—
Telefoon	1.000,—
Afschrijving inventaris	1.000,—
Kongres- en vergaderkosten	1.500,—
Periodiek	6.000,—
Afdracht 25 % kontributie	12.500,—
Kosten verkiezingen	20.000,—
Subsidie Studieburo	—
Diverse kleine kosten	200,—

Tekort voorgaand jaar
Positief resultaat 1971

ONTVANGSTEN:

Kontributies	f 50.000,—
Andere bronnen	10.000,—
Verkiezingsfonds	4.000,—
Opbrengst PPR op Aarde	—
Verkoop dokumentatie	1.000,—
Terugontvangen kosten Studieburo	—

Verwacht tekort 1971

Begroot 1971

f 21.500,—
2.000,—
3.600,—
2.000,—
1.500,—
4.500,—
1.000,—
1.000,—
1.500,—
6.000,—
12.500,—
20.000,—
—
200,—

f 77.300,—

8.004,71

f 85.304,71

Resultaat 1971

f 15.692,75
1.963,81
3.600,—
1.853,91
1.273,04
5.515,38
1.036,86
1.000,70
1.957,04
7.793,96
14.283,68
20.099,21
6.000,—
427,95

f 82.498,29

8.004,71

f 90.699,23

Begroot 1972

f 8.000,—
1.000,—
1.000,—
500,—
1.000,—
1.000,—
800,—
700,—
600,—
2.500,—
18.000,—
10.000,—
25.000,—
300,—

f 70.400,—

f 70.400,—

BALANS PER 31 DECEMBER 1971

AKTIVA:

Kas	f 54,29
Amro-bank	230,98
Postgiro	4.299,65
Inventaris	f 4.584,92
Debiteuren	4.500,—
	19.960,51
	f 29.045,43

PASSIVA:

St. Radikalenkrant	f 14.851,66
Krediteuren	8.242,18
Provinciale Aktie.	5.755,36
Positief resultaat 1971	196,23
	f 29.045,43

OVERZICHT KONTRIBUTIEBETALING EN AFDRACHT 25 % IN 1971

PROVINCIE:

	Saldo 1/1/1971	25 % kontr.bet.	Afgedragen	Schuld 31/12/1971
Zuid-Holland	f 742,88	f 2.913,29	f 2.331,25	f 1.324,92
Noord-Holland	625,38	3.109,01	2.365,23	1.369,16
Noord-Brabant	233,86	1.607,64	1.517,60	323,90
Limburg	178,74	892,10	758,36	312,48
Utrecht	526,37	1.635,85	1.365,24	796,98
Groningen	4,—	293,93	159,—	138,93
Overijssel	201,69	713,80	618,13	297,36
Gelderland	261,74	1.581,70	1.088,11	755,33
Friesland	20,62	404,50	293,43	131,69
Drente	13,—	201,37	160,50	53,87
Zeeland	23,50	398,62	253,12	169,—
IJsselmeerpolders	35,—	227,99	181,25	81,74
Buitenland/Onbekend	—	303,88	303,88	—
	f 2.866,78	f 14.283,68	f 11.395,10	f 5.755,36

De exploitatierekening over 1971 wordt gepubliceerd zodra wij het accountantsrapport hebben ontvangen.

Als op de eerstvolgende algemene ledenvergadering de financiën worden behandeld, zal het bestuur voorstellen:

- 20 % van de ontvangen kontributie af te dragen aan de plaatselijke aktiecentra na ontvangst van een verzoek van het desbetreffende aktiecentrumbestuur, dat vergezeld is van een lijst van de aldaar bekend zijnde leden der PPR;
- 10 % van de ontvangen kontributie af te dragen aan de provinciale aktiecentra plus de niet opgevraagde 20 % genoemd onder punt 1.

KRAANT

Radikalen

MAANDBLAD VAN DE PPR

NOVEMBER 1972 (36)

DE PPR RONDUIT

De aard van dit stuk

Voor de komende verkiezingen ligt opnieuw een regeerakkoord gereed van de drie samenwerkende progressieve partijen PvdA, D'66, PPR. Het is het resultaat van intens overleg. Wij betreuren het dat de PSP er nog niet toe kon komen aan de totstandkoming van dit akkoord mee te doen. We hopen dat steeds meer mensen, ook van buiten de progressieve partijen, in de komende jaren mee zullen werken aan de uitbouw van de gedachten van dit regeerakkoord. Het spreekt vanzelf dat veel van wat de PPR bezielt eveneens geheel of gedeeltelijk bij de andere twee bleek te leven. Maar ook dat de PPR op een aantal beleidsgebieden haar wensen niet zag opgenomen in het regeerakkoord; dat nu het „verkiezingsprogramma” van de progressieve drie is. Voor die andere punten zal de PPR blijven ijveren binnen het verband van de progressieve drie, en, voorzover niet direct strijdig met het regeerakkoord, ook daarbuiten. Dit stuk bevat dus vele onderdelen die U ook in het regeerakkoord zult vinden, en enige andere waarvoor de PPR zich op langere termijn wil inzetten. Wij spreken niet graag over een „beginselprogramma”, omdat het niet gaat over abstracte beginselen, maar over concrete politieke beleidspunten gericht op wezenlijke hervormingen van de samenleving. Vandaar ook de nadruk op maatregelen die een verandering van bewustzijn, een ander beeld van de mens en van zijn samenleving, kunnen bevorderen. Toch heeft dit stuk wel dezelfde taak als die bij andere partijen door een „beginselprogramma” wordt vervuld: langere termijn-denken tegenover de korte-termijn-maatregelen die in een vierjarig regeerakkoord verkiezingsprogramma staan.

Binnenkomen via de PPR

Er zijn heel wat belangrijke redenen waarom wij u vragen via de poort van de PPR binnen te komen in de groeiende progressieve politieke beweging in Nederland. Het woord radikaal betekent voor ons dat wij de samenhang van de problemen willen zien die zich aan ons voordoen, de gemeenschappelijke oorzaken op willen sporen. De milieuproblematiek staat niet los van de woonsituatie, de vredespolitiek niet apart van onderwijszaken. Als je de hoofdstukken van een politiek programma bij elkaar zet heb je moeite een volgorde aan te geven. Je zou ze in een cirkel moeten plaatsen. Ze komen wat hun oorzaken betreft allemaal uit

bij het zelfde middelpunt: gebrek aan echte democratie, tekort aan zeggenschap, onderhorigheid aan machten die het mensen onmogelijk maakt volledig solidair te zijn. Omdat de zaak voor ons daarom „rond” is, komen wij op een aantal punten ook tot verdergaande konklusies dan in het regeerakkoord staan.

Dat wij verder willen gaan betekent echter niet dat wij niet mee willen werken aan oplossingen die naar onze mening onvoldoende zijn, maar wel in de goede lijn liggen. Wij zullen in de progressieve samenwerking telkens weer trachten de anderen te overtuigen. Het lijkt ons weinig nuttig om dat vanuit een aparte positie te doen, los van anderen. Wij hopen die overtuigingskracht ook in te brengen in de groei naar een heel nieuwe politieke formatie in Nederland, in de vorm van een progressieve volkspartij waaraan hopelijk niet alleen de nu samenwerkende partijen maar ook anderen zullen meewerken. Zodra de tijd daarvoor rijp is, zal de PPR haar identiteit prijs geven en zullen ook andere partijen dat moeten doen, wil het politieke klimaat in Nederland, zeker voor de jonge kiezer, echt geloofwaardig worden. In de periode op weg naar die nieuwe partij is het nodig dat de stem van de PPR wordt versterkt, opdat de progressiviteit van de nieuwe partij werkelijk „rond” zal komen en niet zal wegschuiven naar een middelmatigheid vol kompromissen en eindeloos veel water in de wijn.

De wereld is „rond” voor mensen van morgen

Willen mensen van morgen nog een leefbaar bestaan hebben, dan moet er een wereldomvattende mentaliteit groeien van onderlinge verbondenheid. Niet vanuit een vaag idealisme, maar vanuit het besef dat het de enige mogelijkheid is om te overleven. Onze wereld wordt bedreigd: honger, vervuiling, bewapeningswedloop, overbevolking.

Het is al duizend keer gezegd. Waar 't om gaat is dat mensen het niet langer moeten nemen dat deze gevaren hen worden opgedrongen door schijnbaar niet te controleren, op zichzelf staande machten: de economie, het machtsverwicht, de onderontwikkelde, de konsumptiedwang, enzovoort. Het lijkt erop dat deze goede aarde onder onze ogen wordt bedorven en vernield met alles wat erop is, zonder dat we er iets aan kunnen doen. Nu kunnen wij er nog op leven en zoveel mogelijk opmaken, maar de na ons komende generatie zal terecht komen bij vóór het scheppingsverhaal, „toen

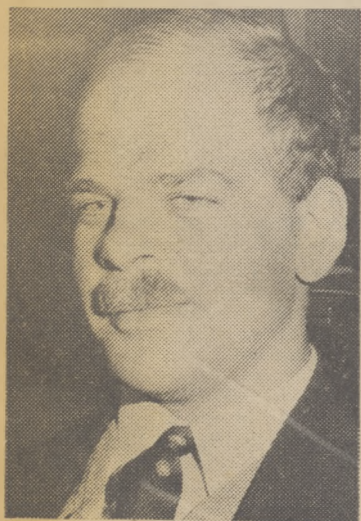
de aarde nog ongeordend was en leeg, en er duisternis heerste over de wereldzeeën”. Tenzij in toenemende mate mensen over en door allerlei grenzen van landen en volkeren heen gaan geloven dat ze er iets aan kunnen doen. Dat ze het voortbestaan van de onpersoonlijke, diktatoriale, tirannieke machten niet hoeven te dulden. Dat er invloed kan uitgaan van onderaf, op die machten. Dat je er vat op kunt krijgen. Dat geloof groeit niet zomaar door alleen het opnoemen van grote wereldproblemen. De in het PPR-programma bepleite echte werelddemocratie in de vorm van een sterke wereldregering der verenigde naties is waarschijnlijk het eindpunt van een proces dat alle gebieden van het leven moet omvatten. Ook de dichtbij-problemen van gezin, buurt en streek, van provincie, land en regio.

In de voorbije periode leek het er vaak op dat mensen die zich in studie en in actie bezig hielden met ontwikkelingsvraagstukken en vredesproblematiek heel aparte, wat intellectueel-angstaanjagende mensen waren die zich niet interesseerden voor de alledaagse werkelijkheid. In de komende jaren zal het steeds duidelijker moeten worden dat er grote overeenkomst is tussen de pogingen die hier dichtbij worden gedaan om greep te krijgen op de situatie en de verbeteren strijd die de armsten der armen moeten voeren in de derde wereld tegen de hen uitbuitende machten.

Mensen die zich voor de bevrijdingsbewegingen van de Portugese koloniën interesseren moeten blijken geen andere mensen te zijn dan mensen die actie voeren tegen de aanleg van een snelweg door een recreatiegebied. Er ligt een verband tussen het een en het andere. Al gaat het om zaken, die in zwaarte onvergelykbaar zijn, de kern van de vergelijking is dat in beide gevallen mensen het niet langer nemen dat het stukje aarde dat hun toebehoort wordt afgepakt of vernield door machten waar ze geen vat op hebben.

Samenhangende politieke problemen

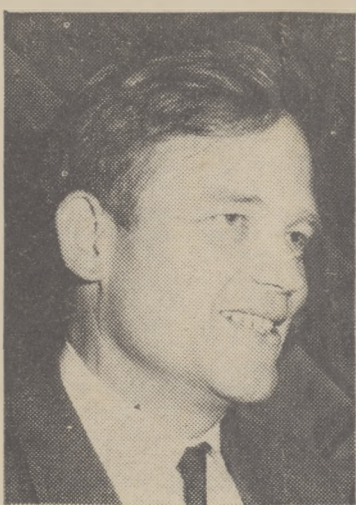
In dit beknopte verkiezingsgeschrift beperken wij ons tot het aanduiden van zes belangrijke probleemgebieden: wereldwielvaart en wereldwelzijn, sociaal-economische politiek, milieubeleid, bouwen en wonen, onderwijs en vorming, welzijnswerk. Wij worden steeds meer gefascineerd door de onderlinge samenhang van de problemen: de oorzaak loopt door alles heen: een zeer autoritaire, tot nu toe ongrijpbare, op zichzelf gerichte machtsstructuur die door ons toch kan worden aan-

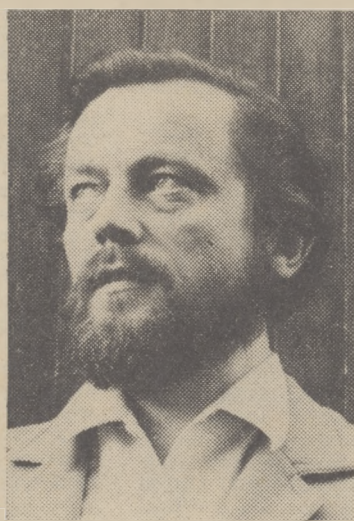
1. Bas de Gaay Fortman (Bastiaan)
Woonplaats: Ermelo,
tel. 03417-1379.
beroep: Tweede Kamerlid PPR,
functies: nu — buitengewoon
hoogleraar aan het Institute of
social studies, vroeger — lector
aan de universiteit van Zambia,
leeftijd: 34 jaar,
getrouwd en heeft 5 kinderen,
belangstelling: schaken.

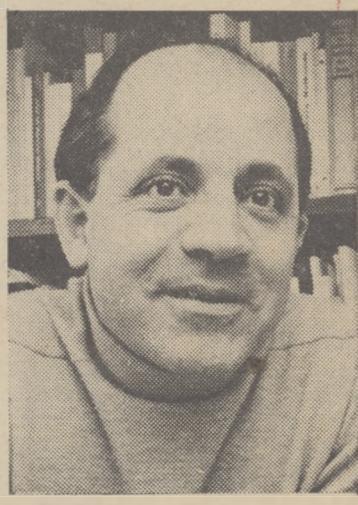
2. Erik Jurgens
Woonplaats: Amsterdam,
tel. 020-761646.
beroep: docent staatsrecht
Universiteit Amsterdam,
functies: oud-voorzitter van de PPR
vroeger werkzaam geweest op
buitenlandse zaken en in de
diepvries (Unilever),
is getrouwd en heeft 3 kinderen,
belangstelling: politiek en politieke
theologie; de problemen uit het
rapport van de „Commissie
Mansholt” (waar hij voor de PPR
inzat).

3. Michel van Hulten
Woonplaats: Lelystad,
tel. 03200-21279.
beroep: project-directeur urbani-
satie-plan „Europa 2000”,
functies: Eerste Kamerlid PPR,
voorzitter PAK Lelystad,
vroeger: bestuurslid vormings-
centrum „de Essenburgh”,
getrouwd en heeft 3 kinderen
belangstelling: milieu, verkeer en
watersluit; ruimtelijke ordening.

4. Dolf Coppes:
Woonplaats: Odijk, tel. 03405-2421.
beroep: Stafdocent Sociale
Akademie
functies: nu: voorzitter PPR,
vroeger: 13 jaar pastoraal werk,
oprichter van de Stichting
Correlatie,
oprichter van Clat-Nederland,
stafid van Sjaloom,
leeftijd: 47 jaar,
getrouwd, en heeft 2 dochters,
belangstelling: welzijnswerk;
volksgezondheid, ontwikkelings-
samenwerking.

5. Henk Waltmans
Woonplaats: Cadier en Keer,
tel. 04407-560.
beroep: directeur Stichting
Europahuis Nederland,
functies: lid Provinciale Staten
Limburg voor de PPR,
vroeger: journalist, leraar, cursus-
leider,
leeftijd: 42 jaar,
getrouwd en heeft 1 kind,
onkerkelijk,
belangstelling: bestuursvraagstuk-
ken, Europese en wereldpolitiek.

gepakt, als we het samenhangend doen op alle terreinen. Gebaseerd op een vrij systeem van produceren en handel drijven of gebaseerd op het schijnbare tegendeel daarvan in een totaal van bovenaf gecontroleerd systeem, beheersen kleine groepen grote machthebbers aan de top de gehele samenleving. Echte zelf-bepaling, medezeggenschap wordt in dat systeem maar tot op bepaalde hoogte toegelaten. Parlementaire democratie kan niet méér doen dan binnen dit systeem wat bijstaven, corrigeren, voorzieningen treffen. De machtspositie zelf wordt niet aangevochten, de parlementaire democratie heeft er geen greep op.

In de wereldverhoudingen staan de beide machtstoppen van het kapitalistische en kommunistische systeem tot de tanden bewapend tegenover elkaar; maar samen verhinderen ze de derde wereld om een tegenmacht te vormen. De derde wereld wordt door hen uitgezogen, en totaal ondergeschikt gemaakt zowel aan hun politieke doelstellingen als aan hun welvaart. Wij willen steun geven aan de tegenmacht die in de derde wereld groeiende is van het volk zelf uit. Ons buitenlandse beleid moet vooral daarop gericht zijn.

Onlangs de welvaart die wij genieten ten koste van de armoede der derde wereld veroorzaken de toppen van macht ook in Europa en ons land allerlei gevaren die ons bedreigen en mistoestanden waaronder wij te lijden hebben. De arbeidssituatie is voor de meesten van ons eigenlijk onaanvaardbaar. Door een minimum aan echte zeggenschap is er gebrek aan betrokkenheid bij het werk. Mensen leven in voortdurende spanning om mee te komen in het productieproces waardoor hun „welzijn” wordt vernietigd.

Een man moet niet louter meer als produktiefactor gezien worden. Een vrouw moet niet louter meer gezien worden als iemand die er goed voor is om thuis op de kinderen te passen of af te wassen. Op deze manier drijven man, vrouw en kind steeds verder uit elkaar. En dan spreken we nog niet eens van alleenstaanden of van mensen die in ander dan gezinsverband samenlevend. Wanneer we ieder mens als volledig en volwaardig lid zien van een werk-leef-maatschappij, samenwerkend en samenlevend, heeft dat allerlei gevolgen: kleinere bedrijven, buurtarbeid, meer handenarbeid, andere kantoren, andere scholen, enz. Een welzijnsbeleid dat alleen de gevolgen van de huidige situatie kan verzorgen, maar niet in duidelijke sociale actie tegenmacht kan vormen zal altijd tekort schieten. Datzelfde geldt voor een woningbouwbeleid dat niet werkelijk volledig kan raken aan de macht van de grondspeculatie, de machtspositie van bouwondernemingen en producenten van bouwmaterialen, zodat de bouw van woonbare en betaalbare woningen voortdurend stagneert. Het is onvergeeflijk dat Nederland de bestrijding van onze nationale ramp, de woningnood, uit handen heeft gegeven door ruimte te laten voor de macht der op privé-winst gerichte groten van de bouwwereld.

Datzelfde geldt voor de vrijheid die de Nederlandse overheid heeft gegeven aan producenten, die vaak verbonden zijn in bijna onaantastbare internationale concerns, en onbepert ons milieu konden aantasten en de grondstoffen konden uitputten: een dreigende andere nationale ramp.

Als er geen volledige democratie opgesteld investeringsbeleid komt, waarbinnen bedrijven gedwongen worden elke vervuiling te voorkomen, zal ook elk milieubeleid lapwerk blijven.

Ter bevordering van deze totale democratische gezondheid zullen vorming en onderwijs geheel los moeten komen te staan van dit systeem, ook naar de geest een tegenmacht moeten vormen.

Voor ons staat alles in een cirkel: het is met elkaar en met het middelpunt van de machtsstructuur verbonden. Ons denken is anti-autoritair, anti-kapitalistisch, vóór volledige democratie. U kunt de tekening hiernaast ook wel weer vergeten en er dan een stemvak van maken. Richt uw potlood op het middelpunt van de cirkel en maak dat rood. PPR-rood.

MEER MACHT VOOR MENSEN VAN MORGEN

De genoemde zes probleemgebieden zullen wij rangschikken op vier thema's, opdat nog duidelijker wordt hoezeer alles met elkaar samenhangt: beheersing van de economische macht, de eindigheid van ons natuurlijk milieu, solidariteit en ontspanning.

Beheersing van de economische macht

Dit thema speelt dwars door de zes beleidshoofdstukken heen.

Telkens opnieuw blijkt dat we niets kunnen beginnen zonder greep te krijgen op de economische macht.

Zo is het voor het wereldwelzijn nodig dat — op langere termijn — gestreefd wordt naar een internationaal investerings-, productie- en consumptiebeleid, waarop het nationale beleid van zowel rijke als arme landen moet worden afgestemd: een belangrijk middel daartoe is vergroting van de invloed en de daadkracht van die organen van de Verenigde Naties die gericht zijn op vorming, hervorming en organisatie, zoals UNESCO (onderwijs), FAO (voedsel) en ILO (arbeid).

Nederland ontplooit, in EG-verband maar ook zelf, initiatieven om tekomen tot een rechtvaardige wereldarbeidsverdeling (Nederland „gidsland”).

Nederland moet grote druk uitoefenen op de grote wapenexporteurs, met name NAVO-partners Engeland, Frankrijk en de V.S., om de wapenleveranties aan diktatoriaal geregeerde landen direct en geheel stop te zetten. Het gaat om NAVO-partners Portugal en Griekenland, maar ook om Zuid-Afrika, Rhodesië, Zuid-Vietnam en bepaalde Latijns-Amerikaanse landen. Hier spelen vaak (partikuliere) economische belangen in mee.

Dat voor een rechtvaardige sociaal-economische politiek beheersing van de economische macht noodzakelijk is, ligt voor de hand. Wie beslist over de vragen hoeveel, wat, waar en hoe er door ons geproduceerd wordt is op dit moment allermindst duidelijk. In ieder geval behoren kleine groepen (bijv. ondernemers en kapitaalverschaffers) niet de kans te krijgen of te behouden om terzake een doorslaggevend invloed uit te oefenen. Dit kan alleen wanneer de productie vanwege de gemeenschap planmatig wordt aangepakt, en zulke plannen aan een democratisch besluitvormingsproces worden onderworpen.

Er moet dus een plan komen voor de langere termijn, op grond waarvan een samenhangend beleid kan worden gevoerd ten aanzien van de ruimtelijke ordening en industrievestiging, bevolkingsgroei en beheer van het milieu.

Op korte termijn moet er een wettelijke regeling komen voor verplichte vermogensaanwasdeling, waardoor werknemers zeggenschap krijgen over een groeiend deel van de in het bedrijf geïnvesteerde vermogens, en wel zo dat financiële risico's over meer bedrijven gespreid worden.

Belangrijker nog, maar misschien niet even snel te verwachten als deze vorm van medezeggenschap, is de zeggenschap die niet aan kapitaal gebonden is, maar die rechtstreeks voortvloeit uit het feit dat men werkt in een

bedrijf. De huidige wet op de ondernemingsraden moet zodanig worden gewijzigd dat, binnen het kader van het eerder genoemde planmatige beleid, de werkers in de onderneming beslissingsrecht krijgen over alle belangrijke zaken, zoals fusies, reorganisaties, sluiting, benoeming van de direktie en planning van het sociale- en personeelsbeleid.

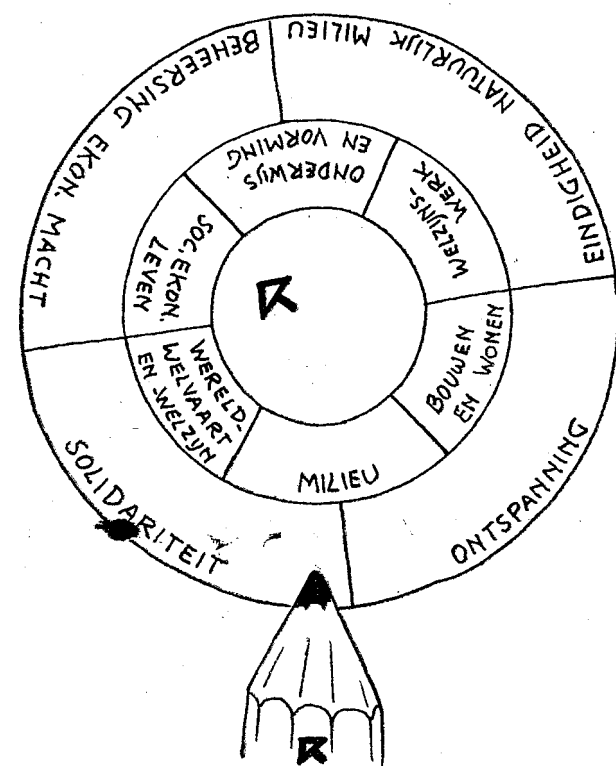
Wanneer door een bedrijfsluiting de werkgelegenheid ter plaatse ernstig gevaar loopt dient het wettelijk mogelijk te zijn die bedrijfsluiting op te houden. Ondernemingen zijn verplicht bij te dragen in een fonds, waarmee de overheid vervangende werkgelegenheid en/of omscholing voor minstens gelijkwaardige functies bekostigt. De overheid bevordert experimenten met nieuwe vormen van beheer en bestuur van ondernemingen in de vorm van zelfbestuur van degenen die in de onderneming werkzaam zijn.

Demokratisering van met name de dienstensector dient te worden bevorderd door wettelijke voorschriften met betrekking tot samenstelling, verkiezing en opvolging van stichtingsbesturen.

In de STER-reklames worden steeds uitspraken gedaan die onwaar zijn of in ieder geval niet bewezen kunnen worden. Er moet een controlekommissie komen die erop toeziet dat zulke reclames gestaakt worden.

Het bankwezen en de andere vormen van geldverschaffing aan het bedrijfsleven moeten door de overheid aan banden worden gelegd, en zo nodig worden overgenomen. Hetzelfde geldt voor het verzekeringswezen. De P.P.R. zou erg gelukkig zijn als de vakbeweging duidelijk achter deze wensen tot zelfbestuur gaat staan, en als ze haar huidige rol van onderhandelaar met de eigenaars van de onderneming geleidelijk inwisselt voor de rol van de organisatie, waarin de werknemers macht vormen in alle gedingen, om tot zelfbestuur te komen. Dan vervalt de vrijblijvendheid van vakcentrales in het maken van een politieke keuze, en zullen zij slechts voor de zoëven aangeduide politiek kunnen kiezen.

Ook in het milieubeleid speelt de machtsvraag: door een samenhangend investerings-, productie- en consumptiebeleid moet vervuiling door industrie onmogelijk gemaakt worden. Het inzicht dat er een samenhang is tussen ongebreidelde

economische groei en vervuiling van het milieu en de uitputting van de grondstoffen moet hieraan ten grondslag liggen. Het beleid mag er niet meer van uitgaan dat „meer” hetzelfde is als „gelukkiger”.

De reclame, die leidt tot consumptiedwang en die behoeften kweekt, moet worden bestreden door duidelijke beperkende maatregelen.

Zonder een mentaliteitsverandering slaagt een dergelijk beleid niet. Zo kan het vervuilingprobleem niet opgelost worden zolang het probleem van de bevolkingstoename niet opgelost wordt. De P.P.R. wil zeer nauwe contacten (samenwerking, informatie) met de talrijke actiegroepen op het gebied van milieu-bescherming. De overheid dient het werk van deze actiegroepen door het scheppen van financiële mogelijkheden en het toegang geven tot alle informatie krachtig te bevorderen.

Het bouwbeleid is een zaak van de gemeenschap als geheel; met name ook op dit terrein wil de PPR de macht van kapitaalverschaffers, van de bouwondernemingen, van de grondeigenaren en van de woonhuisverhuurders verder aan banden leggen. Wij moeten naar een situatie toe waarin de gemeenschap beslissende invloed heeft op het beleid van de ondernemingen in de bouw.

Huizenexploitatie mag geen winstobject zijn daarom het verhuur van woningen concentreren bij gedemocratiseerde woningbouwverenigingen.

Woningbezit moet in beginsel worden beperkt tot de eigen woning. Hypotheken en andere kosten van geldleningen behoren boven een bepaald maximum niet aftrekbaar van de belasting te zijn.

Onderwijs en vormingswerk moeten meer op algemene vorming gericht zijn en minder op het klaarstomen voor een baan in de productie-konsumptie-maatschappij zoals wij die toevallig nu hebben, en die door de economische machthebbers in stand wordt gehouden. Experimenten van onderaf zijn nu belangrijker dan wetten en regels van bovenaf. Met kracht worden experimenten ondersteund die erop gericht zijn om eenzijdige vakgerichte opleidingen, met name binnen het lager beroepsonderwijs, te doorbreken door het samengaan met andere vormen van voortgezet onderwijs. Het leerlingenwezen en het vormingswerk mogen niet beschouwd worden als eindonderwijs voor hen die een snelle start maken in het bedrijfsleven. Zij kunnen nu alleen als bij-schavingssysteem functioneren. Verdere invoering van de partiële leerplicht totdat in 1976 de situatie wordt bereikt dat men zich in het tiende jaar leerplicht twee dagen, in het elfde jaar drie dagen en in het twaalfde jaar vier dagen maatschappelijk kan oriënteren.

Doel van het onderwijs voor de werkende jongeren is niet

alleen hem zijn achterstand in te laten lopen, maar vooral hem kritisch te doen staan in het arbeidsproces, bewust van zijn waarde en zelfbeschikkingsrecht. Daarom ook wordt zo spoedig mogelijk het leerlingenwezen onttrokken aan de macht van het bedrijfsleven door het onder te brengen in de Wet op het Voortgezet Onderwijs.

Het welzijnswerk moet benadrukken dat het welzijn van de mens ten nauwste samenhangt met zijn arbeidssituatie, die meestal beheerst wordt door de macht van de economie.

De structurele oorzaken van het gebrek aan arbeidsvreugde en zekerheid mogen niet gekamoufléerd worden door zorg voor de gevolgen alleen. Ook alles wat te maken heeft met vrijetijdsbesteding, cultuur en sport mag niet gehanteerd worden als compensatie voor het gebrek aan vreugde en creativiteit in het werk.

Er moet een nationaal plan komen voor de gezondheidszorg. Hierin worden de belangrijkste vraagstukken van de gezondheidszorg in hun onderlinge samenhang aan de orde gesteld, zoals de ziekteverzekering, het volksonderzoek op hart- en vaatziekten, de vorming van groepspraktijken van huisartsen, de positie van de specialisten en de ziekenhuizen.

Preventieve gezondheidszorg en gezondheidsopvoeding worden gestimuleerd.

Er moet onderzocht worden hoe in de gezondheidszorg een vorm van inspraak van patiënten en paramedisch personeel gestalte kan krijgen.

De aarde is eindig

We hebben een hoop ruimte, maar er KOMT een eind aan. We hebben onmetelijk veel grondstoffen, maar ZE RAKEN OP. We kunnen veel troep weggooiden, maar hier en daar STIKKEN we van het vuil. Met deze gedachte in het achterhoofd worden veel maatregelen begrijpelijker:

Wereldwelzijn kan niet heersen als we ooit de wapens gaan gebruiken die we nu maken (en waar maken we ze anders voor dan om ze te gebruiken?). Vandaar ook ons streven naar een algeheel verbod op kernwapens, biologische en chemische wapens, en daarna vernietiging van de bestaande voorraden. De fabricage van wapens doet bovendien een enorme aanslag op de grondstoffenvoorraad, om nog maar niet te spreken van de milieuschade die kernproeven aanrichten.

In het milieubeleid moeten uit bovenstaande konstateringen radikale consequenties getrokken worden. In het al eerder genoemde totale investeringsplan moeten de kosten worden verrekend van het „schoon” maken van noodzakelijke bedrijven. Op zo kort mogelijke termijn moet al het industriële en partikuliere afvalwater door installaties zodanig worden gezuiverd, dat aan strenge eisen inzake de toelaatbare verontreiniging van oppervlaktewater wordt voldaan. Kwetsbare gebieden krijgen hierbij voorrang. Ook m.b.t. de energievoorziening moet een beleid worden gevoerd. Kernenergie wordt voorlopig afgewezen. Er moet direct een begin gemaakt worden met een onderzoek of voor energielevering in de toekomst zon-, wind- en getijden-energie in aanmerking komen. Advertenties die elektriciteitsgebruik beogen te stimuleren moeten verboden worden.

Er zal een onafhankelijk orgaan in het leven moeten worden geroepen, dat zich ten doel stelt de produkten en hun produktiewijzen te beoordelen op hun milieuvriendelijke eigenschappen en tevens dient voor elk produkt de mogelijkheid (en de wenselijkheid) tot recycling bekeken te worden. Daarbij behoort dan een systeem van waarmaking te worden onderworpen dat op ieder produkt dient te worden aangebracht en de konsument de mogelijkheid biedt milieubewust te consumeren.

Als we nu de weinige goede natuurgebieden die we nog hebben onherstelbaar beschadigen, zullen volgende generaties en waarschijnlijk zelfs wijzelf er later spijt van hebben. De Waddenzee en de Wadden-eilanden worden tot een onaantastbaar beschermd gebied verklaard. Een nieuwe, alle aspecten omvattende studie van de afdamming van de Oosterschelde door een van Rijkswaterstaat onafhankelijke commissie moet worden uitgevoerd. Gedurende deze studie moeten de werkzaamheden aan de afdamming worden opgeschort, voor zover de veiligheid dit toelaat.

Openbaar vervoer moet beoordeeld worden ten opzichte van partikulier vervoer (auto's) omdat het minder vervuult, minder verbruikt en minder ruimte nodig heeft.

De P.P.R. vindt dat openbaar vervoer op den duur gratis moet worden. Daarom zijn passagiersafstotende tariefsverhogingen uit den boze; er moet naar gestreefd worden de tarieven te verlagen. Als eerste fase moeten de tarieven bevroren worden.

Progressie in de motorrijtuigenbelasting wordt verscherpt, waardoor het gebruik van dure auto's wordt tegengegaan. Het dier wordt op twee manieren door de mensheid bedreigd: Indirect doordat een vervuild milieu het leven voor dieren onmogelijk maakt, direct door uitbuiting en misbruik (kettinghonden, mestkalveren). De P.P.R. wil daar wat aan doen. Zij acht het ontwerp van wet op dierproeven volstrekt onvoldoende. Op het houden van kettinghonden moet een verbod komen, en de zogenaamde „intensieve mestmethoden” en de „legbatterijen” dienen uit de veeteelt gebannen te worden. Exotische en in het wild levende dieren mogen niet meer geïmporteerd worden, tenzij hiermee een diersoort voor uitsterven wordt behoed. Nederland moet overgaan tot ondertekening van de door de Raad van Europa gesloten overeenkomst in zake het internationale transport van dieren.

Er komt een nieuwe mijnwet die garanties biedt t.a.v. een onverantwoorde aantasting van het milieu door het opsporen en exploiteren van delfstoffen.

Voor het bouwbeleid heeft de eindigheid van de aarde tot gevolg, dat het rekening moet houden met het steeds schaarser worden van de grond. De waardebevestiging die door deze toenemende schaarste wordt veroorzaakt moet ten goede komen aan de gemeenschap. Ook moet de gemeenschap veel ingrijpendere bevoegdheden krijgen over het gebruik van de grond. Dit kan worden bereikt door partikulier grondbezit op den duur te vervangen door een nationaal erfpachtstelsel. Er mag geen grond voor woningbouw beschikbaar gesteld worden, wanneer toekomstige bewoners last zullen krijgen van geluidshinder of stank, of waar het wonen ernstig risico met zich meebrengt doordat er in de directe omgeving gevaarlijke industrieën, energiecentrales of opslagplaatsen van gevaarlijke stoffen aanwezig zijn. Voor deze zaken moeten wettelijke normen gesteld worden die ook op de bestaande woongebieden van toepassing moeten worden verklaard.

SOLIDARITEIT

Zonder solidariteit, onderling saamhorigheidsgevoel, zullen we nooit een wezenlijke verandering van de samenleving tot stand kunnen brengen. Die solidariteit van armen met rijken,

vervolg op pag. 11

Keerpunt 1972

Regeer-akkoord

**PvdA
D'66
PPR**

Inleiding

De val van het kabinet Biesheuvel is meer dan een politiek incident. Het is de afsluiting van een periode, gekenmerkt door een politieke stijl waarbij beslissingen worden genomen buiten de mensen om. Opeenvolgende kabinetten met een behoudend karakter zijn in gebreke gebleven een antwoord te geven op de vraagstukken van dit moment: de voortdurende inflatie, de stijgende werkloosheid, de uitdaging van de milieuproblematiek, de ongelijkheid van inkomens, vermogens, zeggenschap, enz. De dieperliggende oorzaak van dit falen is dat een effectief overheidsbeleid niet gevoerd kan worden zonder de mensen om wie het gaat bij de totstandkoming ervan te betrekken. Kenmerkend voor de afgelopen periode was de grote vervreemding tussen burger en politiek. De oorzaak van de machteloosheid van behoudende kabinetten is dat zij zich tot gevangene hebben gemaakt van de bestaande machtsverhoudingen in onze samenleving. Zij aanvaardden klakkeloos een maatschappijvorm waarin enkelingen beslissen over de toekomst van velen en maken daar ook zelf dankbaar gebruik van. De laatste regeeringscrisis betekent daarom meer dan de ineenstorting van een slecht beleid. Het is een signaal dat het getij van de opkomende democratisering, de doorbreking van de bestaande machtsverhoudingen, niet meer kan worden gekeerd. Het is de ineenstorting van een bestel dat is gebaseerd op het voortduren van de ongelijkheid tussen mensen.

De verkiezingen 1972 staan in het teken van de terugdringing van deze ongelijkheid, van de verwezenlijking van de democratisering, van het doorvoeren van wezenlijke hervormingen in onze maatschappijstructuur. Zij kunnen een KEERPUNT zijn en de weg openen naar een NIEUW BELEID, een NIEUW BESTEL, een NIEUWE DEMOKRATIE. Het zijn verkiezingen waarbij een nieuwe generatie kiezers aan bod komt, die het recht voor zich mag opeisen mee te beslissen over eigen toekomst. Een toekomst die bedreigd wordt door het bestaan van massale vernietigingswapens, de toenemende kloof tussen arme en rijke landen, het gevaar van milieurampen door een zich versnellende groei van bevolking en industriële productie op een „eindige” aarde. Natuurlijk kunnen deze vraagstukken niet van de ene dag op de andere worden opgelost. Maar het slechtste beleid onder deze omstandigheden is een ongewijzigd beleid. Daarom is nu het moment gekomen de bakens van de macht te verzetten: KEERPUNT 1972.

I. Een nieuw beleid

Een nieuw beleid moet erop gericht zijn de burgers te inspireren daadwerkelijk aan de beleidsvorming deel te nemen. Het moet daarom aansluiten bij de mentaliteitsverschuivingen die zich in onze samenleving aan het voltrekken zijn. In dat geval wordt de politiek eindelijk een zaak van de mensen zelf. Dan mag men ook verwachten dat de offers gebracht zullen worden die voor een vooruitstrevend beleid onvermijdelijk zijn, maar dan door een ieder in gelijke mate, zonder afwenteling op anderen.

De doelstellingen van het nieuwe beleid dienen te zijn afgestemd op het deelnemen van de burgers aan de beleidsvorming.

1. Er komt een grotere gelijkheid van zeggenschap voor alle burgers in alle sectoren van politieke en maatschappelijke besluitvorming. Het parlementaire stelsel, de gemeentelijke democratie, de ondernemingsstructuur, de onderwijsinstellingen, etc. worden op de deelneming van de mensen afgestemd. De burgers zelf zullen moeten kunnen uitmaken welke kant het uitgaat met de economische ontwikkeling, de onderwijsvernieuwing, het ruimtelijk beleid, het welzijnsbeleid, het buitenlands beleid. Dat geldt uiteraard ook voor de persoonlijke levenssfeer, waarvan de bescherming door de overheid moet worden gewaarborgd.
2. De fundamentele ongelijkheid in inkomen en bezit wordt teruggedrongen. Deze ongelijkheid drukt haar stempel op de ontplooiingsmogelijkheden met name van de zwakke groepen in onze samenleving. Het zijn immers de mensen met hoge inkomens en grote vermogens die hun kinderen naar betere scholen sturen en die in betere huizen wonen. Doorbreking van deze fundamentele ongelijkheid door middel van een inkomensbeleid is voorwaarde voor het welzijn van het nieuwe beleid. Ook de kosten van wonen worden onderdeel van dit inkomensbeleid, op basis van het recht van wonen voor iedereen.
3. Ook de immateriële ongelijkheid wordt teruggedrongen. De onderwijsvernieuwing heeft tot doel alle mensen in staat te stellen tot actieve deelneming aan de besluitvorming. Het aksent dient niet langer te liggen op kennisoverdracht en prestatiedrang, maar op ontwikkeling van creativiteit, kritische zin, politieke bewustwording. Dit maakt ook een welzijnsbeleid mogelijk waarbij de drang

Kernpunten voor

Een nieuw beleid Een nieuw bestel Een nieuwe democratie

tot wedijver plaats maakt voor ontspannen samenleven. Welzijnsbeleid in deze zin is een totaalbeleid dat herkenbaar dient te zijn in elk onderdeel van het nieuwe beleid. Niet alleen bij vorming, gezondheidszorg, stadsvernieuwing, maar ook bij de inrichting van onze economische orde, het ruimtelijk beleid en de buitenlandse politiek.

4. De ongelijkheid in woon-, werk- en leefomstandigheden wordt aangepakt. Dat betekent dat de welzijnstekorten in de oude buurten van de steden moeten worden teruggedrongen. In en rondom de stadscentra, in de rond 1900 gebouwde arbeiderswijken, zijn noodgebieden ontstaan. Onze steden, waar meer dan de helft van alle Nederlanders wonen, dreigen onbestuurbaar te worden. De nood van de steden moet worden erkend als een nationaal probleem. Een grootscheepse samenhangende aanpak van problemen als: stadsvernieuwing, volkshuisvesting, onderwijs, openbaar vervoer en sociale voorzieningen, kan explosieve situaties voorkomen. Daarnaast is het nodig dat door middel van het ruimtelijk beleid een zodanige spreiding van werkgelegenheid tot stand wordt gebracht dat de achterstanden in welvaart in zwakke gebieden kunnen worden weggewerkt. Ook de welzijnstekorten in bepaalde plattelandsgebieden moeten worden weggewerkt.

5. Dit veronderstelt ook beheersing van de economische groei. De tijd van productie ter wille van de productie is definitief voorbij. Een economische groei die leidt tot steeds meer goederen die steeds sneller vernieuwd moeten worden, tot meer auto's op steeds grotere wegen, brengt een steeds grotere aanslag op onze schaarse ruimte en ons leefmilieu met zich mee. Tegelijkertijd worden de natuurlijke hulpbronnen bedreigd. Bij de verdeling van de opbrengsten zijn het de knapsten, de rijksten en de machtigsten, die het meest profiteren. Het productieproces zal ondergeschikt worden gemaakt aan de voorwaarden voor een menswaardig bestaan in een leefbaar milieu voor iedereen. Radikale ingrepen in de huidige vorm van vrije ondernemingswijze productie, met name beheersing van de particuliere investeringen, zijn onvermijdelijk.

6. Het is noodzakelijk dat het probleem van de bevolkingsgroei wordt aangepakt. Ombuiging van deze groei, tenminste naar stabilisatie, is wenselijk. Dit vereist een mentaliteitsverandering, waarbij de burgers zich bewust worden van de gevolgen van overbevolking en zich mede verantwoordelijk voelen voor de vermindering daarvan door het kleine gezin als wenselijk te beschouwen. Allerlei overheidsmaatregelen die op dit gebied een mogelijk neveneffect hebben doordat ze bedoeld of onbedoeld een dergelijke mentaliteitswijziging in de weg staan, dienen te verdwijnen (b.v. in de woningbouw en -toewijzing, de belastingwetgeving, de sociale verzekeringen).

7. Bij het nieuwe beleid neemt de democratisering van het wetenschapsbeleid een centrale plaats in. Het is een illusie te menen dat de gemeenschap de toekomst van onze samenleving zal kunnen bepalen, zolang de richting van de technologische veranderingen, die ons keer op keer overrompelen, bepaald wordt in ongecontroleerde economische machtscentra. Ook een universitair wetenschapsbeleid ontbreekt. Temeidden van deze veranderingsprocessen verliezen onze bestuurlijke instellingen echter voortdurend terrein, zodat in plaats van een toenemende beheersing van deze processen sprake is van een steeds grotere stuurloosheid van onze samenleving. Deze ontwikkeling weerspiegelt de toenemende achterstand van de maatschappijwetenschappen op de natuurwetenschappen. Ombuiging van deze ontwikkeling door middel van een gedemocratiseerd wetenschapsbeleid is noodzakelijk, willen wij weer greep krijgen op de toekomstige inrichting van onze samenleving.

8. De geringe greep van de gemeenschap op de maatschappelijke veranderingsprocessen is ook toe te schrijven aan het feit dat bij de economische machtscentra de landsgrenzen allang niet meer tellen. Een werkelijke democratisering van de economische machtsvorming en een effectieve beheersing van de economische en milieuvervuilende ontwikkelingen zal vooral op Europees niveau moeten worden gerealiseerd. Om echter het gevaar van ongecontroleerde technologische machtsvorming tegen te gaan, zal bij een verdere eenwording van Europa een democratisering van de Europese instellingen gewaarborgd moeten zijn.

9. Het streven naar hervormingen in de maatschappijstructuur houdt niet op bij de landsgrenzen, noch bij die van Europa. Structuurhervormingen in eigen land en op Europees niveau hebben primair ten doel de ongelijkheid tussen de volkeren terug te dringen. Opvoering van de ontwikkelingsamenwerking is een effectiever middel tot verkrijging van vrede en veiligheid dan handhaving van de defensie-inspanningen. Bovendien is het eerste een gro-

tere bijdrage aan de bevordering van de internationale rechtsorde.

10. Evenals in eigen land dient bij het buitenlands beleid gestreefd te worden naar doorbreking van ongecontroleerde machtsvorming. Een klein land als Nederland kan daartoe in samenwerking met andere kleine landen — dwars door de machtsblokken heen — meer initiatieven nemen dan tot dusver. Versterking van de V.N. en opheffing van machtsblokken als NAVO en Warschaupakt dienen centrale doelstellingen van het beleid te zijn. Solidariteit met onderdrukte groepen, waar ook ter wereld, komt in de plaats van bondgenootschappelijke volgzzaamheid.

II. Een nieuw bestel

De genoemde doelstellingen van een nieuw beleid kunnen slechts worden gerealiseerd in een nieuw politiek en maatschappelijk bestel, dat geheel gebaseerd is op het beginsel van gelijke zeggenschap van alle burgers. Een dergelijk nieuw bestel zal een aantal nieuwe beleidsinstrumenten moeten omvatten. Daartoe worden o.m. gerekend:

- een participatiedemocratie: de kiezer beslist over de regeeringsvorm (staatsrechtelijke vernieuwing); de werknemer krijgt meer te zeggen over het bestuur van de onderneming, de huurder over de inrichting van zijn woon- en leefmilieu.
- gemeenschapscontrole op het investeringsbeleid; beheersing van de particuliere investeringen; grote beleggers worden verplicht tot deelneming in o.a. de woningbouw; er komen parlementaire commissarissen bij banken en grote ondernemingen.
- een inkomensbeleid, waarbij alle instrumenten als belastingstelsel, sociale verzekeringen, huur- en subsidiebeleid, loon- en prijsbeleid, enz. worden gehanteerd om meer gelijkheid van inkomens en vermogens te bereiken.
- een vernieuwingsplan vóór onderwijs en cultuur, dat ertoe moet leiden dat burgers in staat zijn werkelijk van hun democratische rechten gebruik te maken en deel te nemen aan het kulturele leven.
- een nationaal beleid voor de steden, gericht — allereerst met noodmaatregelen — op het wegnemen van de welzijnsnood in de oude stadswijken.
- een ruimtelijk spreidingsbeleid op basis van een selectief investeringsbeleid en een op de ruimtelijke eisen afgestemd verkeers- en vervoersbeleid (openbaar vervoer ten behoeve van afremming van de groei van het autoverkeer).
- een meerjarenplan tot sanering van het milieu, op basis van verboden van remmings- en bestemmingsheffingen op milieuvervuulende activiteiten.
- een gedemocratiseerd wetenschapsbeleid, waarbij het parlement de prioriteiten aangeeft voor onderzoek en research, bijgestaan door een democratisch samengestelde raad voor het wetenschapsbeleid.
- Europese controle op multi-nationale economische machtsvorming door middel van een rechtstreeks gekozen, met reële bevoegdheden uitgerust Europees Parlement.
- een Europees veiligheidssysteem ter vervanging van de huidige militaire machtsblokken, garant voor vrede en veiligheid in Europa.
- een versterkte V.N., die actief bijdraagt aan de doorbreking van de militaire machtsstructuren in de wereld en de vermindering van de kloof tussen arme en rijke landen.

III. Een nieuwe democratie

KEERPUNT 1972 heeft niet de pretentie een blauwdruk te zijn voor een toekomstige maatschappij. Het wil slechts wegen aangeven waarlangs de bestaande machtsverhoudingen in onze samenleving kunnen worden doorbroken, een grotere gelijkheid tussen mensen en volkeren kan worden bevorderd en een gelijke zeggenschap van alle burgers over hun toekomst binnen bereik kan worden gebracht. Het is aan de burger zelf om uit te maken hoe zij van de nieuwe mogelijkheden gebruik willen maken om hun eigen samenleving in te richten.

Maar het feit op zich dat de mensen zelf — en niet een kleine machtselite — de koers voor een toekomstig beleid kunnen uitzetten, betekent al een nieuwe wijze van samenleven. Deze mag niet langer beheerst worden door allerlei dwangbegrippen van het traditionele „vooruitgang” denken: de opgezwepte maatschappelijke wedijver, de jacht op kwantitatieve prestaties, een allesbeheersende materiële arbeidsbezitsmoraal. Het zal een nieuwe wijze van samenleven zijn waarin menselijke waarden als de kwaliteit van het bestaan, creatief leven, „beter” is meer dan „meer”, centraal staan. De samenleving, nationaal en internationaal, vermenselijken, dat is de inzet van KEERPUNT 1972.

Demokratisering

1. HET POLITIEK BESTEL

Regeringsvorm

- a. De kiezers behoren te beslissen over de regeringsvorming. Wisseling van kabinet vindt daarom niet plaats dan na verkiezingen. Samenwerkende partijen horen vóór verkiezingen de hoofdlijnen van hun regeringsprogramma en van de samenstelling van een nieuwe regering bekend te maken.

Grondwetswijziging

- b. De regering zal binnen twee jaar voorstellen bij de Kamer indienen tot algehele wijziging van de Grondwet, naar aanleiding van de adviezen van de staatscommissie Cals-Donner. Een aparte kiesdrempel wordt niet overwogen. De kiezers stemmen bij dezelfde gelegenheid voor de Tweede Kamer en voor de kabinetsformateur. Voor de Kamerverkiezingen wordt het land verdeeld in distrikten, in welke tenminste tien leden worden gekozen. De Eerste Kamer wordt afgeschaft. Nieuwe voorstellen tot democratisering zullen in studie worden genomen, zoals:
- het recht voor burgers om initiatiefvoorstellen in vertegenwoordigende lichamen te verdedigen, als zij daarvoor een aantal adhesiebetuigingen hebben verworven gelijk aan de kiesdeler;
 - een wet waarbij van overheidswege administratieve voorzieningen worden getroffen, die het de partijen gemakkelijker maken t.b.v. hun kandidaatstelling voorverkiezingen te houden.

Versterking parlement

- c. De positie van het parlement wordt versterkt door:
- aanzienlijke verhoging van het budget voor wetenschappelijke en administratieve staf;
 - frekwentere toepassing van het enquêterecht, o.m. door opdrachten daartoe aan vaste Kamercommissies b.v. ter controle van economische macht en van de B.V.D.);
 - het rapporteren van adviesorganen — zoals de S.E.R., de Raad voor het wetenschapsbeleid e.d. — tegelijkertijd aan regering en aan parlement;
 - een budget waaruit opdrachten aan wetenschappelijke instellingen en maatschappelijke groepen kunnen worden gefinancierd om alternatieve voorstellen te ontwikkelen.

Ombudsman, openbaarheid

- d. Er komt zo spoedig mogelijk een onafhankelijke ombudsman en een wet op de openbaarheid van overheidsdocumenten. Belangrijke overheidsbeslissingen worden niet genomen dan nadat alle betrokkenen, in beginsel in het openbaar, invloed op de uiteindelijke beslissing hebben kunnen uitoefenen.

Gewesten

- e. Op korte termijn wordt een gewestwet tot stand gebracht waarin de centrale overheid een primaire verantwoordelijkheid voor de gewestvorming draagt. De gewesten, waarvan zowel raad als voorzitter rechtstreeks worden gekozen, nemen taken van het Rijk en van de provincies over, terwijl met de gemeenten tot een scherpomlijnde taakafbakening wordt gekomen ter vermindering van dubbeltaken.

Gemeenten en provincies

- f. De gemeentelijke democratie wordt versterkt door beoording van de bestuurlijke decentralisatie (gekozen wijk- en stadsdeelraden met een eigen budget), verkiezing van de burgemeester en versterking van de gemeenteraden door passende honorering van de leden en verbetering van de uitrusting. Voordat er een grondwetswijziging komt waarbij het mogelijk wordt gemaakt dat burgemeesters en provinciale commissarissen door de burgers worden gekozen, krijgen gemeenteraden en Provinciale Staten in ieder geval een in de wet vastgelegd recht van aanbeveling ten aanzien van de te benoemen personen.

Havenschappen

- g. De havenschappen (Delfzijl, Vlissingen en Terneuzen) worden gedemocratiseerd.

Passief kiesrecht

- h. Het recht tot het in gedeeltelijke dagtaak uitoefenen van openbare functies wordt voor alle werknemers wettelijk geregeld.

Opeenhoping functies

- i. Er komt een verbod op combinatie van openbare functies in een persoon, zoals b.v. het burgemeester- en kamerlidmaatschap.

2. HET BEDRIJFSLEVEN

Toezicht van de gemeenschap

- a. Een verandering van de kartelwetgeving maakt het mogelijk fusies te verbieden. Daardoor kan ook worden opgetreden tegen samenvoegingen van ondernemingen, die op heel verschillend terrein werkzaam zijn (z.g. konglomeraten). Het parlement krijgt een beter inzicht in de economische machtsverhoudingen, door het werk van een daartoe uit te rusten commissie uit het parlement. (zie onder 1.c.)

Ook op Europees nivo zal op een dergelijke regeling worden aangedrongen.

Bij grote banken en bij de grootste ondernemingen benoemt het parlement een commissaris die in het bijzonder toeziet op de behartiging van het gemeenschapsbelang en daarover jaarlijks verslag uitbrengt aan het parlement. Ondernemingen met meer dan 50 werknemers of met een balanstotaal van meer dan f 5 miljoen kunnen niet langer „besloten” zijn. Aan het proces van omzettingen van N.V.'s in B.V.'s kan zo een halt worden toegevoerd.

Verzekeringswezen

- b. De overheid stelt regels vast voor en houdt toezicht op de doelmatigheid van alle organisaties die onder controle staan van de verzekeringskamer.

De ondernemingsraden

- c. De ondernemingsraad zal uitsluitend bestaan uit door het personeel gekozen leden. Aktief en passief kiesrecht komt er voor iedereen die in de onderneming werkt, ongeacht diensttijd. Ondernemingsraadsleden krijgen de bevoegdheid de stukken in te zien die nodig zijn voor de vervulling van hun functie.

Werknemers of hun vertegenwoordigers dienen steeds tijdig geïnformeerd te worden over ontwikkelingen in hun bedrijf.

Voor ingrijpende besluiten (wijziging van produktie, fusie, sluiting, bestuursbenoeming, belangrijke investeringen en verandering van de juridische vorm van de onderneming) en voor de uitgangspunten van het personeelsbeleid is overeenstemming met de ondernemingsraad vereist, met de mogelijkheid van beroep. Een Europees statuut dient hetzelfde te regelen voor de Europese onderneming.

De ondernemingsraad verantwoordt zich regelmatig in bedrijfsvergaderingen. Ook op werknivo krijgen werknemers inspraak in voor hen ingrijpende beslissingen.

Kommissarissen

- d. De werknemers krijgen tenminste evenveel invloed op de samenstelling van de raad van commissarissen als andere belanghebbenden gezamenlijk. Het aantal commissarissen bij zelfstandige ondernemingen, dat in één persoon verenigd kan zijn, wordt beperkt. De beloning van iedere commissaris wordt gepubliceerd.

Experimenten

- e. De overheid bevordert, te beginnen in bedrijven waarin zij zelf deelneemt, experimenten met nieuwe vormen van beheer en bestuur van ondernemingen, zoals zelfbestuur van ondernemingen, zoals zelfbestuur door degenen die in de onderneming werken. Bij dienstverlenende overheidsbedrijven wordt geëxperimenteerd met beheersvormen waarbij de gebruikers betrokken zijn. Waar mogelijk komen er in overheidsdiensten en -bedrijven soortgelijke regelingen als besluit in par. 2.c. en 2.e. voor de particuliere ondernemingen.

Stakingsrecht

- f. Het stakingsrecht is een onvervreemdbaar recht. Een nieuwe wet waarborgt dit recht, ook voor ambtenaren. Het Europees Sociaal Handvest wordt zo spoedig mogelijk bekrachtigd.

Bedrijvenwerk

- g. Er komt meer ruimte voor het bedrijvenwerk. Iedere werknemer, ook bij de overheid, kan zonder gevaar voor represailles zijn mening geven met betrekking tot bedrijfszaken. Vakbondskaderleden krijgen dezelfde bescherming tegen ontslag, degradatie of overplaatsing als ondernemingsraadsleden thans hebben. Een onderzoek wordt ingesteld naar de mogelijkheden voor de werknemer arbeidszaken te weigeren waartegen hij principiële bezwaren heeft.

3. DE MENSELIJKE VERHOUDINGEN

Man en vrouw

- a. Man en vrouw dienen op gelijkwaardige wijze deel aan het maatschappelijke leven te hebben. De overheid ontwikkelt een beleidsplan, waarin o.m.:
- de werkgelegenheid in de part-time sektor zowel voor mannen als voor vrouwen wordt uitgebreid; de overheid geeft zelf het voorbeeld en stimuleert hiertoe het bedrijfsleven;
 - goede en naar draagkracht te betalen kindercentra ter beschikking worden gesteld, nader uitgewerkt via een wettelijke regeling op de kinderverblijfsplaatsen;
 - de belastingen op inkomens zodanig worden gewijzigd, dat met inachtneming van het draagkrachtbeginsel vrouw en man individueel worden aangeslagen;
 - de her- en bijscholingsmogelijkheden worden uitgebreid.

Abortus

- b. De strafbaarstelling van zwangerschapsverbreking door artsen wordt opgeheven. Dezelfde regels en waarborgen gelden als voor iedere andere medische ingreep.

Recht van de patiënt

- c. Op medisch gebied heeft de konsument (patiënt) het recht kennis te nemen van en goedkeuring te verlenen aan de risico's van de voorgenomen behandeling, met inbegrip van de uitwerking, aard en samenstelling van medicijnen. Arts, apotheker en fabrikant hebben dit recht te honoreren.

Het C.O.C.

- d. Aan het C.O.C. wordt onmiddellijk rechtspersoonlijkheid verleend.

Verdovende middelen

- e. De voorlichting over de gevolgen van het gebruik van verdovende en stimulerende middelen, alsmede het wetenschappelijk onderzoek naar de achtergronden van dat gebruik, wordt bevordert. De handel in gevaarlijke middelen, voorzover niet als geneesmiddelen gebruikt, is een ernstig misdrijf. Voor de overige middelen komen soortgelijke regelingen als voor sterk alcoholhoudende dranken. De handel in deze middelen, buiten deze regelingen om, blijft strafbaar. Verslaafden krijgen een toereikende sociaal-medische behandeling.

Buitenlandse werknemers

- f. Werving van buitenlandse werknemers zal in mindere mate plaatsvinden. In dit verband wordt de beloningsstructuur van onaantrekkelijk werk in ons land zodanig verbeterd dat evenwicht op de arbeidsmarkt wordt bereikt. Buitenlandse werknemers en hun gezinnen in Nederland hebben recht op kwalitatief dezelfde levensomstandigheden als Nederlanders (humanitaire rechten, huisvesting, opleiding, etc.).

De financiering van de maatregelen die hiertoe moeten leiden, komt uit een heffing op het bedrijfsleven. De overheid bepaalt de besteding van deze gelden.

- g. De Nederlandse investerings- en herstruktureringpolitiek, handelspolitiek en de ontwikkelingshulp worden mede gericht op de bevordering van de werkgelegenheid in de landen van herkomst van de buitenlandse werknemers.

Vreemdelingenbeleid

- h. Er komt meer rechtszekerheid voor vluchtelingen en voor andere vreemdelingen die in Nederland asiel vragen. Gedurende de eerste jaren van hun verblijf zullen zij over zodanige voorzieningen kunnen beschikken, dat zij zo spoedig mogelijk zelfstandig kunnen worden (o.a. taalkursus, tussentijdse bijstand, voorlopige huisvesting, om- en bijscholing, aangepaste arbeidsbemiddeling).

Strafrecht

- i. Straffbaarstelling van ongewenst gedrag wordt zoveel mogelijk teruggedrongen. De schadelijke gevolgen voor het slachtoffer van een delikt worden bij voorkeur weggenomen door hulpverlening en schadevergoeding. Vrijheidsstraffen worden zoveel mogelijk vervangen door met het inkomen olopende vermogensstraffen en andere sankties. Aan de gedetineerden wordt een behoorlijke rechtspositie gewaarborgd.

Rechtshulp

- j. Het recht — waaronder ook de beroeps- en procedureregelingen — moet voor ieder doorzichtig zijn. De rechtshulp aan burgers wordt verbeterd door de oprichting van juridisch-maatschappelijke dienstencentra en door wegneming van de financiële barrières. De overheid en semi-overheidsinstanties geven bij alle beslissingen die zij aan individuele burgers toesturen aan of, en zo ja hoe, daartegen in beroep kan worden gegaan.

Privacy

- k. Er komt een algemene wet op de databanken (met name ten aanzien van de persoonsadministratie) voordat de centrale persoonsadministratie wordt ingevoerd. Iedere burger krijgt het grondrecht alle gegevens die de overheid over hem heeft, te kennen en zo nodig te corrigeren. Uitzonderingen hierop worden bij de wet geregeld.

Meerderjarigheid

- l. De algemene meerderjarigheid wordt verlaagd tot 18 jaar.

Woonwagenbeleid

- m. Het woonwagenbeleid wordt gericht op de uitrusting van kleinere kampen.

Oorlogsvervolgden

- n. Voor oorlogsvervolgden blijft het streven gericht op een pensioenregeling die recht doet wedervaren aan hun bijzondere positie.

HOOFDSTUK II

Welzijn

1. ONDERWIJS

Algemeen

- a. Onderwijs en opvoeding zijn van beslissend belang voor de toekomst van onze samenleving en voor de plaats van de mensen erin. Een vooruitstrevend onderwijsbeleid is er daarom op gericht dat het onderwijs, behalve tot ontwikkeling van kennis, vaardigheden en creativiteit, leidt tot solidariteit en tot het vermogen democratisch besef tot gelding te brengen.

Financiële en maatschappelijke omstandigheden of sexe mogen geen hinderpaal zijn om aan onderwijs deel te nemen. Voor alle deelnemers worden gelijke ontwikkelingskansen geschapen, afgestemd op hun persoonlijke vermogens. Uitgangspunt van het te voeren beleid is, dat onderwijs en vorming gemeenschapsvoorzieningen zijn, die in principe ten laste van de algemene middelen komen.

Er komt op grond van het bovenstaande een nationaal ontwikkelingsplan voor het onderwijs. Dit samenhangend geheel is gericht op een voortdurende inhoudelijke, organisatorische en structurele vernieuwing (met name vanuit de scholen) en op doelmatigheid in onderwijskundige en financiële zin. Onderdeel van het plan zal een financierings- en een prioriteitschema zijn, dat in overleg met betrokkenen zal worden opgesteld en periodiek wordt bijgesteld.

De kwaliteit van het onderwijs wordt verbeterd door toepassing van de resultaten van mede door de overheid bevorderde experimenten op het gebied van onderwijsvernieuwing (b.v. doorbreking van het jaarklassensysteem en een brede middenschool).

In verband daarmee wordt de opzet van een landelijk netwerk van voorzieningen voor begeleiding, ontwikkeling, planningen en onderzoek van het onderwijs, in nauwe samenwerking met goed opgezette initiatieven in de scholen en de opleiding ter hand genomen. Ter ondersteuning van het te voeren beleid wordt een bureau voor de planning en ontwikkeling van het gehele onderwijs opgericht.

Vernieuwing en democratisering

- b. Voor de vernieuwing en democratisering van het onderwijs komen er maatregelen die:
- vooruitlopend op de samenvoeging van kleuter- en basisonderwijs, experimenten in die richting bevorderen;
 - een ruimere toewijzing waarborgen van onderwijzend personeel en andere noodzakelijke voorzieningen in wijken of gebieden die in sociaal-kultureel opzicht achtergesteld zijn;
 - leiden tot het verder verminderen van het aantal leerlingen per groep of per klas bij het kleuter- en basisonderwijs; met voorrang voor sociaal-kultureel achtergestelde gebieden en voor onderwijsvernieuwingssituaties;
 - de opleiding en de verplichte her- en bijscholing van alle onderwijsgevenden op elkaar afstemmen, mede

Bewustmaking

j. Overheidsactiviteiten gericht op de voorlichting en de bewustmaking inzake ontwikkelingsvraagstukken worden uitgebreid. De Nationale Commissie Ontwikkelingsstrategie blijft voortbestaan.

Aan de gemeenten wordt in principe de gelegenheid geboden een beperkte bijdrage van de gemeentelijke begroting voor ontwikkelingsamenwerking te bestemmen. Deze bijdragen dienen primair gericht te zijn op de subsidiëring van voorlichtings- en bewustmakingsprogramma's.

2. SURINAME EN DE ANTILLEN

a. Suriname en de Nederlandse Antillen worden binnen de komende regeringsperiode, d.w.z. voor eind 1976, onafhankelijk.

Voor 1975 wordt in overleg met beide landen de wijze bepaald waarop dit zal gebeuren en zullen de noodzakelijke overgangsmaatregelen worden vastgesteld.

Nederland zal zijn inspanningen op het gebied van de ontwikkelingshulp aan Suriname en de Nederlandse Antillen voortzetten. Daarbij staat centraal dat deze landen (in het kader van een zelfstandigheids- en ontwikkelingsplan) bij en na het bereiken van staatkundige onafhankelijkheid een groeiende mate van economische, sociale en kulturele zelfstandigheid moeten verwezenlijken.

Omvang en aard van de hulpverlening worden bepaald in samenhang met deze doelstelling.

HOOFDSTUK VIII

Vrede en veiligheid

1. VERENIGDE NATIES

a. Nederland ijvert ervoor dat de organisatie van de Verenigde Naties alle staten ter wereld gaat omvatten. Het zal initiatieven nemen en steunen om de volkerenorganisatie om te smeden tot een doeltreffender instrument om de vrede te handhaven, de mensenrechten te beschermen, de armoede te overwinnen, imperialisme, rassendiskriminatie en kolonialisme (niet alleen politiek, maar ook economisch) uit te roeien en het leefmilieu veilig te stellen.

In internationaal verband dienen maatregelen te worden genomen ter voorkoming van bom-aanslagen, vliegtuigkapingen en andere daden van terreur.

b. *Nederland steunt voorstellen voor V.N.-resoluties in de geest van dit regeerakkoord. Nederland geeft uitvoering aan die resoluties, waar het niet tegen heeft gestemd.* Het bevordert dat in V.N.-verband nieuwe organen worden geschapen voor nieuwe belangrijke taken van de V.N. onder meer in verband met de mondiale samenwerking die nodig is voor de milieubeheersing, de aanpak van het wereldbevolkingsprobleem, de exploitatie van de zeebodem en de communicatie door ruimtesatellieten. Het draagt bij tot de vorming van een permanente konventionele troepenmacht van de V.N., die onafhankelijk is van de nationale en verbonden strijdkrachten.

Het verhoogt de bijdragen in speciale fondsen van de V.N. voor het ondersteunen van slachtoffers van racisme, kolonialisme en diktatuur.

Nederland streeft naar een universeel verdrag tot de bescherming van de rechten van de mens, dat een eveneens universele naleving garandeert.

2. ONTwapening, NAVO, EUROPESE VEILIGHEID

a. In de ontwapeningsbesprekingen in Genève zal Nederland zich inzetten voor de totstandkoming van verdragen inzake een verbod van alle kernproeven (ook de ondergrondse, zonder de eis van inspectie ter plaatse) en inzake uitbanning van alle chemische wapens met inbegrip van herbiciden.

Nederland bekrachtigt het bedrag inzake niet-verspreiding van kernwapens.

In een beleid gericht op vrede en veiligheid wordt gestreefd naar het kernwapen-vrij maken van Nederlandse bodem.

Nederland gebruikt het lidmaatschap van de NAVO om een actief ontspanningsbeleid te bevorderen, gericht op de totstandkoming van een door de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten gegarandeerd Europees veiligheidssysteem, dat alle deelnemende landen onafhankelijkheid verzekert en waarin door middel van de oprichting van een permanent orgaan van overleg procedures en instellingen worden ingebouwd voor politiek overleg en vreedzame slechting van geschillen; hierin zullen uiteindelijk NAVO en Warschau-pakt opgaan. Nederland wenst door middel van regelmatige rapportage en meer openheid een betere parlementaire controle op het functioneren van de NAVO te realiseren.

In het kader van dit streven naar Europese veiligheid zet Nederland zich krachtig in voor de totstandkoming van verklaringen van NAVO en Warschau-pakt niet als eerste kernwapens te zullen gebruiken.

In samenhang hiermee zal Nederland streven naar een spoedig begin van de onderhandelingen inzake wederzijdse evenwichtige ontwapening in Europa; deze ontwapening dient zowel op conventioneel als nucleair gebied plaats te vinden. Dit Europese ontwapeningsgesprek, gekoppeld aan de toekomstige SALT-besprekingen, zal ertoe moeten leiden dat Europa (en dus ook Nederland) wordt bevrijd van tactische atoomwapens en nucleaire midden-afstands-raketten. De nucleaire bewapening in de wereld wordt beperkt tot een zo gering mogelijk aantal Russische en Amerikaanse strategische kernwapens.

Elke vorm van Europese kernmacht wordt afgewezen. Mede tegen deze achtergrond bevordert Nederland de spoedige bijeenroeping van een conferentie inzake Europese veiligheid en samenwerking. Deze conferentie moet ertoe leiden dat de barrières tussen de volken van oost en west worden opgeruimd, de kulturele en economische betrekkingen worden geïntensiveerd en een bijdrage wordt geleverd tot een internationale aanpak van het milieubeheer.

Toetssteen voor de Nederlandse bereidheid om het lidmaatschap van de NAVO voort te zetten is het blijven nastreven van veiligheid en ontspanning in Europa als doelstelling van het bondgenootschap.

Mocht een situatie ontstaan waarin dit niet het geval is, dan dient Nederland na te gaan of vrede en veiligheid niet beter worden gediend door uittreden en of tezamen met geestverwante landen niet andere alternatieven na te streven zijn.

b. Nederland steunt een regeling van de Duitse kwestie door middel van normalisatie van de betrekkingen tussen de beide Duitslanden, en door opnemng van de D.D.R. en de Bondsrepubliek in de V.N. De D.D.R. wordt volkenrechtelijk erkend.

3. NAVO EN PORTUGAL, SPANJE EN GRIEKENLAND

a. De NAVO dient zich strikt tot *militair-politieke* taken te beperken.

b. Uitbreiding van de NAVO tot niet-democratische landen, zoals Spanje, en uitbreiding van het verdragsgebied wordt afgewezen.

Nederland zal sterke politieke en economische druk uitoefenen om democratische verhoudingen in Griekenland, Portugal en Turkije te bevorderen. Ten aanzien van Griekenland en Portugal zal Nederland als één van de middelen daartoe tezamen met andere landen de verwijdering van deze landen uit de NAVO-raad aan de orde stellen. Nederland onthoudt zich van het leveren van wapens aan Portugal en Griekenland, oefent druk uit op andere NAVO-landen om dit voorbeeld te volgen en weigert met en in Portugal en Griekenland militaire oefeningen te houden. Nederland keert zich tegen alle wapenleveranties van NAVO-landen aan *mede NAVO-landen die de mensenrechten schenden, zoals Portugal in Zuidelijk Afrika.*

Aan de principiële afwijzing van de apartheid zal verder gestalte gegeven worden, niet alleen door toepassing van het wapen-embargo t.a.v. Zuid-Afrika, maar ook door het beëindigen van elke medewerking aan of activiteit op het gebied van investeringen in en emigratie naar Zuid-Afrika van de zijde van de overheid.

Nederland verstrekt studiebeurzen aan slachtoffers van de apartheid.

4. EUROPA

Progressief beleid

a. Onderdelen van een progressief Europees beleid zijn:

- bescherming van het leefmilieu;
- een gemeenschappelijk sociaal beleid alsmede een gemeenschappelijke inkomenspolitiek met het Europese bedrijfsleven (vakbeweging en werkgevers);
- controle op, en medezeggenschap in, internationale ondernemingen;
- een anti-inflatiebeleid;
- bescherming van de rechten van de mens;
- een internationaal welvaartsbeleid, dat de ontwikkeling van de derde wereld bevordert.

Demokratie

b. Het Europese Parlement wordt rechtstreeks verkozen, krijgt wetgevende en reële budgettaire bevoegdheden en het recht van veto bij de benoeming van de leden van de Europese Commissie.

Tegelijk met en afhankelijk van de verwezenlijking hiervan vindt invoering plaats van meerderheidsbesluiten in de Raad van Ministers. De positie van de Europese Commissie wordt versterkt. In dit perspectief is samenwerking tussen de politieke partijen in Europa uitlopend op de vorming van Europese partijen noodzakelijk.

Uitbreiding

c. *Nederland streeft krachtig naar een uitbreiding en uitbouw van de Europese samenwerking doch niet als een doel in zichzelf.* Noch alleen de verhoging van de materiële levensstandaard, noch verlangen naar economische en politieke macht mag de centrale doelstelling zijn. Het streven naar een grotere eenheid van Europa, bijv. via totstandkoming van een economisch-monetaire unie, dient ondergeschikt te zijn aan de verwezenlijking van een progressief beleid (zie 4.a) en aan de democratisering van de Europese instellingen (zie 4b).

5. VIETNAM

Nederland erkent Noord-Viëtnam en biedt ook dit land een hulpprogramma aan. *Een beroep moet worden gedaan op de VS om hun strijdkrachten op zo kort mogelijke termijn uit Indo-China terug te trekken. Aan alle partijen wordt verzocht de vijandelijkheden te staken.*

6. BEVRIJDINGSBEWEGINGEN

Bevrijdingsbewegingen in koloniale gebieden krijgen steun met name voor humanitaire en onderwijskundige projecten.

7. BEWUSTWORDING

Het bewustwordingsproces inzake internationale problemen en het formuleren van vormen van alternatieve politiek moet worden bevorderd. Daartoe zal de overheid op veel grotere schaal dan tot dusverre subsidies verlenen aan organisaties en instellingen die op dit gebied actief zijn.

8. DEFENSIE

Een voortgaande afremming van de defensieuitgaven moet worden gerealiseerd door het proces vergezeld te laten gaan van politieke ontspanning en te beïnvloeden door een verminderde militaire inspanning. Daarbij is omvorming van de krijgsmacht noodzakelijk. In dit kader heeft kwaliteit voorrang boven omvang.

In de periode 1973-1976 wordt in ieder geval gestreefd naar een verlaging van de defensieuitgaven met in totaal 1500 miljoen gulden tegen lopende prijzen (dit is gemiddeld per jaar 0,20 à 0,25% van het nationaal inkomen) door:

- de doelmatigheid van de hoofdtaken te vergroten en niet-wezenlijke taken af te stoten;
 - organisatorische dieldeling van land-, zee- en luchtmacht op te heffen;
 - geen uitvoering te geven aan investeringsprojecten zoals het plan Ter Apel;
 - nucleaire taak van de luchtmacht op te heffen en de Honest John niet te vervangen.
- In de periode 1973-1976 moet tevens een basis worden gelegd voor het totstandbrengen van een verdere verlaging van de defensie-uitgaven tot 3% van het nationaal inkomen. Hiertoe aan te wenden middelen zijn:
- het totstandbrengen van een betere samenwerking en taakverdeling tussen Westeuropese NAVO-landen;
 - het doorvoeren van een verdergaande sanering van de krijgsmacht;
 - het ontwikkelen van eigen voorstellen in het kader van afsluiting van overeenkomsten tussen NAVO-landen en Warschau-pakt-landen over een wederzijdse evenwichtige vermindering van de militaire inspanning.
- versterkt door:

— betere waarborgen voor de vrijheden van meningsuiting, van verspreiding en van vereniging en vergadering in de krijgsmacht;

— onmiddellijke instelling van een experimentele proef-eenheid waarin de dagelijkse gang van zaken op de kazerne wordt geregeld d.m.v. een minimumreglement en overleg;

— eigen „huishoudelijke” bevoegdheden te geven aan gekozen onderdeelsraden met een gekozen voorzitter;

— benoeming van een aan het parlement verantwoordelijke ombudsman;

— afschaffing van uiterlijk vertoon dat geen wezenlijke bijdrage levert tot de taakvervulling van de krijgsmacht zoals bv. groetplicht, parades, tenudrachten;

— vervanging van het militaire tuchtrecht door een stelsel van bedrijfsdisciplinaire maatregelen;

— afschaffing van afzonderlijke militaire rechter in vredes-tijd;

— afschaffing van de doodstraf in oorlogstijd;

— een duidelijke regeling van werk- en rusttijden;

— gelijke beloning voor beroeps- en dienstplichtige militairen in gelijke rang, waarbij rekening gehouden wordt met het aantal dienstjaren en met het wettelijk minimumloon;

— herziening van het stelsel waarbij de kosten van huisvesting van dienstplichtigen op de kazernes van hun wedde wordt ingehouden;

— erkenning van politieke gewetensbezwaren, in samenhang waarmee de mogelijkheden tot het verrichten van alternatieve dienst wordt verruimd;

— vereenvoudiging en bekorting van de procedure voor de behandeling van bezwaarschriften.

De dienstplicht wordt verkort tot 12 maanden.

De studie van de mogelijkheden voor de toepassing van geweldloze weerbaarheid wordt bevorderd.

Bijlage I.

Redt onze steden

Steeds meer Nederlanders wonen in steden, grote steden, middelgrote en kleine steden. Al jaren lang hebben wetgeving, financiële voorzieningen en het beleid van de centrale overheid de stedelijke vraagstukken verwaarloosd. In en rondom de stadscentra, in de rond 1900 gebouwde arbeiderswijken zijn noodgebieden ontstaan. Onze steden, waar meer dan de helft van alle Nederlanders wonen, dreigen onbestuurbaar te worden. De nood van de steden moet worden erkend als een nationaal probleem, waarbij het vooral gaat om stadsvernieuwing, volkshuisvesting, onderwijs, openbaar vervoer en sociale voorzieningen.

Op al deze gebieden zijn maatregelen nodig, waarbij stadsvernieuwing en volkshuisvesting de hoogste prioriteit dienen te krijgen. Het gaat om de volgende maatregelen:

a) grondpolitiek

1. Uitbreiding van de financiële en wettelijke mogelijkheden voor de gemeenten om grond aan te kopen in stadsvernieuwinggebieden en voor de nieuwbouw.

2. Versnelling van onteigeningsprocedures.

3. Onteigening tegen gebruiks waarde.

b) Stadsvernieuwing

1. Noodwet stadsvernieuwing, die o.m. voorziet in versnelde bestemmingsplanprocedures, directe financiële uitkeringen voor de stadsvernieuwing, de plicht van huiseigenaren om verbeteringen ten behoeve van de volkshuisvesting aan te brengen of toe te laten dat de gemeente die verricht.

2. Gemeenschapsinvloed op het investeringsbeleid van grote financiële instellingen ten behoeve van sociale woningbouw.

3. Speciale maatregelen voor middenstanders e.a. die bij stadsvernieuwing tijdelijk in moeilijkheden komen.

4. Wettelijke regeling van recht op inspraak (gebonden aan termijnen) in het bijzonder bij de beleidsvoorbereiding.

5. Geen vrije hand aan grote projectontwikkelaars.

6. Speciale aandacht voor bejaardenhuisvesting en huisvesting van gezinnen met kinderen om een evenwichtige bevolkingsamenstelling te krijgen.

c) volkshuisvesting

1. Uitgangspunt: wonen is een recht.

2. De gemeenten bepalen de verdeling van het woningbestand. De rijksoverheid kan speciale distributiegebieden aanwijzen.

3. De kosten van het wonen moeten in redelijke verhouding staan tot het inkomen. Afwijkingen worden rechtgetrokken door een stelsel van subsidies en zolang goedkope woningen schaars zijn — van heffingen.

4. De „Wenken en voorschriften” voor de woningbouw worden herzien; voor de renovatie zullen aparte normen gelden.

5. De planologische opzet van woongebieden richt zich op een goed voorzieningspakket (scholen, sociaal-kulturele gebouwen, winkels) en gaat uit van het openbaar vervoer.

d) onderwijs

1. Bijzondere zorg voor kinderen die door milieu-Invloeden en woonomstandigheden een achterstand hebben, vanaf het tweede jaar.

2. Ruime toewijzing van extra onderwijzend personeel voor de scholen in sociaal-kultureel benadeelde wijken.

3. Snellere verkleining van de klassen in deze wijken.

e) financiën

Essentiële voorwaarde voor dit alles is:

herziening van de financiële verhouding tussen rijk en gemeenten, zodat de gemeentebesturen in alle gemeenten beter de verantwoordelijkheid kunnen dragen voor de maatregelen, die zij ten behoeve van goede volkshuisvesting, stadsvernieuwing, onderwijs, openbaar vervoer en sociale voorzieningen moeten nemen.

Bijlage II

Eindrapport van de werkgroep kosten

Kosten en financiering van Keerpunt 1972

1. Bij de toezending van het ontwerp-verkiezingsprogramma 1972 is toegezegd dat nog een nadere raming zal worden gegeven van het beslag dat de uitvoering van ons programma legt op de groei van het nationale inkomen. Onze werkgroep heeft daartoe een berekening gemaakt van de kosten van het programma. U treft deze berekening hierbij aan. De werkgroep wijst erop dat bij voortzetting van de manier waarop de rijksuitgaven op dit moment gefinancierd worden,

het program niet volledig kan worden uitgevoerd. De werkgroep konkludeert: Op de oude financieringswijze en zonder een ingrijpende verandering van het sociaal-ekonomische beleid kan ons doel zeker niet worden bereikt.

2. De drie partijen hebben op hun kongressen de konklusie van de werkgroep aanvaard. Ze zijn met betrekking tot de uitvoering van het program tot de slotsom gekomen dat het program alleen uitvoerbaar is als:

- een aanzienlijke afremming plaatsvindt van de groei van de particuliere konsumptieve bestedingen;
- veranderingen worden aangebracht in de financieringswijze van gemeenschapsvoorzieningen;
- een samenhangend inkomens- en investeringsbeleid wordt gevoerd;
- enige vertraging wordt gebracht in enkele in het program voorgestelde voorzieningen.

Met het oog op dit laatste heeft de werkgroep de uitvoeringsduur van het program doorgetrokken naar 1977. De normale zittingsperiode van het kabinet zal tot mei 1977 duren, zodat dit kabinet ook de begroting van dat jaar nog voor zijn rekening neemt.

3. De getallen in dit eindrapport en het daaraan voorafgegaane tussenrapport vereisen nog een toelichting en een wijziging.

Als men de gekozen opzet (lopende prijzen en het bij elkaar optellen van de extra jaarlijkse meerkosten) vergelijkt met het vorige program, dan zijn er uiteraard grote verschillen. Toen, in begin 1971, is uitgegaan van vaste prijzen en van extra bedragen in één jaar (het laatste jaar van de regeerperiode).

De verandering betreft het bedrag voor het wonen. Een deel daarvan is een financieringsverschuiving, nl. van de particuliere naar de overheidssektor. Deze gelden worden via de rijksbegroting geleid om de woningbouw veilig te stellen. Daar dit bedrag geen extra beslag legt op de nationale besparingen, hoeft het hier niet te worden opgevoerd. De post wonen kan dientengevolge worden verlaagd met f 2.545 miljoen. De totaal cijfers van de kosten en ook van de extra belastingopbrengsten worden door het ook betrekken van 1977 in de berekening anders. Ten gevolge van de verschuiving en de verandering worden meerkosten over de jaren 1974-1977 tezamen genomen: f 10.835 miljoen¹⁾ (in het tussenrapport was dit f 13.375 miljoen).

Hogere belastingen

4. Deze meerkosten kunnen worden bestreden uit hogere belastingen (0,6% per jaar drukstijging) die in de genoemde jaren tezamen f 6.070 miljoen bedragen (in het tussenrapport was dit f 3.400 miljoen) en door meer te lenen op de groter wordende kapitaalmarkt.

Hoe komen we tot een ingrijpende verandering van het sociaal-ekonomisch beleid? Door een samenhangend begrotings-, inkomens- en investeringsbeleid, zoals dat in Keerpunt 1972 is uitgestippeld. Een voortduren van een zo hoge inflatiegraad als de afgelopen jaren heeft bestaan (en waarvan ook de werkgroep in het voetspoor van de regering uitgegaan is!) holt de noodzakelijke financiering van de overheidsuitgaven uit.

In de tweede plaats zal structureel — via verhoging van de besparingen — een groter deel van het nationaal inkomen ter financiering van gemeenschapsvoorzieningen ter beschikking moeten komen. Invoering van de programpunten van hoofdstuk III (de verplichte vermogensaanwasdeling en een aanvullend pensioen) kunnen daarbij helpen. Daarnaast zullen de wettelijke regelingen voor de beleggingen van de grote institutionele beleggers en de voorgestelde beheersing van de kapitaalmarkt snel moeten worden ingevoerd (hoofdstuk IV).

Verhoging van de belastingdruk en verhoging van de besparingen betekenen een afremming van de stijging van de particuliere consumptie. Om die te realiseren is een alle inkomens-omvattend-inkomensbeleid nodig.

Waarschijnlijk kan slechts weinig gewonnen worden via een verlaging van het peil van de particuliere investeringen. Weliswaar ligt dit peil hoog, maar bedacht dient te worden dat ook de kosten van noodzakelijke milieubeschermdende maatregelen goeddeels ten laste van de particuliere investeringen dienen te komen.

Toeneming besparingen

5. Wat de toeneming van de besparingen betreft gaan onze gedachten uit naar een stijging van 0,5% per jaar in de jaren 1975 en 1976. Gelet op de berekeningen en alternatieve opstellingen 19% en 19,5% in 1973) van het Planbureau behoort dit stellig tot de mogelijkheden. Ook in het verleden (begin van de zestiger jaren) is wel eens een besparingspercentage van 21 gehaald. Een reeks die er als volgt uitziet:

1974	1975	1976	1977
19,5%	20%	20,5%	20,5%

lijkt haalbaar als een meerjarig sociaal kontrakt met het bedrijfsleven kan worden gesloten waarin de stijging van konsumptieve bestedingen wordt gematigd en de besparingen toenemen.

Een besparingstoename van $\pm 0,5\%$ en een aanwending van deze besparingen in de gemeenschapssektor zou de volledige uitvoering van ons program verzekeren.

Dit levert nl. kumulatief f 7.500 miljoen op; dus ruimschoots voldoende om het resterende programma mee te dekken.

Opmerkingen:

(1) Een matiging van het totale looninkomen met 1% tegenwoordigt op dit moment (1972) een bedrag van ruim f 800 miljoen of 0,6% van het N.I.

(2) De defensie-uitgaven bedragen nu (1972) 3,7% van het N.I. Een verlaging met f 1.500 miljoen in de jaren 1973-1976 brengt dit percentage op 3,45. Een eventuele verdere verlaging met 0,1% is, uitgedrukt in prijzen van nu, een bedrag van per jaar f 130 miljoen.

Konklusie

6. Het programma van de progressieve partijen is volledig uitvoerbaar wanneer aan de in het voorgaande genoemde vooronderstellingen wordt voldaan. In verband daarmee moet worden gekonkludeerd dat de volledige uitvoering van dit programma alleen kan worden verwezenlijkt als aan de volgende stringente voorwaarden is voldaan:

¹⁾ Dit is het saldo van de totale meerkosten verminderd met de defensiebesparingen. Ten opzichte van het stuk dat door de kongressen is aanvaard, is dit bedrag f 1.100 miljoen lager (was: f 11.935 miljoen) gesteld. Uit de nadere toelichting op de extrapolaties ongewijzigd beleid in de Miljoenennota 1973 blijkt dat in tegenstelling met onze oorspronkelijke veronderstelling objectsubsidies wel zijn meegeraamd. De werkgroep was er voorzichtigheidshalve van uitgegaan dat dit niet het geval was.

1. het terugdringen van de inflatie tot ten hoogste 5% per jaar;

2. de medewerking van de sociale partners om de particuliere bestedingen te matigen. Het betreft hier zowel de konsumptie als de investeringen. Alleen bij een beperkte verbetering van de particuliere inkomens is het plan in redelijke mate uitvoerbaar.

In de mate waarin aan deze voorwaarden niet of niet geheel zou worden voldaan, of waarin de belastingdrukverzwaring tot voortgaande afwenteling leidt, zal de uitvoering in een langzamer tempo moeten verlopen. Zou onze regering onverhoopt een verlangzaming van de uitvoering van het program onontkoombaar vinden, dan zal niet getornd mogen worden aan het bedrag voor de ontwikkelingsamenwerking. Dit berust op de gedachte dat de eigen problemen van een rijk land niet mogen worden afgewenteld op de arme landen. De andere wensen zullen naar onze opvatting het beste pons-pons-gewijs kunnen worden gematigd.

N.B. Het hieronder opgenomen tussenrapport van de Werkgroep is op 1 oktober 1972 aangeboden aan het (eerste) kongres van D'66. Er wordt hier nog eens op gewezen dat in het tussenrapport is uitgegaan van realisatie van het program in 1976. Het eindrapport betreft de periode 1974-1977. Het tussenrapport is bij wijze van dokumentatie mede opgenomen.

Tussenrapport van de werkgroep kosten

De kosten

De kosten van het ontwerp-verkiezingsprogram 1973-1976, voor zover die uitgaan boven het zgn. ongewijzigde beleid op grondslag van de begroting 1973, zijn berekend op grond van de volgende uitgangspunten:

- Een prijsstijging van $\pm 5\%$ per jaar ²⁾ (het Centraal Plan Bureau raamt voor het eerste jaar 1973 een stijging van 5 à 7%);
- anders dan in ons vorige regeerakkoord zijn de genoemde bedragen de som van de extra uitgaven in 1974, 1975 en 1976, uitgedrukt in de prijzen van die jaren;
- de gebruikte gegevens zijn ontleend aan de miljoenennota 1973, aan de macro-ekonomische verkenningen 1973 van het Centraal Planbureau en door sektordeskundigen berekend (ten dele met departementale hulp);
- de berekeningen voor 1974-1976 zijn gebouwd op een door ons bij te stellen begroting voor 1973. Dit jaar komt hierna apart aan de orde.

Het jaar 1973

De rijksbegroting 1973 ligt nu ter behandeling bij de Tweede Kamer. Op dit moment is het standpunt van de Drie over die begroting nog niet bepaald. Bijzonderheden over onze opvatting zullen waarschijnlijk ter gelegenheid van de algemene politieke en financiële beschouwingen op 10, 11 en 12 oktober bekend gemaakt worden. Daar de begroting voor 1973 ten gevolge van het aandringen van het kabinet-Biesheuvel en door de houding van de Kamermeerderheid nog voor de verkiezingen vastgesteld zal worden, is de mogelijkheid van wijzigingen achteraf beperkt geworden. Ook afgezien daarvan is de mogelijkheid van ingrijpende veranderingen beperkt. De regering stelt voor de belastingdruk in 1973 met 0,4% van het N.I. te doen stijgen. Mede gelet op ons regeerprogram voor de jaren 1971-1975 is door ons slechts een geringe extra drukverhoging verondersteld van ten hoogste 0,2% N.I. Die extra ruimte voor 1973 ($\pm f 250$ miljoen) zou nodig zijn om, tezamen met een na te streven verlaging van de defensie-uitgaven ($\pm f 900$ miljoen) ten dele ongedaan te maken.

De jaren 1974, 1975 en 1976

De meerkosten van het ontwerp-verkiezingsprogram 1973-1976, ten opzichte van ongewijzigd beleid volgens de begroting 1973 worden weergegeven in de navolgende opstelling:

	miljoenen gulden
I. Het wonen	6.325 ³⁾
II. De welvaartsverdeling in Nederland	
Optrekking van Algemene Bijstands-norm-uitkeringen tot de hoogte van het minimumloon	420
Overheidsbijdrage voor van jongsaf gehandicapten (invoering VAO in 1976)	200
III. De welvaartsverdeling in de wereld	1.950
IV. De vrede en de veiligheid	
De verlaging van de defensie-uitgaven is verwerkt in de erkenning van de ruimte voor financiering.	
V. De democratisering	
Onderwijs	888
Werkende jongeren	975
Studietoelagen	308
Welzijn	935
VI. De Leefbaarheid	
Milieubeleid in engere zin	
Voorzover de kosten van de rijksoverheid vooral in de aanloopperiode niet uit heffingen kunnen worden betaald, zijn ze geraamd op	475
Deze (aanzienlijke) heffingen leggen in de komende jaren uiteraard wel beslag op de „netto” toegevoegde groei van het N.I.	
Regionaal beleid	300
Nationaal verkeers- en vervoersplan	600
VII. Wetenschap en Techniek	P.M.
Totaal méerkosten	13.375

De sociale premiedruk

Nog slechts enkele dagen geleden zijn nieuwe gegevens bekend geworden over de stijging van enkele sociale premies, vooral van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering

(W.A.O.) en van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (A.W.B.Z.). Aan een nauwkeurige analyse daarvan zijn we nog niet toegekomen. De S.E.R. maakte in mei van dit jaar een berekening voor de periode 1972-1975 (de veronderstelde kabinetsperiode van premier Biesheuvel). Daaruit bleek o.a. dat de geraamde stijging van de premiedruk bij ongewijzigd beleid 1,75 procent N.I. ⁴⁾ was. Recente bijstellingen brengen dit op tenminste 2,4 procent N.I. De kosten van de voorgenomen en ook in ons program bepleite uitbreidingen waren in mei 1971 geschat op 1,3 procent N.I. Dit is in totaal 3,7 procent. Hiermee wordt de geplande „toelaatbare” stijging voor de gehele periode van 4 jaar (3 procent) ruimschoots overschreden. Een bijstelling van deze 3 procent tot 3,6 procent lijkt dan ook onontkoombaar, zelfs wanneer met een beleidsombuiging ten aanzien van de kinderbijslag rekening wordt gehouden. Aan een raming van de gevolgen voor het jaar 1976 hebben we ons, mede gelet op de recente wijzigingen, niet durven wagen.

De stijging van de sociale premies ($\pm 0,9$ procent N.I. per jaar) is dus de helft groter dan die van de belastingdruk ($\pm 0,6$ procent N.I.). Een ander maakt eens te meer duidelijk hoe noodzakelijk meerjarenplanning, een goede afweging van de verschillende belangen, nauw overleg tussen overheid en bedrijfsleven en het maken van duidelijke afspraken over de bestedingen is.

Zie daarvoor ook de eerste vier punten van hoofdstuk IV. Het financieel-ekonomisch beleid.

De financiering van de uitgaven

In ons programma zijn de volgende verlagingen van de uitgaven bepleit:

— Defensie tenminste f 1.500 miljoen over de periode '73-'76, waarvan in de jaren '74, '75 en '76 1500 minus 300 (in het jaar 1973) = 1.200

In de tekst van het ontwerp staan ook andere mogelijkheden.

Om de omvang daarvan te kunnen bepalen vermelden wij hier dat extra-verlaging van 0,1%, te bereiken in 1976, ± 200

betekent; als die eventuele extra verlaging geleidelijk plaats vindt en in 1974 aanvangt, mag in totaal voor drie jaren op ± 375 worden gerekend.

Uitgaande van een groei van het Nationaal Inkomen (N.I.) met 4,5% per jaar en een belastingdrukverhoging van 0,6% per jaar en rekening houdende met de kostenstijging van de uitgaven bij ongewijzigde voortzetting van het beleid van het kabinet Biesheuvel zal er via de belastingen in totaal ± 3.400

méer beschikbaar komen.

Bij voortzetting van de manier waarop de Rijksuitgaven op dit moment worden gefinancierd zou in ieder geval $3.400 + 1.200 = 4.600$ beschikbaar komen. ⁵⁾

Het is duidelijk dat op deze wijze ons program niet volledig kan worden gefinancierd. Wij zijn echter van mening dat in het bijzonder bij de uitbreiding van het woningbouwprogramma een gedeelte op een andere wijze dan via de belastingen kan worden gefinancierd. Het lijkt verantwoord dat het Rijk daarvoor een groter beslag legt op de kapitaalmarkt (méer lenen). Uiteraard betekent dit dat de andere groepen die voor de financiering van hun uitgaven op de kapitaalmarkt aangewezen zijn zich wat zullen moeten matigen. Wij denken daarbij aan het bedrijfsleven dat in 1973 voor een bedrag van 23,3 miljard gulden zal investeren. De door het planbureau verwachte groei van die investeringen zal in dat jaar $\pm 8\%$ zijn (in 1972 echter 0%). Zou deze groei met bv. 1% worden verminderd dan komt daardoor in principe ruim 200 miljoen voor andere doeleinden beschikbaar.

Hierbij moet echter worden bedacht, dat op den duur een aanmerkelijke vertraging in de groei van de bedrijfsinvesteringen de groei van het N.I. zal verminderen. Het is duidelijk dat verschuivingen in de bestedingen een ander en krachtig beleid vragen.

Dit geldt o.a. voor de ondernemingspolitiek (prijnsbeheersing) maar ook t.a.v. de bereidheid van de bevolking om matiging te betrachten in de stijging van de besteedbare inkomens. De door ons bepleite beleidsombuigingen zullen dan ook niet of nauwelijks verwerklijkt kunnen worden zonder o.a. de medewerking van de organisaties van werknemers en werkgevers. Ook dan nog is wat wij wensen erg veel.

Op de oude financieringswijze en zonder een ingrijpende verandering van het sociaal-ekonomisch beleid kan ons doel zeker niet worden bereikt. In de komende weken hopen we behulpzaam te kunnen zijn bij het uitwerken van enkele alternatieven, die op de hiervoor genoemde vooronderstellingen zijn gebouwd.

⁴⁾ Nationaal inkomen tegen marktprijzen.

⁵⁾ Voor de gemeenten en provincies komt daarboven plm. f 770 miljoen beschikbaar, door de koppeling van de ontvangsten van Gemeente- en Provinciefonds aan de belastingopbrengst.

Vervolg van pag. 2

machten met machtelozen, samenlevers met eenzamen, huisbezitters met krotbewoners is een centraal thema in het PPR-denken.

Zo moet in het streven naar wereldwelzijn in het bijzonder samengewerkt worden met die landen, die ernst maken met sociale en economische hervormingen, zoals Zambia, Tanzania, Chili, Cuba en India, en met de bevrijdingsbewegingen in landen waarin de regimes dergelijke hervormingen tegenwerken, o.a. MPLA, FRELIMO, Tupamaros en Vietcong. Erkenning van de voorlopige regeringen in de bevrijde gebieden van Guinee-Bissau, Angola, Mozambique en Zuid-Vietnam.

Het geld dat de Nederlandse overheid, liefst in het kader van een internationaal investerings- productie- en consumptie-beleid, in deze samenwerking beschikbaar moet stellen als hulp, moet in 1977 2% van het nationale inkomen bedragen. De helft van dit bedrag gaat naar de organen van de V.N. Als directe bilaterale hulp uitsluitend in de vorm van giften of renteloze leningen.

Alle handelsbelemmeringen voor producten uit ontwikkelingslanden op de Europese markt moeten worden opgeheven. De gevolgen voor de arme landen moeten richtsnoer zijn bij het beoordelen van de vraag of het verstandig is de EG uit te breiden met nieuwe lidstaten en/of geassocieerde leden.

Solidariteit ook eist van ons dat wij ons uitspreken tegen wapenleveranties aan regeringen, die met die wapens hun eigen bevolking onderdrukken.

Alle politieke vluchtelingen, ook die afkomstig zijn uit zogenaamde bevrijde naties, krijgen gelijke toepassing van hun asielrecht.

Bevordering van werkgelegenheid voor buitenlandse arbeiders in hun eigen land; althans indien dat daar ook binnenslands een rechtvaardige arbeidsverdeling bevordert.

Voor zover zij hier werken hebben zij en hun gezinsleden recht op dezelfde werk- en levensomstandigheden als hun Nederlandse collega's; zij moeten betrokken worden in alle zaken die hen aangaan, bijv. door middel van migrantenraden.

Dat de Verenigde Naties versterkt moeten worden staat als een paal boven water. Het uitgangspunt van niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden moet in het kader van de V.N. verlaten worden in die gevallen, waarin sprake is van schending van de rechten van de mens.

De VN moeten worden ingeschakeld in het proces dat moet leiden tot onafhankelijkheid van Suriname en de Antillen.

Solidariteit in de sociaal-economische verhoudingen: voor zover een reële inkomensverbetering mogelijk is dient die betrekking te hebben op inkomens tot f 30.000,—. Dat deel van loon en salaris dat f 30.000,— te boven gaat, behoort niet voor reële verbetering in aanmerking te komen.

Er dient bovendien een maximum netto-inkomen te worden vastgesteld: inkomen boven een bepaalde grens is onaanvaardbaar uit oogpunt van sociale rechtvaardigheid.

Een onderzoek moet uitwijzen of dit via de inkomstenbelasting gerealiseerd kan worden.

In het geheel van de inkomenspolitiek moeten de landbouwer en de kleine zelfstandige veel aandacht krijgen. Zij moeten zekerheid krijgen door garantie voor werk, inkomen en gelijke sociale voorzieningen als anderen in gelijke inkomensklasse; zij zijn immers vaak degenen die in herstructureringsplannen het loodje moeten leggen.

Men moet ook solidariteit kunnen herkennen in het woning-beleid. Dit betekent bijvoorbeeld dat een huis om zelf in te wonen...

Binnen de algemene woonvormen dient ook plaats te zijn voor alleenstaanden, werkende en studerende jongeren, bejaarden, invaliden en mensen die naar andere woonvormen zoeken. Het huisvesten van dergelijke groepen in aparte voorzieningen, die beter ghetto's genoemd kunnen worden, moet met besliste hand worden afgewezen.

Bij de stadsvernieuwing mogen middenstanders en kleine ondernemers niet zonder meer weggesaneerd worden; zij moeten de gelegenheid krijgen in een nieuwe wijk hetzelfde bedrijf uit te oefenen.

Bij verschillende maatregelen tot verbetering van de kwaliteit van het onderwijs, zoals de verkleining van de klassengrootten en de toewijzing van onderwijzend personeel en andere voorzieningen krijgen de scholen in zogenaamde sociaal-kultureel achtergestelde wijken of gebieden voorrang. Er moeten mogelijkheden worden geschapen voor verdere ontwikkeling van volwassenen, waarbij aan her- en bijscholing van vrouwen vooreerst voorrang moet worden gegeven. Het gehele onderwijssysteem moet gefinancierd worden uit de algemene middelen. School-, cursus- en collegegelden moeten worden afgeschaft. Op weg naar een volledige stu-

diefinanciering voor studenten moet het levensonderhoud van studenten geregeld worden door een stelsel van beurzen en renteloze leningen, onafhankelijk van de financiële positie van de ouders.

Welzijnswerkers op alle terreinen moeten het verband met de werksituatie blijven aantonen. Hun rechtspositie moet zodanig zijn dat ze daarbij niet louter afhankelijk zijn van de besturen van stichtingen of verenigingen, die hen „in dienst” hebben. Het moet de welzijnswerker mogelijk zijn sociale actie te voeren als hij zich daartoe in geweten verplicht acht. Dat geldt ook voor die gevallen waarin hij structurele oorzaken voor maatschappelijk onwelzijn vindt in andere factoren, zoals woningnood, de woonvormen, de buurtbenauwenissen, enzovoort.

Het beroep van welzijnswerker moet in aanzien stijgen; de opleidingscentra moeten grote vrijheid krijgen hun vormingsprogramma blijvend aan te passen aan de snel veranderende omstandigheden van de samenleving.

De zorg voor het bedreigde kind in Nederland bevindt zich in een kritieke situatie. De instellingen en maatregelen rond ouderloze, mishandelde, verwaarloosde, delinkwende kinderen vertonen een chaotisch beeld van gebrek aan coördinatie en samenwerking.

De P.P.R. wil zonder uitstel een uitgebreid onderzoek door een onafhankelijke onderzoeksinstantie, waarin alle aspecten van dit vraagstuk aan de orde komen. In het geheel van het welzijnswerk wil de P.P.R. daar de grootst mogelijke voorrang aan geven, omdat het gaat om de zwaksten in onze samenleving die het meest zijn aangewezen op de hulp van volwassenen.

Eveneens wil de P.P.R. het reklasseringswezen in zijn totaliteit kritisch doen onderzoeken.

ONTSPANNING

De PPR wil een samenleving, waarin wij zijn bevrijd van de spanningen die de verhoudingen tussen mensen bepalen (dat we zo nodig iets moeten presteren, dat we anderen de baas moeten blijven, omdat we onze eigen waardigheid ontlenuen aan wat we hebben en niet aan wat we zijn). Dezelfde spanningen hebben ook invloed op de betrekkingen tussen landen (de wapenwedloop tussen Oost en West, de race naar de maan, de Olympische Spelen).

Het wereldwelzijn zal zonder ontspanning gemakkelijk kunnen veranderen in een wereld-niet-zijn.

Van het grootste belang in de afwijzing van het recht om gebruik te maken van kernwapens, biologische en chemische wapens, aanmaak van deze wapens in Nederland moet absoluut verboden zijn. Om duidelijk te maken dat Nederland de kernwapenstrategie strikt afwijst, moeten alle kernwapens uit Nederland verwijderd worden en moet de nucleaire taak van de luchtmacht worden afgevoerd. Dit moet worden benut als aangrijpingspunt voor onderhandelingen over vermindering van aantallen kernwapens en troepen in Oost- en West-Europa.

Voor onze minister van defensie moet het recht opgeëist worden een veto uit te spreken op het gebruik van kernwapens tegen Nederlands grondgebied (wat men zou kunnen doen, mocht Nederland bezet zijn). Dit recht komt trouwens ook aan de betrokken ministers van de andere NAVO-landen toe.

De automatische verhoging van het defensiebudget, die tot stand komt doordat men uitgaat van een PERCENTAGE van het steeds stijgende nationale inkomen, moet stopgezet worden. Er moet integendeel gestreefd worden naar een sterke verlaging van het budget, waaruit blijkt dat het Nederland mindering van onze bezetting van de Noordzee, onze troepen, zonder eindeloos op zulke daden van andere landen te wachten, kunnen de defensie-uitgaven over vier jaar al tot viervijfde van het huidige peil gedaald zijn. Op deze manier loopt Nederland vooruit op schimmige en langdurige internationale onderhandelingen, en fungeert zo als „gidsland”.

Er wordt een begin gemaakt met de oefening in andere vormen van verdediging dan gewapende. Aan een beroeps- of vrijwilligersleger denkt de P.P.R. al helemaal niet.

Nederlands lidmaatschap van de NAVO moet afhankelijk gesteld worden van de bereidheid om het BESTAAN van dit bondgenootschap geheel ter discussie te stellen. Zo wordt de beantwoording van de vraag of de NAVO door ontspanning meewerkt aan de vrede, alsmede de beoordeling van het democratisch gehalte van de NAVO, de toetssteen voor onze deelname.

Als na één regeringsperiode van de progressieve concentratie (dus in 1977) nog geen veranderingen hebben plaats gevonden ten opzichte van de huidige NAVO-politiek van inspanning, moet Nederland uit de NAVO treden.

Reeds nu moeten Nederlandse troepen voor de vorming van

een permanente politiemacht van de VN beschikbaar worden gesteld, die geen deel uitmaken van nationale en/of NAVO-strijdkrachten.

Dit alles kan niet van de ene op de andere dag gebeuren. Er is een verandering in de mentaliteit voor nodig. In deze verandering spelen niet-parlementaire actie-groepen een steeds belangrijker rol. De PPR wil nauwe banden onderhouden met deze groepen.

Het streven naar ontspanning komt ook tot uitdrukking in het milieubeleid, met name wat betreft de dwangmatigheid van de economische groei. Zo kan de ongebreidelde toename van het energiegebruik best iets minder worden. De bouw, de werking dan wel de inwerkingstelling van kernreactoren dient gestopt c.q. nageïaten te worden, totdat de problemen aangaande de gevolgen van de radio-actieve straling de bedrijfsveiligheid en de verwerking van radio-actief afval zijn opgelost, ongeacht de gevolgen voor de energievoorziening. De luchthavens-akkommodatie in Nederland wordt niet verder uitgebreid; eerder moet het luchtverkeer gebreidel worden, o.a. door het opleggen van een verplichte minimum bezettingsgraad, aanzienlijk hoger dan de huidige 55%. Onderzoek en ontwikkeling verschuiven van luchtvaart-technologie naar railverkeer-technologie.

Geen bochtafsnijdingen van rivieren meer; het scheepvaartverkeer moet ook geregeld worden door frekwentiebeheersing.

De structuur van de organisatie Bescherming Bevolking (de BB) — nu afgestemd op het opvangen van de gevolgen van een atoomoorlog — wordt zodanig gewijzigd, dat hieruit een landelijke hulpverleningsorganisatie voortkomt, zowel voor oorlogs- als vreedstijds.

Ontspanning, dat wil zeggen dat je je ontdoet van allerlei dwangbuizen, speelt zoals gezien een rol bij het vraagstuk van oorlog en vrede, bij de visie die men heeft op de aard en de noodzaak van economische groei, maar ook — en vooral misschien — in de verhoudingen tussen mensen. Willen we naar een „ontspannen samenleving” toe, dan zal welzijnswerk niet alleen de gevolgen van gespannen menselijke verhoudingen moeten opvangen, maar bewust moeten proberen ontspanning, bevrijding en zelfontplooiing te bevorderen. Dat betreft dan consumptie-gewoonten, woon- en leefvormen, arbeidssituatie, gezagsverhoudingen, enz. Welzijnspolitiek is dan niet meer de „zachte”, maar de meest wezenlijke sektor van de politiek. Onder „beheersing van de economische macht” zijn daarover al enige punten opgenomen.

We noemen hier nog de noodzaak van regelingen, die verantwoordelijke hulp voor hen die in psychische spannings-situaties komen, voor iedereen bereikbaar maken. (Dit betreft 30 à 40% van de klachten die huisartsen krijgen). De eigenheid van de begeleiding van psychische stoornissen moet worden erkend, en niet afhankelijk worden gesteld van een volledige medische vooropleiding, zoals bij de psychiatrie.

Ook het onderwijs moet vormen tot een ontspannen samenleving.

Vernieuwing in het onderwijs is in de eerste plaats de zorg en de taak van de mensen in het onderwijs zelf. Onderwijs-vernieuwing zoals wij die willen kan onmogelijk plaats vinden door centraal van boven opgelegde wetten. Wel kan de overheid wetten maken die ruimte scheppen voor vernieuwing van onderop. Er leven goede ideeën en initiatieven genoeg, bij onderwijzers en leraren, bij leerlingen, studenten, en ouders. Zij moeten alle kansen krijgen om die ideeën en initiatieven in daden om te zetten.

van die scholen die willen eksperimenteren met als doel de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs, en met name ten behoeve van de jonge mensen die in het huidige onderwijsbeleid te kort komen.

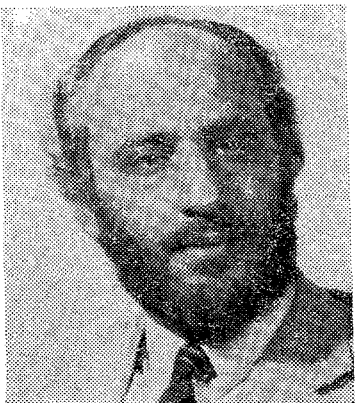
Daarbij moeten inspecteurs en medewerkers van pedagogische centra kunnen worden ingeschakeld door hen op te nemen in een landelijk centraal beleidsorgaan dat de diverse experimenten kan sorteren en erover kan publiceren ten dienste van andere scholen. Aan zo'n beleidsorgaan moeten bevoegdheden worden gegeven, zodanig, dat experimenten niet worden gebonden aan onnodige dwingende bepalingen vooraf, noch geblokkeerd worden wanneer niet terstond zou zijn voldaan aan eisen van wetenschappelijkheid.

De inhoud van het onderwijs in het algemeen zal grondig moeten veranderen. Het moet veel meer een oefenplaats zijn waar men niet alleen kennis en informatie opdoet, maar ook vrijheid goed leert gebruiken en medeverantwoordelijkheid in praktijk leert brengen.

Dit alles in samenhang met de in deze bladzijden voortdurend beschreven noodzaak tot zelfbeheer, de solidariteit in het verzet tegen ongecontroleerde machten.

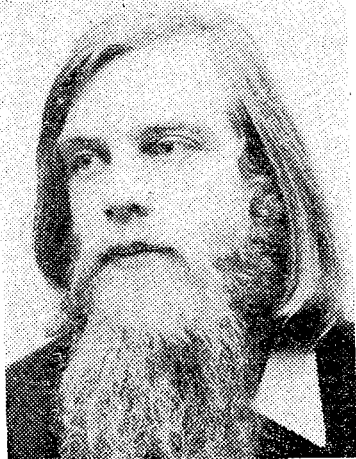
6. Pier van Gorkum
Woonplaats: Zeist,
tel. 03404-10289.
beroep: bedrijfs-socioloog,
functies: nu: voorzitter bond voor
leidinggevend personeel,
lid verbondsraad CNV,
docent sociale academie „De Horst”
Driebergen,
lid maatschappij kritiese vakbewe-
ging,
vroeger: bestuurslid PPR,
leeftijd: 40 jaar,
getuwd en heeft 4 kinderen.

7. Leo Jansen
Woonplaats: Arnhem,
beroep: chemicus en econoom,
tel. 085-454982.
functies: nu: lid Provinciale Staten
Gelderland voor de PPR,
secretaris van technische economie
van Kivi,
vroeger: voorzitter PPR Gelderland
leeftijd: 38 jaar,
gescheiden, en heeft 3 kinderen,
belangstelling: ondernemingsbeleid,
ruimtelijke ordening,
overheidsfinanciën en economische
zaken, regionaal beleid, milieu.

8. Dilia van der Heem-Wagemakers
Woonplaats: Rotterdam,
tel. 010-254753 (k).
beroep: vakbondsbestuurder NVV,
functies: nu: voorzitter PPR
Rotterdam,
lid maatschappij kritiese vakbewe-
ging,
vroeger: lijsttrekker PPR Rotterdam
voor gemeenteraad;
DB Kulturele raad Zuid-Holland,
leeftijd: 25 jaar,
getuwd en heeft geen kinderen,
belangstelling: onderwijs,
demokratisering, diskriminatie van
de werkende meis.

9. Fokke Adriaan Goudswaard
Woonplaats: Amsterdam,
tel. 020-227342(k).
beroep: studiesekretaris van de
PPR,
functies: voorzitter commissie
vreespolitiek PPR,
manusje van alles binnen de PPR,
leeftijd: 24 jaar,
niet getrouwd,
belangstelling: vreespolitiek,
technologie, filosofie.

10. Sjef Jneuns
Woonplaats: Utrecht,
tel. 030-314200.
beroep: cultureel werk bij landelijke
stichting voor buitenlanders,
functies: fractieleider van „PAK”
Utrecht,
leeftijd: 30 jaar,
belangstelling: grote stadsproblema-
tiek, volkshuisvesting, ruimtelijke
ordening, welzijnssector.

LANDELIJKE KOMMISSIE VERKIEZINGSKAMPAGNE PPR

A	Verheule	Jan	4. 9.1930	Apeldoorn
	Agterberg	Marinus	1. 3.1925	Witmarsum
	van der Vegt	Henk	16.11.1936	Enschede
	van Kooten	Hans	25.12.1934	Assen
	Kingma	Berend	11. 7.1938	Marum
	de Vringer	Ruud E.	11. 3.1943	Westerbork
	van der Zouwen	Kees	30.12.1927	Apeldoorn
	Dessens	Peter	25.10.1941	Arnhem
	Tromp	Hylke	27. 7.1935	Sauwerd
	Coppens	Jan	4. 6.1936	Joure
	van den Berg	Jaap	22.11.1937	Westerbork
	Nijman	Paul	3. 5.1942	Hengelo (O.)
	Boersma	Folkert	18. 7.1941	Nunspeet
	Wesseling	Jan	16. 1.1938	Emmen
	van Iersel	Bas	27. 9.1924	Groesbeek
	Foederer	Gabriël	19.12.1916	Huissen (Gld.)
	Kuiper	Ton	16.12.1926	Nijmegen
	Schaafs	Hans	27.12.1925	Zeddam
	van Pijkeren	Gerard	15.10.1945	Leiden
	van Winkel	Michel	25. 5.1923	Den Helder
B	van Winkel	Michel	25. 5.1923	Den Helder
	Esser	Harry	16. 6.1917	Zaandam
	Brokerhof	Stéphanie	4. 7.1947	Zeist
	Zuurbier	Jac	23. 9.1942	IJmuiden
	Vocking	Frans	18. 8.1936	Utrecht
	Hekstra	Romke	27.11.1932	Amstelveen
	Jonkergouw	Theo	15. 1.1941	Driebergen
	van Pelt	Leendert	9. 6.1935	Purmerend
	Jansen	Jan	26. 5.1915	Alkmaar
	van Welsenis	Hans	28. 8.1930	Utrecht
	Keek geb. van Dijk	Agnes	28.11.1937	Amsterdam
	van der Doef geb. Bles	Carina	3. 8.1931	Utrecht
	Boersma	Folkert	18. 7.1941	Nunspeet
	Veenker	Hans	7. 2.1930	Weesp
	Beek	Evert	16. 2.1926	Krommenie
	Dijkman Dulkes	Piet	20. 3.1935	Beverwijk
	van Kaam	Ben	4. 2.1931	Amstelveen
	Janssens geb. Quant	Thea	8. 6.1939	Monnickendam
	Kroon	Johan	6. 7.1944	Heemskerk
	Reinders	Alex	25. 1.1944	Amsterdam
C	van Waterschoot	Constant	5. 8.1940	Oostburg
	van Kuijen	Kees	16. 3.1940	Warmond
	van de Voorde	Jan	30.11.1923	Sluiskil
	Rutten geb. Römgens	Magda	24. 5.1937	Voorburg
	de Munck	Louis	19. 7.1925	Delft
	Brokerhof	Stéphanie	4. 7.1947	Zeist
	Everaard	Fons	21.11.1947	Vlissingen
	De Koster	Johan	21.10.1938	Heinkenszand
	Rijsmus	Peter	20. 8.1943	Ridderkerk
	Jager geb. van Lonkhuyzen	Tine	26. 5.1920	Heerlen
	Beckers geb. de Bruijn	Ria	2.11.1938	Oegstgeest
	de Heer geb. Verhage	Koos	16. 2.1946	Middelburg
	Rensman	Daaf	27. 4.1923	Schiedam
	van Dongen	Gidi	24. 5.1942	Rotterdam
	Laffeber	Ton	16.12.1944	Dordrecht
	de Lange	Jan	11. 5.1941	Gouda
	Schoof	Kees	23. 8.1927	Middelburg
	Esser	Harry	16. 6.1917	Zaandam
	van Eerden	Chris	3. 8.1933	Oudekerk a/d Rijn
	de Vos	Louis	30. 4.1935	Grave
D	Willems	Piet	9.12.1928	's-Hertogenbosch
	Korsten	Harrie	12. 9.1929	Venlo
	de Vos	Louis	30. 4.1945	Grave
	Boon	Piet	25. 7.1919	Hoensbroek
	Bressers	Ton	11. 7.1938	's-Hertogenbosch
	Meijs	Paul	23. 5.1919	Kerkrade
	de Jager	Rinus	18. 3.1926	's-Hertogenbosch
	van der Horst	Jan	17. 2.1912	Tilburg
	van der Horst geb. Lyklema	Louise	4. 8.1946	Vaals
	van de Voorde	Jan	30.11.1923	Sluiskil
	Hovens	Piet	20. 2.1943	Tegelen
	Mennen Piters geb. Droog	Thea	24.10.1937	Maastricht
	Hogervorst	Frans	22. 3.1925	Klimmen
	te Meij	Wim	14. 8.1938	Roermond
	Peters	Gerard	11.11.1943	Maastricht
	Wojtkowiak	Stephan	12. 6.1936	Schinveld
	Tonnaer	Jacques	4. 2.1932	Schinveld

Gelderland:
F. Meyer, Stellingwerfstraat 30, Arnhem, tel. 085-610148.
P. Terpstra, Newtonstraat 45, Nijmegen (AA)

Alle spreekbeurten en andere activiteiten van PPR-kandidaten worden gepland en ge-coördineerd door:
Marius Aben
Prof. Lorentzlaan 70
Soesterberg
Tel. 03463-1254
Let wel: buiten hem om kunt U géén afspraken met kandidaten maken!

Utrecht (stad):
Guido Kladders, Ahornstraat 50, Utrecht, tel. 030-442786
Mevr. C. v. d. Doef, Albr. Thaelaan 39, Utrecht, tel. 030-710455 (AA)

Noord-Holland:
J. Geerts, Waalstraat 89, Amsterdam, tel. 020-425851 (pr) en 020-292366 (k)
Partijburo, Bloemstraat 59, Amsterdam, tel. 020-227342 (AA)

Utrecht (prov.):
Hennie Bos, Beatrixstraat 72, Elst-Utrecht, tel. 08384-567

Zuid-Holland:
E. J. v. Dongen, Sinclair Lewisplaats 191, Rotterdam, tel. 010-205624
M. Zuurmond-Gouweloos, Kanaalweg 11, Delft, tel. 015-135138 (AA)

Groningen:
Bas v. d. Bent, Semarangstr. 56A, Groningen, tel. 050-172681 (k) (AA)

Friesland:
A. Koppejan, De Bird 36", Leeuwarden, tel. 05100-33856 (AA)

Drente:
J. v. d. Berg, Hietkampen 57, Westerbork (AA)
R. de Vringer (plv.), Perkenweg 13, Westerbork, tel. 05933-1775

Overijssel:
H. Meershoek, Molenstraat 40, Losser, tel. 05423-1885 (pr) en 05420-93561 (k) (AA)

P. H. A. Rijsmus, Herman de Manstraat 106, Ridderkerk
A. Wijling-Schellingerhout, Dinsdagsewetering 12, Voorhout, tel. 02522-12080

Zeeland:
Th. J. J. Theune, Burg. Stemingdijlaan 158 Oost-Souburg, tel. 01183-2006 (AA)

Noord-Brabant:
Mevr. J. Roos, Epelenberg, Made, tel. 01626-3303
A. J. Dorsman (voor Roosendaal, Bergen op Zoom e.a.), Heilige Geestland 24, Bergen op Zoom, tel. 01640-35961 (pr.) en 33920 (k.)
A. P. J. Kaarsemaker (voor Breda e.o.), Banchertweg 14, Breda, tel. 01600-46627
Mevr. J. v. Gestel (voor Eindhoven e.o.), Welschapsdijk 59, Eindhoven, tel. 040-511477
W. G. H. Slaats (assistent), Venuslaan 475, Eindhoven, telef. 040-411634.
J. Jacobs, (voor Den Bosch e.o.), Musschenbroekstr. 13, Den Bosch, tel. 04100-38269.
G. Schilder (voor Uden, Veghel, Oss), Hyacinthenstraat 17, Veghel.

Limburg:
W. A. Duynveld, Ir. Lelystraat 23, Heerlen, tel. 045-713516 (pr.) en 04494-5675 (k)
F. Wojtkowiak, Julianstraat 2a, Schinveld, tel. 045-251679 (pr.) en 04494-9111 tst. 7391 (k.)
A. Reumkens, Kruisweg 5, Thorn, Tel. 04756-723.

Informatiemateriaal voor de verkiezingen

KRANT „DE P.P.R. RONDUIT“ (MET HET REGEERAKKOORD)
Deze krant wordt toegestuurd aan allen die de moeite nemen om informatie te vragen. Als zodanig kan hij ook door de aktiesentra gebruikt worden. Hij is niet bestemd voor massale lukrake verspreiding. In zo'n blok tekst grasduinen toch alleen maar geïnteresseerden, en anderen gooien zo'n krant ongelezen weg.
Nabesteld kost de krant f 0,10 per exemplaar, eksklusief verzendkosten. De geerakkoord is hij van driedubbele omvang).

KOERSNOTERINGEN VAN DE P.P.R.
Een folder die markante uitspraken van vooral Kamerkandidaten bevat. Geen complete weergave van ons program, maar een reeks aanduidingen van de koers die de P.P.R. gekozen heeft. Kort, overzichtelijk, duidelijk, makkelijk leesbaar. En daarom dan ook wél gedacht voor massale verspreiding.

DIVERSE UITDEELBIJETTEN
Naast de algemene koersnotering zijn er diverse bijtjes voor gerichte verspreiding. Elk bevat een vrij korte tekst (ongeveer 500 woorden) over een of ander onderwerp. Ze zijn bedoeld om uitgedaald te worden aan groepen mensen van wie men interesse juist voor dat bepaalde onderwerp verwacht mag. De zeven onderwerpen zijn:

- Vrede en veiligheid (ons verzet tegen kernwapens, onze kritiek op de NAVO);
- Derde Wereld (ontwikkelings-samenwerking);
- Bedrijfsdemokratisering (bij het uitgaan van fabrieken aan te bieden!);
- De eisen van de werkende jongeren;
- Waarom nu juist op de P.P.R. stemmen?
- „Gratis“ openbaar vervoer;
- Geen tweede luchthaven (beperking van het luchtverkeer).

AFFICHES EN STICKERS
Er zijn affiches in twee formaten

winkels benaderen, en actiegroepen en belangengroeperingen welke doelstellingen dicht tegen die van de P.P.R. aanliggen. Of onze vlugschriften verspreiden onder de groepen waarvoor ze bedoeld zijn. En zo voort, en zo voort. Er is een massa mogelijk. En er móet ook een massa! Want een beetje zijn we natuurlijk wel de underdog, als je 't alleen maar kwantitatief bekijkt. Op de kongressen van de progressieve drie hebben we 't gezien: de kwalitatief meest sterke opstelling (geen gemarchandeerd b.v. met NAVO, met kernwapens!) kon toch weer afgezwakt worden, omdat ze van de kleinste groep kwam. Nu, dan moeten we maar zorgen dat de stem van radikale zijde luider wordt, een groter klankbord krijgt. Meer stemmen op 29 november: meer stemmen in de Kamer: een groter garantie voor het werkelijk progressieve in de samenwerking. De meest konsekwente progressieven zijn PPRogressief!!!

namelijk 95 bij 70 cm en 55 bij 40 cm (raambiljetten) met een grove foto van de lijstaanvoerder. Verder zijn er stickers van 7,5 bij 5 cm. Dit alles is grotendeels uitgezet onder de provinciale campagneleiders (zie de afhaaladressen AA). Ook is er een affiche dat het aksiesentrum Renkum heeft laten maken. In tegenstelling tot de andere — die gratis zijn — kost dit f 0,75 per stuk. Stickers kosten f 0,30 per vel, eksklusief verzendkosten. (Op een vel zitten 16 stickers).

PETTEN EN BALLONNEN
Petten (bekend van televisie en pers) zijn ad f 2,50 verkrijgbaar op het partijbureau. Maar ballonnen dient men zelf te bestellen bij WISA, Esstraat 87 te Enschede.

INFORMATIE
Als achtergrondinformatie ten behoeve van discussie met tegenstanders is een overzicht samengesteld van de moties, amendementen en vragen in het parlement die van onze Kamerleden — of mede van hen — stammen.
Al deze zaken kunnen op het partijburo besteld worden. Bovendien wijzen we op nota's, rapporten en boeken die bij het partijburo (Bloemstraat 59, Amsterdam, telefoon 020-227342 en 247570) kunnen worden besteld voor de vermelde bedragen (ekskl. portiekosten). Vooral mensen die veel op stap gaan (huisbezoeken, spreekbeurten) zouden er steeds een aantal bij zich moeten hebben. En natuurlijk moeten er bij bijeenkomsten beschikbaar zijn.
We laten de titels en korte karakteristiekes van de inhoud hier volgen:

- **Bommen voor brood**
Over het verband tussen wapeningswedloop, armoede en milieubederf. f 3,90
- **Nota Zuidelijk Afrika W.O. Portugal en zijn koloniën:**
Deze nota wil de situatie in Zuidelijk Afrika vergelijken met de belofte om stappen te ondernemen die tot verbetering zouden kunnen leiden, gedaan

door politieke partijen. Ook wil ze de beloften vergelijken met het stemgedrag en de initiatieven van de partijen en gezien de resultaten wil deze nota een aanklacht zijn tegen de Nederlandse regering en de regeringspartijen. Voor de PPR zal aangegeven worden wat in de naaste toekomst de activiteiten zullen zijn. f 0,50

— **Nigeria-Biafra (november '69):**
Feiten, achtergronden en meningen met betrekking tot het afschuwelijke Biafra-konflikt. Het belangrijkste deel (gelukkig?) niet meer aktueel. f 0,50

— **Het werkterrein is de wereld:**
De hele problematiek van de ontwikkelingsamenwerking wordt behandeld en van commentaar voorzien. Enkele aanbevelingen voor Nederland. Er is een lijst toegevoegd met de verklaring van een aantal veel voorkomende technische uitdrukkingen en afkortingen. f 1,—

— **Chemiese oorlogsvoering:**
Aan de hand van uitgebreide dokumentatie wordt aange-toond, dat in Vietnam door de Amerikanen een verschrikkelijke chemiese oorlog wordt gevoerd, onder het mom van „gebruik van ontbladeringsmiddelen“. Aanbevelingen voor Nederland. f 0,50

— **Aktieve vredespolitiek:**
Aan de hand van voorbeelden uit de milieuproblematiek wordt aangetoond dat er in wezen geen scheiding is tussen binnenlandse en buitenlandse politiek. f 0,50

— **PPR op aarde:**
„Radikalen moeten wel wilde-mannen zijn. Hun naam zegt het immers. En dwazen. Wie bij zijn verstand is denkt toch niet met een beperkte aanhang de Nederlandse politiek in beweging te kunnen brengen? Daar blijven de Radikalen niet eens bij. Ze willen nog meer. Dat Nederland ook over de grenzen wat doet. We moeten maar eens laten horen, hoe we het willen zien in Nigeria, Vietnam, Angola. Zijn ze nu echt zo wild en dwaas?“ f 1,—

— **Plastic vuilniszakken:**
Op grond van milieuhygiënische en economische argumenten wordt het gebruik van plastic huisvuilzakken aan de kaak gesteld. Dit rapport is zeer goed bruikbaar voor actie op plaatselijk nivo. f 0,50

— **Naar een radikale onderwijspolitiek** f 1,—

— **De huisbaas z'n brood is de buurt z'n dood** f 0,50

— **De huidige betekenis van cacao voor ontwikkelingslanden** f 0,50

Help de PPR winnen!

We gaan, ondanks schommelingen in de opinie-onderzoeken, met vrouwen de verkiezingen in. En dat op grond van allerlei ervaringen, symptomen van een groeiende voorkeur voor de P.P.R.

- Een paar voorbeelden:
- elke dag geven zich nieuwe leden op. Per week schommelt hun aantal tussen de 20 en 30.
 - onze oproep om bijdragen voor het verkiezingsfonds heeft al meer dan 20 mille opgeleverd.
 - de betaling van contributies is nog nooit zo vlot gegaan als dit jaar; half oktober was de 60 mille al ruim overschreden.
 - de aksiesentra en de kommissies voor de verkiezingskampagne zijn bijzonder enthousiast; maar ook van buiten de partij komen er flink wat aanbiedingen om ons op de een of andere manier te helpen.
 - de verzoeken om inlichtingen stromen binnen; en het is vooral verheugend dat er veel vragen van jonge mensen bij zijn, van nieuwe kiezers dus; ook wensen nogal wat scholen ons verkiezingsprogram te bestuderen.

Maar natuurlijk: dit mag allemaal tot voldoening stemmen, het is toch pas het fundament waarop het sukses moet worden gebouwd. Die bouw zal veel en intensief werk eisen. En daarvoor hebben we de medewerking van zo veel mogelijk leden en gelijkgezinden nodig. Iedereen (herhaal: iedereen) kan heel zinnig en waardevol werk doen voor de P.P.R.

Door in eigen omgeving met vrienden en bekenden te praten over onze politiek. Bel ze op, of bezoek ze, of nodig er eens wat bij u thuis uit (en laat ze vooraf weten waarover het gaat). Ga praten in een verenigingsverband waarvan u deel uitmaakt (jeugdhoek, bejaardentehuis, vrouwenvereniging enz.) of waarmee u relatie hebt. Hang een raambiljet voor uw ruiten. Verspreid in uw buurt een stensil met namen van mensen die best willen weten dat ze P.P.R. zullen stemmen. Of betaal samen met andere onder-tekenaars een advertentie in een lokaal- of streekblad. Zorg dat mensen wier interesse u bekend is, materiaal toegestuurd krijgen (geeft het partijburo hun adres op, en zo mogelijk ook hun belangstellingssfeer). En wilt u meer doen, zoek dan contact met de campagneleiding uit uw plaats of provincie (anders wordt 't 'n chaos...) Dan kunt u b.v. ook wereld-

KRAANT

Radikalen

MAANDBLAD VAN DE PPR

DECEMBER 1972 (37)

ZEVEN ZETELS! VIJFDE PARTIJ!

ZEKERHEDEN EN GEVAREN

De PPR bestaat! Dat was mijn eerste reactie op de verkiezingsavond toen duidelijk werd dat wij zeven zetels gingen halen.

Natuurlijk, zelf waren wij er allang van overtuigd een stroming met bestaansrecht in de Nederlandse politiek te vertegenwoordigen. Maar na een aarzelend begin, gekenmerkt door legenvallende verkiezingsresultaten en enige „opheffingskongressen“ had de buitenwacht ons afgeschreven. Zeven zetels en de vijfde plaats in de Nederlandse politiek — dat betekende een totale ommekeer.

Toch had ook de buitenwacht al eerder kunnen vermoeden dat we er waren. Na de teleurstellende twee kamerzetels bij de verkiezingen van vorig jaar bleef het ledental stijgen en werd met groot enthousiasme besloten door te gaan. Wij meenden stellig dat aan de linkerzijde van de Nederlandse politiek plaats was voor een politieke beweging van radikalen. Maar deze beweging van mensen die zich willen inzetten voor maatschappijhervorming, overal en tenslotte ook nog in de parlementaire politiek, heeft zich nu vast genesteld. Dit betekent dat van nu af aan op ons gelet zal worden, ook al zitten we zelf niet daarom te springen. Enige bezinning lijkt dan ook noodzakelijk.

Vele commentaren hebben onze winst willen zien als een kiezersgril. Zulke geluiden waren zelfs te horen op de partijraad van de PvdA. Daarmee doet men echter én onze kiezers én de PPR onrecht. Journalisten die op scholen jonge kiezers ondervroegen merkten al in het begin van de verkiezingsstrijd dat de PPR-stemmers hun keuze goed konden motiveren. Wij hebben een betrekkelijk grote kern van zeer bewuste kiezers die door hun enthousiasme in de laatste weken voor de verkiezingen anderen hebben meegesleept. Daarmee is onze kiezersaanhang zeker niet minder stabiel dan die van partijen die het van „gewoonte of bijgelovigheid“ moeten hebben. Als wij onze bewuste kiezers kunnen vasthouden dan behouden we ook de meegesleepte aanhang van minder bewuste kiezers.

Ik ben er vast van overtuigd dat de PPR-kiezer geen proteststem heeft willen uitbrengen. Wij hebben geen beroep gedaan op gevoelens van persoonlijke rancune maar de mensen gevraagd mee te werken aan een maatschappij waarin het egoïsme sterker wordt beperkt en de solidariteit meer

kansen krijgt.

Toch bedreigen ons in onze nieuwe positie van vijfde partij van Nederland wel degelijk enkele gevaren. Daar is allereerst het gevaar van de carriërep partij. Wie voor de PPR koos, wist dat hij daarmee zijn kansen op algemeen begerde functies niet vergrootte. Nu onze aanhang groter is geworden behoeven we nog niet onze leden te gaan selektieren, maar moeten we wel ervoor waken dat de PPR een politieke beweging blijft. Het moet geen verzameling worden van mensen die de politiek als een soort hobby zien of als een object van carrière maken. Dat kan door in de aksiesentra gericht te blijven op concrete politieke aksies die echt wat voor de mensen veranderen. In het politieke aksiewerk blijkt vanzelf wel wie de meest geschikte kandidaten zijn voor gemeenteraden en dergelijke.

Een tweede gevaar schuilt in het elektorale denken. Een partij die nauwelijks aanhang heeft hoeft zich om een mogelijk verlies van kiezers niet druk te maken. Maar ook in onze nieuwe positie zullen we ons ervoor moeten hoeden kiezers naar de mond te praten en belangengroepen in te palmen. De PPR moet een partij blijven die van de mensen vraagt verder te kijken dan hun eigen belang en zich in te zetten voor meer rechtvaardigheid en vrede, binnen Nederland en daarbuiten. Een andere zaak is dat wij in die strijd voor rechtvaardigheid wel mild moeten zijn in ons oordeel over anderen en bereid de pas even in te houden als de grote massa ons (nog) niet kan volgen. Maar ons standpunt moet gebaseerd zijn op echte overtuiging en niet op belangen of belangenkompromissen zonder meer. Dat betekent voor de geestelijk-radikale stroming in de Nederlandse politiek wellicht een maximum van tien tot vijftien zetels.

Tenslotte nog een woord van dank aan alle nieuwe en oude leden die in de verkiezingsstrijd keihard gewerkt hebben. Wij hebben nu ongeveer 70 kiezers per lid. Er zijn vele leden die die 70 kiezers inderdaad zelf gewonnen hebben, niet alleen door het verspreiden van PPR-materiaal maar vooral ook door persoonlijke gesprekken. Ik hoop dat we met z'n allen de inzet en het enthousiasme van de verkiezingsstrijd kunnen vasthouden.

Bas de Gaay Fortman

De kolonel gaat stemmen!

Jij ook?

De kolonel stemt

Wiegel (VVD)!

Jij

Bas de Gaay Fortman?
(PPR)

17,3% van de
stemgerechtigde
dienstplichtigen
stemde PPR
mede dank zij
deze kaart?

TAAKVERDELING PPR-FRAKTIE IN KAMERKOMMISSIES

Bas de Gaay Fortman lid van de commissies De West; Buitenlandse Zaken; Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten; Rijksuitgaven; Defensie; Handelspolitiek; plv. lid van Ontwikkelingssamenwerking; Justitie; Financiën; voorts fractiekommissie Volksgezondheid.

Erik Jurgens lid van Presidium; Justitie; Binnenlandse Zaken; Financiën; Beneluxraad; plv. lid van Rijksuitgaven; Visserij; CRM; Volksgezondheid; Milieuhygiëne; voorts fractiekommissies Buitenlandse Zaken; Civiele Verdediging; Wetenschapsbeleid.
Michel van Hulten lid van Civiele

Verdediging; Verkeer en Waterstaat; Landbouw; Milieuhygiëne; NAVO-Assemblee; plv. lid van Wetenschapsbeleid; Defensie; Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening; Kernenergie.

Dolf Coppes lid van Ontwikkelingssamenwerking; CRM; Volksgezondheid; Werkwijze Kamer; Raad van Europa; plv. lid van Verkeer en Waterstaat; Handelspolitiek; Midden- en Kleinbedrijf; voorts fractiekommissies Justitie; Buitenlandse Zaken; Onderwijs.
Henk Waltmans lid van Naturalisaties; Onderwijs; Midden- en Kleinbedrijf; Verzoekschriften; Euro-

pees Parlement; plv. lid van Buitenlandse Zaken; Ambtenarenzaken en Pensioenen; voorts fractiekommissies Binnenlandse Zaken; Defensie.

Pier van Gorkum lid van Ambtenarenzaken en Pensioenen; Economische Zaken; Visserij; Sociale Zaken; plv. lid van De West; Onderwijs.

Leo Jansen lid van Wetenschapsbeleid; Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening; Kernenergie; plv. lid van Binnenlandse Zaken; Civiele Verdediging; Economische Zaken; Landbouw; Sociale Zaken; voorts fractiekommissies Midden- en Kleinbedrijf; Milieuhygiëne.

DE GROTE OVERWINNING DIE NOG MOET WORDEN BEVOCHTEN

Niemand had voor de PPR zo'n glorieuze stembuszege verwacht. Zeven zetels was een enorme verrassing. Voor iedereen.

Maar deze verheugende uitslag legt ons ook een zware verantwoordelijkheid op. Iedereen die op de PPR heeft gestemd koestert bepaalde verwachtingen, en daaraan dienen we te beantwoorden. Al onze kiezers moeten de volgende keer weer met overtuiging PPR stemmen! Méér dan dat: ze moeten anderen motiveren om het óók te doen!

Wie stemde PPR?

Analysen we eens waar de winst voor de PPR vandaan komt. Dan zien we dat 15 procent van de PvdA komt, en 10 procent van D'66. Een kwart van onze winst komt dus uit de rijen van de Progressieve Drie. Interne verschuivingen kan men dat noemen, wanneer men bedenkt dat we samen naar een Progressieve Volkspartij toe willen; de kiezers blijven „in de familie“. Maar men moet wel vaststellen dat er zich binnen de Drie een tendens naar links openbaart. Onze opstelling tegenover NAVO en kernwapens, en de omstandigheid dat de stem van Nieuw Links binnen de PvdA niet erg luid meer klinkt, zullen er wel debet aan zijn dat een aantal PvdA-kiezers de PPR prefereren. Maar ook laat zich denken dat mensen die vorige maal eigenlijk wel PPR hadden willen stemmen maar toen doorstoomden naar de PvdA (omdat er in de PPR zo druk werd gediscussieerd over opheffing of overgang ...) nu weer „terug“ gekomen zijn.

Ruk naar links

Duidelijker nog komt de ruk naar links uit in het betreurenswaardige verlies van D'66. Daar is 30 procent van de afreizenden naar de PvdA gegaan, plus 18 procent naar ons. Bijna de helft dus bleef wel in de Drie, maar gaf kennelijk de voorkeur aan een radikaler of duidelijker stellingname. Onze winst uit de konfessionele partijen is relatief gering: 10 procent uit de KVP, en 5 procent uit de ARP. De winst van de PvdA uit het konfessionele kamp is veel groter. En dat ligt ook geheel in de lijn van de verwachtingen. Een ontwikkeling naar links gaat niet met sprongen. We kunnen die geleidelijkheid betreuren (doen we ook ...), maar een zeker vertrouwen in de stabiliteit van de veranderingen wekt ze wél. Verder hebben we nog 19 procent winst van andere partijen, waarvan 7 procent van de PSP. Dit laatste is op het eerste gezicht kurieus, want ideologisch gezien tonen onze partijen niet zo héél diepgaande verschillen (die liggen meer op strategisch terrein). Maar voor veel mensen woog het kennelijk zwaar dat de PPR bereid was om mee te gaan regeren, terwijl de PSP — overigens niet helemaal meer naar eigen wens — nog langs de kant stond.

De nieuwe kiezers en de oude

Resteert van de PPR-winst nog 41 procent, te schrijven op rekening

van de nieuwe kiezers. Dat is bijzonder veel, en bijzonder verheugend. We twijfelen er niet aan of dit is aan een consequente radikale opstelling te danken. Jongeren hebben genoeg van het gedraai, van het alle-kanten-op kunnen van de oude politiek. Trouwens ook de ouderen willen in toenemende mate kleur bekend zien door de politici. De weifelende houding van het midden, dat weliswaar zegt met links te kunnen samenwerken, maar in feite voortdurend rechts in de kaart speelt, is in dit en het vorige jaar door de kiezers gevoelig afgestraft. De duidelijkste partijen hebben er zij bij gesponnen: aan de linkerkant PvdA en PPR, aan de rechterkant VVD, met een troostprijsje voor de ARP. De polarisatie is onmiskenbaar. De groeiende kracht van links ook. Heel opvallend is, wat uit onderzoeken is gebleken: dat relatief veel bejaarden — die vroeger op andere partijen stemden — nu PPR gekozen hebben. Zo veel dat we aan 65-plus best eens een hele zetel te danken zouden kunnen hebben. We zijn ook daar bijzonder blij om. Wij hopen dat velen van hen iets van hun vele tijd zullen geven om een verdere uitbouw van de partij mogelijk te maken.

Oogsten en zaaien

Want er is nu veel te doen! Het kleine klubje met de beperkte mogelijkheden, dat nog wel eens aanspraak op klementie maken kon, is nu een volwassen partij, de vijfde van het land, met 354.356 kiezers (de CHU heeft er 354.291, dat is 65 minder! De CPN — ook evenveel zetels als wij — heeft 24.383 stemmen minder). In de top vraagt dat een heroriëntatie op diverse organisatievormen (bestuur, buro, grote fractie enz.). Maar veel méér eist dat van de lokale concentraties van leden: van de aksiesentra. Daar dient nu de buit te worden binnengehaald. Men moet achterhalen wie PPR stemde en eventueel voor lidmaatschap, actieve medewerking op welk gebied ook, in aanmerking zou komen. Daar moeten ook nu al nieuwe stemmen worden gewonnen. Er zijn beslist veel mensen die in principe onze ideeën waren toegedaan maar hun stem toch niet aan de PPR gaven, louter en alleen omdat ze vreesden dat een klein partijtje geen zoden aan de dijk zou zetten. Voor dezulken is er nu alle reden om hun mening te herzien. Aksiesentra kunnen hen wellicht opsporen door iets te organiseren: aksies voor enig lokaal, landelijk of mondiaal belang, discussie-avonden over een of ander onderwerp dat ons hoog zit, enzovoort. In de komende periode hangt het van

de aksiesentra af of het gezicht van de PPR overkomt. De kamerfraksie kan tijdens de (wellicht langdurige) formatie weinig doen. Het bestuur wisselt, en heeft de handen vol aan reorganisatie. Het zijn de plaatselijke en provinciale aksiesentra die moeten oogsten. Oogsten niet alleen, maar zaaien levens. Laten we niet de illusie hebben dat iedereen die PPR stemde al onze ideeën kent en onderschrijft. Discussie-avonden over „De PPR rondtuit“, over het Regeerakkoord, over „Bommen voor brood“, over de inhoud van onze folders, kunnen een grote politiekvormende waarde hebben. De mentaliteitsverandering die wij voorstaan is een zaak van lange adem; die vergt heel wat meer tijd dan een noodgedwongen korte verkiezingscampagne bieden kan. Doorwerken dus!

Om nóg een reden is dat doorwerken van groot belang. Over een dik jaar gaan er weer gemeenteraadsverkiezingen gehouden worden. Op grond van de Kamerverkiezingen mogen we nagenoeg overal winst verwachten. Amsterdam bijvoorbeeld, dat door het Kaboutersyndroom zonder PPR-zetel bleef, zou nu bijna drie zetels halen. Nijmegen zou van twee op vijf zetels gekomen zijn. Enzovoort. We dienen onze winst nu plaatselijk te consolideren en te vergroten. Dat zal waarschijnlijk het best kunnen door bestudering van, discussie over, en aksie rond lokale problemen. Dat die verband houden met een heel wat breder en vaak zelfs wereldwijde problematiek is meestal wel aan te tonen.

Nieuwe kansen aanboren

In de televisiekomentaren op de verkiezingsavond viel me op dat in een jongerenforum de vertegenwoordigers van studenten, dienstplichtigen en werkende jongeren vóór een progressieve regering waren, maar dat een representant van de jonge boeren een regering van de VVD en konfessionele partijen voorstond, naar zijn zeggen „omdat jonge boeren toch veelal kleine zelfstandigen waren“. Het komt me voor dat we in de strijd om de geesten ons niet slechts moeten richten op die groepen die een ander regeringsbeleid wensen — zoals we de laatste maanden met succes deden — maar dat we ons ook moeten bemoeien met hen die van het huidige beleid ondanks alles toch nog heel wat verwachten. Het is toch te gek dat kleine zelfstandigen — als in een soort statusplicht — VVD stemmen en daarmee het kapitalisme, waarvan ze zelf evenzeer het slachtoffer zijn als werknemers, nóg groter vrijheid geven! Het is toch te gek dat konfessionele kiezers menen hun steun te moeten geven aan een partij die het geloof in de winst preekt! In dit stadium van de polarisatie wordt het tijd voor een frontale aanval op het liberalisme, niét op een spektakulaire manier met grote leugenachtige advertenties op de laatste dag van een volgende verkiezingsstrijd, maar via werk aan de basis, mensen overtuigend, met cijfers en feiten en program-mavergelijkingen, in een bevattelijke en aansprekende taal. Daarmee dienen we spoedig te beginnen, samen met onze progressieve partners. Er is een massa werk te doen. Laten we het niet schuwen. We hebben een grote sprong gemaakt, maar we kunnen nog verder.

Lou Hoefnagels

Het was te verwachten dat de onverwachte winst van de PPR door anderen zou worden gekleineerd. Vooral de jongeren die voor 41 procent van onze winst gezorgd hebben, moeten het ontgelden. Zij zouden, omdat ze zo jong waren, nogal geneigd zijn tot eksperimenteren en dus een volgende keer makkelijk kunnen switchen. Het Parool durft zelfs te stellen dat de winst van de VVD (voor slechts 17 procent aan jonge kiezers te danken) dus als veel solider mag worden beschouwd dan de groei van de PPR.

Maar het bontst maakt het in dit opzicht wel de heer Biesheuvel in een interview dat door de Haagse Post werd gepubliceerd. Hij verwijt een deel van onze kiezers doodgemoederd dat ze toch eigenlijk op hem hadden moeten stemmen! Terwijl hij op zijn vingers kan uitrekenen dat allen die PPR gestemd hebben, dit deden omdat ze een ander beleid wisten dan het door hem gevoerde! Deze gotspe was zelfs voor de lang niet zo linkse Frits Behrendt aanleiding om snel te reageren...

Dit nummer

mag dan een verheugende inhoud hebben, zijn vorm is nog niet konform de eisen die we eraan stellen. Er zijn besprekingen gaande over diverse verbeteringen: een regelmatige verschijning, een grotere omvang (maar voorlopig géén grotere verschijningsrekwentie), méér medewerkers, onder andere regelmatig verslag uit de kamertraktie, méér illustratie (foto's zowel als tekeningen), naast het partijnieuws meer opiniërende artikelen, enzovoort. Al bijeen een pakket wensen dat een grondige voorbereiding vraagt, dat ook nauwkeurig op zijn financiële konsekwenties moet worden bezien. We hebben er goede hoop op dat er wel een en ander uit zal komen. Want de „zevenklappers“ die onze partijleden in de uren en dagen na de verkiezingsuitslag waren, zijn niet uitgedoofd, ze werken dóór...

lnmiddels mogen we aannemen dat ook onder onze nieuwe leden verscheidene potentiële medewerkers zitten. Laat ze contact opnemen met de redactie!

We zouden trouwens de aandacht van iedere lezer willen vragen, vooral voor die stukken in deze krant die mogelijkheden tot actieve deelname aangeven: Voor het kongres van 10 februari 1973, voor de werk- en studiegroepen, voor de politieke training waartoe Erik Jurgens oproept, voor het werk van de aktiecentra. Overal vindt de hand wel iets te doen!

REDAKTIE

KRANT Radikalen

Uitgave van de Stichting Radikalenkrant
Savelsbos 19 - Amsterdam

directie: J. Blom, J. Heytel, Sam Mol.
redactie: Lou Hoefnagels (hoofdred.), Frans Schulle, Frans Vocking.

redactie-adres: Lou Hoefnagels, Emilie Knappertstraat 10 twee, Amsterdam 18. Telefoon (020) 15 03 11.

abonnement: / 6.— per jaar.

advertenties en abonnementen: Savelsbos 19, Amsterdam-Nrd. Giro 1810200 van de Stichting Radikalenkrant te Amsterdam. advertentietarieven worden op aanvraag toegezonden.

Buro Politieke Partij Radikalen: Bloemstraat 59, Amsterdam. Telefoon (020) 22 73 42.

Voor contributiebetalingen: Penningmeester PPR, postgiro 1575600, te Amsterdam.

Doe mee in werk- en studiegroepen!

De PPR kent een reeks werk- en studiegroepen waarop we vooral onze nieuwe leden (maar niet hen alleen!) opmerkzaam willen maken. Daar is — om met de grootste en meest actieve en derhalve ook meest bekende te beginnen — de **Kommissie Vredespolitiek** die altijd op de eerste woensdag van de maand vergadert (maar daar blijft het niet bij: voortdurend zijn er subgroepjes bezig met de voorbereiding van rapporten over aspecten van ontwikkelings samenwerking, de situatie in diverse ontwikkelingslanden, bewapening, defensie, veiligheidsbeleid enzovoort. Sekretaris is Theo Bot, Slaj-

tenjachtstraat 114, Amsterdam-Banne Buiksloot, telefoon na 16.00 uur 020 - 27 58 63. Dan de **Milieuwerkgroep**. Sekretresse mev. W. E. Gerlach-Heijmans, Sandersweg 3, Oosterbeek, telefoon 08307 - 23 02. Zeer actief is ook de **Onderwijskommissie**, waarvan Paul van Engelen het sekretariaat voert. Hij woont Loostraat 20 drie in Amsterdam, en is telefonies op het partijburo te bereiken op dinsdag en donderdag ná 13.00 uur: telefoon 020 - 22 73 42. Verder is er een **Werkgroep Sociale Verzekering**, nog maar uit vier leden bestaande. Sekretaris is W. G. H. Hoogevest, Koningin Ju-

lianalaan 9 in Leersum, telefoon 03434 - 2388. En een **Kommissie Volkshuisvesting**. Sekretaris Frans van de Ven, Nieuwe Keizersgracht 68 vier, Amsterdam, telefoon 020 - 22 99 46. Vervolgens een **Kommissie Volksgezondheid**. Het sekretariaat is bij Marius Aben, Prof. Lorentzlaan 70 in Soesterberg, overdag bereikbaar onder telefoon 030 - 63 33 22, toestel 204, 's avonds 03463 - 12 54. Tenslotte de **Kommissie Landbouw en Ontwikkelingswerk**. Sekretariaat Asserpark 44-één A in Wageningen, telefoon 08370 - 70 29 alwaar men naar Theo de Wit óf Lou Smits moet vragen.

BLOEMSTRAAT: BLOEIEND BEDRIJF!

Cok de milieu-bewuste PPR-mensen hebben niet kunnen voorkomen, dat in de afgelopen maanden vele bomen (weliswaar in een wat meer hanteerbare vorm en voorzien van de nodige drukinkt) het partijburo hebben verlaten. Enkele tonnen papier werden in de vorm van kranten, stickers, folders, stencilpapier, affiches etc. aangevoerd en zo mogelijk binnen 24 uur weer afgevoerd. 45.000 kranten, 600 kongresboeken à 80 pagina's, 400.000 folders, 125.000 „koersnoteringen", 35.000 affiches, 1000 draai-boeken à 40 pagina's en bijna 10.000 informatiepakketten verlieten min of meer behoorlijk ingepakt het pand aan de Bloemstraat. (Al het „klein-goed" laat ik maar even buiten beschouwing). Indrukwekkende getallen voor een buro met een beperkte bemanning en beperkte technische hulpmiddelen, zeker als je ze vergelijkt met overeenkomstige cijfers van grote broer PvdA: een verhouding van twee op drie ongeveer. Deze getallen vormen misschien op zich al voldoende reden om in deze krant even aandacht te vragen voor het partijburo in de afgelopen maanden. Echter, het belangrijkste motief voor dit verhaal ligt in de wijze waarop vele mensen samengewerkt hebben om het karwei geklaard te krijgen. Sommigen van u zullen nu en dan een traagheid of onzorgvuldigheid verondersteld hebben. Het navolgende leidt misschien tot enige klementie.

Een aaneenschakeling van krachttoeren

Eind augustus komt de machine op gang: Bestuur en campagne-kommissie produceren meer stukken, het aantal informatie-vragers neemt met de dag toe.

Begin september: het eerste concept van het Regeerakkoord moet vermenigvuldigd worden om PPR-leden een kans te geven van meet af aan deel te nemen in het proces van besluitvorming. Voor het buro betekent dat een weekend (bijna continu) doorwerken. Half september: de kongresstukken stapelen zich op. 4000 akseptgirokaarten moeten de deur uit om iets van een verkiezingsfonds te laten ontstaan. Eind september: 600 kongresboeken belanden in postzakken op het hoofdkantoor. Tussen neus en lippen door worden andere noodzakelijke voorbereidingen voor de kongressen afgevoerd.

Begin oktober: de eerste editie van het „Draaiboek". Aan het eind van de maand zijn 1000 x 40 pagina's (in wekelijkse afleveringen) de deur uit. Intussen melden zich steeds meer nieuwe leden en informatievragers. Met ingang van de laatste week van oktober hoeven we niet meer op iedere vraag nee te verkopen. De drukkers leveren de eerste voorraden af. Tegelijkertijd echter neemt het aantal telefoontjes van de „PPR-papier-vreters" toe.

Vanaf begin november zijn de twee telefoonlijnen bijna full-time bezet, veelal om campagneleiders en andere aktievelingen teur te stellen: de produktie van propaganda-materialen verloopt niet voorspoedig. Het uitblijven van een definitieve beslissing over het lijstnummer leidt tot grote vertraging. Uiteindelijk blijkt het toch nog mogelijk om binnen een week of drie dankzij de hulp van vele autobezitters de genoemde materialen over het hele land te verspreiden. Op maandag 27 november gaat de laatste zending informatie-pakketten de deur uit. Dinsdag 28: de bemanning van het partijburo uitgezonderd een telefoonwachter kan mee met de „gratis" PPR-express. Woensdag 29 en donderdag 30: iedereen loopt een beetje doelloos rond. Vrijwilligers krijgen het gevoel voorlaan overbodig te zijn... Intussen wachten meer dan duizend aanmeldingen van nieuwe leden op verwerking.

Spanning

Vorenstaand overzicht geeft een duidelijke spanningscurve te zien. In de eerste fase een aantal pieken, die elkaar steeds sneller opvolgen, totdat in november gesproken kan worden van een continue toepassing. Het hoogtepunt van de dag ligt daarbij zo tussen 4 en 6 uur: het aantal telefoontjes neemt dan sterk toe, het postkantoor staat op het punt van sluiten, en het buro krijgt door de in en uit lopende belangstellenden het aanzien van een warenhuis, echter zonder verkoopleider en elektrische kassa. Opluchting zodra een inderhaast opgetrommelde autobezitter de produktie van de dag afvoert naar het postkantoor (in Amsterdam kan dat tot half tien 's avonds). Ondanks deze spanning, die toeneemt naarmate de dag vordert, blijven „incidenten" vrijwel steeds uit, waarschijnlijk mede dankzij de voortdurende wisselingen in de samenstelling van de groep. Die ene keer, dat een aantal stevige vloeken door het gebouw rolden nadat twee drukkers achter elkaar hadden laten weten niet op tijd klaar te komen, mag gerust als een uitzondering worden beschouwd.

Gezag en orde waren zoek

Pas achteraf realiseren we ons goed in de afgelopen maanden een heel bijzondere periode te hebben meegemaakt: onbewust hebben we een uniek experiment meegemaakt. In de eerste plaats valt op, dat de vrijwilligers zich melden, zodra er veel werk aan de winkel is. Halverwege september verschijnen de eerstelingen. Zelfs van de Veluwe komen ze, zonder dat dat ook maar één telefoontje gekost heeft. Steeds komt het meest noodzakelijke werk rond, omdat er op een onverwacht moment weer één of meer vrije vogels opduiken, die best in staat blijken een nietmachine te hantieren of een postzegel te plakken. Minstens 25 mensen hebben zo min of meer regelmatig meegewerkt. Gemiddeld betekende dat bijna een verdubbeling van de normale bezetting (Ineke Blekman, Hedy van Geffen, Frans Huyboom, Mart Kind, Fokke Goudswaard en Eeltje Talstra, van wie de eerste twee volgens de afspraken samen het administratieve deel van het werk voor hun rekening zouden

nemen). Een groep van wisselende samenstelling met een relatief kleine vaste kern, werkend onder grote spanning, heeft voldoende gepresteerd om aan te tonen, dat een strak, autoritair georganiseerd systeem geen noodzakelijke voorwaarde is voor „een hoge produktie". De motivatie bleek op het partijburo doorslaggevend.

Ook als je let op de samenstelling van de groep, kom je tot de ontdekking, dat de recente geschiedenis van het partijburo in strijd is met een aantal schijnbaar onaantastbare regels in de samenleving. De groep bestond hoofdzakelijk uit huisvrouwen en studerende. De anderen, die hun vrije tijd (soms snipperdagen) opofferden, laten zich niet zo eenvoudig kategoriseren. Onder hen waren AOW- en WW-ers. Het bleek in ieder geval mogelijk de werkzaamheden aan te passen aan de beschikbare mensen in plaats van omgekeerd. Noodzakelijke voorwaarde daarvoor is een flexibele werkverdeling en overzicht over het „produktieproces" voor iedereen. Zo kon alles nog doorgaan, zelfs al bleef er maar één man over. Bovendien kon een vrijwilliger op ieder willekeurig moment inspringen: 's ochtends om 10 uur, maar als het moest ook 's avonds om 9 uur. Met andere woorden iedere ingewerkte medewerker bleef vrij in zijn dagindeling.

Onzekerheid

De omstandigheden op het partijburo in de afgelopen maanden zijn zeker niet zonder meer vergelijkbaar met andere werksituaties. Enerzijds was het proces weinig gekompliceerd, het vereiste nauwelijks specifieke bekwaamheden. Anderzijds verkeerde de groep steeds in onzekerheid: de beslissingen over de omvang en aard van het werk werden meestal buiten het partijburo genomen. Behalve dat bleken drukkers niet steeds hun afspraken na te kunnen komen, werd er meer materiaal besteld dan heel Nederland zou kunnen verwerken in een paar weken tijd, zodat we met z'n allen voortdurend de verdelende rechtvaardigheid moesten spelen. In de laatste weken bestond er een afkeer tegen het aannemen van de telefoon: Het zou weer eens één van die „gekken" kunnen zijn met een of ander zot campagne-idee, de zoveelste duizendste informatievrager of een andere aktieveling die (plotseling) de geest had gekregen en maar eens 10.000 foldeertjes wilde slijten.

Met name de mensen, die een beperkt aantal uren konden komen helpen, liepen de kans in een plotseling totaal veranderde situatie terecht te komen. Voor hen was het daardoor vrijwel onmogelijk mee te denken over de prioriteitstelling in het werk.

Zelfbestuur en de roep om de „grote organisator"

Het is moeilijk om te spreken van zelfbestuur in een verkiezingsstijd, waarin veel activiteiten van buiten af werden opgedrongen (bijvoorbeeld een veel grotere stapel post dan verwacht, of een plotselinge inval van één of andere stuntman, die dan bleek te behoren tot de campagne-staf van een toevallige kamerkandidaat). Aan een van de belangrijkste voorwaarden voor zelfbestuur, namelijk de keuze van het doel, was dus niet voldaan. Voor het overige waren alle essentiële voorwaarden vervuld: alle noodzakelijke informatie was in principe voor iedereen beschikbaar (hoewel de meeste informatie zich automatisch ophoopt bij de mensen, die steeds aanwezig zijn); de werkverdeling kon van moment tot moment worden aangepast; iedereen kon werken volgens een eigen tempo: een vooraf vastgestelde hiërarchische structuur ontbrak.

Een lichte huivering bekruipt me bij de sterker wordende roep om de „grote organisator", die alles op orde brengt en systematies laat verlopen. Dat zal ook wel moeten, maar hopelijk kan hij over anderhalf jaar toch vrijwilligers gebruiken, hopelijk wacht de Chinees in de Marnixstraat ook dan niet vergeets...

Eeltje Talstra

KONGRES 10 FEBRUARI 1973

De verkiezingsoverwinning stelt onze partij voor allerlei nieuwe opdrachten. Daarom moeten ook de verschillende verantwoordelijkheden opnieuw geregeld worden. Samenstelling en werkwijze van bestuur, kerngroep, grote fractie enz. moeten nu worden bezien in het perspectief van de nieuwe situatie. In de komende weken zal op deze zaken hard gestudeerd worden.

Het bestuur wil dit beraad laten uitmonden in voorstellen, die op 20 januari a.s. in de kerngroep zullen worden besproken, waarna op 10 februari een kongres zal worden gehouden. Dit kongres zal dus in hoofdzaak een huishoudelijk — in de gegeven situatie hoogst belangrijk — karakter hebben.

BESTUURSVERKIEZING

Het huidige bestuur werd door het kongres gemachtigd zijn zittingstijd te verlengen tot na de verkiezingen. Dit betekent dat met het kongres van 10 februari het huidige bestuur zijn taak beëindigd ziet.

Tot 15 januari 1973 12.00 uur kunnen kandidaten worden gesteld voor het bestuur en wel schriftelijk en ondertekend bij het partijbestuur, Bloemstraat 59 te Amsterdam. De voorzitter wordt, overeenkomstig het reglement, in functie kandidaat gesteld en verkozen; de overige bestuursleden verdelen de functies onderling. Hierbij moet een aanvullende opmerking worden gemaakt: het bestuur streeft naar de aanstelling van een adjunct-sekretaris, verantwoordelijk voor de organisatorische werkzaamheden, fulltime verbonden aan het partijburo, en dienovereenkomstig gehonoreerd.

Op 20 januari zal de kerngroep over een en ander vergaderen, waarna op het kongres de definitieve bestuursverkiezing plaats zal hebben.

Hans van Welsenis,
algemeen sekretaris.

BOMMEN VOOR BROOD

de neerslag van gesprekken die Joh. Blok, Dolf Coppes, Bas de Gaay Fortman, H. Linnemann, Hylke Tromp en J. Verkuyt naar aanleiding van het zg. rapport-Mansholt hadden over het verband tussen bewapeningswedloop, armoede in de Derde Wereld, en milieubederf; geredigeerd door Fokke Goudswaard en Ben van Kaam; uitgegeven door het Wereldvenster in Baarn; 48 blz., prijs f 3,90; inmiddels reeds 2e druk.

Het zg. rapport-Mansholt mag dan in zijn voortreffelijke inleiding drie dreigingen van de eerste orde aanwijzen, het werkt er slechts één van uit, namelijk het milieubederf, en de andere twee deed het af met relatief korte en algemene konstateringen en aanbevelingen. Dat verdriet (en verdriet) de PPR zeer. Uit die teleurstelling werd toen bij enige leden van onze partij het plan geboren om samen met anderen een bijdrage tot de discussie over het bekende rapport te leveren. Die bijdrage werd uiteindelijk dit boekje dat bijzonder helder uiteenzet hoe de drie genoemde problemen aan elkaar vastzitten, zo vast dat morrelen

aan één van de drie al meteen ook de andere twee aantasten kan. Vooral de bewapeningswedloop is een enorme hindernis op de weg naar een goed milieubeleid en een rechtvaardige ontwikkelingsamenwerking.

Bas de Gaay Fortman zal het boekje aan de Progressieve Drie voorleggen, en prof. J. Verkuyt van de ARP zal het aanbieden aan de Konfessionele Drie.

Dat er in het progressieve kamp een fervente discussie over gevoerd zal worden, mag men wel aannemen, nadat op het PvdA-kongres gebleken is dat een grote meerderheid neigt tot de standpunten over kernwapens en NAVO die in dit boekje verwoord worden en die in de PPR nagenoeg gemeengoed zijn. De discussie daarover is niet gesloten. Ook van D 66 bleek op het kongres een 20 procent tegen de NAVO te zijn. Een niet te verwaarlozen minderheid, die na bestudering van „Bommen voor brood" wel eens tot een heel wat groter percentage zou kunnen uitgroeien.

In elk geval verdient het boekje in onze eigen kring een intensieve aandacht. Laten aktiesentra de problematiek eens voor hun leden aan de orde stellen.

Hfn.

HULDE AAN NIJMEGEN!

Hulde aan alle aksiecentra natuurlijk, want overal ging de partij vooruit, in heel wat steden lag het percentage PPR-kiezers verheugend ver boven het landelijk gemiddelde van 4,8%. Zeker is een flink deel van deze groei toe te schrijven aan de inzet van de aksiecentra.

Soms werden er spektakulaire sprongen gemaakt: Den Bosch van 2,5 naar 8,3, Utrecht van 2,7 naar 8,2, Amstelveen van 3,5 naar 8,5 en Delft van 3 naar 9,5% enzovoort. Maar de kroon spant Nijmegen, dat van 3,6 op 11,7% kwam, het hoogste percentage, door de PPR ergens behaald, tevens de procentueel grootste winst in vergelijking met 1971, en — het kan niet op — procentueel de grootste winst van alle partijen in Nijmegen. De PvdA ging er 5% vooruit, en kwam op 27,0. De KVP ging er 9,2% achteruit, en kwam op 25,9. De VVD ging 4,7 vooruit en staat nu op 12,7, en onmiddellijk daarachter komen wij met 11,7. Waren het raadsverkiezingen geweest, dan had dit 5 zetels betekend (thans 2) en zou er in de gemeenteraad een absolute meerderheid voor de 5 progressieve partijen bereikt zijn! Voor het eerst in de geschiedenis van deze stad!

Dit soort situaties schijn je in het gebouw van de Kamer bloedserieus te moeten nemen. Het zij zo. Maar nu zoeken we wel een nieuwe voorzitter...

Advertenties in een verkiezings-propaganda bevatten meestal aanprijzingen van de eigen partij. Een enkele maal bestaan ze uit een rechtstreekse aanval op een andere partij. Een ietwat onzindelijke affaire, zeker wanneer zo'n advertentie geplaatst wordt op een tijdschrift dat voor de aangevallen partij

het rechtzetten van leugens niet meer openfaalt. (Trouwens als een fabrikant van wasmiddelen zo het produkt van zijn konkurrent aanviel, kwam de justitie eraan te pas...)

De PPR heelt het eens op een heel andere manier gedaan. Ze heelt — in De Nieuwe Linie en in

Vrij Nederland, twee bladen waarin zo iets kan — een stemadvies gegeven, waarin de eigen partij allesbehalve wordt opgehemeld. Misschien hebben onze leden niet allemaal die advertentie gezien. Toch is hij juist voor de „in-crowd“ ekstra aardig. Vandaar dat we hem hier nog even herhalen.

wordt Henk Waltmans. Een Limburger. Uit Cadier en Keer. Een onkerkelijke Limburger, staat er trots bij. Daar heb je weer het gedonder in de glazen. Nooit eens iemand, die normaal past. Uit het hele land slepen ze kapelaans, pastoors, dominees, maar voor Limburg komen ze met de enige onkerkelijke, die daar te vinden is.

Zo blijft het door gaan over de hele lijst van eenenveertig PPR-mensen, die straks in de Kamer komen. Nooit eens iets gewoons. Allemaal dat opgewonden gedoe. Nummer zes. Pier van Gorkum. CNV staat er. Hé, denk je, eindelijk rust. Niets daarvan, want hij is lid van de maatschappij-kritiese vakbeweging. Hier staat een rebellerende vloot-aalmoezenier, daar een rebellerende aanstaande schoonzoon van een toekomstig voormalig anti-revolutionair kamerlid. Verderop nog een handlanger van buitenlandse arbeiders. Kom je een NVV-er of NKV-er tegen dan kan je je kop eronder verwerpen, dat het er wel een van het Groenevelterige type zal zijn.

Het is alles alternatief wat de klok slaat. Onbespoten en zonder lood. Maatschappelijk werkers. Vrije expressie. Ribfluweel. Dat soort. Van die verschrikkelijk ongeduldige mensen, die net doen alsof we geen tijd meer hebben. Een kompromis sluiten ze zelden en doen ze het toch een keer dan beginnen ze er meteen weer aan te rukken. Alsof de hele wereld vandaag nog kan worden omgeturnd.

Neen van die fraktie-discipline komt niets terecht. Een stel sluipschutters wordt het. Trouwens in het algemeen is het inkonsekvent gezelschap die PPR. Hoewel ze er altijd zitten te zaniken over overbevolking barst het er van de kinderen. Bezien wij, bijvoorbeeld, de gezinnen van een aantal PPR-kandidaten dan komen wij aan een kinder-gemiddelde, dat ruim ligt boven het door de club van Rome toegestane peil — al blijft het onder de normen van die andere club van Rome.

En nog iets: bent u wel eens naar een PPR-vergadering geweest? Dat is helemaal verschrikkelijk. Je denkt: daar hebben we ernstige mensen, die snel het een en ander willen bereiken, die zullen wel serieus proberen tot enkele konklusies te komen. Vergeet het. Vergeet het. Dat praat door mekaar, dat bromt, dat lacht. Niemand weet waar de voorzitter zit. Geen wonder, want die verkoopt slechts grapjes. De papieren zijn altijd zoek. Er wordt voortdurend over de verkeerde moties gestemd. Een bende.

Vergelijken wij dit met de rust van de oudere partijen. Met de ervaring van die partijen. Wikkelen en wegen, wikkelen en wegen. Geen onverantwoorde konklusies. Liever geen konklusie dan een onverantwoorde konklusie. Een sfeer van serene studie. Wachten op het juiste moment. De oude partijen hebben ook de mensen. Soms geslachten lang zijn deze mensen getraind in het wachten op het juiste moment. Je ziet ze wachten. Zij kennen alle argumenten en hebben alle goede woorden.

De keuze lijkt niet moeilijk tussen hen en

DE PPR, DAT ZOORTJE ONGEREGELD

Stemmen op de PPR? Het is te doen. Een mens kan er toe komen. Zo geweldig is het bij de andere partijen immers ook niet. Is evenwel steun aan de PPR aan te bevelen? Enig uitkijken is nooit weg.

Bekijken wij in/op de eerste plaats het vraagstuk van de fraktiediscipline. Op dit vlak heeft de PPR een sterke konkurrentie te duchten van meer solide partijen als daar zijn CPN, PSP, GPV, KVP en SGP. Tegen een demonstratie van eensgezindheid als in die groepen gebruikelijk is, kan een eventuele PPR-fraktie niet op. Tenzij prof. mr. dr. ir. drs. B. de Gaay Fortman geheel alléén de fraktie vormen zou, hetgeen er niet in zit. En zelfs al zou hij alleen blijven dan zou daar toch steeds in hem „de grote twijfel“ heersen, die zo van onze tijd is.

Een eenvoudige man Bas — in PPR-tv-uitzendingen terecht aangeduid als „de baron“. Hij draaft de gehele dag. Door kazernes, fabrieken en ziekenhuizen, zodat zijn wetenschappelijke werk onmogelijk veel soeps kan zijn. Staat zijn pet goed dan is hij ook een man met een open oor. Een rustige ziener, wiens ogen doen denken aan het blauw van de Zambiaanse hoogvlakten. Uit een net gezin. Met zijn komst is de roomse heerschappij in de PPR gebroken.

Met Bas alleen zou het gaan, die fraktie-discipline. Erik Jurgens echter komt er zeker ook in. Hij staat nummer twee op lijst tien. Typies een trekkertje voor de gewone man. Erik. Docent staatsrecht, bij Unilever geweest, bij buitenlandse zaken geweest, bij de KVP geweest, PPR-voorzitter geweest. Hij is op jeugdige leeftijd al enorm veel geweest. Hij zegt dit ook vaak: „ik ben al geweest.“

Erik hebben ze op de lijst gezet, omdat hij beter toont dan Bas. De snor is zorgvuldiger bijgehouden, het haar — hoewel grijzend, wat heet, grijs — is voller. Hij heeft geen pet nodig. Engels. Beschaafd. Zeer bekwaam. Bovendien: mensen, die hem op een bandje hebben opgenomen en daarna langzaam afgedraaid, zeggen, dat hij ook uitermate geestig kan zijn. Subtiele. Daar koop je echter niet veel voor. Zeker niet hier. Zeker niet op 78 toeren.

Erik behoort straks de leiding van baron Bas te aanvaarden. Behóórt het is niet zeker, dat hij het zal doen. Er zijn aanwijzingen, dat hij het wel eens zal legenspreken of zelfs wel blijvend van mening zal verschillen. Sommige waarnemers gaan verder en zeggen, dat als de PPR twee zetels krijgt er ook meteen twee PPR-frakties zullen zijn.

Als dit soort dingen dreigen is het beter, dat er een derde figuur bij komt. Dan heb je tenminste een meerder-

heid en een minderheid. Dan kan je stemmen en kan de minderheid zich mokkend ergens bij neerleggen en op het kongres zeggen, dat dit nodig was omwille van de eenheid. Voorwaarde is, dat de derde bereid is zich bij een van de twee anderen aan te sluiten. Het vereist iemand met een soepel karakter. Zo'n man staat inderdaad op de derde plaats van de PPR-lijst.

Hij heet Michel van Hulten. Hij is nu senator, hetgeen reeds enkele waarborgen geeft. Hij heeft moeten leren zich in een gedempte omgeving aan te passen. Een inschikkelijk man, geneigd kompromissen te sluiten — mits tot verantwoordelijkheid geroepen. Hij is, tekenend mogen we dat noemen, de enige op de PPR-lijst zonder snor of baard (behalve Limburgers en vrouwen, die waren al vrijgesteld).

Zoals alle PPR-mensen is ook Michel een milieu-gek, een onderontwikkelde-gebieden-gek, een openbaar-vervoer-en-weg-met-de-auto-als-het-even-kan-gek en een we-moeten-allemaal-meepraten-gek. Maar Michel brengt het allemaal wat rustiger. Als hij suggereert, dat de Nieuwe Waterweg moet worden afgesloten, als hij voorstelt een smaldeel naar de Centraal Afrikaanse Republiek te doen opstomen of alle mensen, die van de tram gebruik te maken, bij elke rit met een kwartje te belonen, dan weet je, dat die ideeën geen vluchtige opwellingen zijn geweest. Daar is menig uurtje pijnzen en rekenen tot in de bleke ochtenduren van de polder aan vooraf gegaan.

Met Michel erbij zal het dus wel weer gaan. De PPR moet zien het op een oneven getal te houden: Zal het echter bij drie blijven? Waarschijnlijk is het niet, want op de vierde plaats staat Dolf Coppes. Menig kiezer zal immers denken: „Als we nu toch al drie PPR-mensen nemen, kunnen we hem er ook wel bij pakken.“ Hij heeft een mooie stem, gedragen een beetje, vertrouwd. Een natuurlijke vriendelijkheid. Als hij zegt „jullie kunnen allemaal doodvallen“ dan komt het toch prettig over.

Aan de andere kant is Dolf, volgens het partijblad van de radikalen, oprichter van Clat-Nederland en dat is geen bemoedigende gedachte. Verder hangt zijn levensbeschrijving aan elkaar van Odiijk-zus en Odiijk-zo, Sjaloom, Correlatie, „pastoraal werk“ (dertien jaar toevallig), sociale akademies, welzijnswerk. Men kent het wel dat gehel van de ene pot puree naar de andere om er mensen uit te trekken en inmiddels Zuid-Amerika niet vergeten. Sommigen worden er doodmoe van als ze er alleen maar naar kijken.

Dus is het verstandig, dat ze ook nog een vijfde PPR-man in de Kamer zetten. Vanwege het evenwicht. Dat

AJAX-FEYENOORD OF POLITIEKE TRAINING?

Ik heb me tijdens de afgelopen verkiezingskampagne toegelegd op een wijze van over politiek praten, die eigenlijk al had moeten plaatsvinden buiten de verkiezingsfeer. De grondgedachte kwam van Huub Oosterhuis van de Amsterdamse studentenparochie: train mensen om zelf de boodschap te gaan uitdragen, zo mogelijk door huis aan huis acties. Dat sprak mij sterk aan. Het gekis-sabis à la Ajax-Feyenoord op forums in rokerige zalen, meestal tussen de forumpolitici onderling, en dus over de hoofden van de kiezers in de zaal heen, was ik zat. Ook al had ik op punten het debat gewonnen, er bleef een katerig gevoel bij me over. Had ik me niet wéér geleend voor het „maken van een nummer“, voor „vuurwerk“ in plaats van voor een echt gesprek over politiek? Na vier verkiezingen (1967 - voor Cals, tegen Schmelzer op de KVP-lijst! - tweemaal in 1970 - 1971) wilde ik zelf ook eens iets leren van de mensen tijdens de campagne, en anderzijds wilde ik mensen motiveren om zelf actief te worden.

Op 16 en 23 oktober werden twee „politieke trainingsavonden“ gehouden in de Populier, het huis van de studentenecclesia, Nieuwe Herengracht 93, Amsterdam. De zalen vulden uit met wel 250 man. Het Regeerakkoord van de Drie werd uitgelegd door Joop den Uyl en door Bas. Daarna werd er in kleinere groepen getraind in gesprekstechnieken, onder andere door een rollenspel te doen. De tweede keer namen Hans van Mierlo, Jan Schaefer en ik rollen voor onze rekening.

Ik heb dit idee doorgezet in mijn eigen campagne (onder andere in Amsterdam, Leiden, Alkmaar, Den Helder, Purmerend, Delft, Beverwijk en Tilburg), soms in grote, soms in kleine gezelschappen. Het bleek dat we — net zoals die eer-

ste keren in de Populier — eigenlijk helemaal niet toekwamen aan doorexerceren van het Regeerakkoord. Ik ontdekte dat er een eerdere fase is: namelijk het naar voren brengen van de reden waarom men eigenlijk van plan was te stemmen op de progressieve drie. Als ik zo'n „motivatieavond“ maakte, de mensen dus in twee, drie minuten de gelegenheid kregen om te getuigen, met opmerkingen van de anderen over de wijze waarop die getuigenis was „overgekomen“, dan konden we twee dingen merken:

a. dat bijna iedereen ontzettend persoonlijk, vaak sluntelig-oprecht, meestal helemaal niet met konkrete punten uit het program, maar menselijk gesproken zeer overtuigend zijn beweegredenen gaf;

b. dat in de discussie over de vraag of het was overgekomen een wezenlijke politieke discussie ontstond zonder gehakketak, zelfs wanneer er KVP'ers of VVD'ers bij zaten.

Ontdekking a. was voor mij ont-hullend. Als je merkt dat anderen het ook niet allemaal zo precies weten of kunnen formuleren, dan ontstaat er een sfeer van openheid waarin je elkaar kunt gaan helpen die getuigenis „op te vullen“ met wat konkrete politieke feiten, en met een begin van een visie op de samenhang daartussen. Daar dient b. ook voor: mijn rol was daarbij die van aanbren-ger van programpunten, formuleerder van PPR-uitgangspunten en uitlokker van eigen ideeën bij de mensen.

Ik ben over deze methode erg enthousiast geworden. Geen onder-onsje meer van politici, maar echte dialogen met mensen die open staan. Je verliest daarbij ook zelf dat verdedigende wat zoveel politici hebben. Met een paar anderen die het allemaal hebben meege-maakt (onder anderen Karel Claas-

sen uit Amsterdam en Hugo Letiche uit de Beemster) ga ik samen met wat PvdA en D'66 kampagnemensen die ook geestdriftig zijn geworden, het idee wat verder uitwerken. Het lijkt me — mits goed voorbereid — de manier om nu meteen overal in het land PPR-kader te gaan kweken, juist ook bij de vele nieuwe leden. Dan staan we bij de volgende verkiezingen sterker, omdat we minder afhankelijk zijn van een handvol kamer- en bestuursleden.

Eenmaal over een drempel geholpen, en gesteund met een toch nog beperkte hoeveelheid politieke kennis, is het veel gemakkelijker de PPR-boodschap uit te dragen dan men tot nog toe beseft heeft. Het gaat juist om de mond-op mond-beademing in gezinnen, op scholen, fabrieken en kantoren, aan borreltafels. Niet om het achterover in je stoel gezeten luisteren naar een paar „deskundigen“ die het allemaal wel eventjes zullen vertellen, zonder dat men in staat is het ook verder rond te zeggen.

Dat was de ontdekking van de mensen die deze trainingsavonden hebben bezocht, en zich daar voor elkaars kritiek en bemoediging hebben opengesteld.

Ik hoop dat we in de partij zo kunnen gaan werken. Aksiesentra die belangstelling hebben kunnen dat melden aan het partijburo, Bloem-

straat 59, Amsterdam, met vermelding „politieke training“ en met een schatting van het aantal men-

sen die aan zo'n training zouden willen meedoen, en wanneer.

Erik Jurgens,

PPR-FRAKTIE TWEDE KAMER zoekt

JONGE MEDEWERKSTER

ben je handig, kun je tegen een stootje en kun je ook nog vlot typen? schrijf ons dan een briefje, zodat we kennis met je kunnen maken.

Stichting Fraktie-assistentie PPR, Binnenhof 1 a, Den Haag.

DE PERCENTAGES PPR-STEMMEN STEGEN IN ALLE PROVINCIES

Utrecht van	1.9 (1971) naar	5.90/0
N. Holland	2.3	5.9
Gelderland	1.6	4.9
Z. Holland	1.4	4.5
Overijssel	1.2	4.0
N. Brabant	2.7	5.2
Limburg	2.4	4.7
Groningen	1.3	3.5
Drente	0.8	2.9
Friesland	1.2	3.2
Zeeland	2.9	4.2
Landelijk gemiddelde van	1.8	naar 4.8

Bij de volgende verkiezingen stijgen de percentages nog méér! Daar beginnen we nu al aan te werken!

VOOR DE PARTIJ MAAKTEN DE VERKIEZINGEN DE KREET „KEERPUNT 1972“ WAAR. LAAT 1973 NET ZO LIEF VOOR ONS ZIJN. EN VOOR ELK VAN U, OP ELK TERREIN.